

Аутономна Покрајина Војводина
ПОКРАЈИНСКИ ОМБУДСМАН
Vajdaság Autonóm Tartomány
TARTOMÁNYI OMBUDSMAN
Autónomna Pokrajina Vojvodina
POKRAJINSKY OMBUDSMAN

Autonomna Pokrajina Vojvodina
POKRAJINSKI OMBUDSMAN
Provincia Autonomă Voivodina
OMBUDSMANUL PROVINCIAL
Автономна Покрајина Войводина
ПОКРАЇНСКИ ОМБУДСМАН

ИЗВЕШТАЈ

ПОКРАЈИНСКОГ ОМБУДСМАНА

ЗА 2011. ГОДИНУ

УВОД 5

УВОДНА РЕЧ..... 5

ОПШТА НАДЛЕЖНОСТ 10

ОРГАНИ ЈЕДИНИЦА ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ..... 10
 Пример притужбе на рад органа јединице локалне самоуправе у вези са дужином трајања поступка 13
 Примери представке са притужбом на рад грађевинске инспекције 13
 Пример притужбе на рад матичарске службе јединице локалне самоуправе 14
 ЈАВНА ПРЕДУЗЕЋА..... 15
 Примери представки које се односе на рад јавних предузећа 17
 Органи Покрајинске управе 18
 ИНСТИТУТ ЗА ОНКОЛОГИЈУ ВОЈВОДИНЕ 19
 СЛУЖБЕ РЕПУБЛИЧКОГ ГЕОДЕТСКОГ ЗАВОДА 20
 Примери представки на рад служби Републичког геодетског завода 21
 Филијале Националне службе за запошљавање 22
 ФИЛИЈАЛЕ РЕПУБЛИЧКОГ ФОНДА ЗА ПЕНЗИЈСКО И ИНВАЛИДСКО ОСИГУРАЊЕ, ПОКРАЈИНСКИ ФОНД ЗА ПЕНЗИЈСКО И ИНВАЛИДСКО ОСИГУРАЊЕ 23
 ПОЛИЦИЈСКЕ УПРАВЕ КАО ОРГАНИЗАЦИОНЕ ЈЕДИНИЦЕ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА 25
 ФИЛИЈАЛЕ ПОРЕСКЕ УПРАВЕ 27
 ДОО ЕЛЕКТРОВОЈВОДИНА 30
 Примери представки које се односе на поступање електродистрибуција 32
 УЧЕШЋЕ ПОКРАЈИНСКОГ ОМБУДСМАНА У НАЦИОНАЛНОМ МЕХАНИЗМУ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ (НПМ) 34
 Представке особа које се налазе на издржавању казне затвора 35
 Дисциплински поступци против осуђених лица 35
 Представке о којима је Покрајински омбудсман известио надлежне органе 35
 ИСТРАЖИВАЊА 37
 Регистар инвеститора 37
 Службе правне помоћи 38
 Заштитници пацијентових права 39
 Професионална рехабилитација и запошљавање особа са инвалидитетом 40

ПРАВА НАЦИОНАЛНИХ МАЊИНА 41

УВОД 41
 ИСТРАЖИВАЊА У 2011. ГОДИНИ 43
 Две године примене Закона о националним саветима националних мањина 43
 Ромска насеља у Војводини 44
 ОБЛАСТ КУЛТУРЕ 44
 Примери представки 45
 ОБЛАСТ ОБРАЗОВАЊА 45
 Примери представки 45
 ОБЛАСТ ИНФОРМИСАЊА 48
 Примери представки 49
 ОБЛАСТ СЛУЖБЕНЕ УПОТРЕБЕ ЈЕЗИКА И ПИСАМА 50
 Примери представки 50
 ЗАСТУПЉЕНОСТ ПРИПАДНИКА НАЦИОНАЛНИХ МАЊИНА 54
 У ПОКРАЈИНСКИМ ОРГАНИМА, ОРГАНИЗАЦИЈАМА, 54
 СЛУЖБАМА, ДИРЕКЦИЈИ И ФОНДОВИМА 54
 ПОДАЦИ О ПРОЦЕСУИРАНИМ И ПРАВНОСНАЖНО ОКОНЧАНИМ ПОСТУПЦИМА ВОЂЕНИХ ЗБОГ КРИВИЧНОГ ДЕЛА ИЗАЗИВАЊЕ НАЦИОНАЛНЕ, РАСНЕ И ВЕРСКЕ МРЖЊЕ И НЕТРПЕЉИВОСТИ (ПЕРИОД 2004 – 30.09.2011.) 55

ПРАВА ДЕТЕТА.....	58
УВОД	58
ПРАВО НА ОБРАЗОВАЊЕ	60
Примери представки.....	62
СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА И ЗАШТИТА ДЕЦЕ БЕЗ РОДИТЕЉСКОГ СТАРАЊА	68
Примери представки.....	72
ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА ДЕЦЕ.....	76
Примери представки.....	77
ИЗВЕШТАЈ О РЕЗУЛТАТИМА ИСТРАЖИВАЊА	79
Истраживање „Инклузија између жеље и могућности”	79
Истраживање „Дечје просјачење у Војводини“	80
Истраживање „Спречавање и заштита од насиља, злостављања и занемаривања у школама” ...	81
РАВНОПРАВНОСТ ПОЛОВА	84
УВОД	84
ОПШТИ ПОКАЗАТЕЉИ (СТРУКТУРА ПРЕДСТАВКИ)	85
НАСИЉЕ НАД ЖЕНАМА И У ПОРОДИЦИ	86
Подаци о насиљу.....	87
Примена Посебног протокола Министарства здравља Републике Србије за заштиту и поступање са женама које су изложене насиљу	90
Насиље у породици – пример представки	91
ПОРОДИЦА И ПОРОДИЧНИ ОДНОСИ.....	92
Труднице и породиље.....	93
Предлог за оцену уставности Закона о финансијској подршци породици са децом	94
Накнада зараде на породиљском и одсуству ради неге детета и посебне неге детета	95
Пример представке	97
ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА	98
Право на здравствену заштиту жена	98
ЗАПОШЉАВАЊЕ ЖЕНА И ДИСКРИМИНАЦИЈА НА ТРЖИШТУ РАДА.....	99
Жене са инвалидитетом.....	100
Примери представки.....	100
ОБРАЗОВАЊЕ	101
ЖЕНЕ НА СЕЛУ	102
УЧЕШЋЕ ЖЕНА У ОДЛУЧИВАЊУ	103
ПОКРАЈИНСКА ОДЛУКА О РАВНОПРАВНОСТИ ПОЛОВА.....	104
Примена принципа равноправности полова у покрајинским органима	104
Извештаји покрајинских секретаријата	105
АКТИВНОСТИ НА ПОДСТИЦАЊУ РАВНОПРАВНОСТИ ПОЛОВА	107
Пројекат „Покрајински омбудсман ближи грађанкама и грађанима“	107
Кампања „16 дана активизма против насиља у породици“.....	108
Сарадња са Заводом за равноправност полова.....	108
ПРЕГЛЕД ПРЕДСТАВКИ - СТАТИСТИКА	109
СТРУКТУРА ОРГАНА НА КОЈЕ СЕ ГРАЂАНИ ЖАЛЕ	111
ТЕРИТОРИЈАЛНА СТРУКТУРА.....	113
ОБЛАСТИ.....	115
Општи послови	115
Заштита права националних мањина	117
Заштита права детета.....	117
Равноправност полова	118
ОКОНЧАЊЕ ПРЕДМЕТА.....	118
ПРЕПОРУКЕ, ПРЕДЛОЗИ И МИШЉЕЊА	119
Извршење препорука по областима рада Покрајинског омбудсмана	121
ПОКРАЈИНСКИ ОМБУДСМАН И ОДНОСИ СА ЈАВНОШЋУ	122

ОГЛАШАВАЊЕ У ЈАВНОСТИ ПОВОДОМ ПРЕДСТАВКИ ГРАЂАНА/КИ	122
ОГЛАШАВАЊЕ У ЈАВНОСТИ ПО СЛУЖБЕНОЈ ДУЖНОСТИ О ДНЕВНО АКТУЕЛНИМ ДОГАЂАЈИМА/ТЕМАМА	123
ГОДИШЊИ И ПОСЕБНИ ИЗВЕШТАЈИ	124
ПРЕС КЛИПИНГ (ПРАЋЕЊЕ НАПИСА И ИЗВЕШТАЈА У МЕДИЈИМА)	125
1. део – резултати анализе	126
2. део - евиденција датих изјава, интервјуа и гостовања	134
3. део - прес клипинг (изводи из медија)	135
СТАТИСТИКА МЕДИЈСКИХ АКТИВНОСТИ ПОКРАЈИНСКОГ ОМБУДСМАНА У 2011. ГОДИНИ	142
Редовна тематска гостовања у електронским медијима	143
Запослени задужени за односе са јавношћу	143
Штампани материјал и публикације	143
Истраживања	144
ВЕБ-САЈТ ПОКРАЈИНСКОГ ОМБУДСМАНА	145

**ЗАПОСЛЕНИ И СТРУЧНО УСАВРШАВАЊЕ У ИНСТИТУЦИЈИ ПОКРАЈИНСКОГ
ОМБУДСМАНА** 149

ФИНАНСИРАЊЕ РАДА ПОКРАЈИНСКОГ ОМБУДСМАНА 150

Средства из буџета	150
Додатна средства	150
Подаци о просторијама и средствима за рад	151

УВОД

УВОДНА РЕЧ

ПОКРАЈИНСКИ ОМБУДСМАН
АНИКО МУШКИЊА ХАЈНРИХ

Није на одмет да се у уводном делу Извештаја о раду Покрајинског омбудсмана за 2011. годину, као и у извештајима ранијих година, подсетимо на то да је питање заштите грађана од стране независног и самосталног органа у Републици Србији уређено на три нивоа: републичком, покрајинском и градском, односно општинском.

На нивоу Аутономне Покрајине Војводине, институција Покрајинског омбудсмана уређена је чланом 61 Статута Аутономне покрајине Војводине: ("Сл. лист АП Војводине", бр. 17/2009) у коме стоји да је Покрајински омбудсман независан и самосталан орган аутономне покрајине који штити људска права и слободе сваког лица зајемчена Уставом, потврђеним међународним уговорима о људским правима, општеприхваћеним правилима међународног права, законом и прописима АП Војводине.

Покрајински омбудсман посебно штити људска права и слободе од повреда учињених незаконитим, нецелисходним и неефикасним поступањем органа покрајинске, градске, односно општинске управе, организација, јавних предузећа и установа које врше управна и јавна овлашћења на територији АП Војводине, а чији је оснивач покрајина, односно град или општина.

Институција Покрајинског омбудсмана установљена је *Покрајинском скупштинском одлуком о Покрајинском омбудсману* ("Сл. лист АП Војводине", бр. 23/2002, 5/2004, 16/2005 и 18/2009 - промена назива акта -) којом је прописано да Покрајински омбудсман, ради заштите и унапређења људских права надзире примену прописа, контролише законитост, целисходност и ефикасност поступања органа управе, а овлашћен је и да врши истраживања како би проценио стање у појединим областима људских права. Основни принципи деловања омбудсмана су законитост, непристрасност, независност и правичност. Нико нема право да утиче на рад и поступање омбудсмана. Покрајински омбудсман за свој рад одговара Скупштини АП Војводине.

У оквиру својих надлежности Покрајински омбудсман током 2011. године примао је и испитивао представке и притужбе грађана у којима су они указивали на кршење људских права и неправилан рад органа управе, и након спроведеног поступка, уколико представка није одбачена или одбијена, упућивао органима управе мишљења и препоруке за отклањање последица неправилног рада и кршења људских права, обавештавао надлежне органе и ширу јавност о кршењу људских права, организовао и учествовао у организацији и припремама саветовања о остваривању и поштовању људских права, прикупљао информације о примени закона и других прописа у области људских права, вршио истраживања у разним сегментима друштвеног живота и давао правне савете грађанима.

Извештај садржи податке о броју и структури представки, о донетим препорукама, предлозима и мишљењима, општу оцену рада органа управе са становишта примене прописа, уочене пропусте и примере представки и поступања по њима као и критике и похвале појединим органима управе. У

посебним поглављима приказано је стање људских права у области опште заштите људских права и у областима остваривања заштите права националних мањина, равноправности полова и права детета.

Извештај садржи и информације о самој институцији Покрајинског омбудсмана, о броју и структури запослених, о утрошеним финансијским средствима, о односима са јавношћу и о активностима на повећању видљивости институције.

Судећи по броју обраћања и садржини представки, велики број грађана још увек нема праву представу о томе у којим случајевима могу да се обрате Покрајинском омбудсману представком, односно притужбом. Међутим, релативно значајан пораст броја представки у односу на претходну годину, указује на то да полако, али сигурно, Покрајински омбудсман постаје ближи грађанима. Разумљиво је да је још увек велик број обраћања Покрајинском омбудсману и по питањима која не спадају у надлежности овог органа. Та чињеница може да се припише недовољној информисаности грађана о институцији и надлежностима Покрајинског омбудсмана, што је можда последица необичног назива органа, и недоступности акта (за грађане несвакидашњег назива) „Покрајинска скупштинска одлука о Покрајинском омбудсману“ у коме су уређене надлежности Покрајинског омбудсмана.

Занимљиво је да је током рада Покрајинског омбудсмана уочено, да и грађани у својству запослених у органима управе чији рад ова институција надзире, често нису упознати са надлежностима Покрајинског омбудсмана, не познају поступак, и немају представу о томе какав све може да буде исход поступка који Покрајински омбудсман започиње упућивањем захтева надлежном органу управе да се изјасни о наводима из представке грађана.

Из свега изложеног произлази да Покрајински омбудсман треба да настави са интензивним активностима на свом промовисању.

Током 2011. године Покрајински омбудсман је формирао 1.237 предмета, односно за 371 предмет више него 2010. године. Анализирајући садржину представки које су грађани подносили током рада Покрајинског омбудсмана, почев од оснивања, уочено да они од Покрајинског омбудсмана врло често очекују да им се да савет о могућностима за остваривање заштите права што значи да представка не садржи притужбу на рад неког од органа управе, већ захтев, молбу и жељу да се правно питање појасни и укаже на могућност његовог решавања. Због тога, Покрајински омбудсман је чешће него ранијих година, током 2011. године користио овлашћење из члана 25 Одлуке, да подносиоцу представке да савет о могућностима за остваривање заштите права. Показало се да је и даље више него изражен недостатак ефикасних служби у јединицама локалне самоуправе за пружање правне помоћи грађанима. Ове службе и даље функционишу у малом броју јединица локалне самоуправе и не задовољавају све веће потребе грађана да им се помогне у приступу правди. Покрајински омбудсман ће и убудуће наставити да даје правне савете, и у случајевима када није надлежан за поступање.

И за 2011. годину је карактеристично да су у знатном броју случајева, повреде права грађана од стране органа управе отклоњене већ током саме истраге. Рокови у којима су органи били обавезни да се изјасне о наводима из представки већином су поштовани, и прекорачени су у малом броју случајева, што указује на повећану одговорност према Омбудсману, што је потврда јачања угледа и ауторитета Покрајинског омбудсмана.

У јединицама локалних самоуправа, као и ранијих година, закон се најчешће кршио у областима урбанизма и градитељства, инспекцијских органа, матичарских служби и општинских/градских пореских органа. Притужбе су се односиле и на рад центара за социјални рад, школа, дечијих вртића и здравствених установа.

Значајан број представки се односио на рад јавних предузећа и привредних друштва која нису јавна предузећа, а обављају делатност од општег интереса па по том основу имају исти положај као јавна предузећа.

Значајан је број притужби на рад организационих јединица републичких органа на територији Аутономне покрајине Војводине. То су филијале Фонда за пензијско и инвалидско осигурање, Националне службе за запошљавање, Пореске управе, службе Републичког геодетског завода, Полицијске управе итд.

Велик је и број притужби на рад високошколских установа и правосудних органа, где Покрајински омбудсман због њихове независности, нема надлежности. Међутим, у сваком случају обраћања грађана у вези са проблемима из ове области, дато је образложење разлога непоступања и савет о радњама које подносиоци треба да предузму, како би неправилност због које су се обраћали, била отклоњена.

Покрајински омбудсман је континуирано наставио да се бави праћењем примене међународних стандарда у области људских права и прикупљањем информација о примени закона и других прописа у области људских права. Посебна пажња је посвећена истраживањима у разним областима друштвеног живота. У 2011. години спроведено је 12 истраживања и објављено у форми извештаја, а на основу анализе стања људских права у специфичним областима њихове заштите и унапређења на територији АП Војводине. То су истраживања: *Ромска насеља у Војводини, Две године примене Закона о националним саветима националних мањина – I. део* (посебно усмерено на области образовања и културе), *Правда по мери детета, Инклузија између жеља и могућности, Дечје просјачење у Војводини, Насиље над женама у породици, Службе бесплатне правне помоћи у јединицама локалне самоуправе, Вођење регистра инвеститора у јединицама локалне самоуправе у АПВ, Заштитници пацијентових права у здравственим установама на територији АПВ, Примена закона о професионалној рехабилитацији и запошљавању особа са инвалидитетом, Пореско задуживање предузетница на порођајном и одсуству ради неге детета у АП Војводини*, итд..

Појединости о садржају сваког објављеног истраживања, односно извештаја налазе се у поглављима овог Извештаја који се односе на појединачне области рада Покрајинског омбудсмана, као и на веб сајту институције.

У оквиру редовних активности институције Покрајинског омбудсмана осмишљено је и започео 5 нових истраживања, са циљем да се анализира стање људских права у специфичним областима њихове заштите и унапређења на територији АП Војводине, а њихово окончање предвиђено је на пролеће 2012. године. То су: *Војвођански ученици о дискриминацији, Спречавање и заштита од насиља, злостављања и занемаривања у школама, Насиље над женама у породици* (годишњи извештај на основу података из 2011. године), *Поступање здравствених установа са жртвама породичног насиља, и Две године примене Закона о националним саветима националних мањина*.

У 2011. години настављена је сарадња са Заштитником грађана Републике Србије, као и са једним бројем невладиних организација. Покрајински омбудсман присуствовао је већем броју конференција, округлих столова, јавних расправа и

семинара посвећених заштити и унапређењу људских права, вршећи на тај начин едукативну и превентивну надлежност Покрајинског омбудсмана.

Анализа садржине поднетих представки, понашања органа управе поводом упућених мишљења и препорука, резултата спроведених истраживања, закључака са седница, округлих столова јавних расправа и семинара, довела је до оцене Покрајинског омбудсмана да је и 2011. година протекла у знаку напредовања у заштити људских права. Наравно, још увек има незаконитог рада органа управе и кршења права грађана најчешће због непознавања и непоштовања, пре свега, процесних прописа, које подразумева поступање органа управе у складу са Законом о општем управном поступку, као и у складу са начелима добре управе. Неспорно је међутим, да је кршење људских права последица неправилног рада, недовољне стручности и непрофесионалности, а не последица изричите намере да буду кршена људска права појединца или групе грађана.

Као и претходне године, грађани/грађанке у највећем броју случајева су се обраћали притужбама на рад општинских односно градских управа и организационих јединица републичких органа на територији Аутономне покрајине Војводине. У знатно мањем броју случајева су се жалили на рад покрајинских органа. Изненађујући је раст броја притужби на рад јавних предузећа и привредних друштава изједначених са јавним предузећима која обављају делатност пружања комуналних услуга, дистрибуције струје, воде, гаса или топлотне енергије.

Што се тиче покрајинских органа, они углавном показују спремност да неправилности отклоне већ током истраге, одговарају на позив Покрајинског омбудсмана да се изјасне на наводе представке, достављају тражену документацију и извршавају препоруке.

Упркос прилично великом броју притужби на рад јавних предузећа, и она се на захтев Покрајинског омбудсмана уредно изјашњавају у вези са представкама, и чине напоре да се неправилности отклоне.

Говорећи о сарадњи са организационим јединицама републичких органа и министарствима, може се рећи да је она на задовољавајућем нивоу. И једни и други су се на позив Покрајинског омбудсмана изјашњавали поводом навода из притужби, али су ређе спроводили мишљења Покрајинског омбудсмана која су им упућена поводом уочених неправилности. Осим са организационим јединицама републичких органа (Фонд за пензијско и инвалидско осигурање, Национална служба за запошљавање, Пореска управа, службе Републичког геодетског завода, Полицијске управе и др), Покрајински омбудсман је имао више контаката и са министарствима и то са Министарством за људска и мањинска права државну управу и локалну самоуправу (матичне евиденције), Министарством финансија (исплата накнада породиљама), Министарством за рад и социјалну политику (исплата накнада породиљама), Министарством културе (пензијско осигурање уметника), Министарство просвете (звања са новосадског универзитета, изучавање српског језика у мањинским одељењима и др).

Када говоримо о оцени активности органа управе у отклањању неправилности, односно извршавања *препорука* и прихватања *мишљења* Покрајинског омбудсмана, може се рећи да је стање задовољавајуће, јер је проценат извршења 61,33 што је у оквирима европског просека.

Што се тиче тенденције кретања поштовања људских права у односу на претходну годину, јасно је да се о томе не може дати егзактан податак, изражен у бројкама, али без обзира на пораст броја представки у односу на претходну годину за близу једну трећину, не може се говорити о паду нивоа поштовања

људских права. Управо чињеница да се овој институцији грађани обраћају у већем броју, да препознају ситуације када могу да се обрате и траже заштиту, доказ је чињенице да расте свест грађана о томе да њихова права могу да буду заштићена, а то је уједно и показатељ побољшања стања људских права.

Иако је током 2011. године органима управе упућено 75 мишљења и препорука, «успех» Покрајинског омбудсмана се не мери искључиво извршењем ових препорука. Карактеристично за рад Покрајинског омбудсмана на заштити права грађана је, да органи управе који поводом притужбе из представке грађана постану предмет надзора Покрајинског омбудсмана, најчешће, још током трајања поступка отклоне неправилност, односно поступе онако како то налаже закон. Управо то је и сврха постојања Покрајинског омбудсмана: да се грађани заштите од повреде које би им неправилним радом могли нанети органи општинске односно градске или покрајинске управе, јавна предузећа или други органи и организације чији је оснивач општина односно град, или покрајина.

На крају, да се подсетимо: Зрелост земље – аспиранта да постане чланица ЕУ доказује се поред економских и административних и преко групе тзв. политичких критеријума. Политички критеријуми подразумевају стабилност демократије која се осигурава ефикасним функционисањем државних институција, пре свега народне скупштине, независног и ефикасног правосуђа и стабилне владе. Управни апарат треба да функционише тако да свим грађанима обезбеди сигурну заштиту од кршења њихових права и слобода у свим областима друштвеног живота, као што су: заштита права и третман старих, инвалида, младих, деце, сиромашних, припадника националних мањина и свих оних који представљају најслабије, рањиве групе у нашем друштву.

Главни терет испуњавања ових критеријума пада на органе управе. Управа треба да се модернизује како би се повећала њена транспарентност, ефикасност и контрола над њеним деловањем.

У овом послу, огромну улогу имају поред самих органа управе и грађани, који својим указивањем на неправилности у раду органа управе и кршење права грађана, доприносе изградњи нове, добре управе, коју ћемо сви доживљавати као управу која постоји због грађана, а не да грађани постоје због ње.

ОПШТА НАДЛЕЖНОСТ

ЗАМЕНИЦИ
СТЕВАН АРАМБАШИЋ
ДРАГОМИР СЕКУЛИЋ

ОРГАНИ ЈЕДИНИЦА ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ

Покрајинском омбудсману ове године грађани су се у великом броју обраћали притужбама на рад **органа јединице локалне самоуправе** указујући на случајеве непоштовања прописа у поступцима покренутим пред овим органима.

Као један од основних проблема истицао се **проблем дуготрајног периода решавања по захтеву странака**, што је супротно основним начелима и правилима управног поступка прописаних Законом о општем управном поступку и неминовно доводи до кршења права грађана, јер је неретко окончање поступка код једног органа државне управе, предуслов за остваривање права код другог органа управе.

Чланом 208 Закона о општем управном поступку ("Службени лист СРЈ", бр. 33/97 и 31/01 и "Службени гласник РС", број 30/10) је прописано да је орган који поступа по захтеву странке или по службеној дужности, ако је то у интересу странке, а није потребно спроводити посебан испитни поступак, дужан да донесе решење и достави га странци што пре, а најдоцније у року од једног месеца од дана предаје уредног захтева, односно од дана покретања поступка по службеној дужности, ако посебним законом није одређен краћи рок. Чланом 7 наведеног закона је прописано да су органи који воде поступак, односно решавају у управним стварима дужни да обезбеде успешно и квалитетно остваривање и заштиту права и правних интереса странака. Сходно наведеном, неопходно је да се органи локалне самоуправе придржавају законских рокова за решавање у поступцима из своје надлежности, како не би дошло до угрожавања права грађана због доцње поступајућих органа.

Као и претходних година, велики број представки односи се на **рад инспекцијских органа у јединицама локалне самоуправе у области грађевинарства, комуналне делатности и заштите животне средине**. Као основни проблеми због којих су се грађани и грађанке обраћали издвојили су се:

- непоступање надлежних органа по поднетим пријавама,
- необавештавање подносиоца пријаве о предузетим мерама и
- неизвршење извршних решења, првенствено грађевинске инспекције.

Обавеза надлежног инспектора да започне поступак по пријави грађана, привредних друштава и других организација у вези са пословима у њиховој надлежности и да о резултатима поступка обавести подносиоца пријаве прописана је Законом о државној управи. Непоступање по поднетим пријавама и необавештавање подносиоца пријаве о предузетим радњама надлежних инспекцијских органа доводи до повреде права странака, јер се на тај начин онемогућава остваривање и заштита њихових права и ускраћује право на активно учешће у поступку, праћење његовог тока и евентуално коришћење расположивих правних лекова.

Као разлоге за неизвршење извршних решења грађевинске инспекције надлежни органи управе наводе немогућност поступања због тога што је у току неки други поступак, или је у току поступак прибављања потребне документације за изградњу објекта у складу са Законом о планирању и изградњи, да не постоје хитни разлози за спровођење извршења, да није закључен уговор са одговарајућим привредним субјектом за извођење радова на извршењу решења, или да у буџету јединица локалне самоуправе нису предвиђена средства за спровођење административног извршења решења донетих у управном поступку.

Одредбама чл. 261 до 278 Закона о општем управном поступку регулисан је поступак извршења решења донетог у управном поступку. Извршење решења донетог у управном поступку спроводи се ради остваривања новчаних или неновчаних обавеза. Извршење ради испуњења неновчаних обавеза извршеника спроводи се административним путем. Административно извршење спроводи орган који је ствар решавао у првом степену, ако посебним прописом није друкчије одређено. Орган надлежан за спровођење административног извршења доноси, по службеној дужности или по предлогу предлагача извршења, закључак о дозволи извршења. Закључком се констатује да је решење које треба извршити постало извршно и одређују начин и средства извршења.

У прилог чињеници да је административно извршење неопходно спроводити без одлагања, осим када за то постоје разлози прописани законом, говоре и следећи наводи из образложења одлуке Уставног суда Уж-192/2007:

„Уставни суд напомиње да је одредбом члана 268. став 2. Закона о општем управном поступку прописано да је орган надлежан за спровођење административног извршења дужан да донесе закључак о дозволи извршења које је донесено у управној ствари по службеној дужности, без одлагања, кад је то решење постало извршно, а најдоцније у року од 30 дана од дана кад је решење постало извршно. По оцени Уставног суда, циљ одређивања овог рока је да се обезбеди ефикасност рада органа управе надлежног за спровођење административног извршења, што указује да је овај поступак хитан.“

Неспровођењем административног извршења надлежни органи управе не испуњавају своју обавезу да изврше донета решења чиме се, без обзира на наведене разлоге, доводи у сумњу законитост њиховог рада. Како би се обезбедила потпуна примена прописа и правна сигурност грађана и грађанки АП Војводине надлежни органи управе дужни су да предузму све неопходне мере и употребе сва расположива правна средства за извршење донетих решења

Евидентан је и већи број притужби на **рад градских пореских управа**, посебно градске пореске управе Нови Сад, у поступцима утврђивања обавеза по основу пореза на имовину и доношења и достављања решења о порезу на имовину. Крајем извештајног периода Покрајински омбудсман примио је већи број представки са притужбама на рад Градске пореске управе Нови Сад која је током децембра 2011. године грађанима масовно достављала решења о утврђивању пореза на имовину за 2010. и 2011. годину. Сви подносиоци представки су навели да су решење о утврђивању пореза затекли у поштанском сандучету и ни у једном од случајева који су Покрајинском омбудсману познати, није извршена лична достава, нити је она покушана. Упркос томе, са коверата у којима су била решења уклоњена је повратница и тако су убачене у поштанско сандуче. Међу грађанима који су се обратили Покрајинском омбудсману има оних који су раније задужени овом пореском обавезом и већ су примили решења за 2010. и 2011. годину и измирили обавезе на које се нова решења односе, а неки од

њих су први пут добили решења о порезу на имовину (станове) које још нису пријавили у Градској пореској управи Нови Сад.

У поступку утврђивања ове пореске обавезе, Градска пореска управа Нови Сад није имала у виду с једне стране, да се решења о утврђивању пореза на имовину доносе у поступку у којем је обавезно учешће странке, а с друге стране да се достављање пореских управних аката, па и решења о утврђивању пореза на имовину, врши по правилима личног достављања, која су прописана Законом о пореском поступку и пореској администрацији, односно Законом о општем управном поступку.

Поводом ових представки Покрајински омбудсман је Градској пореској управи Нови Сад упутио *мишљење и препоруку* и указао на следеће:

Решење о порезу на имовину представља порески управни акт, којим Пореска управа решава о појединачним правима и обавезама пореског дужника из порескоправног односа. Закон о пореском поступку и пореској администрацији регулише достављање пореских аката, али не и достављање пореских управних аката. Имајући у виду да је Законом о пореском поступку и пореској администрацији прописано да се порески поступак спроводи по начелима и у складу са одредбама закона којим се уређује општи управни поступак уколико Законом о пореском поступку и пореској администрацији није друкчије прописано, достављање пореских управних аката потребно је спровести по правилима личног достављања, која су прописана Законом о општем управном поступку.

Имајући у виду начело правноснажности решења које је прописано Законом о општем управном поступку, решење Градске пореске управе Нови Сад против кога се не може изјавити жалба нити покренути управни спор (правноснажно решење), а којим су за обвезника утврђене неке обавезе може се поништити, укинути или изменити само у случајевима који су предвиђени законом. Уколико градска пореска управа установи да је донела одлуку у ствари у којој је раније решавала, потребно је да по службеној дужности предузме мере у циљу спречавања наступања штетних последица таквог акта или проузроковања непотребних трошкова (примера ради, таксе на жалбу) за странку.

Сходно Закону о порезима на имовину, порез на имовину се утврђује на основу података из пореске пријаве и других података којим орган надлежан за утврђивање, наплату и контролу пореза располаже, а од значаја су за утврђивање пореске обавезе. Правилником о начину утврђивања основице пореза на имовину на права на непокретностима су ближе уређени елементи потребни за одређивање висине пореза на имовину, који се без учешћа странке не могу утврдити. Природа самог поступка и елемената на основу којих се порез на имовину утврђује налажу да се поступак спроведе уз учешће странке.

Покрајинском омбудсману обратило се више грађана и грађанки притужбом на рад **комисија надлежних за решавање по захтевима за враћање земљишта** у складу са Законом о начину и условима признавања права и враћању земљишта које је прешло у друштвену својину по основу пољопривредног земљишног фонда и конфискацијом због неизвршених обавеза из обавезног откупа пољопривредних производа (“Службени гласник РС”, бр. 18/91, 20/92 и 42/98). По захтевима подносилаца представки још није решено, иако је од њиховог подношења прошло скоро 20 година. Као разлог због којег поступци нису окончани наводи се да Министарство финансија као другостепени орган, донета првостепена решења више пута поништава и враћа комисијама на поновно одлучивање, да је период решавања другостепеног органа по изјављеним жалбама

непримерено дуг, да је рад комисија онемогућен је због тога што дужи низ година нису именовани председници комисија и сл.

Поступак по захтевима за враћање земљишта уређен је Законом о начину и условима признавања права и враћању земљишта које је прешло у друштвену својину по основу пољопривредног земљишног фонда и конфискацијом због неизвршених обавеза из обавезног откупа пољопривредних производа и Уредбом за спровођење Закона о начину и условима признавања права и враћању земљишта које је прешло у друштвену својину по основу пољопривредног земљишног фонда и конфискацијом због неизвршених обавеза из обавезног откупа пољопривредних производа ("Службени гласник РС", бр. 41/91, 44/91-испр., 4/92, 8/97-одлука УСРС и 103/03-одлука УСРС) Према члану 23 Уредбе уколико питања поступка нису законом, односно уредбом другачије уређена, примењују се одредбе Закона о општем управном поступку.

Неодлучивање надлежних органа о захтевима за враћање одузетог земљишта у временском трајању од чак 20 година, представља повреду начела ефикасности и економичности из Закона о општем управном поступку, те доводи до повреде права на суђење у разумном року. Ниједан од разлога за неокончавање поступака не може да представља оправдање за неделотворно и неефикасно поступање органа који воде поступке. Обавеза је органа који спроводи поступак да га спроведе сходно начелу ефикасности, односно да обезбеди успешно и квалитетно остваривање права и правних интереса странака.

Пример притужбе на рад органа јединице локалне самоуправе у вези са дужином трајања поступка

М.М. и М.М. обе из Сомбора, су се путем пуномоћника обратиле Покрајинском омбудсману притужбом на рад Одељења за комуналне послове Градске управе Сомбор. Истакнуто је да поступак решавања исплате новчане накнаде због доделе земљишта мање вредности у односу на вредност земљишта унетог у поступку комасације није окончан још од 1996.године.

Покрајински омбудсман упутио је препоруку Одељењу за комуналне послове Градске управе Сомбор да у најкраћем року поступи по захтеву странака и отклони повреду права подносиоца захтева насталу непримерено дугим поступком. Након поновног обраћања органу локалне самоуправе, исти је послао странкама понуду предлога новчане исплате за разлику унетог и додељеног земљишта у поступку комасације, чиме је након протекла 16 година, почео поступак отклањања неправилности.

Примери представке са притужбом на рад грађевинске инспекције

Г.М. из Војводе Степе се у представци жали на неажуран рад грађевинске инспекције Општинске управе Нова Црња. У представци истиче да су он и група грађана насеља Војвода Степа поводом обраћања наведеном органу управе тек након дужег временског периода у форми обавештења добили одговор у вези са поднетом пријавом бесправно започете градње пословног објекта у Војводи Степи, у којем је само дат приказ затеченог стања у вези са изградњом објекта уочен након изласка надлежног грађевинског инспектора на терен, без навођења да ли су предузете мере за отклањање неправилности.

Покрајински омбудсман је грађевинској инспекцији упутио препоруку да у циљу отклањања уочене повреде права поступи у складу са овлашћењима

прописаним одредбама члана 175 став 1 тачка 2 Закона о планирању и изградњи ("Службени гласник РС", бр. 72/2009, 81/2009-испр., 64/2010-одлука УС и 24/2011), као и да у случају да утврди да се објекат гради, односно да се изводе припремни радови без грађевинске дозволе поступи у складу са одредбом члана 181 наведеног закона и поред мера прописаних законом, решењем нареди затварање градилишта без одлагања. Након добијене препоруке поступајући орган је у целости поступио по упутству и донео решење о уклањању започете спорне изградње сушаре и затварању нелегалног градилишта.

Д.Р. из Кикинде у представци наводи да је упркос томе што је грађевински инспектор решењем наложио, прво станарима зграде, а након тога и Јавном стамбеном предузећу да се кровни покривач зграде у којој живи, због прокишњавања, хитно поправи, ти радови нису извршени.

Поступајући по поднетој представци утврђено је да је грађевински инспектор 27. јула 2010. године донео решење којим је власницима станова у стамбеној згради наложено да без одлагања, хитно поправе кровни покривач изнад петог спрата објекта, под претњом да ће уколико не поступи у складу са решењем, општинска управа извршење радова обезбедити посредством Јавног стамбеног предузећа на терет свих станара зграде. Решењем од 26. августа 2010. године грађевински инспектор наложио је Јавном стамбеном предузећу да на терет станара изврши ове радове како би се отклонила и спречила опасност по живот и здравље људи и обезбедила сигурност корисника зграде.

С обзиром на то да решење од 26. августа 2010. године није извршено, као и да није донет закључак о дозволи извршења истог, Покрајински омбудсман је Секретаријату за инспекцијске послове и заштиту животне средине Општинске управе Кикинда упутио **препоруку** да сходно ставу 1 члана 266 Закона о општем управном поступку, као орган који је решавао у првом степену, у што краћем року спроведе извршење решења којим је Јавном стамбеном предузећу наложено да на терет станара изврши грађевинске радове на поправци кровног покривача изнад петог спрата објекта, како би се отклонила и спречила опасност по живот и здравље људи и обезбедила сигурност корисника зграде.

Како ни након упућене препоруке решење није извршено Покрајински омбудсман је о свему обавестио Председника општине и Председника Скупштине општине Кикинда и издао саопштење за јавност.

Пример притужбе на рад матичарске службе јединице локалне самоуправе

Покрајинском омбудсману обратила се Ж. С. директорка Дома за лица ометена у менталном развоју "Оттхон" из С.М. Подносиатељка представке изразила је незадовољство поступањем Центра за социјални рад Града Зрењанина у случају И. К. и Ц. Н. која су лица тешко ометена у развоју, смештена у овом дому дуги низ година. Пошто чињеница рођења И. К. и Ц. Н. није уписана у матичну књигу рођених, ове особе немају ниједан лични документ (личну карту, здравствену књижицу и др.) што је предуслов за остваривање широког дијапазона права. Због непостојања личних докумената И. К. и Ц. Н. нису могле да остваре ни право на здравствену заштиту, која им је због њиховог здравственог стања, најпотребнија.

Подноситељка представке наводи да Центар за социјални рад Града Зрењанина, као упутни центар, од дана смештаја у Дом па до обраћања Покрајинском омбудсману није предузео потребне радње да се И. К. и Ц. Н. тј. чињеница њиховог рођења накнадно упише у матичну књигу рођених, због чега

су та лица „правно невидљива“ и трпе последице у виду немогућности остваривања различитих права, а пре свега права на здравствену заштиту.

У току трајања поступка Покрајинског омбудсмана, подносиатеља представке, као и Центар за социјални обавестили су Покрајински омбудсман да је чињеница рођења И.К. и Ц. Н. накнадно уписана у матичну књигу рођених, те да је по извршеном упису чињенице рођења покренут поступак за упис наведених особа у књигу држављана што ће омогућити да добију потребна лична документа. Поступак је обустављен, с обзиром на то да је Центар за социјални рад Града Зрењанина у току трајања поступка отклонио неправилности на које је указано представком.

ЈАВНА ПРЕДУЗЕЋА

Покрајински омбудсман је у циљу заштите и унапређења људских права и у 2011. години поступао по представкама грађана и грађанки, а које се односе на законитост, ефикасност и целисходност поступања јавних предузећа, као и привредних друштава, других облика предузећа и осталих субјеката који, у складу са законом, обављају делатности од општег интереса на територији Аутономне Покрајине Војводине.

У већини случајева грађани и грађанке су се жалили на повреде права које трпе као потрошачи, односно купци и корисници услуга које им пружају вршиоци комуналних делатности и делатности дистрибуције и снабдевања електричном енергијом и гасом, а које су последица онемогућеног или отежаног приступа услугама, незадовољавајућег обима и квалитета пружених услуга, незаконитог ускраћивања услуга, злоупотребе фактичког монополског положаја јавних предузећа у обављању одређених делатности, недовољне ажурности, флексибилности и транспарентности у поступању према грађанима.

У области комуналних делатности грађани су имали највише примедби на поступање јавних комуналних предузећа која обављају услугу снабдевања водом за пиће и пречишћавање и одвођење атмосферских и отпадних вода, производе и испоручују топлотну енергију, одржавају стамбене зграде, управљају комуналним отпадом и одржавају чистоћу на површинама јавне намене и управљају јавним паркиралиштима.

Притужбе грађана су се односиле на непоступање јавних комуналних предузећа по решењима надлежних органа јединица локалне самоуправе која су донета како би се спречила или отклонила опасност по живот и здравље људи, а тичу се одржавања стамбених зграда и безбедности њиховог коришћења, заштите животне средине, као и других комуналних послова.

Грађани су се обраћали и притужбама да јавна предузећа не обављају комуналне услуге, иако грађанима редовно испостављају рачуне. Најчешћи примери ових представки односе се на услуге одржавања чистоће и уклањања отпада. Покрајински омбудсман је у вези са овим питањем заузео следећи став: *Уставом Републике Србије („Сл. гласник РС“, број 83/2006) прописано је право на здраву животну средину, као и обавеза свакога да чува и побољшава животну средину. Такође је прописана одговорност Републике Србије, као и Аутономне Покрајине да се стара о обезбеђивању здраве животне средине за грађане. Законом о локалној самоуправи („Сл. гласник РС“, број 129/2007) прописана је дужност општина и градова да уређују и обезбеђују развој комуналних делатности, међу којима су посебно наведени одржавање чистоће у градовима и насељима и одржавање депонија. Одлукама локалних самоуправа којима се*

ближе уређује обављање комуналних делатности прописано је да су корисници одношења и депоновања смећа сви грађани, предузећа која послују у свим облицима својине, задруге, установе и друге организације и заједнице, односно сва правна и физичка лица. Одлагање смећа се мора одвијати на такав начин да се при том не стварају дивље депоније, те да се посебно води рачуна о уставном начелу заштите животне средине. Препуштање одлагања смећа појединцима би угрозило јавни интерес и право грађана на здраву животну средину, због чега је у погледу прикупљања и одлагања смећа неопходна планирана делатност, организована од стране субјеката који су за то одговарајућим прописима задужени.

Већем броју грађана Покрајински омбудсман је у одговору на представку појашњавао да је Законом о комуналним делатностима (“Сл. гласник РС”, број 88/2011) прописано је да уколико одлуком скупштине јединице локалне самоуправе о обављању комуналне делатности није предвиђено закључење појединачних уговора између вршиоца и корисника комуналних услуга, сматра се да је уговорни однос о пружању комуналне услуге настао започињањем коришћења комуналне услуге, односно почетком пружања комуналне услуге у складу са прописима којима се ближе уређује обављање те комуналне делатности. С обзиром на овакво законско решење које уговорни однос ради обављања одређених комуналних делатности заснива по сили закона, у истрази по представкама грађана које се односе на рад јавних комуналних предузећа, Покрајински омбудсман превасходно утврђује да ли се комунална делатност фактички обавља.

Велики број представки се односио на питање утврђивања цена комуналних услуга. Грађани и грађанке се жале на висину и начин формирања цена, сматрајући да су утврђене противправно и неправично. Пошто је новим Законом о комуналним делатностима (“Сл. гласник РС”, број 88/2011) који је ступио на снагу 02. децембра 2011. године, у односу на раније законско решење, детаљније уређена процедура формирања цена комуналних услуга, те су утврђена начела и елементи за одређивање цена комуналних услуга, Покрајински омбудсман ће у 2012. години нарочито водити рачуна о поштовању ових одредби, односно усаглашености подзаконских прописа јединица локалне самоуправе о ценама комуналних услуга са законом и другим релевантним прописима.

Озбиљан проблем у остваривању и заштити људских права представља кршење и непримењивање одредби Закона о заштити потрошача, а превасходно у делу који се односи на остваривање права на услуге од општег економског интереса, која представљају корпус права чија заштита је у надлежности омбудсмана. Ово представља заједнички именоватељ у закључцима по спроведеним истрагама у готово свим случајевима, а односи се, како на поступања јавних предузећа, тако и надлежних органа управе који врше надзор над радом јавних предузећа.

Ни након годину дана од дана ступања на снагу Закона о заштити потрошача нису донети одговарајући подзаконски прописи којима би се обезбедили услови за његову доследну примену, а коју обавезу је и сам законодавац утврдио. Очигледан пример овога је немогућност примене у пракси одредбе закона којом је прописано да је угрожени потрошач онај који због економског или друштвеног положаја, услова живота, посебних потреба или других тешких личних прилика, прибавља услугу од општег економског интереса под нарочито отежаним условима. Услови и критеријуми за одређивање *угрожених потрошача* у појединим областима услуга од општег економског

интереса нису ближе уређени како је закон прописао. Иста је ситуација и са Законом о енергетици (“Сл. гласник РС”, број 57/2011 и 80/2011) у делу који се односи на *енергетски заштићеног купца*, с обзиром на непостојање прописаних критеријума, начина заштите, услова, рокова и поступка за утврђивање статуса енергетски заштићеног купца, извора и начина обезбеђивања средстава за испоруку одређених количина електричне енергије или природног гаса под посебним условима и начина вођења евиденције енергетски заштићених купаца, у складу са законом прописаном обавезом.

Непостојање целовите правне регулативе и необезбеђивање јасног механизма заштите потрошача, доводи до произвољности у поступању даваоца услуга од општег економског интереса и правне несигурности, угрожава основна, законом прописана права, као што су право на задовољавање основних потреба, право на обавештеност, право на избор и право на правну заштиту.

Примери представки које се односе на рад јавних предузећа

Непоступање јавног предузећа по решењу грађевинске инспекције

Б.Г. из Сремске Митровице обратила се притужбом на поступање јавног предузећа због тога што нису извршили санацију крова зграде у којој станује са породицом, чије одржавање је у надлежности јавног предузећа, због чега је у дужем временском периоду трпела штету у свом стану услед прокишњавања крова.

На основу изјашњења јавног предузећа на чије поступање се односила представка и надлежног органа јединице локалне самоуправе утврђено је да је грађевинска инспекција решењем наложила да у року од 15 дана од дана пријема решења, јавно предузеће поправи кровни покривач. У току истраге омбудсмана, грађевински инспектор је закључком обуставио поступак против јавног предузећа, јер је поступило по налогу из решења и извршило поправку кровног покривача. С обзиром на наведено, Покрајински омбудсман је утврдио да је јавно предузеће током истраге отклонило повреду људских права и стога је обуставио поступак.

Међутим, подносиатељка представке је пре санације крова претрпела штету јер је услед прокишњавања пао део плафона у њеном стану, а поправку је платила сопственим средствима. Приликом обраћања јавном предузећу молбом да се поправи кров, тражила је и накнаду штете, али на тај део захтева није добила одговор, Покрајински омбудсман је затражио од јавног предузећа да се изјасни о делу захтева који се односи на накнаду штете, истовремено саветујући подносиатељку да, уколико не постигне поравнање са јавним предузећем, накнаду штете оствари у судском поступку.

Јавно предузеће је известило Покрајинског омбудсмана да је накнада штете извршена, односно да је уплаћен одговарајући износ на рачун оштећене.

Несметано коришћење комуналне услуге без додатних трошкова

Н.П из Новог Сада се у својој представци жали на рад јавног комуналног предузећа које снабдева водом за пиће и наводи да проблем који има због неисправног водомера може да реши без непотребних трошкова, с обзиром на то да поседује гаранцију за водомер, али да јавно предузеће захтева да довођење водомера у технички исправно стање изврши служба предузећа а да је потрошач

дужан да му плати трошкове. У изјашњењу на притужбу јавно предузеће је изложило процедуру поступања у случајевима потрошача са евидентираним бесправно изграђеним прикључком за воду. У циљу изналажења целисходног решења, од јавног предузећа тражено је да размотри и додатно се изјасни о могућности да подносиоцу представке одобри да о свом трошку замени неисправан водомер чију уградњу је самостално финансирао, с обзиром на то да поседује гаранцију за водомер, те да би тако трошкови ангажовања јавног предузећа и рада на замени водомера, као и трошкови потрошача били искључени. При томе треба да имају у виду да грађанин има ниска месечна примања и минимални утрошак воде. Скренута је пажња и на то да подносилац представке редовно измирује своје обавезе према јавном предузећу, да се одазвао позиву и закључио Споразум о евидентирању бесправно изграђеног прикључка на бесправно изграђену водоводно-канализациону мрежу, који регулише статус потрошача до легализације објекта, а којим је одређено да је одржавање бесправно изграђене водоводне мреже до мерног уређаја и одржавање мерног уређаја обавеза потрошача до примопредаје мреже-прикључка.

У одговору Покрајинском омбудсману, јавно предузеће је навело да, на основу Одлуке о условима и начину организовања послова у вршењу комуналних делатности испоруке воде и уклањања вода, корисник не може самоиницијативно да врши замену водомера, него само уз одобрење предузећа, али да корисник може обезбедити нови, технички исправан водомер, који би уз асистенцију предузећа монтирао на постојећем прикључку уместо досадашњег водомера. У складу са тим, омбудсман је упутио подносиоца представке да се обрати захтевом за одобрење замене неисправног водомера, уз асистенцију јавног предузећа.

Органи Покрајинске управе

Грађани и грађанке су се на рад покрајинских секретаријата најчешће жале у случајевима када се покрајински секретаријати јављају у улози другостепених органа и решавају по изјављеним правним лековима, као и у случајевима расписивања јавних позива да доделу средстава по конкурсима, субвенција или дотација.

Један број притужби у општој области, односио се на Покрајински секретаријат за рад, запошљавање и равноправност полова који спроводи програме запошљавања и samozapoшљавања на територији АП Војводине, а у сарадњи са Националном службом за запошљавање.

Поводом притужбе грађана која се односила на обрачун камате приликом кашњења са враћањем средстава, Покрајинском секретаријату за рад, запошљавање и равноправност полова упућена је препорука да приликом склапања уговора са корисницима субвенција поведе рачуна о законским одредбама које регулише камату, тако да се уговара обрачун камате у складу са Законом о облигационим односима

На основу једног броја притужби удружења грађана, уочено је да начин одлучивања о пријавама поднетим на конкурсе којима се додељују финансијска средства удружењима грађана није довољно транспарентан, да критеријуми нису познати, а да удружења која не добију новац, не добију образложење о разлозима за одбијање захтева

Поводом притужби великог броја грађана на рад Института за онкологију због немогућности заказивања зрачне дијагностике и терапије, Покрајински омбудсман је од Покрајинског секретаријата за здравство, социјалну политику и

демографију, као оснивача ове здравствене установе, затражио да се изјасни о наводима из представки.

Покрајински секретаријат је у изјашњењу навео да се ради о веома озбиљном проблему у остваривању здравствене заштите пацијената на територији АП Војводине, али и целе Републике Србије. Најбоље решење за превазилажење овог проблема је повећање капацитета постојећих нуклеарно-медицинских погона или отварање нових центара за извођење ових процедура. Као решење Секретаријат је надлежном министру предложио да се Институту за онкологију Војводине одобри да ове медицинске процедуре може обављати у допунском раду за пацијенте који су осигурани код Републичког завода за здравствено осигурање (РЗЗО).

Након спроведеног поступка, Покрајински омбудсман је Покрајинском секретаријату за здравство, социјалну политику и демографију упутио **препоручу** у оквиру обављања послова друштвене бриге за здравље на нивоу АП Војводине која обухвата мере за обезбеђивање и спровођење здравствене заштите од интереса за грађане на територији АП Војводине и надлежности да утврђује недељни распоред рада, почетак и завршетак радног времена у здравственој установи чији је оснивач, у циљу превазилажења проблема на пословијмас зрачне терапије и дијагностике одреди рад у сменама

Покрајински секретаријат за здравство, социјалну политику и демографију је у октобру обавестио Покрајинског омбудсмана да су у току завршне активности у доношењу одлуке за расписивање тендера о набавци два најсавременија апарата за зрачну терапију чијом ће се набавком, не само значајно смањити листа чекања, него ће бити уведене и нове терапијске процедуре због којих пацијенти одлазе у иностранство. Очекује се да ће нови апарати бити испоручени почетком 2012. године, после чега би и први пацијенти могли да добију услуге зрачне терапије, а очекује се и значајније смањење листе чекања.

ИНСТИТУТ ЗА ОНКОЛОГИЈУ ВОЈВОДИНЕ

Поводом великог броја представки у којима се грађани/грађанке жале на немогућност заказивања и обављања зрачне терапије и дијагностике у Институту за онкологију Војводине, Заводу за нуклеарну медицину у Сремској Каменици, поред надлежног секретаријата, и Институт је позван да се изјасни о наводима грађана из представки.

Институт за онкологију Војводине је у изјашњењу обавестио Покрајинског омбудсмана о томе да је Министарству здравља поднет захтев за утврђивање испуњености услова за обављање допунског рада, у складу са одредбом члана 5. Правилника о начину, поступку и условима за обављање допунског рада здравствених радника у здравственој установи или приватној пракси („Службени гласник РС“ број 108/2008)

Покрајински омбудсман је од Министарства здравља затражио изјашњење у вези са решавањем захтева за утврђивање испуњености услова за обављање допунског рада у Институту за онкологију у Сремској Каменици, након чега је Министарство доставило обасвештење о томе да је у том тренутку предмет био у поступку испитивања и утврђивања испуњености прописаних услова.

С обзиром на то да је у представкама грађана посебно истицана немогућност остваривања права из обавезног здравственог осигурања у складу са медицинским критеријумима, посебно када је реч о дијагностици и зрачним терапијама које су биле започете или их је тек требало спровести, а које није

могуће обавити у некој другој здравственој установи, Покрајински омбудсман је упутио **препоруку** Институту за онкологију Војводине (и Покрајинском секретаријату за здравство), да се предузму све неопходне мере и да се организује континуирани рад – пружање услуга дијагностике и зрачне терапије у складу са одредбама Закона о раду („Службени гласник РС“, бр. 24/2005, 61/2005 и 54/2009), као и одредбом става 1 члана 76 Закона о здравственој заштити („Службени гласник РС“, бр. 107/2005, 72/2009-др. Закон, 88/2010, 99/2010 и 57/2011) којом је прописано да је здравствена установа дужна да у оквиру утврђеног недељног распореда рада и радног времена пружа здравствену заштиту радом у једној, две или више смена, у складу са делатношћу здравствене установе, о чему одлуку доноси директор здравствене установе.

СЛУЖБЕ РЕПУБЛИЧКОГ ГЕОДЕТСКОГ ЗАВОДА

Покрајинском омбудсману поднет је значајан број представки у којима су изнете притужбе на рад организационих јединица Републичког геодетског завода због одступања од законом прописаних рокова за поступање по поднетим захтевима за коришћење података премера и катастра, неадекватног начина пружање услуга, као и због грешака, недостатака и пропуста у подацима о непокретностима. У највећем броју случајева повреда људских права и неправилност у раду органа управе отклоњена је током истраге Покрајинског омбудсмана.

Законом о државном премеру и катастру ("Службени гласник РС", бр. 72/2009 и 18/2010) прописана су основна начела катастра непокретности. Према начелу уписа, својина и друга стварна права на непокретностима стичу се, преносе и ограничавају уписом у катастар непокретности (конститутивност уписа), а престају брисањем уписа. У случајевима одређеним законом, својина и друга стварна права на непокретностима могу се стећи и пре уписа у катастар непокретности, а уписом производе правна дејства према трећим лицима (декларативност уписа). Сходно начелу поуздања подаци о непокретностима уписани у катастар непокретности су истинити и поуздани и нико не може сносити штетне последице због тог поуздања. Овим законом нису прописани рокови за поступање надлежних органа по поднетим захтевима, али је чланом 7 прописано да се на поједина питања поступка која нису уређена овим законом примењују одредбе закона којим се уређује општи управни поступак.

Непоступање служби Републичког геодетског завода у законом прописаним роковима, представља повреду основних начела управног поступка. Оваквим незаконитим поступањем надлежних органа управе, као и грешкама, пропустима и недостацима у раду катастра непокретности не остварује се начело поуздања катастра непокретности што доводи до правне несигурности грађана и грађанки.

Имајући у виду значај катастра непокретности, као основног и јавног регистра о непокретностима и стварним правима на њима, а ради потпуног остваривања права грађана и грађанки, неопходно је да Републички геодетски завод по поднетим захтевима за коришћење података премера и катастра и пружање услуга овог органа поступа у законом прописаним роковима, као и да се грешке, пропусти и недостаци у раду катастра непокретности сведу на најмању могућу меру.

Примери представки на рад служби Републичког геодетског завода

П.С. из Новог Сада у представци се жалио на рад Републичког геодетског завода Службе за катастар непокретности Нови Сад, јер је службеник тражио да уз захтев за издавање преписа листа непокретности, који му је потребан ради остваривања права у поступку за враћање одузете имовине, приложи и доказ о уплати такси за прибављање захтеване јавне исправе.

Покрајински омбудсман је, у складу са својим овлашћењима, упутио **мишљење** органу на чији рад се представка односи о томе да је потребно да исправи грешку у поступању, јер, сходно одредбама члана 38 Закона о враћању одузете имовине и обештећењу, стицање имовине и остваривање обештећења у складу са овим законом не подлеже плаћању ниједне врсте административних и судских такси.

Мишљење је у целости прихваћено, те је странка у кратком року добила тражену исправу без уплате првобитно тражене накнаде.

Д.Х. из Новог Сада обратио се Покрајинском омбудсману притужбом на рад Републичког геодетског завода Службе за катастар непокретности Нови Сад, јер о његовом захтеву за упис права својине из 2009. године до подношења представке није решено.

У прибављеном изјашњењу Службе наведено је да постоји раније поднет захтев подносиоца представке по којем је након покретања поступка Покрајинског омбудсмана решено, те да ће се по правноснажности тог решења стећи услови за решавање захтева на који се представка односи.

У току истраге донето је и решење по другом захтеву подносиоца представке, чиме је неправилност у раду органа отклоњена, те је поступак обустављен.

Покрајински омбудсман примио је представку П.Б. у којој изражава незадовољство радом и поступањем Републичког геодетског завода, Служба за катастар непокретности Беоцин.

Подносилац представке је навео да је Служба за катастар непокретности Беоцин решењем из децембра 2008. године дозволила упис забележбе привремене мере забране отуђења и оптерећења на непокретностима уписаним у лист непокретности број .. КО Раковац, на кат. парцелама бр. КО Раковац у својини П.С. који је извршни дужник подносиоца представке. Забележка забране отуђења и оптерећења непокретности уписана је 8. децембра 2008. Године, а подносилац представке је крајем 2010. године сазнао да се, упркос уписаној забележби, у јуну 2009. године, као носилац права својине на предметним непокретностима уписала Г.Ж. на основу решења Службе за катастар непокретности Беоцин чиме су повређена његова права.

У току поступка утврђено је да је у раду Републичког геодетског завода, Служба за катастар непокретности Беоцин било неправилности јер наведени орган није поштовао законом утврђено начело приоритета у решавању пристиглих захтева који се односе на исту непокретност, и то на штету Г. Ж. Наиме, утврђено је да је Служба за катастар непокретности Беоцин, не поштујући начело приоритета, донела решење о упису забележбе привремене мере забране отуђења и оптерећења на непокретностима уписаним у лист непокретности број .. КО Раковац, на кат. парцелама бр. ... КО Раковац у својини П.С., а да претходно

није решено о раније поднетом захтеву Г.Ж. за упис права својине на наведеним непокретностима. Наведена неправилност у раду Службе за катастар непокретности Беочин изазвала је „ланчану реакцију“ и довела је до низа других неправилности, а подносиоца представке П.Б. и Г.Ж. у стање правне несигурности.

Имајући у виду да је у току трајања поступка пред овим органом Републички геодетски завод, Служба за катастар непокретности Беочин покренуо поступак исправке по захтевима Г.Ж. и Општинског суда у Руми у циљу отклањања неправилности, поступак је обустављен.

Филијале Националне службе за запошљавање

Притужбе на рад филијала Националне службе за запошљавање (НСЗ) су се у највећој мери односиле на поступке спровођења програма запошљавања и samozapošljavanja.

У једној од представки подносиоци су истицали нејасне критеријуме за одабир кандидата који ће бити ангажовани у оквиру програма за запошљавање приправника „Прва шанса“. Током истраге је установљено да се филијале НСЗ приликом решавања одређених ситуација ослањају на неформални документ под називом „Одговори на спорна питања“. Такође, иако би критеријуми за избор послодавца и приправника имали за циљ избор најбољих послодавца, недостаје образложена одлука послодавцима који нису изабрани, како би имали сазнања о свим елементима који су разматрани и то имали у виду у наредним конкурсима.

Покрајински омбудсман је на ове пропусте указао у свом **мишљењу** које је упутио Националној служби за запошљавање.

Један број представки се односио на поступак враћања средстава добијених по основу субвенције за samozapošljavanje у ситуацији када корисник средстава не испуни уговорне обавезе. Национална служба за запошљавање и надлежни покрајински секретаријат врло строго тумаче одредбе уговора и остављају кратак рок за измиривање нереализованог дела субвенције што ствара незадовољство код странака и значајан финансијски терет.

Известан број притужби се односио на поступак остваривања права на новчану накнаду за случај незапослености. Утврђено је да је став НСЗ да је чињеница уредне уплате доприноса пресудна код утврђивања дужине трајања права и висине накнаде, односно да се приликом одлучивања о дужини трајања права на новчану накнаду за случај незапослености и висини накнаде признајемо онај стаж за који су уплаћени доприноси. Уколико зарада за последњих шест месеци није исплаћена и нема уплате доприноса, НСЗ утврђује минималну накнаду према тумачењу Закона о запошљавању и осигурању за случај незапослености.

Покрајински омбудсман је упутио **мишљење** којим је наглашено да се права која су утврђена у диспозитиву правноснажног решења Националне службе за запошљавање на новчану накнадну, укључујући и износе за исплату новчаних накнада утврђених истим решењем по умањењу за доприносе за пензијско и инвалидско и здравствено осигурање, не могу умањивати приликом извршења решења, уколико није у складу са законом спроведен поступак за поништавање, укидање или измену правноснажних решења.

ФИЛИЈАЛЕ РЕПУБЛИЧКОГ ФОНДА ЗА ПЕНЗИЈСКО И ИНВАЛИДСКО ОСИГУРАЊЕ, ПОКРАЈИНСКИ ФОНД ЗА ПЕНЗИЈСКО И ИНВАЛИДСКО ОСИГУРАЊЕ

Обавезним пензијским и инвалидским осигурањем обезбеђују се права за случај старости, инвалидности, смрти и телесног оштећења. Права из пензијског и инвалидског осигурања стичу се и остварују зависно од дужине улагања и висине основице на коју је плаћен допринос за пензијско и инвалидско осигурање и уз примену начела солидарности. Права из пензијског и инвалидског осигурања јесу лична права и не могу се преносити на друга лица, не застаревају, осим права на потраживања доспелих, а неисплаћених износа у случајевима утврђеним Законом о пензијском и инвалидском осигурању.

Законом о пензијском и инвалидском осигурању, прописано је да се права из пензијског и инвалидског осигурања остварују од дана поднетог захтева, а најраније шест месеци пре тог дана. Права из пензијског и инвалидског осигурања, која се остварују у фонду, обезбеђују се у поступку предвиђеном законом којим је уређен општи управни поступак.

Велики број представки грађана и грађанки поднет је као израз незадовољства подносилаца због тога што Републички фонд за пензијско и инвалидско осигурање, Покрајински фонд, не поштује Законом о општем управном поступку прописане рокове за решавање по захтевима грађан, те поступци трају и по неколико година, при чему грађани не добијају било какву повратну информацију у вези са својим захтевом. Евидентан је и један број притужби које се односе на као и немогућност утврђивања бенефицираног стажа за радна места, односно послове на којима се стаж осигурања рачуна са увећаним трајањем.

Покрајински омбудсман је поводом сваке представке затражио од Републичког фонда за пензијско и инвалидско осигурање, Покрајински фонд, да се изјасни у вези са притужбама грађана У изјашњењима се најчешће као разлози због којег поступци трају непримерено дуго, наводе неуплаћени доприноси подносиоца захтева за одређене периоде и немогућност прибављања доказа о плаћеним доприносима од надлежних органа са територије бивших република СФР. (Фонд често обавезу прибављања доказа о плаћеним доприносима преваљује на грађане, што је у супротности са законом). Један број представки се односи на проблем наплате неуплаћених доприноса након смрти предузетника, када се породична пензија умањује до једне трећине њеног износа, а грађани немају увида у начин утврђивања и обрачуна овог, неуплаћеног дела доприноса.

У намери да допринесе бржем и ефикаснијем решавању захтева у једном броју случајева Покрајински омбудсман се обраћао омбудсменима у региону који су изашли у сусрет и користећи своја овлашћења поступали и службено тражили од надлежних фондова својих држава да доставе потребна документа о уплаћеном стажу осигурања.

Када је реч о бенефицираном стажу, он је утврђен Правилником о радним местима, односно пословима на којима се стаж осигурања рачуна са увећаним трајањем („Службени гласник РС“, бр. 105/2003, 126/2004, 93/2005, 3/2007, 56/2007 и 23/2008), а поступак за утврђивање радних места на којима се рачуна стаж и степен осигурања са увећаним трајањем може покренути Фонд по службеној дужности или послодавац по сопственом захтеву. Записником Комисије за утврђивање радних места код послодавца утврђује се да ли се

послови који се обављају код послодавца подударају са радним местима наведеним у Правилнику.

Једна грађанка у представци истиче да је као власник самосталне занатске радње 2006. године надлежном Републичком фонду самосталних делатности у Београду поднела захтев за утврђивање радног места са увећаним стажом осигурања. До новембра 2011. године, године, ни након поново поднетог захтева априла 2011. године, није добила одговор у вези са захтевом за утврђивање радног места са увећаним стажом осигурања.

Покрајински омбудсман затражио је изјашњење Дирекције покрајинског фонда о разлозима непоступања по поднетом захтеву. У одговору је наведено да Дирекција није била у могућности да одмах да налог стручној организацији регистрованој за обављање делатности у области безбедности и здравља на раду (чији представник је један од чланова Комисије) да сачини стручну анализу која служи као основ за утврђивање, односно евидентирање радних места на којима се увећава стаж осигурања, јер поступак о избору овлашћених стручних организација чији представници ће бити чланови комисије, спроводи Дирекција Републичког фонда у Београду.

Након поступања Покрајинског омбудсмана извршен је избор овлашћених стручних организација у складу са одредбама Закона о јавним набавкама („Службени гласник РС“, број 116/2008) о чему је обавештен подносилац представке.

Један подносилац представке који је поднео захтев за утврђивање стажа осигурања оствареног у иностранству (бившој СФРЈ, Република Хрватска) и у Србији, имао је тешкоћа са утврђивањем дела стажа осигурања који није остварен на територији филијале у којој је поднео захтев. Да би остварио право на старосну пензију било је неопходно да се стаж осигурања тачно утврди, што није било могуће јер је Фонд сматрао да грађанин сам треба да поднесе захтев и другој филијали истог Фонда, а ради утврђивања стажа осигурања.

Покрајински омбудсман упутио је **препоруку** Републичком фонду за пензијско и инвалидско осигурање, Покрајинском фонду, у којој је органу указао на то да је дужан да грађанима омогући брзо и делотворно остваривање њихових права и да по службеној дужности прибави и обрађује податке из матичне евиденције, јер се ради о истом органу, тачније међусобном односу организационих јединица у оквиру истог правног лица са статусом посебне организације.

Републички фонд за пензијско и инвалидско осигурање, Покрајински фонд, Филијала Нови Сад поступио је по препоруци Покрајинског омбудсмана и службеним путем затражио податке од друге филијале, а ради употпуњавања података о стажу и зарадама у конкретном случају.

Покрајинском омбудсману представком се обратио грађанин који је изразио своје незадовољство радом и поступањем Републичког фонда за пензијско и инвалидско осигурање, Покрајински фонд, Филијала Нови Сад, јер по захтеву за утврђивање стажа са увећаним трајањем који је поднео 10. фебруара 2011. године није добио одговор, односно решење.

Покрајински омбудсман затражио је изјашњење од Републичког фонда за пензијско и инвалидско осигурање, Покрајински фонд, Филијала Нови Сад која у свом одговору тврди да је наведени захтев беспредметан с обзиром на то да је истоветан захтеву који је странка поднела још 2003. године, а који је решењем надлежног органа из 2004. године одбијен као неоснован, чиме је поступак по захтеву окончан.

Закон о општем управном поступку својим одредбама прописује да је надлежни орган дужан да по захтеву странке одлучи без одлагања, а најкасније у року од 30 дана од дана предаје уредног захтева, уколико пре доношења решења није потребно спроводити посебан испитни поступак, нити постоје други разлози због којих се не може донети решење без одлагања (решавање претходног питања и др.). У осталим случајевима, орган је дужан да донесе решење и достави га странци најдоцније у року од 60 дана, ако посебним законом није одређен краћи рок. Уколико орган поводом поднетог захтева нађе да нема услова за покретање поступка, орган доноси закључак о одбацивању захтева странке.

Поштујући основна начела управног поступка и одредбе Закона о општем управном поступку обавеза је надлежног органа да актом у писаној форми одлучи о сваком захтеву који постави странка и да га достави странци.

Имајући у виду наведено, Покрајински омбудсман је по завршеном поступку, упутио Републичком фонду за пензијско и инвалидско осигурање, Покрајински фонд за пензијско и инвалидско осигурање, Филијала Нови Сад **мишљење** да је учинио неправилност у раду пропуштајући да решава по захтеву странке за утврђивање стажа са увећаним трајањем од 10. фебруара 2011. године у складу са одредбама закона које уређују поступак органа по захтеву странке у општем управном поступку. У циљу отклањања уочене неправилности потребно је да наведени орган управе без одлагања одлучи о поменутом захтеву доношењем акта у писаној форми и достави га странци.

ПОЛИЦИЈСКЕ УПРАВЕ КАО ОРГАНИЗАЦИОНЕ ЈЕДИНИЦЕ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА

Представке упућене Покрајинском омбудсману у вези са радом Министарства унутрашњих послова и полицијских управа могу се поделити у неколико група:

- притужбе на рад полицијских управа због дугих редова чекања
- притужбе на рад полицијских службеника - некоректно поступање шалтерских радника;
- притужбе због дужине трајања поступака;
- притужбе због непотпуних образложења решења којима се одлучује на штету грађана;
- притужбе на рад полицијских службеника у униформи.

Притужбе због дугих редова

Примена новог Закона о безбедности саобраћаја на путевима довела је до истих тешкоћа приликом издавања нових регистарских таблица, које су претходних година пратиле издавање личних исправа, на шта је Покрајински омбудсман упозоравао. Током јула грађани су институцију свакодневно контактирали због тога што нису у могућности да поднесу захтев ради добијања путне исправе и целоноћних чекања пред зградом Полицијске управе Нови Сад. Ова Полицијска управа се на захтев Покрајинског омбудсмана изјаснила да су гужве које настају приликом предаје захтева и подизања готових докумената, последица сезонских годишњих одмора, школског распуста, доласка грађана који током године раде и живе у иностранству, као и недовољног броја извршилаца на

тим пословима. Након тога је покренут поступак за пријем 20 нових радника, с обзиром на то да шалтерски капацитети, тзв. фотобоксеви, нису били у потпуности искоришћени због недовољног броја запослених.

Покрајински омбудсман изражава наду да је проблем дугих редова и чекања трајно решен и да се неће поновити у наредној години.

Притужбе на рад полицијских службеника

Покрајинском омбудсману је упућено неколико представки незадовољних грађана због тога што полицијски службеници нису хтели да заприме њихове захтеве јер прилози уз захтев нису били потпуни.

У једном од таквих случајева, Полицијска управа Нови Сад изјаснила се да је поводом дописа Покрајинског омбудсмана обављен разговор са полицијском службеницом, те је против ње покренут дисциплински поступак због тога што није запримила захтев упркос недостајања неких прилога и издала потврду сходно члану 15. Закона о личној карти, као доказ о томе да је захтев поднет.

Дужина трајања поступка

У неколико случајева подносиоци представке изразили су незадовољство због дужине трајања појединих поступака, као што је нпр. поступак за стицање држављанства Републике Србије. Покрајински омбудсман се обратио Управи за управне послове у Дирекцији полиције и у свим случајевима одговор поменутог органа достављен је у кратком року. Поводом једног случаја овој управи је упућено мишљење о неопходности хитног одлучивања по захтеву за стицање држављанства поднетог 2002. године. Управа за управне послове је у веома кратком року поступила у складу са овим мишљењем и одлучила о захтеву подносиоца представке.

У појединим случајевима дуготрајни поступци које је водило Министарство унутрашњих послова окончани су непосредно након првог обраћања Покрајинског омбудсмана. Примера ради, средином августа обратила се подносиатељка представке која је 1995. године склопила брак у Белом Манастиру, тада под управом Републике Српске Крајине. Чињеница склапања брака није евидентирана у матичним књигама венчаних и није покренут поступак за признавање тог брака у Републици Хрватској. Године 1996. године, када је подносиатељки представке признато својство избеглог лица, избегличка документација јој је издата на девојачко презиме, јер је брак склопљен под управом Републике Српске Крајине неважећи. Упркос томе, према претпоставци подносиатељке представке грешком у решењу Савезног министарства за унутрашње послове у Београду из 1998. године о прихватању у југословенско држављанство и држављанство Републике Србије наведено је презиме мужа из неважећег брака подносиатељке, а које је било уписано у неважећи извод из матичне књиге венчаних. Након тога је подносиатељки представке издата лична карта у Републици Србији на презиме из непризнатог брака. У међувремену је грешка у презимену исправљена, на основу чега је у књигу држављана уписано девојачко презиме подносиатељке представке. Како је њена лична карта истекла 24.04.2011, поднела је захтев за издавање нове личне карте, са важећим изводима из матичне књиге рођених и уверењем о држављанству издатим на девојачко презиме. Том приликом јој је службеник у Полицијској управи у Новом Саду рекао да јој се лична карта не може издати на девојачко презиме, јер је претходна издата на презиме које је стекла неважећим браком. Препоручено је да на лични захтев спроведе двоструку промену презимена – прво у презиме из неважећег

брака, а затим поново у девојачко презиме. Дана 18.08.2011. године је Полицијска управа запримила допис Покрајинског омбудсмана поводом овог случаја којим је затражено изјашњење.

Подноситељка представке је 07.09.2011. телефоном јавила да је Полицијска управа позвала ради пријема нове личне карте.

Образложења решења којима се одлучује на штету грађана

Органима унутрашњих послова је у два случаја скренута пажња на то да је неопходно да образложење решења, осим опште формулације наведене у одговарајућем пропису, садржи кратко утврђено чињенично стање, правни пропис и разлоге који упућују на решење какво је дато у диспозитиву. Примера ради, не може се сматрати да је образложење решења задовољавајуће када се као разлог одузимања ватреног оружја наводи да је „*то неопходно за заштиту јавног реда и мира*“. Чланом 24. став 2. Закона о оружју и муницији је прописано да решење којим се одузима оружни лист, односно, одобрење за држање оружја, садржи разлоге одузимања, што подразумева да су конкретни разлози, који угрожавају јавни ред и мир утврђени и у образложењу наведени. Такође, у образложењу решења, којим се странцу одузимају права и утврђују забране, потребно је навести одлучне чињенице утврђене у поступку и разлоге за доношење одлуке формулисане у диспозитиву решења.

Притужбе на рад полицијских службеника у униформи

Покрајинском омбудсману су се 21.10.2011. обратили очеви малолетника претучених од стране полицијског службеника Полицијске управе Нови Сад (који у време извршења дела није био на дужности) и једног броја припадника интервентних јединица Полицијске управе Нови Сад. Покрајински омбудсман је, имајући у виду изјаве очева оштећених, као и то да су малолетници добили такве повреде да су збринуте у Клиничком центру Војводине, сматрао да постоје основи сумње да су се у радњама полицијских службеника стекли елементи кривичних дела, те је Основном јавном тужилаштву у Новом Саду поднео кривичну пријаву против НН лица – полицијских службеника, због кривичног дела злоупотребе службеног положаја из члана 359. став 1. Кривичног законика Републике Србије (КЗРС) и кривичног дела злостављања и мучења из члана 137. став 3. у вези са ставом 2. КЗРС.

ФИЛИЈАЛЕ ПОРЕСКЕ УПРАВЕ

Током извештајног периода упућено близу 30 представки са притужбама на рад пореских органа. Разлози незадовољства грађана се могу поделити у следеће групе:

1. Неправилно поступање филијала Пореске управе са територије Аутономне Покрајине Војводине, упућивањем грађанима писмена под називом „Обавештење о стању дуга“, која не представљају пореске акте по Закону о пореском поступку и пореској администрацији (15 представки);
2. Притужбе на Пореску управу, Регионални центар Нови Сад због спорости у решавању по жалбама на решења филијала Пореске управе на територији АПВ
3. Притужбе на рад филијала Пореске управе због непокретања поступака принудне наплате обавеза утврђених на име пореза на имовину поводом

преноса апсолутних права у циљу омогућавања уписа права на непокретностима власнику непокретности.

Обавештења о стању дуга

Пореска управа је, упркос упозорењу Покрајинског омбудсмана, прошле и ове године поновила слање ткз. обавештења о стању дуга, којима се пореским обвезницима стављају у изглед додатни трошкови и непријатности при спровођењу поступка принудне наплате у случају да одмах не измире своје обавезе.

Обавештења о стању дуга нису порески управни акти, те се њихово извршење не може остварити принудним путем. Упркос томе, обавештења о стању дуга садрже образложење у којем се пореском обвезнику стављају у изглед додатни трошкови и непријатности при спровођењу поступка принудне наплате у случају да одмах не измире своје обавезе. У обавештењима је наведен податак да постоји дуг пореског обвезника и основ његовог настанка. Међутим, уколико државни орган обавештава обвезника пореза да има дуг, правила пореског поступка и принципи добре управе налажу да је потребно да наведе и податке као што су: број и датум решења којим је обавеза утврђена, време настанка обавезе и посебно исказана главница и камата, уколико је она обрачуната.

Покрајински омбудсман је, сматрајући да је Пореска управа дужна да води рачуна о заштити права грађана, а то налаже и истоимено основно начело општег управног поступка, у новембру Пореској управи упутио мишљење у којем је указао на то да се дописом који носи назив „обавештење о стању дуга“ пореском обвезнику неправилно стављају у изглед непријатности при спровођењу принудне наплате и да се правне последице неплаћања пореске обавезе које се у смислу члана 71. Закона о пореском поступку предочавају, могу предочити путем опомене, а не обавештења. Осим тога, подаци који су садржани у обавештењима често су нетачни, те је указано на то да је Пореска управа дужна по службеној дужности да отклони грешке до којих је дошло у пореском рачуноводству. Није у складу са начелима добре управе да Пореска управа, због грешака учињених у пореском рачуноводству узнемирава пореске обвезнике који су измирили своје обавезе, и то слањем обавештења о стању дуга са циљем да порески обвезници својим ангажовањем допринесу исправљању грешака у пореском рачуноводству, које нису скривили.

Рад другостепеног органа

Један број представки односи се на рад Пореске управе, Регионалног центра Нови Сад као другостепеног пореског органа за решавање по жалби, због прекорачења законом прописаног рока од 60 дана од дана подношења жалбе. Након што је Покрајински омбудсман поводом поменутих притужби затражио изјашњење од Пореске управе, Регионалног центра Нови Сад, другостепена решења су у кратком року донета и достављена подносиоцима представки. У таквим случајевима Покрајински омбудсман је подносиоце представки обавестио о томе да су неправилности поступка током истраге отклоњене и да се поступак обуставља.

Пореска управа, Регионални центар Нови Сад обавестио је Покрајинског омбудсмана да о једном броју жалби није решавао, јер су се оне односиле на првостепена решења о утврђивању комуналних накнада и такси које утврђују општинске, односно градске управе, те је за решавање у другом степену надлежно општинско, односно градско веће. Наиме, Пореска управа је, руковођена праксом Уставног суда, заузела став да другостепени поступак по жалбама на решења о

утврђивању комуналних накнада и такси спроводи другостепени орган јединица локалне самоуправе, с обзиром на то да комунална такса представља изворни приход локалне самоуправе који, сходно Закону о финансирању локалне самоуправе утврђује, наплаћује и контролише јединица локалне самоуправе.

Пореска управа, Регионални центар Нови Сад, није обавестила грађане чије су жалбе упућене јединицама локалне самоуправе о разлозима таквог поступања.

Наплата пореза на пренос апсолутних права принудним путем ради омогућавања уписа права на непокретностима власнику непокретности

Покрајинском омбудсману је у марту упућена представка због незадовољства радом Филијале Нови Сад I Пореске управе. Наиме, подносилац представке је Филијали Нови Сад I поднео захтев за издавање потврде о плаћеним јавним приходима у вези са преносом апсолутних права, али таква потврда странци није издата, иако је порез на пренос апсолутних права измирио. У међувремену је подносиоцу представке достављен закључак Републичког геодетског завода – Службе за катастар непокретности Нови Сад да ће његов захтев за упис права својине на непокретности бити одбачен, уколико у року од 15 дана од дана пријема закључка не достави поменуту потврду. Током поступка је установљено да, иако је подносилац представке измирио своју пореску обавезу, сметња за упис права на непокретности постоји због претходног власника који није платио порез на пренос апсолутних права. По спроведеном поступку Покрајински омбудсман је упутио мишљење Филијали Нови Сад I:

Имајући у виду да је спровођење принудне наплате пореског дуга на основу Закона о пореском поступку и администрацији у надлежности Пореске управе, што значи да принудна наплата представља право и обавезу Пореске управе, неопходно је хитно спровести поступак принудне наплате пореског дуга по основу решења од 01.06.2004. године.

Уколико порески дуг у поступку принудне наплате није могуће наплатити од пореског обвезника пореза на пренос апсолутних права, тј. продавца који је у конкретном правном промету....., порески дуг се, сходно одредби члана 42. став 1. Закона о порезима на имовину наплаћује од купца некретнине који је уједно порески дужник и супсидијарни јемац.

Имајући у виду дужину трајања поступка пред Пореском управом, тј. да је пореско решење које није извршено постало правноснажно 2005. године, те да је и судски поступак у којем је потврђен став Пореске управе да уговор о заједничком финансирању између и без обзира на назив, садржи све елементе купопродајног уговора и да је њиме извршен промет стварних права који је опорезив, правноснажно окончан 02.07.2008. године, дуготрајност поступка принудне наплате пореза од пореског обвезника и супсидијарног јемца неминовно отвара питање одговорности државе. Наиме, остваривање права подносиоца представке из другог правног промета је условљено наплатом пореског дуга из претходног правног промета и чији је предмет пренос права својине на истој непокретности, а с обзиром на дуготрајност поступка доводи се у питање право подносиоца представке на мирно уживање имовине због неефикасног коришћења законом прописаних механизма за принудну наплату пореза од стране државе, односно, њеног органа – Пореске управе.

ДОО ЕЛЕКТРОВОЈВОДИНА

Покрајински омбудсман сматра да је неопходно да посебно изложи стање и оцену у остваривању права купаца електричне енергије, с обзиром на велики број представки грађана о раду електродистрибуција, огранака Привредног друштва за дистрибуцију електричне енергије „Електровојводина“ д.о.о. које обављају делатност од општег интереса - дистрибуцију електричне енергије на територији Аутономне Покрајине Војводине, те уочених неправилности у раду енергетских субјеката по спроведеним истрагама.

Повреде људских права, односно тешкоће у њиховом остваривању у овој области односиле су се на различите ситуације у вршењу делатности енергетских субјеката и њиховом односу са купцима, од којих је као најзначајније утврдио:

- неуједначено и произвољно поступање приликом утврђивања и регулисања начина измирења обавезе плаћања дуга за преузету електричну енергију;
- незаконите обуставе испоруке електричне енергије;
- правно неутемељено и неправилно обрачунавање неовлашћено преузете електричне енергије;
- довођење у заблуду купаца постављањем неправичних услова, који нису предвиђени у закону у поступку прикључења објеката на електроенергетску дистрибутивну мрежу, односно ради избегавања искључења.

Грађани који услед тешке материјалне ситуације нису у могућности да измире дуг за утрошену електричну енергију, те као решење желе да им се одобри одложено плаћање дуга на рате, обраћали су се притужбама да са надлежним електродистрибуцијама не могу да постигну одговарајући споразум. Поступајући по овим представкама, омбудсман се обраћао електродистрибуцијама са захтевом за обавештење о могућностима, условима и начину плаћања дуга у ратама, те је утврдио да у већини случајева електродистрибуције одобравају ову могућност, али под различитим условима које купци углавном не могу да испуне како би остварили ово право. Непостојање јединствених критеријума и давање понуда које купци из финансијских разлога нису у могућности да прихвате донекле је ублажено доношењем Одлуке Управног одбора Јавног предузећа „Електропривреда Србије“ од 15. јула 2011. године, којом се утврђују јединствени услови за регулисање дуга тарифних купаца за сва привредна друштва за дистрибуцију електричне енергије. Међутим, за категорије најугроженијих делова становништва због којих су овакве олакшице првенствено и установљене, правог помака у остваривању права на несметано коришћење електричне енергије не може бити све док енергетски субјекти не покажу већу флексибилност у поступању, као и док не буду донети одговарајући подзаконски акти којима ће бити прописати критеријуми, начин заштите, услови, рокови и поступак за утврђивање статуса енергетски заштићеног купца, извор и начин обезбеђивања средстава за испоруку одређених количина електричне енергије под посебним условима, а како би се у пракси остварила законска категорија енергетски заштићеног купца који има право на испоруку одређених количина електричне енергије и обуставу испоруке под посебним условима.

Поступајући по представкама којима су се грађани жалили на незаконита искључења са електроенергетског дистрибутивног система, у одређеном броју случајева утврђено је да су искључења била последице непоштовања законом и

одговарајућим подзаконским актом утврђене процедуре, као и незаконите примене материјалног права. Наиме, Уредбом о условима испоруке електричне енергије ("Сл. гласник РС", бр. 107/2005) таксативно су набројани случајеви који представљају основ за обуставу испоруке електричне енергије купцу, уз дужност да претходно достави писмену опомену о недостацима, односно неправилностима због којих му се може обуставити испорука електричне енергије и да му одреди примерен рок за отклањање тих недостатака, односно неправилности који не може бити краћи од три дана, нити дужи од 30 дана од дана достављања писмене опомене (члан 27). У појединим случајевима утврђено је незаконито поступање енергетског субјекта, јер су купци искључени без претходно прописног обавештавања. С друге стране, у случајевима који представљају основ када је енергетски субјект дужан да без одлагања искључи објекат са дистрибутивног система (члан 28. Уредбе), утврђена је повреда одредбе Закона о енергетици ("Сл. гласник РС", број 57/2011 и 80/2011) којом је прописано да је оператор система дужан да, када утврди да правно или физичко лице неовлашћено користи електричну енергију, или природни гас, односно да поступа супротно забранама из закона, без одлагања, искључи такав објекат са преносног, транспортног или дистрибутивног система и предузме мере у складу са законом. Смисао оваквог законског решења јесте прописивање обавезе енергетског субјекта да по утврђивању постојања, односно трајања неовлашћеног коришћења енергије, искључењем објекта одмах обустави испоруку електричне енергије ради спречавања даљег неовлашћеног коришћења. Поступање противно овој законској одредби омбудсман је утврдио у случајевима када је енергетски субјект искључења са система вршио и по неколико месеци након утврђивања неовлашћеног коришћења, чиме је повређен смисао и циљ ове одредбе, а знатно прекорачење рока дефинисаног у наведеном законском члану као „без одлагања“ довело и до угрожавања правне сигурности купца. Такође, значајан допринос повреди права представља чињеница да су оваква искључења вршена у тренутку када код купца неовлашћена потрошња више није постојала, јер је претходно сам енергетски субјект својом интервенцијом на бројилу или заменом бројила отклонио неовлашћену потрошњу, па самим тим, није било законског основа за овакво поступање.

Повреде прописа приликом обрачунавања неовлашћено преузете електричне енергије утврђене су у ситуацијама када енергетски субјект, након утврђивања постојања неовлашћене потрошње, није правилно утврдио целокупно чињенично стање. Чланом 42. Уредбе о условима испоруке електричне енергије прописано је да се неовлашћено коришћена електрична енергија обрачунава од дана када је започето неовлашћено коришћење електричне енергије до дана када је неовлашћено коришћење откривено (став 8), а ако не може да се утврди тачно време почетка неовлашћеног коришћења електричне енергије, неовлашћено коришћење обрачунаће се на начин утврђен у овом члану, а за период од годину дана (став 9). Поступајући по свим представкама које су се односиле на период обрачуна неовлашћене потрошње, омбудсман је закључио да је енергетски субјект обрачун извршио за најдужи, Уредбом прописани период, а у појединим случајевима у истрази је утврђено да је контролама енергетског субјекта у периоду краћем од годину дана пре утврђивања неовлашћене потрошње, констатована исправност мерног места, односно мерног уређаја. По утврђеној неправилности и интервенцији омбудсмана, енергетски субјекти су извршили исправку обрачуна у складу са стварним стањем.

Поједини енергетски субјекти су у донетим решењима о одобрењу прикључка на електроенергетски дистрибутивни систем, поред утврђивања техничких услова који морају бити испуњени ради реализације прикључка (од којих су неки обавеза енергетског субјекта, а други странке у поступку), као и цене прикључка у складу са ценовником електродистрибуције, упућивали странке да ће, уколико раније уплате утврђен износ допринети бржој реализацији прикључка. На овај начин грађани су довођени у заблуду, јер су цену прикључка уплаћивали и пре испуњења осталих услова, да би у неким случајевима у каснијем периоду, због нерешених имовинско-правних и других односа, као и наступања узрока који су онемогућавали техничко извођење прикључка, дошло до немогућности прикључења на дистрибутивни систем. Цена прикључка не установљава обавезу за подносиоца захтева доношењем решења, већ накнадно, након испуњења претходних услова и по закључењу уговора о прикључку. С друге стране, енергетски субјекти су и након испуњавања свих услова за покретање поступка за прикључење, грађанима постављали додатне услове које немају упориште у прописима. Пример оваквог поступања јесте утврђивање потребе измештања мерног места, иако енергетски субјект у поступцима које је омбудсман водио није оправдао овакав захтев, односно утврдио постојање законског основа, с обзиром на то да оператор система има право измештања мерног места само ако купац онемогући приступ овлашћеним лицима ради читавања, провере исправности, отклањања кварова, замене, одржавања и контроле исправности мерних и других уређаја са мерним орманима, уређења мерног места и обуставе испоруке енергије.

Значајан елемент повреде остваривања права грађана на приступ и коришћење електричне енергије, као услуге од општег интереса, представља одсуство јасног механизма заштите од свих, овде наведених повреда права, с обзиром на ограничена законом прописана овлашћења енергетских инспектора и Агенције за енергетику, као регулаторног тела основаног у циљу унапређивања и усмеравања развоја тржишта електричне енергије и природног гаса на принципима недискриминације и ефикасне конкуренције. Како је Финансијским планом Агенције за 2012. годину („Сл. гласник РС“, број 10/2012) одлучивање по жалбама на поступање енергетских субјеката утврђено као један од најважнијих послова Агенције у 2012. години, Покрајински омбудсман очекује помаке у заштити права грађана. Такође, неопходно је и доношење већ поменутих подзаконских аката, као и доследно поштовање одредби Закона о заштити потрошача у пракси.

Примери представки које се односе на поступање електродистрибуција

Неправилно поступање због постављања услова купцу који нема основ у закону

Поступајући по представци С.М. из Титела, којом се именована жалила да Електродистрибуција „Зрењанин“ одбија да покрене поступак поновног прикључења њеног објекта на дистрибутивни систем и поставља додатне услове које именована из материјалних разлога не може да испуни, Покрајински омбудсман се обратио овом енергетском субјекту са захтевом за изјашњење. У одговору се наводи: да је у поступку контроле мерног места на адреси подносиоце представке утврђена неовлашћена потрошња електричне енергије; да је након извршене контроле мерно место доведено у исправно стање и купац искључен са дистрибутивне мреже, на основу члана 157. Закона о енергетици; да на основу члана 42. Уредбе о условима испоруке електричне енергије купац стиче

право да поднесе захтев за одобрење за прикључење на дистрибутивни систем када намири обрачун неовлашћено утрошене енергије; да се намирењем обрачуна сматра и потписивање вансудског поравнања и уплата прве рате по поравнању, на шта утиче процењен социјални статус купца; да ће након подношења захтева за одобрење за прикључење, надлежна служба Електродистрибуције „Зрењанин“ издати одговарајуће решење којим ће се поставити услови за прикључење, односно извршити измештање мерног места купца ван његовог поседа, а о његовом трошку, те да након тога следи прикључење чије је трошкове купац измирио. По захтеву омбудсмана за додатно изјашњење о разлозима због којих је неопходно извршити измештање мерног места купца, као и одговарајући законски основ за то, енергетски субјект је одговорио да ће одлучујући по захтеву за одобрење за прикључење, издати решење о прикључењу одређујући место прикључења ван поседа бившег купца како би се умањиле могућности понављања дела неовлашћене потрошње. Покрајински омбудсман је по завршетку истраге закључио да је подносиатеља представке испунила услове неопходне за стицања одобрење за прикључење, као и да нема законског основа за постављање услова о измештању мерног места, с обзиром на то да закон прописује да оператор система има право измештања мерног места о трошку купца само ако купац онемогући приступ овлашћеним лицима оператора система ради читавања, провере исправности, отклањања кварова, замене, одржавања и контроле исправности мерних и других уређаја са мерним орманима, уређења мерног места и обуставе испоруке енергије. У складу са наведеним, утврђена је неправилност у поступању енергетског субјекта, те је Електродистрибуцији „Зрењанин“ упућена препорука да приликом решавања о одобрењу за прикључење на електроенергетски дистрибутивни систем објекта купца С.М. из Титела, у законом прописаном поступку по поднетом захтеву купца, не може као услов за прикључење објекта поставити обавезу измештања мерног места купца ван њеног поседа.

Незаконито искључење објекта

У истрази, поступајући по представци Д.Р. из Инђије и његовог пуномоћника адвоката Д.С. из Старе Пазове, у којој су се именовани жалили да је подносиоцу представке Електродистрибуција „Рума“ незаконито искључила објекат са електроенергетске дистрибутивне мреже, на основу изјашњења енергетског субјекта и других надлежних органа, као и приложених доказа, утврђено је следеће чињенично стање: да је на основу увида у смањен проток електричне енергије и околности да је бројилу доспео рок за замену по редовном циклусу баждарења мерних уређаја, енергетски субјект извршио замену електричног бројила на објекту купца, односно поставио ново које није накнадно скидано; да је испитивањем старог бројила у баждарници утврђено да је постојало неовлашћено коришћење електричне енергије, те је на основу тога месец дана касније објекат купца искључен са система. Контролом законитости, целисходности и ефикасности поступања енергетског субјекта на основу изложеног чињеничног стања, омбудсман је утврдио да временски период од месец дана, од утврђивања оштећења до искључења објекта, представља знатно прекорачење рока дефинисаног као „без одлагања“ у законском члану који регулише обавезу искључења објекта. Такође, како је разлог за обуставу накнадно утврђен, а у том тренутку код купца није постојало неовлашћено коришћење електричне енергије с обзиром на то да је претходно извршена замена, односно постављање исправног бројила на мерном месту објекта купца, енергетски субјект није имао право да искључи објекат јер је тада већ био „отпао“ законски основ за

такво поступање. Евентуално постојање ранијег неовлашћеног коришћења електричне енергије, није у овом случају могло да представља разлог за искључење објекта купца са мреже, него основ за спровођење одговарајућег поступка утврђивања постојања и обрачуна неовлашћено преузете електричне енергије, што је и извршено од стране енергетског субјекта, те потраживања која дугује купац, у прописаном поступку. На основу овако утврђене повреде људског права и неправилности у раду Електродистрибуције „Рума“, омбудсман је позвао енергетски субјект и надлежне органе да доставе своје примедбе, након чега се енергетски субјекта изјаснио да је извршио поновно прикључење подносиоца представке на дистрибутивни систем.

УЧЕШЋЕ ПОКРАЈИНСКОГ ОМБУДСМАНА У НАЦИОНАЛНОМ МЕХАНИЗМУ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ (НПМ)

У јулу 2011. године је усвојен Закон о допуни Закона о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака („Сл. гласник РС – Међународни уговори“ бр. 7/11), којим је утврђено да Заштитник грађана обавља послове Националног механизма за превенцију тортуре. У остваривању овог механизма сарађује са Покрајинским омбудсманом, као и са невладиним организацијама – удружењима, који се залажу за унапређење и заштиту људских права и слобода. У децембру је потписан Меморандум о сарадњи Заштитника грађана Републике Србије и Покрајинског омбудсмана у остваривању НПМ-а.

Покрајински омбудсман као прва институција омбудсмана у Републици Србији, основана Покрајинском скупштинском одлуком о покрајинском омбудсману („Сл. лист АПВ“ бр. 23/02, 5/04, 16/05, 18/09-промена назива) уз посебно ангажовање заменика покрајинског омбудсмана за општа питања, 2004. године, успоставила је први пут у Републици Србији институционалну контролу рада установа и завода у којима по различитим правним основима бораве лица лишена слободе, и заштиту људских права штићеника, пацијената, осуђених и притворених лица - лица лишених слободе.

Број представки лица лишених слободе упућених Покрајинском омбудсману се повећава из године у годину, о чему сведоче статистички подаци обрађени у годишњим извештајима, док о резултатима поступака покренутих по службеној дужности Покрајински омбудсман редовно обавештава јавност саопштењем за медије и објављивањем препорука и мишљења упућених одговарајућим установама и заводима за извршење кривичних санкција. Циљ наведених видова обраћања јавности је подизање свести грађана о значају људских права лица лишених слободе.

На основу досадашњег искуства може се констатовати да је Покрајински омбудсман у протеклом периоду стекао репутацију и традицију институционалне независности на основу које је изграђен кредибилитет ове институције у области заштите права лица лишених слободе, што је неопходно за учешће у остваривању националног превентивног механизма.

У Водичу успостављања и одређивања националних превентивних механизма за превенцију тортуре¹, који је припремила Асоцијација за превенцију тортуре у Женеви наводи се да експлицитно одобрење које Опциони протокол

¹ Публикација је доступна на следећој Интернет презентацији:
www.apr.ch/index.php?option=com_docman&task=doc...en

предвиђа за националне механизме успостављене од децентрализованих јединица да буду национални механизми по Опционом протоколу, представља решење за изазове и проблеме са којима се сусрећу децентрализоване државе приликом одређивања националног превентивног механизма. Став Покрајинског омбудсмана је да ће успостављањем већег броја тимова за обављање послова Националног механизма за превенцију тортуре омогућити чешће посете установама и заводима, као и континуирани рад у обављању послова НППМ-а.

Представке особа које се налазе на издржавању казне затвора

У већини представки особа лишених слободе које су упућене током извештајног периода исказано је незадовољство здравственом заштитом осуђених лица и групом третмана у затвору.

У вези са пружањем здравствене заштите затражено је изјашњење начелника Здравствене службе Казнено-поправног завода Сремска Митровица о прегледима и здравственом стању подносилаца представки.

У погледу представки које су осуђеници упутили због тога што су сматрали да не напредују у третману упркос томе што испуњавају услове за разврставање у групу са већим степеном посебних права, Покрајински омбудсман је указао Казнено-поправном заводу на неопходност да критеријуми за напредовање буду транспарентни и добро познати. Осуђеном лицу је неопходно омогућити механизам да се информише о разлозима због којих не напредује, односно, због којих му посебна права нису додељена.

Дисциплински поступци против осуђених лица

Правилником о дисциплинским преступима, мерама и поступку према осуђеним лицима у члану 91. прописана је примена начела Законика о кривичном поступку у дисциплинским поступцима против осуђених лица. То подразумева извођење доказа у доказном поступку у циљу истинитог и потпуног утврђивања чињеничног стања дисциплинског преступа и испитивање чињенице које терете осуђено лице са једнаком пажњом као и чињеница које му иду у корист.

Покрајински омбудсман је, у вези са сходном применом начела кривичног поступка у дисциплинским поступцима против осуђених лица, упутио две препоруке Казнено-поправном заводу у Сремској Митровици. У једној је указано на то да је ради потпуног и истинитог утврђивања чињеничног стања у дисциплинском поступку против осуђених лица неопходно саслушати више сведока када је описом чињеничног стања дисциплинског преступа обухваћено више оштећених лица, а не само једног сведока. У другом случају скренута је пажња на то да је неопходно извести све доказе у циљу утврђивања идентитета дисциплинског преступника и потпуног утврђивања чињеничног стања у дисциплинском поступку против осуђених лица. Наиме, у дисциплинском поступку који је спроведен против подносиоца представке није недвосмислено утврђено да је дисциплински преступ извршен од стране осуђеника – подносиоца представке.

Представке о којима је Покрајински омбудсман известио надлежне органе

Крајем 2010. године представком се обратила особа на издржавању казне затвора у Казнено-поправном заводу у Сремској Митровици. Из прилога уз

представку је учињено вероватним да не постоји правноснажна пресуда призната од стране суда у Републици Србији, нити суда у другој држави, којом је подносилац представке оглашен кривим за извршење кривичног дела и осуђен на казну затвора. Управа за извршење кривичних санкција је својим дописом потврдила да је подносилац представке осуђен пресудом Окружног суда у Белом Манастиру 1994. године, која је исте године потврђена пресудом Врховног суда Српске Крајине у Вуковару, дакле пресуда против њега је донета од стране органа међународно непризнате државе. Подносилац представке је 1996. године по молби Окружног затвора у Белом Манастиру упућеној Министарству правде Републике Србије премештен на даље извршење казне у Казнено-поправни завод у Сремској Митровици, где се налазио до 1999. године, када је побегао. По потерници Полицијске управе Сремска Митровица у Казнено-поправни завод спроведен је 2010. године. Увидом у евиденцију Жупанијског суда Осијек и Војног суда Осијек није утврђено да се икада водио казнени поступак против подносиоца представке М.М.

Према допису Управе за извршење кривичних санкција, Мишљењем Кривичног одељења Врховног касационог суда од 09.02.2011. године је утврђена надлежност Вишег суда у Сремској Митровици за поступање по молби за помиловање М.М. У допису Управе за извршење кривичних санкција је наведено да је одлучујућа чињеница за утврђивање надлежности суда било боравиште подносиоца представке, које је, по поменутом Мишљењу, у Казнено-поправном заводу у Сремској Митровици.

Покрајински омбудсман је упутио дописе Казнено-поправном заводу у Сремској Митровици, Управи за извршење кривичних санкција и Врховном касационом суду у којима је истакнуто да је начелом правне сигурности у казненом праву, садржаном у члану 34. ставу 3. Устава Републике Србије, прописано да се свако сматра невиним док се његова кривица не утврди правноснажном одлуком суда, те се нико не може лишавати слободе и задржавати у затвору без правноснажне судске пресуде.

У допису председнику Уставног суда Републике Србије указано је на то да је током поступка пред Покрајинским омбудсманом утврђено да не постоји правноснажна пресуда призната у Републици Србији којим је подносилац представке осуђен на казну затвора, упркос томе што се он тамо налази. Имајући у виду околности случаја, предложено је хитно решавање његове уставне жалбе. Председник Уставног суда нас је у јулу известио да је наређено прекоредно решавање предмета.

Представком се обратио осуђени из Казнено-поправног завода у Сремској Митровици и навео да је наступила апсолутна застарелост извршења казне затвора на коју је осуђен и коју тренутно издржава. Подносилац представке је истакао да је правноснажност пресуде Општинског суда у Новом Саду од 28.10.2003, којом је осуђен у одсуству на казну затвора у трајању од 2 године и 6 месеци, наступила 03.12.2003. године. Имајући у виду да је чланом 105. став 1. тачка 6. Кривичног законика прописано да се изречена казна не може извршити кад протекне три године од осуде на казну затвора преко једне године, те да је чланом 107. став 6. Кривичног законика прописано да застарелост извршења казне настаје у сваком случају кад протекне двоструко време које се у закону тражи за застарелост извршења казне, подносилац представке сматра да је апсолутна застарелост извршења казне наступила 03.12.2009. године. Покрајински омбудсман је извршио увид у прилоге уз представку и утврдио да је Апелациони суд у Новом Саду својим решењем од 19.02.2010. одбио жалбу

осуђеног, упркос томе што је Апелационо јавно тужилаштво у Новом Саду предложило суду да жалбу уважи.

Имајући у виду да је у члану 107. став 6. Кривичног законика прописано да застарелост наступа у сваком случају, дакле без обзира на прекид застарелости, када протекне двоструко време које се у закону тражи за застарелост извршења казне, те да је у ставу 7. истог члана прописано да се у случају наступања апсолутне застарелости започето извршење казне обуставља, Покрајински омбудсман је упутио предлог републичком јавном тужиоцу за подизање захтева за заштиту законитости против правноснажног решења Апелационог суда у Новом Саду од 19.02.2010. године, сматрајући да је повређен Кривични законик. Апелационо тужилаштво у Новом Саду обавестило је Покрајински омбудсман да је иницијатива за подизање захтева за заштиту законитости подржана мишљењем Апелационог тужилаштва.

Дана 03. фебруара 2011. године, заменик и сарадници Покрајинског посетили су Васпитно – поправни дом у Крушевцу. Један од разлога посете је било обраћање родитеља који живе у Војводини, чија деца се налазе у Дому. Циљ посете било је упознавање са специфичностима боравка малолетника у овој установи, а у оквиру посебних надлежности омбудсмана у заштити људских права и слобода лица лишених слободе, које подразумевају и обилазак установа у којима се таква лица налазе, као део редовних активности.

С обзиром на то да је Правилник о кућном реду Дома доступан само на српском и ромском језику, Покрајински омбудсман је штићеницима Дома обезбедио и доставио текст Правилника, на језицима националних мањина у службеној употреби у АПВ.

ИСТРАЖИВАЊА

Будући да у надлежност Покрајинског омбудсмана спада и праћење примене прописа, током 2011. године вршено је и неколико мањих истраживања са циљем да се сагледа у којој мери се поштују одредбе неких закона од посебног значаја за грађане.

Регистар инвеститора

Како се у пракси показало да се није смањило број грађана који се обраћају притужбама због проблема са несавесним инвеститорима, Покрајински омбудсман је у складу са својим овлашћењем проценио да је потребно да испита у којој мери јединице локалне самоуправе поштују одредбе Закона о планирању и изградњи ("Службени гласник РС", бр. 72/09, 81/09, 64/10 и 24/11), а којим је прописана обавеза јединица локалне самоуправе да воде регистар инвеститора као врсту јавне евиденције свих расположивих података о физичком или правном лицу као инвеститору. Овај регистар треба да је доступан грађанима у седишту јединице локалне самоуправе, као и у електронском облику путем интернета, што је прописао министар животне средине и просторног планирања Правилником о условима, начину вођења и приступа, као и о садржини регистра инвеститора ("Службени гласник РС", број 55/10). Покрајински омбудсман је од једанаест јединица локалне самоуправе на територији АП Војводине за које је проценио да су у протеклом периоду биле најпримамљивије за градњу, како за инвеститоре, тако и за потенцијалне купце непокретности (општине Бачка Паланка, Инђија, Кикинда, Рума и Стара Пазова и градови Зрењанин, Нови Сад, Панчево, Сомбор,

Сремска Митровица и Суботица) затражио да доставе информације у вези са вођењем регистра инвеститора.

На основу достављених података и извршеног увида у регистре инвеститора доступне у електронском облику путем интернета, утврђено је да ниједна од јединица локалне самоуправе од којих су прикупљене информације не води регистар инвеститора у складу са Правилником о условима, начину вођења и приступа, као и садржини регистра инвеститора. На основу уочених неправилности у вођењу регистра инвеститора, Покрајински омбудсман је јединицама локалне самоуправе упутио следеће **препоруче**:

1. Да устроје регистар инвеститора, на начин како то прописује члан 8 Закона о планирању и изградњи и Правилник о условима, начину вођења и приступа, као и о садржини регистра инвеститора.

2. Да у складу са статутом општине, односно града и општим актом о унутрашњој организацији и систематизацији радних места општинске, односно градске управе, одреде лице овлашћено за вођење регистра у седишту јединице локалне самоуправе.

3. Да у поступку прибављања података за регистар подстакну све надлежне органе јединице локалне самоуправе (орган надлежан за издавање грађевинске дозволе, орган надлежан за послове инспекцијског надзора, као и лице овлашћено за вођење регистра) да у потпуности испуњавају обавезе прописане правилником.

4. Да јединице локалне самоуправе које су формирале регистар инвеститора, у року од 15 дана прибаве сву потребну документацију и ажурирају га уношењем свих података прописаних Законом и Правилником.

Службе правне помоћи

Према Уставу Републике Србије ("Службени гласник РС", бр. 98/2006), члан 67 став 1, свакоме се, под условима одређеним законом, јемчи право на правну помоћ, чиме је право на правну помоћ уздигнуто на ранг уставом зајамченог права. Према Уставу, правну помоћ може пружати адвокатура као самостална и независна служба и службе правне помоћи које се оснивају у јединицама локалне самоуправе, у складу са законом.

У намери да утврди у којој мери и на који начин функционише систем Уставом гарантоване правне помоћи у Аутономној Покрајини Војводини, Покрајински омбудсман се почетком децембра 2010. године писмено обратио свим јединицама локалне самоуправе на територији АП Војводине и затражио информације и податке како би било сагледано стање у овој области, односно утврдило како су службе правне помоћи у јединицама локалне самоуправе организоване, које услуге пружају, да ли бесплатно или уз накнаду, у којој мери грађани користе ове услуге и који су најчешћи разлози обраћања.

Утврђено је да у већини општина у оквиру општинске управе није организована посебна служба за пружање правне помоћи. Иако је Законом о локалној самоуправи ("Сл. гласник РС", бр. 129/2007) прописано да је једна од надлежности општина, организовање службе правне помоћи грађанима, у Републици Србији, упркос напорима различитих актера још од престанка важења Закона о адвокатури и служби правне помоћи у новембру 1998. године, није донет закон којим се уређује област пружања правне помоћи, што негативно утиче на остваривање овог права. То значи да у Републици Србији не постоји целовито уређен систем пружања правне помоћи. Последице оваквог стања, пре свега, осећају грађани, посебно они са маргина друштва, који су заинтересовани да

остваре ово право и којима је најчешће ово једини начин да добију савет и помоћ за остваривање права, врло често од животног значаја.

Покрајински омбудсман је, на основу утврђеног стања, а у циљу доследне примене Устава и закона, те побољшања и унапређења постојећег стања, јединицама локалне самоуправе на подручју АП Војводине које нису организовале службу за пружање правне помоћи упутио *препоруку* да уколико то до сада нису учиниле, у складу са чланом 20 став 1 тачка 31 Закона о локалној самоуправи, при општинској управи организују службу правне помоћи и на тај начин обезбеде грађанима остваривање Уставом зајамченог права на правну помоћ.

Заштитници пацијентових права

Значајно повећање броја представки грађана који су се жалили на повреде права на здравствену заштиту, као и сазнања о повреди ових права из других извора били су непосредан повод за ово истраживање у вези са функционисањем заштитника пацијентових права у установама здравствене заштите

Покрајински омбудсман је током маја и јуна 2011. године спровео истраживање о раду заштитника пацијентових права у здравственим установама на територији Аутономне Покрајине Војводине. Циљ истраживања је био да се кроз упознавање са радом и активностима заштитника пацијентових права, проблемима са којима се суочавају и стеченим искуствима, утврди степен остваривања права на здравствену заштиту из угла поступања лица запослених у здравственим установама, која обављају послове заштите пацијентових права.

Истраживање је обухватило близу здравствених установа са територије Покрајине, а на основу анализе резултата изведени су следећи закључци:

- за заштитнике пацијентових права одређени су запослени који већ обављају послове високог степена сложености у организацији рада и функционисању установе мимо основне медицинске делатности, због чега трпи њихов рад на пословима заштите пацијентових права што је недопустиво и ограничава остваривање права пацијената;
- постоји велика несразмера у броју поднетих приговора пацијената од здравствене установе до здравствене установе, значајне су разлике у вођењу евиденција о начину поступања и предузетим мерама, као и неуредна и неусаглашена евиденција, што је последица законом штуро прописаног начина подношења приговора пацијената и недовољно одређеног рока за поступање заштитника, те потпуног одсуства регулисања обавезе и начина вођења евиденције о приговорима;
- поједине здравствене установе, односно њихови руководиоци, као и надлежни државни органи недовољно су посвећени едукацији заштитника пацијентових права за остваривање ове функције;
- у само 10% случајева где је утврђена повреда права пацијента предузете су мере против запослених који су повредили права пацијената. Већина ових мера изречена је због повреде одредбама Закона о раду, а занемарљив је број након спроведених дисциплинских поступака, у складу са одредбама Закона о коморама здравствених радника, који као „лекс специјалис“ уређује управо поступак и мере према здравственим радницима због повреде професионалне дужности и одговорности, услед чега најчешће и долази до кршења права пацијената. Ово указује на то да заштитници

пацијентових права нису довољно упознати са законским могућностима, те на њих не упућују пацијенте којима је утврђена повреда права, нити самоиницијативно реагују и покрећу поступак код надлежних комора здравствених радника.

У складу са наведеним закључцима, Покрајински омбудсман је сачинио опште препоруке и предлоге правила понашања и других активности за унапређење рада и поступање заштитника пацијентових права, о којима су посебно обавештени надлежни органи и организације.

Професионална рехабилитација и запошљавање особа са инвалидитетом

Покрајински омбудсман је, на основу представки и информација из медија проценио, да је упркос доношењу Закона о професионалној рехабилитацији и запошљавању особа са инвалидитетом и Правилника о начину праћења извршавања обавезе запошљавања особа са инвалидитетом и начину доказивања извршења те обавезе, активност органа управе на овом плану недовољна. Састављен је стога упитник како би се спровело истраживање у вези са испуњавањем законске обавезе запошљавања особа са инвалидитетом. Укупно 75 институција је обухваћено истраживањем, и то 27 органа управе АП Војводине, 12 јавних установа и предузећа чији је оснивач АП Војводина и 36 органа управе јединица локалних самоуправа АП Војводине).

Особе са инвалидитетом, према резултатима овог истраживања, чине у просеку око 2% запослених у органима управе АП Војводине и локалних самоуправа са њене територије, те установама и предузећима чији је оснивач АП Војводина. Највећи број ових особа инвалидитет је стекло у току рада, тако да је број оних који су као особе са инвалидитетом први пут ступале у радни однос незнатан. Само 12 органа/установа/предузећа засновало је радни однос са особом са инвалидитетом у периоду од 2009. године када је усвојен Закон о професионалној рехабилитацији и запошљавању особа са инвалидитетом.

На основу резултата овог истраживања може се извести општи закључак да се Закон о професионалној рехабилитацији и запошљавању особа са инвалидитетом недовољно примењује код послодаваца који припадају буџетским корисницима на покрајинском и локалном нивоу на територији АП Војводине.

Након спроведеног истраживања, поред констатације да органи управе у недовољној мери запошљавају особе са инвалидитетом, остаје отворено питање, да ли је сврха закона постигнута када се има у виду могућности предвиђена одредбом закона да послодавац уместо запошљавања особе са инвалидитетом ову обавезу може испунити финасирањем зарада особа са инвалидитетом уплатом у Буџетски фонд за професионалну рехабилитацију и запошљавање особа са инвалидитетом.

ПРАВА НАЦИОНАЛНИХ МАЊИНА

ЕВА ВУКАШИНОВИЋ

УВОД

Ниво остваривања права националних мањина у 2011. години на територији Аутономне покрајине Војводине може се оценити као непромењен у односу на претходне године, односно да је постојећи институционални и правни оквир за остваривање ових права задовољавајући, али да је примена прописа у пракси из различитих разлога неуједначена и селективна.

Након ступања на снагу Закона о националним саветима националних мањина, током 2010. и 2011. године, Покрајинском омбудсману, као независном и самосталном органу који се стара о заштити и унапређењу људских права и слобода сваког лица зајемчених Уставом, потврђеним и објављеним међународним уговорима о људским правима, општеприхваћеним правилима међународног права, законом и прописима Аутономне Покрајине Војводине, новоизабрани национални савети и јединице локалне самоуправе упутили су већи број представки у вези са (не)применом Закона о националним саветима националних мањина. Из поднетих представки и анализом стања, закључено је да у области остваривања колективних права припадника националних мањина у пракси још постоје знатне тешкоће које могу да угрозе остваривање ових права. Већина представки садржи притужбе на понашање јединица локалне самоуправе које по тврђњи подносилаца представки не сарађују са националним саветима и не залажу се у довољној мери за остваривање права националних мањина у областима образовања и културе, као и службене употребе језика и писама. Јединице локалне самоуправе у својим представкама углавном се обраћају питањима у вези са применом закона и захтевима за појашњење законских одредби, тврдећи да због различитог уређивања поступака за остваривање колективних права у области образовања и културе, објективно нису у могућности да удовоље захтевима националних савета.

Поводом пописа становништва који је у Србији одржан од 1. до 15. октобра 2011. године институција Покрајинског омбудсмана је позвала припаднике/це националних заједница у Војводини да слободно искажу своју националну припадност, имајући у виду да је попис, осим са становишта статистике, развојних политика и европских интеграција, значајан и због могућности остваривања права и слобода припадника мањинских националних заједница. У току спровођења пописа становништва, Покрајински омбудсман је примио неколико притужби на рад пописних комисија и пописивача по којима је поступљено, али је оцењено да се радило о неправилностима које нису могле значајније да утичу на ток и исход пописа.

У извештајном периоду Покрајински омбудсман је посветио посебну пажњу решавању проблема немогућности прибављања двојезичних извода из матичне књиге рођених, имајући у виду да се овој институцији обратио изузетно велики број грађана са територије АП Војводине који су указивали на ову чињеницу. Наиме, општинске, односно градске управе нису издавале двојезичне изводе из матичних књига, него су користиле образац чији је садржај прописан Упутством о вођењу матичних књига и обрасцима матичних књига ("Сл. гласник

РС", бр. 109/2009, 4/2010-испр. и 10/2010). Према тачки 137 Упутства, у јединицама локалне самоуправе у којима је статутом утврђено да је у службеној употреби језик припадника националне мањине, на полеђини обрасца извода из матичних књига могу се штампати називи рубрика извода и на језику и писму националне мањине. Наведена тачка упутства је, по процени Покрајинског омбудсмана, била у супротности са чланом 18 став 3 Закона о службеној употреби језика и писама и доводила до смањења нивоа достигнутих права припадника националних мањина у Војводини у области службене употребе језика и писама. Измене и допуне Упутства о вођењу матичних књига и обрасцима матичних књига је министар за људска и мањинска права, државну управу и локалну самоуправу донео 30. марта 2011. године, у складу са договором између представника Министарства, Покрајинског секретаријата за образовање, управу и националне заједнице и Покрајинског омбудсмана, као и на основу заједничких препорука Заштитника грађана Републике Србије и Покрајинског омбудсмана. Изменама и допунама се, између осталог, уређује начин уписа личног имена припадника националних мањина на језику и писму националне мањине као и двојезично штампање образаца извода из матичних књига на језицима који су у службеној употреби у јединицама локалних самоуправа.

Покрајински омбудсман је 23.08.2011. године Министарству финансија као предлагачу, доставио мишљење и предлоге на текст Нацрта закона о враћању одузете имовине и обештећењу.² Мишљења и предлози су се односили на датум који је означен као почетни за враћање имовине јер онемогућава повраћај имовине грађанима којима је имовина одузета пре тог датума, на непрописивање супституције као једног од облика остварења права на повраћај имовине, на кршење основних принципа кривичног и ратног права о утврђивању индивидуалне одговорности, на немогућност захтевања враћања плодова или накнаде штете по основу изгубљене добити, као и на велики број одредби нацрта којима је прописан поступак за враћање имовине и обештећење.

Током 2011. године настављен је рад на терену, односно, пријем странака и њихових представки у насељеним местима. Заменица покрајинског омбудсмана за заштиту права националних мањина посетила је више општина где припадници националних мањина живе у значајнијем броју. Ове посете су имале двоструки циљ, популаризацију институције и рад са странкама на терену. Приметно је да су се грађани приликом ових посета у већем броју обраћали притужбама које су се односиле на социјална питања, незапосленост и сиромаштво, а само у мањем броју представкама које се односе на кршења права националних мањина.

За разлику од методологије извештаја претходних година, овај извештај је сачињен првенствено ослањајући се на примере из праксе Покрајинског омбудсмана, имајући у виду да је процењено да се тако адекватније може приказати остваривање права националних мањина и указати на проблеме који се јављају у пракси.

² http://www.ombudsmanapv.org/omb/images/stories/preporuke/22082011_misljenje.pdf

ИСТРАЖИВАЊА У 2011. ГОДИНИ

Две године примене Закона о националним саветима националних мањина³

У оквирима својих надлежности, Покрајински омбудсман је проценио да је потребно извршити анализу проблема у две кључне области остваривања мањинске самоуправе, и то у области образовања и културе. Стало се на становиште да ће информације бити прибављене у две фазе, у првој, од јединица локалне самоуправе на територији АП Војводине, а да ће након обраде ових информација, у другом кругу бити прикупљене информације и од националних савета.

Покрајински омбудсман се обратио свим јединицама локалне самоуправе у АП Војводини (45) захтевајући достављање информација на основу којих би се могао донети релевантан закључак о сарадњи између јединица локалних самоуправа и националних савета националних мањина, односно о учешћу националних савета у одлучивању. Циљ прикупљања информација био је да се две године након усвајања Закона о националним саветима националних мањина утврди да ли је Закон у довољној мери почео да се примењује, да ли су национални савети препознали своје надлежности, да ли су упознати са својим правима и обавезама из Закона, те да ли су јединице локалне самоуправе препознале своје обавезе везане за Законом уређене надлежности националних савета. Иако су све јединице локалне самоуправе одговориле на захтев Покрајинског омбудсмана и доставиле већину тражених информација, већ на први поглед се показало да у већини јединица локалних самоуправа председник и секретар скупштине јединице локалне самоуправе, чланови општинских, односно градских већа задужени за образовање и културу, начелник општинске управе, као органи који би морали да буду упознати са питањем остваривања колективних права националних мањина нису били довољно информисани. На основу добијених одговора може се закључити да велики број испитаних не прави разлику између националног савета националне мањине и савета за међунационалне односе, а било је и оних који су га доживљавали као невладину организацију.

Након две године примене у пракси овог закона уочљив је недостатак ближег уређивања одређених питања (нпр. недостатак критеријума за проглашење установа од посебног значаја), што би се могло превазићи допуном Закона одредбом на основу које би надлежни министар био овлашћен да та питања уреди подзаконским актима. Поред већег броја недоумица може се поставити и питање да ли све националне мањине које су изабрале своје националне савете заиста имају потребу за мањинском самоуправом у законом гарантованом обиму, на пример, у случајевима када се у области образовања настава не изводи на језику те националне мањине, нити се језик са елементима националне културе изучава и није у службеној употреби. Потребно је имати у виду да национални савети представљају националну мањину у четири кључне области остваривања колективних права, те се активности националних савета не могу свести искључиво на организовање и финансирање културно-уметничких манифестација са циљем очувања националног идентитета.

³ http://www.ombudsmanapv.org/omb/images/stories/dokumenti/istrazivanja_publicacije/Izvestaj-dve%20godine%20primene%20Zakona%20o%20nac.savetima.pdf

Ромска насеља у Војводини⁴

Покрајински омбудсман је у намери да, у оквирима својих надлежности, да свој допринос у решавању проблема становања припадника ромске заједнице, прикупио податке о стању у ромским насељима у Војводини у свих 45 јединица локалних самоуправа на њеној територији.

Прикупљени подаци указују на то да у Војводини постоје 93 евидентирана ромска насеља на територији 28 локалних самоуправа и да у њима, према слободној процени на основу достављених података, живи и до 40.000 људи.

Стамбене јединице у овим насељима најчешће су од цигала, набоја, черпића или импровизованих објеката, те се више од 40 одсто њих сврстава у категорију тзв. сламова - спонтано и неплански изграђених насеља од некавалитетних, отпадних материјала и најчешће без икакве инфраструктуре. Средства за решавање стамбених проблема њихових становника нису обезбеђена, нити су планирана буџетом у 40 одсто јединица локалне самоуправе, упркос томе што се више од 45 одсто ромских насеља налази на ризичним, лошим, нездравим или на други начин опасним теренима (депонијама, депресијама или у близини индустријских постројења). Канализациону мрежу, односно систем за одвођење атмосферских вода, систем грејања или приступ техничкој води има од 14 до 20 одсто насеља и то најчешће само једно од наведених, док у шест насеља не постоји никаква инфраструктура. Смеће се уопште не односи из 20 насеља, а њих 34 немају канте, нити контејнере за смеће и отпад.

У огромној већини (преко 85%) јединица локалне самоуправе није донета посебна одлука о унапређивању и легализацији ромских насеља. Локални акциони план за становање донет је у само четири јединице локалне самоуправе, а у случају 10 ромских насеља не постоји било каква идеја о томе како би она била расељена, уколико би се земљиште на ком се налазе приводила другој намени.

Истраживање о ромским насељима у Војводини достављено је одговарајућим државним органима, као што су Министарство животне средине, рударства и просторног планирања и Министарство за људска и мањинска права, државну управу и локалну самоуправу. Покрајински омбудсман ће у оквиру својих надлежности добијене податке користити у даљим активностима у области унапређења квалитета становања у ромским насељима у Војводини.

Осим наведених истраживања, у овој години се приступило прикупљању података за другу фазу истраживања о примени Закона о националним саветима националних мањина, а започето је и истраживање "Војвођански ученици о дискриминацији" који се спроводи у 11 средњих школа (гимназија и стручних школа) у циљу прикупљања података о ставовима војвођанских средњошколаца о дискриминацији на основу националне припадности.

ОБЛАСТ КУЛТУРЕ

Као и претходних година, највећи број обраћања Покрајинском омбудсману односио се на недостатак материјалних средстава за рад удружења која се баве очувањем традиције и културе мањинских националних заједница. Током извештајног периода јавили су се и нови проблеми у овој области, а у вези са применом Закона о националним саветима националних мањина у делу који се

4

[хттп://www.омбудсманапв.орг/омб/имагес/сториес/документи/истраживања_публикације/ромска_насеља_у_војводини.пдф-](http://www.омбудсманапв.орг/омб/имагес/сториес/документи/истраживања_публикације/ромска_насеља_у_војводини.пдф-)

односи на пренос оснивачких права над установама културе чија је основна делатност очување и развијање културе националне мањине, односно установа које су од посебног значаја за националну мањину.

Примери представки

* Покрајински омбудсман је примио притужбу Културног центра П.Ш. из Н. С. у којој се истиче да је у новембру 2010. године у Новом Саду расписан конкурс за финансирање културних установа и да је културни центар у прописаном року предао потребну документацију, али да до краја марта 2011. године по расписаном конкурс још није донета одлука. Истовремено се скреће пажња на то да није донет ни правилник који би регулисао суфинансирање материјалних трошкова културних институција у граду. Поступајући по представци Покрајински омбудсман је затражио изјашњење од Градске управе за културу, које је достављено у кратком року са одговорима на сва постављена питања у вези са спровођењем конкурса. Десетак дана касније достављен је и Закључак градоначелника, којим се утврђују пројекти у култури, као и пројекти уметничких односно стручних и научних истраживања у култури Града у 2011. години. У овом случају још у току поступка по представци, надлежни органи су убрзали поступак доношења одлуке о финансирању пројеката културе у Н.С.

* Покрајинском омбудсману се и у 2011. години обратило неколико културно-уметничких друштава, који су указали на проблем финансирања културних друштава националних мањина. Представници тих друштава траже помоћ у решавању овог проблема, који је посебно изражен откад се не издвајају средства у буџету локалних самоуправа, него се друштва финансирају или суфинансирају на основу јавног конкурса. Покрајински омбудсман остаје при раније истакнутом ставу којим је локалним самоуправама препоручио да се изнађе могућност сталног буџетског финансирања дела трошкова културно-уметничких друштава, имајући у виду да се текући расходи и издаци не могу покривати овим начином финансирања.

ОБЛАСТ ОБРАЗОВАЊА

У овој области и даље је присутан проблем недовољног ангажовања Министарства просвете и науке Републике Србије у решавању проблема који су уочени у пракси и на које су у више наврата указивали национални савети националних мањина, Покрајински омбудсман и надлежни покрајински секретаријат. Између осталог, још није решен статус наставног предмета "Матерњи језик са елементима националне културе", није донет нови наставни план и програм за учење српског језика као нематерњег у мањинским одељењима, није регулисан начин полагања испита из језика националне мањине за рад у образовно-васпитним установама и није гарантована примена правила да у мањинским одељењима наставу из предмета српски језик изводе професори који су квалификовани за рад у тим одељењима.

Примери представки

* Покрајинском омбудсману се обратила М.И. из С. због тога што сматра да су јој у поступку по расписаном конкурс за избор директора гимназије актом Покрајинског секретаријата за образовање, управу и националне заједнице и

актима Националног савета мађарске националне мањине, повређена људска права.

Подноситељка представке указала је на чињеницу да је школски одбор гимназије два пута расписивао конкурс за избор директора ове установе, а да избор ни по једном конкурсима није извршен, јер Национални савет мађарске националне мањине није дао претходну сагласност за њен избор, због чега ни покрајински секретар није дао сагласност на одлуку школског одбора о њеном избору. Након окончаног конкурса, покрајински секретар је поставио вршиоца дужности директора.

Покрајински омбудсман је утврдио да су Национални савет мађарске националне мањине и Покрајински секретаријат за образовање, управу и националне заједнице учинили неправилност у раду, те је упутио препоруку у којој скреће пажњу на то да се у предстојећем поступку избора директора гимназије који ће се водити на основу новог конкурса за избор директора, поступа у складу са одредбама Закона о основама система образовања и васпитања, Закона о националним саветима националних мањина и Закона о утврђивању надлежности Аутономне Покрајине Војводине, те да се изјашњење о давању, односно недавању сагласности везује искључиво за подобност кандидата/кандидаткиње, о чему подједнако треба да воде рачуна, како Национални савет мађарске националне мањине, тако и Покрајински секретаријат за образовање, управу и националне заједнице.

Надлежни органи су приликом расписивања новог конкурса и именовања директора поступили на начин како је указано у препоруци.

* Покрајински омбудсман је примио представку Ф. Ј. из Т., мајке ученика 8 разреда, Њ.А. У представци се изражава незадовољство начином спровођења поправног испита из предмета Српски језик и књижевност. Подносиатељка представке наводи да њен син већ трећу годину полаже поправни испит из тог предмета и да ове године поправни испит није положио. Такође, истиче да њен син не влада довољно добро српским језиком јер му није матерњи језик, али да се целе године трудио да савлада градиво, иако додатна настава из тог предмета није била организована. У представци се такође наводи да су родитељи, незадовољни начином спровођења поправног испита, уложили приговор на рад испитне комисије, који је решењем директора школе одбијен као неоснован. Родитељи су се након тога обратили и просветној инспекцији покрајинског секретаријата. Према наводима у представци родитељима није било омогућено да изврше увид у писмени део испита, нити у записник о полагању испита.

Покрајински омбудсман је затражио изјашњење школског одбора, као и надлежног покрајинског секретаријата, при чему је тражена и достава фотокопије записника о полагању поправног испита и фотокопија општих аката установе.

Покрајински омбудсман је примио изјашњење Покрајинског секретаријата за образовање, управу и националне заједнице, уз који је приложено и Упозорење на повреду права ученика упућено електротехничкој и грађевинској школи у З. Надлежни секретаријат је након спроведеног поступка оценио да је захтев за заштиту права ученика основан, те је у складу са законом школи наложио да за именованог ученика организује поновно полагање поправног испита из предмета Српски језик и књижевност, али је, уз сагласност родитеља, ученик одустао од поновног полагања поправног испита и у међувремену се уписао у другу школу где наставу похађа на матерњем језику. На захтев родитеља, обустављен је и поступак пред Покрајинским омбудсманом.

* Након извештавања медија о иступу Ј. П. И. професорке енглеског језика у средњој школи у Н. С., којим се на њеном профилу на друштвеној мрежи Фејсбук припадницима различитих мањинских друштвених група оспоравају њихова права, Покрајински омбудсман је по службеној дужности покренуо поступак. Затражено је изјашњење директора школе, градске просветне инспекције, као и школске управе Министарства просвете, јер је процењено да околности случаја доводе до уверења да поступак професорке представља повреду људских права. Покрајински омбудсман је, на основу истраге, закључио да је професорка на јавној друштвеној мрежи отворено и недвосмислено позивала на нетрпељивост и насиље према припадницима мањинских друштвених група. Чињеница да се она бави професијом чији основни циљ, осим образовања, васпитање ученика, додатно повећава њену одговорност.

Уз закључак да је оспоравање права припадницима различитих мањинских и маргинализованих група, чин поводом којег надлежни органи морају спровести поступак утврђивања одговорности, Покрајински омбудсман је директору школе, Министарству просвете и науке, школској управи и Градској управи за образовање, просветној инспекцији Н. С упутио Препоруку у којој се истиче да је потребно да наведени органи у оквиру својих надлежности спроведу поступке у којима ће се, поред утврђивања одговорности Ј. П. И. заузети став и о њеној подобности за рад са ученицима. У препоруци се изражава став да се поступак професорке не може третирати као њен приватни чин, те да поступак не може остати без последица. Истакнуто је становиште Покрајинског омбудсмана према којем је потребно недвосмислено установити да ли је особа за коју се основано сумња да је на друштвеној мрежи ширила националну и верску нетрпељивост, као и дискриминаторске ставове према полној и родној припадности, односно према сексуалној оријентацији, подобна да предаје ученицима којима уједно треба да представља и узор.

* Покрајински омбудсман је у средствима јавног информисања сазнао за случајеве насилничког понашања међу младима у Т. у којима су учесници били различитих националности. Омбудсман је проценио да су и ови догађаји допринели стварању страха и узнемирености међу грађанима, те је по службеној дужности покренуо поступак испитивања разлога оваквог стања. Одржани су састанци са представницима локалне самоуправе и директорима школа, а сарадници омбудсмана су на лицу места прикупљали податке и документацију у вези са ситуацијом у области основног образовања у општини. Покрајински омбудсман је затражио изјашњење Покрајинског секретаријата за образовање, управу и националне заједнице, Школске управе Н.С. као и Одељења за инспекцијске послове Просветне инспекција општине Т.

У току истраге Покрајински омбудсман је утврдио да је ОШ „П.К.“ образовна установа у којој се настава изводи на српском и мађарском језику, а у ОШ „К.И.“ настава се изводи искључиво на мађарском језику. Ученици осам одељења ОШ „П.К.“ у којима се настава изводи на мађарском језику, наставу похађају у објекту ОШ „К.И.“, чиме се у ОШ „П.К.“ настава фактички изводи само на српском језику. Сва евиденција везана за наведена одељења, наставнике и ученике се води у њиховој матичној школи “П.К“, док ученици наставу похађају, а наставници наставу изводе у објекту ОШ „К.И.“ Покрајински омбудсман је сматрао потребним да се испита да ли постоји правни основ за извођење наставе под оваквим околностима.

На основу прибављене документације Покрајински омбудсман је закључио да ученици осам разреда ОШ „П.К.“ који наставу похађају на мађарском језику без икаквог правног основа похађају наставу у ОШ „К.И.“ те је ОШ „П.К.“ у Т. ОШ „К.И.“ у Т. затим, Министарству просвете - Школска управа Н.С. Покрајинском секретаријату за образовање, управу и националне заједнице и Просветној инспекцији општине Т. упутио препоруку у којој се наглашава да ће наведени органи, сваки из своје надлежности, у складу са законом предузети све потребне мере и радње у циљу усклађивања правног са фактичким стањем по питању извођења наставе у ОШ „П.К.“ и ОШ „К.И.“ у Т.

* Покрајинском омбудсману обратило се више професора гимназије у С. заједничком представком изражавајући незадовољство због тога што се од њих захтева да приложе доказ, тј. уверење о знању језика националне мањине, иако је већина њих засновала радни однос у тренутку када није постојала обавеза доказивања знања језика националне мањине за заснивање радног односа у школама у којима се настава изводи на језику националне мањине. Један од проблема на који су указали представком представљало је и то што није прецизирано шта се све може сматрати доказом о знању језика у овом смислу, односно који испит, по ком програму и где треба да положи.

Поступајући по представци Покрајински омбудсман је утврдио да ниједним актом надлежног органа није регулисано шта се сматра доказом о знању језика националне мањине, односно који испит и у којој високошколској установи наставници и стручни сарадници могу да полажу испит из језика националне мањине.

Покрајински омбудсман је заузео став да запослени у образовно-васпитним установама у којима се образовно-васпитни рад остварује на језику националне мањине, или лица која конкуришу за пријем у радни однос у њима, не смеју да трпе негативне последице непостојања правних норми или других одговарајућих аката којима се ближе разрађују одредбе Закона које се односе на доказ о знању језика националне мањине за рад у образовно-васпитним установама. Из тих разлога је омбудсман Покрајинском секретаријату за образовање (данас Покрајински секретаријат за образовање, управу и националне заједнице) упутио препоруку да одговарајућим актом, ближе уреди питање полагања испита из језика националне мањине у сврху доказивања његовог знања за рад у образовно-васпитним установама у којима се образовно-васпитни рад остварује на језику националне мањине. У препоруци се наглашава и то да је потребно посебно уредити начин регулисања обавезе доказивања знања језика националне мањине за запослене који су засновали радни однос пре ступања на снагу Закона о основама образовања и васпитања и предлаже да се привремено одложи инспекцијски надзор до уређења услова и начина полагања испита из језика националне мањине у сврху доказивања његовог знања.

У вези са препоруком, односно њеним извршењем, Покрајински секретаријат за образовање је заузео став да је ненадлежан, те је проследио Министарству просвете и науке као надлежном органу за доношења акта којим би се наведено питање уредило.

ОБЛАСТ ИНФОРМИСАЊА

За разлику од 2010. године, када је број обраћања Покрајинском омбудсману у овој области био толико изражен да је сачињен посебан извештај о

стању мањинских медија у Војводини, у овом извештајном периоду је смањен број поднетих представки. Обраћања су се углавном односила на недозвољене притиске на уређивачку политику и на тешку материјалну ситуацију запослених у мањинским медијима.

Примери представки

* Покрајински омбудсман је примио представку Т.И. новинара једне мањинске редакције, у коме се он жали на налог главног и одговорног уредника Р.Н.С. који је упутио одговорним уредницима програма РНС на српском, мађарском, русинском, румунском и словачком језику. Подносилац представке сматра да поменути налог, према којем вести и прилози из Војводине треба да чине најмање 75 одсто садржаја информативних програма, угрожава мањинска права. Додаје да би таква врста ограничења довела до пада слушаности радија, пошто не би могли свеобухватно да информишу слушаоце о битним догађањима у земљи и иностранству.

У свом изјашњењу главни и одговорни уредник је навео да је у складу са уређивачком политиком у информативним програмима приоритет извештавање о збивањима у Војводини, али при том никад нису занемариване важне информације из земље и света, а посебно из земаља матица националних мањина. Главни уредник сматра да се ради о субјективном утиску подносиоца представке који није ничим утемељен. Такође, истиче да оспоравани налог није никаква присила, него циљ коме се тежи и не садржи ни помисао да се ограничавају права националних мањина на информисање о битним догађајима у земљи и свету.

Покрајински омбудсман је главном и одговорном уреднику Р.Н.С. упутио мишљење у којем се наводи да је потребно да се преформулише став изнет у налогу главног и одговорног уредника, тако да исти не буде изражен у форми обавезујућег налога, него сугестије и тежње ка унапређивању свих програма Р.Н.С. у намери да као покрајински јавни сервис преноси више информација из покрајине. Мишљење Покрајинског омбудсмана је прихваћено.

* Покрајинском омбудсману се обратило удружење грађана - РТВ В. из В, у којој се скреће пажња на проблем ауторских накнада које овој организацији наплаћује СОКОЈ. Покрајински омбудсман је у свом раду више пута имао притужбе сличног садржаја у којима се поставља питање основаности плаћања надокнаде за ауторска права. Без обзира што Покрајински омбудсман није надлежан да поступи по овој представи, проценио је да је потребно да се обрати надлежним органима, како би се скренула пажња на проблеме у вези са плаћањем надокнаде за ауторска права и да тиме допринесе евентуалном разрешењу проблема. Из тих разлога се обратио Влади Републике Србије, Министарству за науку и технолошки развој, као и Покрајинском секретаријату за културу и јавно информисање. Одговор надлежног покрајинског секретаријата је достављен подносиоцу представке, при чему му је скренута пажња и на то да Покрајински омбудсман није надлежан да контролише рад организације СОКОЈ, али да ће у оквиру својих надлежности пратити праксу и остваривање права националних мањина и у овој области, имајући у виду да се ради о медијима који извештавају и на језицима мањина, те да високе накнаде за ауторска права могу негативно утицати на рад ових медија.

ОБЛАСТ СЛУЖБЕНЕ УПОТРЕБЕ ЈЕЗИКА И ПИСАМА

У области заштите права националних мањина ове године највећи број поднетих представки и обраћања грађана су се односила на област службене употребе језика и писама. Поред чињенице да грађани недовољно познају своја права и не користе могућности које су прописане, приметно је и незнање, неуједначена пракса, па чак и отпор поступајућег органа за примену прописа којима је гарантовано право на службену употребу језика и писама националних мањина. Проблеми се најчешће појављују у поступцима који се воде пред републичким органима, али су присутни и на локалном нивоу.

Примери представки

* Покрајинском омбудсману се представком обратила Н.Е. из К. жалећи се на неиздавање уверења о имовном стању на мађарском језику. Након затраженог изјашњења начелник Службе за катастар непокретности К. којој организационо припада Служба К. наложио је издавање уверења на мађарском језику, али је информисан да је странка у међувремену сама оверила превод издатог уверења о имовном стању. Надлежни орган се позвао на то да програмски није предвиђено издавање уверења и преписа листова непокретности из јединствене евиденције на језицима и писму националних мањина, нити су ближе прописана правила поступања по захтевима за издавање јавних исправа на језицима националних мањина.

Покрајински омбудсман је становишта да је служба катастра у оним јединицама локалне самоуправе, где су поједини мањински језици у службеној употреби, обавезна да на захтев странке издаје уверења и препис листова непокретности из евиденције, као и да води службене евиденције и на језицима националних мањина који су у службеној употреби. Републички геодетски завод је према важећим прописима дужан да реши техничка питања и да ближе одреди правила поступања при оваквим захтевима странака. Имајући у виду наведено, Покрајински омбудсман је Одсеку за катастар непокретности К. упутио **мишљење**, у којем је изражен став да је поступањем РГЗ--Одсека за катастар непокретности К. односно, одбијањем захтева странке за издавање уверења о имовном стању на мађарском језику, као и њене молбе за превођење документа са српског на мађарски језик, који је у службеној употреби на територији општине, дошло до кршења права на службену употребу језика и писма националне мањине, а које је гарантовано Уставом Републике Србије, ратификованим међународним уговорима, Законом о службеној употреби језика и писама и Законом о заштити права и слобода националних мањина. Такође се истиче да је Одсек за катастар непокретности К. дужан да се у свом будућем раду и поступању придржава свих важећих прописа којима је гарантовано право на службену употребу језика и писама националних мањина. Мишљење Покрајинског омбудсмана је уважено.

* Покрајински омбудсман је примио представку Е. Е. из Н. Б. у којој она изражава незадовољство решењем начелника општинске управе о распоређивању на друго радно место. Подносиатељка представке је са радног места матичара распоређена на место заменика матичара иако је послове матичара обављала и на мађарском језику, који је у службеној употреби на територији ове општине. У представци се наводи да овом прерасподелом нису повређена само права

подносиоце представке, него и права грађана у овој општини који се матичарском одсеку обраћају на мађарском језику.

Покрајински омбудсман је након спроведене истраге утврдио да је подносиоца представке надлежном основном суду поднела тужбу ради поништаја решења о распоређивању, те је део представке који се односи на заштиту права из радног односа из тог разлога одбацио, а поступак по истој обуставио. У односу на део представке у којим се истиче да је поступањем надлежних општинских органа дошло до повреде права на службену употребу језика и писма националне мањине који је у службеној употреби у општини, омбудсман је наставио да поступа. Утврђено је да је Правилник о унутрашњој организацији и систематизацији радних места у општинској управи на одређеним пословима, као посебан услов предвиђао познавање језика националне мањине које је у службеној употреби у општини, док изменама и допунама правилника о унутрашњој организацији и систематизацији радних места у општинској управи тај услов није прописан. Покрајински омбудсман сматра да доношењем измена и допуна наведеног акта, односно укидањем услова познавања језика националне мањине који је у службеној употреби у општини може доћи до погоршања квалитета рада органа са становишта службене употребе језика и писма, те тако и посредно до повреда стеченог колективног права припадника националних мањина.

Покрајински омбудсман је упутио **препоручу** општинској управи, у којој се наводи да ће начелник у циљу обезбеђивања квалитетнијег рада органа општинске управе, актом о унутрашњој организацији и систематизацији радних места прописати познавање језика мањинске националне заједнице у службеној употреби код одговарајућег броја извршилаца као услов за запошљавање и рад на радним местима у оквиру којих се комуникација са грађанима/грађанкама обавља као редован посао. Такође се препоручује да се приликом утврђивања броја извршилаца узима у обзир национални састав становништва и укупан број припадника националне мањине према последњем попису становништва на територији органа. Препорука Покрајинског омбудсмана је извршена.

* Покрајински омбудсман је примио представку председника једне мањинске странке. Ч.А. изражава незадовољство због чињенице да је на таблама које означавају назив насељеног места - Града Н.С. а које се налазе на улазу и излазу из града, назив града исписан само на српском језику. Подносилац представке уједно подсећа да је Статутом Града Н.С. прописано да су у Граду, поред српског језика и ћириличног писма, у службеној употреби и мађарски, словачки и русински језик и њихова писма, у складу са законом и посебном одлуком Скупштине Града Н.С.

Покрајински омбудсман је покренуо поступак, затражио изјашњење градоначелника, извршио увид у списе предмета и доказе који су поднети и утврдио да назив места Града Н.С. на таблама које означавају назив насељеног места, а које се налазе на улазу и излазу из града, није исписан и на језицима и по правопису националних мањина чији су језици у службеној употреби на територији града.

Покрајински омбудсман је заузео став да су надлежни органи Града Н.С. учинили неправилност у раду зато што су пропустили да обезбеде исписивање назива насељеног места и на језицима и по правопису националних мањина чији су језици у службеној употреби на територији града, поступајући тако супротно одредбама Устава Републике Србије, Закона о заштити права и слобода

националних мањина, Закона о службеној употреби језика и писама, Покрајинске скупштинске одлуке о ближем уређивању појединих питања службене употребе језика и писама националних мањина на територији АПВ и Статута Града Н.С, те је надлежним органима града упутио **препоручу** да уочену неправилност отклоне. Препоручено је да се обезбеди исписивање назива места на таблама које означавају назив насељеног места, а које се налазе на улазу и излазу из града и на језицима и правопису националних мањина чији су језици у службеној употреби на територији града. Препорука Покрајинског омбудсмана је извршена.

* Покрајински омбудсман је примио представку Ш. Ј. из Т. у којој се она жали на рад Јавног предузећа ПТТ саобраћаја "Србија", пошто није извршена плаћена поштанска услуга. Наиме, подносиатељка представке је послала писмо из Т. у Н. К. с тим да је адресу примаоца пошилике назначила на мађарском језику, а иста се вратила са напоменом да је адреса непозната. Подносиатељка представке истиче да је проблем могао настати искључиво због тога што је адреса примаоца била назначена на мађарском језику, који је иначе у службеној употреби у обе локалне самоуправе, и пошилиаоца и примаоца. На упућени приговор странке Дирекција за писмоносне услуге Јавног предузећа ПТТ саобраћаја "Србија" упутила је именованој одговор у којем се истиче да у раду запослених у радној јединици поштанског саобраћаја која је била задужена за извршење услуге није постојала лоша намера, нити је било несавесног поступања, као и да предузеће настоји да у потпуности примењује прописе којима је уређена службена употреба језика и писама у Републици Србији. Предузеће је, након неспорно утврђене адресе примаоца пошилике, покушало да о свом трошку изврши услугу, али је прималац пошилике одбио пријем те пошилике.

Покрајински омбудсман сматра да се исписивање назива места, односно других географских назива на подручјима на којима су у службеној употреби и језици националних мањина (када се називи исписани на језику и правопису националне мањине исписују после текста на српском језику испод или десно од њега) не може поистоветити са коришћењем назива насељеног места на језику и правопису националне мањине у поштанском саобраћају. Када је језик и писмо националне мањине у равноправној службеној употреби на територији локалне самоуправе, надлежни орган јединице локалне самоуправе је дужан да обезбеди исписивање назива насељеног места и на језику и писму те националне мањине, после назива на српском језику, испод или десно од њега. Међутим, право припадника националне мањине на употребу свог језика, у овом случају језика које је у равноправној службеној употреби, подразумева право да припадник националне мањине користи назив насељеног места искључиво на том језику и писму и у области привреде и услуга.

Покрајински омбудсман је Дирекцији за писмоносне услуге Јавног предузећа ПТТ саобраћаја "Србија" упутио **мишљење**, у којем се износи став да је неизвршењем услуге уручења вредносног писма који је адресиран на језику који је у службеној употреби на територији локалне самоуправе где је достава пошилике требало да буде извршена, дошло до кршења права на службену употребу језика и писма националне мањине, а које је гарантовано Уставом Републике Србије, ратификованим међународним уговорима, Законом о службеној употреби језика и писама и Законом о заштити права и слобода националних мањина. Надаље се истиче да су надлежни органи Јавног предузећа ПТТ саобраћаја "Србија" дужни да своје пословање уреде на начин да се обезбеди

несметано вођење поступака, пружање услуга, односно комуникација са припадницима националних мањина на језицима који су у службеној употреби.

* У периоду децембар 2010 - јануар 2011. године, Покрајинском омбудсману се притужбама обратио већи број грађана који истичу да се на подручјима где су у службеној употреби и језици и писма националних мањина, рачуни за утрошену електричну енергију испостављају искључиво на српском језику и ћириличком писму. У представкама се посебно указује да оваква пракса отежава грађанима који слабије говоре српски језик, разумевање рачуна за утрошену електричну енергију. На затражено изјашњење ДОО Електровојводина ДОО је обавестила Покрајинског омбудсмана да тренутно не постоји могућност израде рачуна на језицима националних мањина, јер је постојећа база података рађена на карактеру YUSCII, али је истовремено изразила намеру да се постојећа база података пренесе у базу UNICODE, која пружа могућности израде обрасца рачуна на језицима националних мањина.

Покрајински омбудсман је, по спроведеном поступку, заузео став да обрасци рачуна за утрошену електричну енергију нису израђени у складу са одредбама закона и других правних аката којима се уређује право на службену употребу језика и писама националних мањина, те је Привредном друштву за дистрибуцију електричне енергије "Електровојводина" ДОО Н.С. упутио **препоруку** у којој се истиче да је потребно да на подручјима јединица локалних самоуправа у којима су у службеној употреби језици (језик) и писма националних мањина, својим купцима обезбеди обрасце рачуна и обавештења у вези са продајом електричне енергије вишејезично, на српском језику и на језицима (језику) и писму националних мањина који су у службеној употреби.

Као резултат заједничког договора нађено је компромисно и у пракси изводљиво решење: Електровојводина је о свом трошку дала на превођење обрасце рачуна и обавештења, ти преводи су као посебни додаци објављени у листовима на језицима мањина, осим тога истакнути су на видном месту шалтер сала предузећа. Тиме је циљ препоруке постигнут, пошто су грађани који слабије говоре српски језик, добили прилику за разумевање рачуна за утрошену електричну енергију.

* Хрватско национално вијеће поднело је представку Покрајинском омбудсману у којој указује на проблеме око увођења хрватског језика у службену употребу у насељеном месту Сот у општини Шид. Након проучавања списка и одговарајуће законске регулативе Покрајински омбудсман је утврдио да су се стекли законски услови за увођење хрватског језика у службену употребу у насељеном месту Сот и да је општина Шид била у обавези да то спроведе у пракси.

Упркос законској обавези и договору који су највиши представници општине Шид постигли на састанку са заменицом покрајинског омбудсмана за заштиту права националних мањина и покрајинским секретаром за образовање, управу и националне заједнице, локална самоуправа није изменила Статут општине Шид. Два месеца након наведеног састанка упућена је ургенција председници општине, као и председнику Скупштине општине, у којој се подсећа да Покрајински омбудсман није добио информацију о спровођењу договорених мера.

Скупштина општине је на својој седници 16.09.2011. године, у складу са Статутом општине, донела Одлуку о приступању промени Статута, којом је

предвиђено увођење хрватског језика у службену употребу у насељеним местима Сот и Батровци. Након спровођења законом прописане процедуре, доношењем Одлуке о изменама и допунама Статута Скупштина општине је на својој седници 13. фебруара 2012. године усвојила измене Статута, чиме је у насељеним местима Сот и Батровци поред српског, словачког и русинског језика и писама у службену употребу уведен и хрватски језик и писмо. Тиме је вишемесечно залагање Покрајинског омбудсмана уродило плодом и на крају позитивно решено питање које је са становишта заштите права националних мањина од изузетне важности.

ЗАСТУПЉЕНОСТ ПРИПАДНИКА НАЦИОНАЛНИХ МАЊИНА У ПОКРАЈИНСКИМ ОРГАНИМА, ОРГАНИЗАЦИЈАМА, СЛУЖБАМА, ДИРЕКЦИЈИ И ФОНДОВИМА

Информацију о националној структури запослених у покрајинским органима, организацијама, службама, дирекцији и фондовима за 2011. годину доставила је Служба за управљање људским ресурсима у покрајинским органима.

Према добијеним подацима национална структура запослених у органима наведеним у наслову је следећа

Национална припадност	2011	2010
Српска	893	862
Неизјашњени	218	226
Мађарска	87	83
Црногорска	25	23
Хрватска	24	21
Словачка	19	17
Румунска	18	17
Русинска	13	13
Војвођанска	6	4
Југословенска	4	3
Украјинска	4	4
Буњевачка	3	4
Ромска	3	3
Бошњачка	2	2
Македонска	2	2
Немачка	2	2
Јеврејска	1	1
Муслиманска	1	1
Српско-Црногорска	1	1
Херцеговачка	1	1
Чешка	1	1
Укупно	1328	1291

На основу горњих података може се закључити да удео припадника појединих националних мањина међу запосленима у покрајинским органима, организацијама, службама, дирекцији и фондовима не одговара уделу тих националних мањина у укупном броју становника на територији АП Војводине. Пошто до дана сачињавања овог извештаја још увек нису објављени резултати

пописа становништва према националној структури из октобра 2011. године, упоређивање се могло вршити само према попису становништва из 2002. године. Мада се последњих година бележи позитиван помак у структури запослених, припадници националних мањина су још увек у мањем проценту заступљени у покрајинским органима, организацијама, службама, дирекцијама и фондовима у односу на њихову заступљеност у укупном броју становништва. Примера ради, припадници мађарске националне мањине заступљени су са 14,28 % у укупном броју становника на територији АП Војводине, а њихов удео у запосленима у покрајинским органима и институцијама је знатно нижи (6,55 % од 1328 запослених у наведеним органима). Однос запослених у покрајинским органима према проценту других мањина у укупној популацији је такође неповољан, што се види из примера Словака, који су у покрајинским органима заступљени са 1,43%, док су према попису из 2002. године чинили 2,79% становништва АП Војводине. Приликом изјашњавања о националној припадности повећава се број оних који се опредељују за "Војвођанску" националност, 2011. године се чак шесторо запослених изјаснило да су војвођанске националности. Интересантан је и податак који указује на то да се супротно претходним годинама смањило број оних који нису желели да се изјасне о својој националној припадности: док је у 2010. години тај број износио 226 (од 1291 запослених), у 2011. години од укупно 1328 запослених њих 218 се није изјаснио о националној припадности.

Детаљан табеларни преглед наведених података можете погледати на сајту Покрајинског омбудсмана⁵

ПОДАЦИ О ПРОЦЕСУИРАНИМ И ПРАВНОСНАЖНО ОКОНЧАНИМ ПОСТУПЦИМА ВОЂЕНИХ ЗБОГ КРИВИЧНОГ ДЕЛА ИЗАЗИВАЊЕ НАЦИОНАЛНЕ, РАСНЕ И ВЕРСКЕ МРЖЊЕ И НЕТРПЕЉИВОСТИ (ПЕРИОД 2004 – 30.09.2011.)

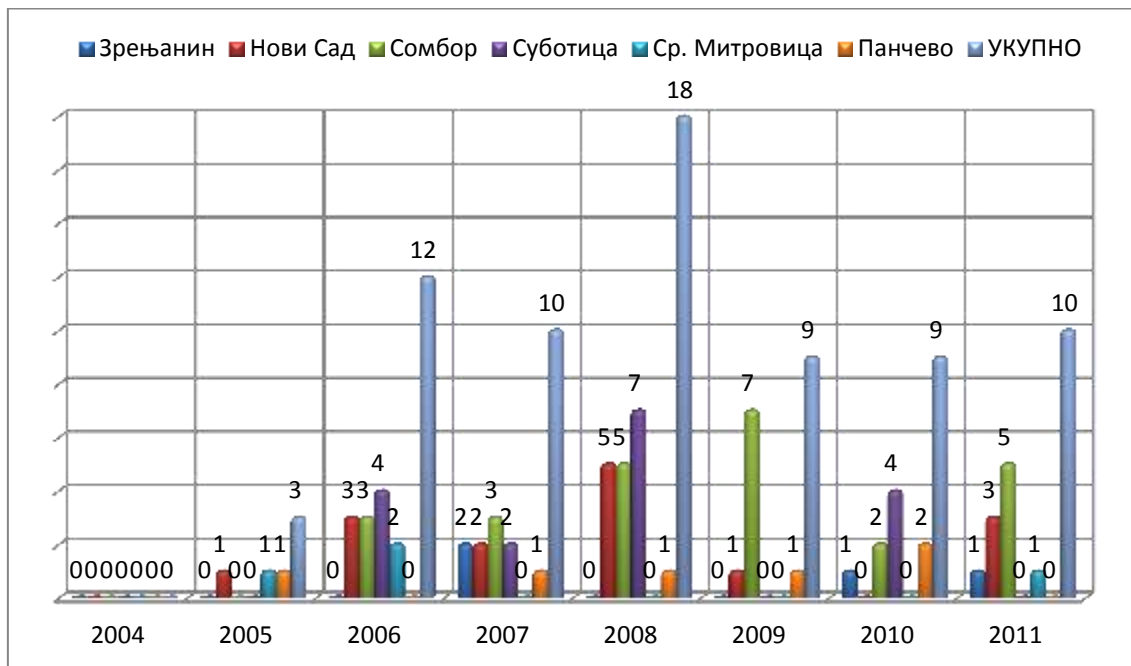
Према достављеним подацима Апелационог суда у Новом Саду, на подручју виших судова у Зрењанину, Новом Саду, Сомбору, Суботици, Сремској Митровици и Панчеву у наведеном периоду за кривично дело изазивања националне, расне и верске мржње и нетрпељивости процесуиран је 71 предмет. Највећи број поступака покренут је пред Вишим судом у Сомбору (25), а најмањи пред Вишим судом у Зрењанину и Сремској Митровици (по 4). Структура према седишту виших судова са бројем покренутих поступака приказана је у следећој табели:

Виши суд	Зрењанин	Нови Сад	Сомбор	Суботица	Сремска Митровица	Панчево	Укупно
Број предмета	4	15	25	17	4	6	71

⁵

http://www.ombudsmanapv.org/omb/images/stories/dokumenti/posebni_izvestaji/Nacionalna_struktura_z_aposlenih_01022012.pdf

Када је реч о годишњем броју предмета према седишту виших судова, структура је приказана илустрацијом 1. Према доступним подацима **највећи број процесуираних предмета био је 2008. године – 18**. Нешто мањи број поступака покренут је 2006. године – 12, затим 2007. и 2011. године по 10, а 2009. и 2010. године по девет, док је најмањи број поступака покренут 2005. године – три. У 2004. години није покренут ниједан поступак за наведено кривично дело.

Илустрација 1

Годишњи тренд кретања покренутих поступака показује да након 2004. године (у којој није покренут ниједан поступак) долази до благог пораста 2005. године, да би се тај број утростручио 2006. године. Након тога, 2007. године долази до благог пада, али је **2008. забележен највећи број покренутих поступака**, док је 2010. и 2011. године број покренутих предмета био готово исти (илустрација 2).

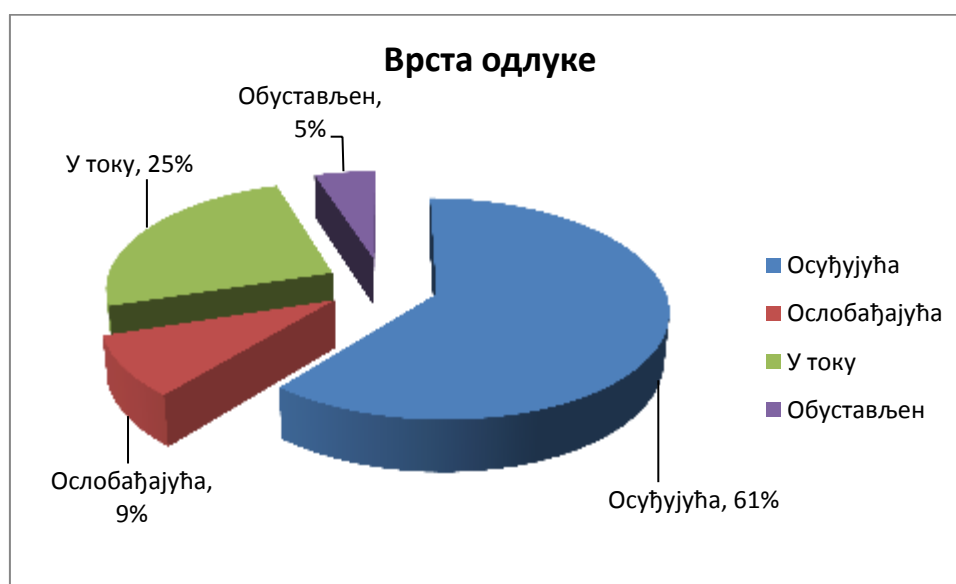
Када је реч о исходу покренутих поступака, односно о **врсти одлуке** за покренуте поступке подаци показују да у структури одлука преовлађују:

- осуђујуће - 34
- ослобађајуће - пет,
- у току је 14 поступака,
- три поступка су обустављена,
- један предмет је уступљен другом суду.

Подаци из Вишег суда у Суботици и Панчеву су непотпуни – у случају Вишег суда у Суботици наводи се да је поред девет **процесуираних предмета** осам предмета **правноснажно окончано, али се не наводи са каквим исходом**. Када је реч о подацима из Вишег суда у Панчеву у њима се не наводи врста одлуке, а за два предмета се наводи да је у току поступак по жалби пред Апелационим судом у Новом Саду.

Када је реч о правноснажности донетих одлука према расположивим подацима **две осуђујуће одлуке су поништене** (Виши суд у Сомбору), док је у **пет предмета у току поступак по жалби пред Апелационим судом**.

На основу напред изнетог може се закључити да је број процесуираних и правноснажно окончаних поступака вођених због кривичног дела изазивања националне, расне и верске мржње и нетрпељивости у посматраном периоду несразмено мали у односу на сазнања до којих Покрајински омбудсман долази из медија. Наиме, тачним подацима о међунационалним инцидентима не располаже ни омбудсман, него о томе прикупља информације на основу праћења медијских извештавања. По ставу Покрајинског омбудсмана потребно је истражити разлоге оваквог стања од стране надлежних државних органа, јер би адекватна казнена политика несумњиво допринела повећању осећаја сигурности и поверења у државу од стране припадника мањинских националних заједница.

ПРАВА ДЕТЕТА

ЗАМЕНИЦА
МАРИЈА КОРДИЋ

УВОД

У извештајној години настављен је пад животног стандарда становништва и пораст сиромаштва, а међу најсиромашнијима су и даље деца до 14 година живота. Најчешће су то деца која живе на селу, ромска деца, деца самохраних родитеља, деца са сметњама у развоју, деца избеглих или интерно расељених особа.

О повећању броја сиромашних говоре и подаци Црвеног крста Војводине, према којима услуге 20 постојећих народних кухиња користи око 1400 деце. Међу неразвијеним општинама у Србији су и три војвођанске: Пландиште, Житиште и Нова Црња. Сиромашни окрузи сеобом становништва и кадрова постају још сиромашнији, јер млади људи одлазе у веће центре што доводи до депопулације, не само села, него и општина и градова.

Према подацима Министарства рада и социјалне политике у октобру 2011. године на територији Аутономне Покрајине Војводине право на новчану социјалну помоћ остварило је 26.617 породица са 64.378 лица, додатак за помоћ и негу другог лица остварило је 5856 лица, а увећани додатак за помоћ и негу другог лица остварило је 9823 лица.

Влада АП Војводине у сарадњи са локалним самоуправама, настојала је да превазиђе проблеме у спровођењу надлежности локалне самоуправе, нарочито у области образовања, здравства и социјалне политике и социјалну искљученост предупреди већим издвајањем за намене у овим областима.

У оквиру законодавне активности, у претходном периоду донет је већи број прописа од значај за заштиту права детета, међу којима су најважнији:

- Закон о социјалној заштити⁶ доноси највише новина и заснива се на принципима децентрализације и унапређењу квалитета стручног рада кроз обуку и лиценцирање пружалаца услуга. Закон посебно подстиче породицу, али и развој хранитељства, усвојења и услуга дневних центара, а проширио је и круг пружалаца услуга.
- Закон о извршењу и обезбеђењу⁷ садржи посебан део који се тиче извршења одлука из области породичног права, којим се прецизира поступак спровођења одлуке о вршењу родитељског права и поверавања детета, одлуке о одржавању личних односа са дететом, предаје и одузимања детета (члан 231. и 232). Члан 227. прописује да суд приликом спровођења извршења посебно води рачуна да се у највећој мери заштити интерес детета, а да се рочиште заказује само изузетно опет кад је то у најбољем интересу детета.

⁶ (Службени гласник РС, бр. 24/11)

⁷ (Службени гласник РС, бр. 31/11)

- Закон о пребивалишту и боравишту грађана⁸ новина је да пријаву и одјаву пребивалишта за сва малолетна лица подноси родитељ, односно старатељ или други законски заступник, што намеће веће учешће и ангажовање центара за социјални рад у погледу правно невидљивих лица, као и да према чл.11 лица која не могу да пријаве пребивалиште по било ком законском основу, могу центру за социјални рад пријавити да ће то бити њихова адреса
- Закон о адвокатури⁹, који између осталог регулише питање усавршавања и специјализације адвоката, али не наводи изричито специјализацију из области права детета, иако би таква обавеза проистицала из Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица, који говори о праву на одбрану и специјализацију бранилаца малолетника (чл. 49) те на обавезног пуномоћника малолетном лицу као оштећеном од првог саслушања (чл.150).
- Закон о спорту¹⁰ уређује права и обавезе спортиста, општи интерес, стратегију развоја спорта, потребе и интересе грађана у области спорта, те из угла деце значајно питање школског спорта. Будући да се спортом може бавити аматерски и професионално, закон је предвидео да је уговор са малолетником пуноважан ако је сагласност за закључење дао родитељ или старатељ, те да је надлежна установа утврдила здравствену способност спортисте (чл. 9) а иако закон не предвиђа доњу старосну границу за бављење спортом из других одредаба произилази да је то 15 година, а са 14 година дете може бити оснивач спортског удружења уз писмену сагласност родитеља или старатеља. Чланом 143. дефинисан је школски спорт, те могућност школама, наставницима и ученицима да оснивају школска удружења. Посебно је важно да је предвиђено да организовање школске наставне и ванаставне (секције) активности у школским салама и теренима има приоритет у односу на друге кориснике.
- Закон о младима¹¹ који се примењује од 2012. године, има за циљ обезбеђивање услова за подршку младима (од 15 до 30 година) у организовању, друштвеном деловању, развоју и остваривању потенцијала на личну и друштвену добробит (чл. 1 и 3.) а установљена је и обавеза доношења Националне стратегије за младе.

Неколико прописа је претрпело измене и допуне, и то:

- Закон о извршењу кривичних санкција¹² одредбе о правилима за малолетне учиниоце којима су изречене санкције или мере, које је неопходно ускладити са Законом о малолетницима у делу извршења васпитних мера институционалног карактера и казне малолетничког затвора.
- Закон о личној карти¹³ предвиђа обавезу сваког лица старијег од 16 година који је држављанин и има пребивалиште на територији Републике Србије да има личну карту, а то право има и лице старије од 10 година.

⁸ (Службени гласник РС, бр. 87/11)

⁹ (Службени гласник РС, бр. 31/11)

¹⁰ (Службени гласник РС, бр. 24/11)

¹¹ (Службени гласник РС, бр. 50/11),

¹² (Службени гласник РС, бр. 85/05, 72/09 и 31/11)

¹³ (Службени гласник РС, бр. 62/06 и 36/11)

Сагласност другог родитеља, који не врши родитељско право детета старијег од 16 година, није неопходна уколико орган старатељства потврди да је то у интересу детета, а превазиђен је и проблем лица која траже издавање личне карте, а нису рођена на територији Србије, немају пријављено пребивалиште и немају јединствени матични број грађана, да надлежни орган у самом поступку одреди број у складу са законом.

- Закон о основама система образовања и васпитања¹⁴
- Закон о здравственој заштити¹⁵
- Закон о здравственом осигурању¹⁶,

а показали су се први резултати примене Закона о предшколском образовању и васпитања, Закона о ученичком и студентском стандарду, Закона о заштити становништва од дуванског дима, који су усвојени претходне године.

ПРАВО НА ОБРАЗОВАЊЕ

Део надлежности које су законом поверени Покрајинском секретаријату за образовање, управу и националне заједнице у области предшколског васпитања, као што су давање сагласности на именовање директора, верификација установа, промене назива и статусне промене, инспекцијски надзор, одвијали су се у претходној години без тешкоћа.

Покрајински просветни инспектори, обављајући надзор над законитошћу рада установа на територији Аутономне Покрајине Војводине, непосредно над установама у општини где тај надзор општина није организовала, давали су упутства општини/граду за обављање инспекцијског надзора и вршили непосредан надзор над радом општинске инспекције, решавајући жалбе против првостепеног решења општинске или градске управе. У предшколским установама обавили су три инспекцијска надзора и поступали по једном захтеву за верификацију предшколске установе (у оснивању). Обављана је и контрола остваривања заштите права детета и ученика, остваривање права и обавеза ученика, обезбеђивање заштите детета и ученика од дискриминације, насиља, злостављања, занемаривања као и страначког организовања и деловања у установи, тако што је у основним школама 30 случајева решено у првостепеном поступку градске/општинске просветне инспекције и још два су у поступку, а три¹⁷ инспекцијска надзора су спроведена у домовима ученика. Секретаријат је поступао и у 88 (22 неоснована) случаја по захтевима за заштиту права ученика средњих школа, шест представки је решено у првом степену, а верификовано је и 10 нових образовних профила - огледа.

Рационализација мреже школа није извршена, сагласност на мрежу основних школа даје Покрајински секретаријат за образовање, управу и националне заједнице, а Одлуку о мрежи средњих школа доноси Скупштина АП Војводине. У наставку следи информација овог секретаријата о претходној школској години:

- подаци указују на непромењен број **предшколских установа** (44), распоређених у 38 општина и шест градова Војводине. Припремни предшколски

¹⁴ (Службени гласник РС, бр. 72/09 и 52/11)

¹⁵ (Службени гласник РС, бр. 107/05, 72/09 и 57/11)

¹⁶ (Службени гласник РС, бр. 107/05, 109/05 и 57/11)

¹⁷ Два по препоруци Покрајинског омбудсмана

програм за децу у години пред полазак у основну школу остварује се и у 52 основне школе у пет општина¹⁸ и три града¹⁹. Број основних школа које у својој организацији реализују предшколски програм, није се мењао. У школској 2011/2012. години овим програмом је обухваћено 19.188 деце, (међу којима је 570 са сметњама у развоју: 243 са говорним сметњама, 41 са поремећајем у понашању, са тешкоћама у учењу 87, са сметњама у менталном развоју 80, са оштећењем вида 42, са оштећењем слуха 12 и аутизмом 24 деце) распоређених у 1074 васпитних група (967 васпитне групе у предшколским установама и 107 васпитних група у организацији основних школа). У односу на претходну школску годину, број деце је **мањи за 682** или 3,43 %, а за 30 је смањен је и број васпитних група, док се број васпитача повећао за 23, тако да их је укупно 1.417. Овај програм се остварује и у приватним предшколским установама за 246 деце. Програм се остварује на српском, мађарском, словачком, румунском, русинском и хрватском, док се двојезично реализује у национално мешовитим срединама, за 474 деце у 36 васпитне групе. Припремни предшколски програм остварује се на немачком језику, двојезично на српском и немачком за деветоро деце, односно на немачком и мађарском за осморо деце, док се на српском и енглеском језику остварује за 108 деце.

Основно образовање и васпитање се остварује у свих 45 јединица локалне самоуправе, у 39 општина и 6 градова на територији АП Војводине, у 346 основних школа (исто као претходне године) међу којима и две приватне школе (које похађа 11 ученика првог разреда). У школској 2011/2012. години у први разред државних основних школа је уписано 19.620 деце (међу којима је 294 са сметњама у развоју обухваћених индивидуалним образовним планом) што је 4,44% (912) ученика мање него претходне године, због чега се смањило и број одељења за 20 некомбинованих и за шест комбинованих од укупно 891 одељења у која су распоређени прваци. Мање деце уписано је и у први разред школе за децу са сметњама у развоју²⁰, њих 121 (40 мање у односу на претходну), што је делом последица смањења боја деце уопште, а делом примене модела инклузивног образовања у типичним школама. По осталим разредима, у редовним основним школама на територији Аутономне Покрајине Војводине, текуће школске године уписано је 20.341 ученика у други разред, 19.349 у трећи разред, 19.390 у четврти, 19.424 у пети, 17.886 у шести, 18.286 у седми и 19.918 у осми разред. Настава се реализује на шест језика и то на српском, мађарском, словачком, румунском, русинском и хрватском језику, двојезично и тројезично, а од школске 2011/2012. на територији четири локалне самоуправе у четири основне школе у АПВ уведена је билингвална настава за 112 ученика првог разреда, на српско-енглеском, српско-немачком и мађарско-немачком наставном језику.

Средње образовање се остварује у 39 локалних самоуправа, у 131 средњој школи. За упис 20.093 ученика који су у школској 2010/2012. години завршили осми разред, у први разред средњих школа на територији АП Војводине у школској 2011/2012. години је планирано 22.230 места, уписано само 19.994 ученика, што је 940 ученика мање него у претходној школској години (4,5% мање). Од 121 редовних средњих школа у АП Војводини 26 су гимназије (22 опште и 4 специјализоване, 2 за обдарене ученике у математичкој гимназији на српском и мађарском језику и 2 за обдарене ученике у филолошкој гимназији на

¹⁸ Бачка Паланка, Вршац, Жабал, Нова Црња и Пландиште

¹⁹ Панчево, Зрењанин и Суботица

²⁰ остварује се и у 13 *посебних школа* (са 7 *издвојених одељења*) у 12 локалних самоуправа и посебним одељењима при 18 *редовних основних школа*, регистрованих у 15 локалних самоуправа.

српском и мађарском језику), 74 стручне школе, 10 мешовитих школа, 10 уметничких школа и 10 средњих школа за ученике са сметњама у развоју. Стручне и мешовите школе обављају делатност средњег образовања и васпитања у трогодишњем и четворогодишњем трајању. Средње школе за ученике са сметњама у развоју обављају делатност средњег образовања и васпитања у трајању од једне, две и три године. Средње образовање се реализује и у приватним средњим школама. Од укупно 21 регистроване приватне средње школе на територији Аутономне Покрајине Војводине, у 18 је планиран, а само у њих 11 је реализован упис редовних ученика са 23%, јер је на планираних 800 места уписано 184 ученика. Од тога, пет школа су гимназије, док су остале стручне школе. Настава у средњој школи се реализује на српском, мађарском, словачком, румунском, русинском и хрватском језику. Приватне средње школе и гимназије образују на српском и мађарском језику. У 75 војвођанских средњих школа су уписани ученици у први разред трогодишњег образовања за образовне профиле 11 подручја рада. Трогодишње образовање је организовано на српском и мађарском наставном језику. Упис ученика у први разред трогодишње школе је реализован са 69,51%, јер је на 5.028 места уписано 3.495 ученика, који су распоређени у 162 одељења. Значајно смањење броја ученика осмог разреда је утицало и на мањи број уписаних ученика за трогодишња занимања.

Примери представки

Предшколско образовање

Покрајинском омбудсману се ове године обратило више родитеља који нису успели да упишу децу у предшколску установу (због недовољних капацитета и неусловних објеката), углавном приговарајући на нерегуларност конкурса, нејасне критеријуме и листе чекања, те приоритет деце чија оба родитеља раде, што посебно погађа незапослене, самохране мајке. Међу овим представкама издвајамо обраћање подносиоца који је желео да остане анониман, притужујући се на услове смештаја васпитне групе деце узраста до три године у Предшколској установи „Радосно детињство“, вртић „Биберче“ у Футогу. Навео је да двадесеторо деце борави у просторији величине двадесет квадратних метара, без адекватних прозора и санитарног чвора, али и без дидактичких средстава.

Предшколска установа у свом изјашњењу је навела да је соба у којој бораве деца узраста од три године прилагођена боравку деце и налази се у објекту старом седам година, који је наменски грађен. При томе се наводи да је норматив за ту групу петнаесторо деце, колико је просечно свакодневно присутно, мада је у групу уписано чак двадесеторо деце. Поводом указивања родитеља да су позвани да помогну опремање простора, установа се изјаснила да су родитељи опремању приступили самоиницијативно.

По препоруци Покрајинског омбудсмана, након обраћања Покрајинском секретаријату за образовање, управу и националне заједнице, предмет је уступљен Просветној инспекцији града Новог Сада која је обавила инспекцијски надзор и наложила установи мере у погледу техничких недостатака просторија. Поред препоруке секретаријату за обављање надзора, Покрајински омбудсман је упутио препоруку и предшколској установи да у радној 2012/2013 годину, приликом уписа деце, поступа по нормативу за групу узраста до три године, а да у случајевима кад родитељ/и деце уписане у вртић учествују у опремању објекта закључе уговор о донаторству. Препорука има за циљ превенцију могућих

незадовољстава и неспоразума са родитељима, а које би за последицу имало повреду права детета.

Основна школа

Смањење броја одељења у основним школама, као последица све мањег броја деце, проузроковало је накнадну промену личности учитеља, што је изазвало незадовољство родитеља и ученика. Од више обраћања издвајамо притужбу родитеља ученика другог разреда Основне школе "Млада поколења" из К. због промене учитељице која је према њиховим тврдњама неоправдана. Према изјашњењу школе, у којој је поводом истог случаја просветни инспектор обавио инспекцијски, па потом и контролни надзор, главни разлог промене учитељице из првог, поласком у други разред, је смањење броја деце уписане у школу, што је имало за последицу смањење броја одобрених одељења у односу на прошлу школску годину, са 14 на 13. При доношењу одлуке о одређивању распореда наставника, директор школе се водио у првом реду најбољим интересом ученика, а потом, да нико од запослених наставника не буде проглашен технолошким вишком. Иако је проблем, који је кулминирао тиме што су родитељи одлучили да деца не иду у школу док се не врати дотадашња учитељица, превазиђен у релативно кратком року, као плод координираног рада различитих институција,

Покрајински омбудсман је упутио **препоруку** школи са циљем да због могућег незадовољства родитеља, деца не изостану са редовне наставе, да приликом доношења одлука којима се мења већ утврђени распоред наставног особља, посебно нижих одељења, правовремено информишу родитеље о критеријуму о којем се првенствено води рачуна: стручност наставног особља, а да при том права деце нису нарушена.

Насиље наставника према ученику, оцењивање, непрофесионалан однос

Мајка ученика 8. разреда основне школе, обратила се жалбом на рад и понашање наставника математике према њеном сину, којем је крајем првог полугодишта закључена недовољна оцена. Она сумња на пристрасан однос наставника према њеном детету, будући да су оба родитеља такође запослена у школи, а да њен син трпи психичко насиље од предметног наставника. Након нашег обраћања школи и надлежној школској управи, приговор ученика на недовољну оцену усвојен је у његову корист. Од школске управе је затражен извештај о стручно-педагошком надзору рада предметног наставника, који је спроведен у два одељења 8. разреда, а спроведена је и анкета међу ученицима о правичности и непристрасности наставника према свим ученицима. Због уочених недостатака надзорник је наложио мере предметном наставнику са циљем унапређења рада, са посебним акцентом на препознавању потреба ученика који слабије напредују. Омбудсман је школи указао и на то да још нису предузете законске мере које директор школе предузима у овим случајевима, а стоје му на располагању и покретање дисциплинског поступка и спровођења других одговарајућих мера.

Ученик генерације

Покрајински омбудсман је поступао по представи незадовољних родитеља због неправилности у избору ученика генерације, односно због непостојања и непоступања по правилнику о награђивању, у Основној школи „Светозар Марковић“ у Б.Г. Инспекцијским прегледом је констатовано да школа

нема Правилник о похваљивању и оцењивању ученика, те је просветна инспекторка школи усмено наложила да изради овај правилник. Када је реч о признавању резултата и успеха ученице А.П. школа је признала све успехе ученице са такмичења, све приложене дипломе су јавно истицане у школи и она је похваљена путем књиге обавештења. У одговору се истиче и да је на наставничком већу разматран предлог да се ученица А.П. прогласи ученицом генерације, али је утврђено да њена залагања нису довољна у односу на награђеног ученика. Иако наставник физичког васпитања није предложио ову ученицу за посебну диплому, јер се она према његовом мишљењу није истицала на часовима физичког васпитања, Школски одбор је на ванредној седници, која је одржана на захтев родитеља, донео такву одлуку. Иако је школа поступила по нашој препоруци, тиме што је обавестила средњу школу о резултатима такмичења које је постигла ученица, а коју је желела да упише, родитељи и даље нису били задовољни, јер су њихова очекивања била да ће издејствовати сатисфакцију променом одлуке школе. У прошлој години имали смо још једно овакво обраћање родитеља, а поступак је још у току, мада је ученик већ уписао средњу школу.

Средње школе

Мајка ученика са сметњама у графомоторичком развоју обратила се Покрајинском омбудсману указујући на неправилност у поступању Средње медицинске школе у С. према њеном сину. Према изјашњењу школе, одмах по сазнању о професионалној и процедуралној грешци коју је учинила психолошкиња без консултација са члановима школског тима за инклузију, одржан је колегијум школе. На њему је закључено да се наложено тестирање интелигенције ученика Д.Ђ. обустави, а да се због учињене грешке психолошкиња школе извини и ученику и мајци, што је она и учинила. Поводом поступања психолошкиње, по нашој препоруци, у школи је просветна саветнице Школске управе у С. извршила стручно-педагошки, а потом инспекцијски надзор. Приликом стручно-педагошког надзора, представницима школе је поново предочена суштина инклузивног образовања, начин праћења напредовања и вредновање постигнућа ученика са тешкоћама у учењу, потреби израде индивидуалног образовног плана за ученике код којих постоји потреба за тим. Напомињемо да се ова мајка други пут обратила указујући нам на остварено поверење у нашу институцију, будући да је њеном детету по нашој препоруци омогућено да полаже завршни испит по посебном програму.

- Покрајински омбудсман је примио и више представки родитеља ученика средњих школа у вези са непрофесионалним и некоректним односом професорки према њиховој деци и према осталим ученицима. У случају гимназије из И. након обраћања Покрајинског омбудсмана, директор је одржао састанак тима за заштиту деце од насиља, злостављања и занемаривања, када је договорено да ће лично посетити час географије, затим да чланови тима и одељенски старешина спроведу анонимну анкету у вези са понашањем професорке на часу, а посебно о њеном односу према ћерки притужитељке, те да сваки члан тима за заштиту деце од насиља, злостављања и занемаривања посети час поменуте професорке. Директор гимназије је упознао и наставничко веће са садржајем нашег дописа, као и са записником о инспекцијском надзору. Том приликом је донета одлука да поменута професорка географије не предаје у одељењу које похађа ћерка подносиољке представке, те да ће је на том месту заменити друга професорка, чиме је у свему поступљено по нашој препоруци.

Огледна одељења

Покрајински омбудсман је у јулу примио представку родитеља ученика завршног разреда огледног одељења Средње економске школе у Сомбору. Повод њиховог обраћања био је лош резултат ученика огледних одељења школе на матурском испиту, јер од 23 ученика завршног разреда огледног одељења за занимање комерцијалиста, теоријски део матурског испита није положило њих 14. По налогу Покрајинског секретаријата за образовање, управу и националне заједнице, који је поступао по обраћању родитеља ученика, матурски испит је поновљен, али су резултати ученика поново били лоши.

Подносиоци представке су незадовољни целокупним начином спровођења теоријског дела матурског испита, као и поновљеног испита (вршење припреме за полагање матурског испита, начином и изабраним члановима комисије за полагање, реакцијом школе по објављивању резултата првог и поновљеног испита, обраћањем чланова комисије за полагање испита ученицима пре почетка полагања поновљеног испита и друго). Примедбе су се односиле и на квалитет рада у огледним одељењима ове школе. Поводом представке, полазећи од потребе да се шире и подробније сагледа целокупна ситуација, квалитет рада и ниво остваривања сврхе огледних одељења која тренутно постоје у средњим економским школама, Покрајински омбудсман се обратио Средњој економској школи Сомбор, Покрајинском секретаријату за образовање, управу и националне заједнице као и школским управама у Сомбору, Зрењанину и Новом Саду. На основу података и информација до којих је дошао поступајући по представци, Покрајински омбудсман је закључио да се у огледним одељењима економских школа није посвећивала довољна пажња вредновању квалитета рада у складу са одредбама Закона о основама система образовања и васпитања, како од стране самих школа, просветних саветника при школским управама, а и сами родитељи у ретким приликама када су могли да изнесу своје евентуалне примедбе на квалитет рада у наведеним одељењима нису их користили. Све наведено, довело је до тога да су ученици завршних разреда огледних одељења средњих економских школа на матурском испиту постигли незадовољавајући резултат, односно да значајан проценат ученика није положио матурски испит у јунском, а потом ни у августовском року. Самом чињеницом и/или околношћу да значајан проценат ученика огледних одељења није положио матурски испит (из више различитих разлога) и није био у могућности да се као свршени средњошколац запосли, или да упише факултет, у суштини није остварена основна сврха огледних одељења, а то је да се ученици који су уписали огледне профиле одмах по завршетку школовања запосле.

Домови ученика средњих школа у Кикинди и Вршцу - надзор

Покрајински омбудсман је по службеној дужности покренуо поступак због појаве шуге међу корисницима Дома ученика и студената „Никола Војводић“ у Кикинди. Упућен је захтев Покрајинском секретаријату за образовање, управу и националне заједнице и Покрајинском секретаријату за здравство, социјалну политику и демографију да изврше инспекцијски надзор у овом дому. Према извештајима покрајинских секретаријата и приложеној документацији, надлежни у дому предузели су све потребне мере ради утврђивања узрока појаве болести, њеног санирања, заштите и спречавања ширења заразе међу корисницима дома, а у њиховом поступању није било пропуста. Након завршетка истраге, Покрајински омбудсман је утврдио да у конкретном случају није било повреде права детета и неправилности у поступању Дома ученика средњих школа „Никола Војводић“ у

Кикинди, односно да су надлежни у установи поступали у складу са Правилником о мерама, начину и поступку заштите безбедности ученика. Међутим, пошто је Покрајинска инспекција надзором утврдила да општа акта дома ученика нису усклађена са Законом о ученичком и студентском стандарду²¹, директору установе наложена је мера усклађивања одредби у статуту дома ученика са Законом о ученичком и студентском стандарду. Имајући у виду овај пропуст, Покрајинском секретаријату за образовање, управу и националне заједнице упутили смо **препоруку** да изврши инспекцијски надзор и прегледа опште акте свих установа ученичког стандарда на територији Војводине и уколико се утврде неправилности и неусаглашености ових аката са Законом о ученичком и студентском стандарду предложи мере за њихово отклањање. О исходу поступка и предузетим мерама и извршењу препоруке наведени орган нас није обавестио.

- Друга представка се односила на рад Дома ученика средњих школа у Вршцу, у вези са смртним случајем који се догодио у овом дому. Покрајински секретаријат за образовање, прописе и националне заједнице је по предлогу Покрајинског омбудсмана, извршио инспекцијски надзор у Дому, а по окончању поступка утврђено је да је овај ученички дом поступао у складу са наложеним мерама надлежног секретаријата.

Доступност образовања

Када је реч о образовању, односно доступности и приступачности образовања, свакако је веома важно обезбедити деци која живе на селу или ван седишта општине где постоји изабрана средња школа, помоћ у регресирању путних трошкова. У вези са овим проблемом, Покрајински омбудсман је поступао по три представке родитеља из три општине. Питање треба сагледати и у контексту Стратегије развоја образовања до 2020. године, која предвиђа обавезност средњошколског образовања.

- Велика група родитеља ученика из Руме, незадовољних одлуком Општинске управе Рума о регресирању трошкова превоза за децу, сматра да су права њихове деце угрожена, тако што им је ускраћена надокнада за трошкове превоза, јер до школе путују превозником „Кончар“, а не АД „Руматранс“. Наиме, Скупштина општине Рума је донела Одлуку о поверавању обављања јавног превоза путника у градском и приградском саобраћају на територији општине Рума, предузећу АД „Руматранс“ из Руме, које је једино доставило понуду за све захтеване линије у градском и приградском саобраћају, а испунило је и остале услове конкурса. Са овим предузећем је закључен уговор на пет година, у законито спроведеном поступку. Субвенције за превоз ученика Општина Рума уплаћује превознику којег је изабрала, и свим ученицима је обезбеђен превоз под истим условима. Због бројних обраћања грађана који су указивали на пропусте у пруженим услугама превозника АД „Руматранс“ (дотрајала и неуредна возила, кашњења), Покрајински омбудсман је препоручио Општинској управи Рума – Одељењу за привреду и буџет, да обави надзор над спровођењем Одлуке о условима и начину поверавања јавног превоза путника у градском и приградском саобраћају на територији Општине Рума. Локалној самоуправи је препоручено да организује разговор са заинтересованим грађанима у циљу успостављања комуникације и благовремене информације о проблемима и неспоразумима.

- у другом случају Покрајински омбудсман је покренуо поступак по службеној дужности, на основу сазнања из средстава јавног информисања, а у

²¹ („Службени гласник РС“, број: 18/2010)

вези са превозом ученика из насељеног места Александрово (Општина Нова Црња) који похађају средњу школу у Зрењанину. На захтев Покрајинског омбудсмана, Општинска управа Нова Црња показала је одговорност према својим грађанима, предузимањем потребних активности у складу са својим надлежностима и одлукама скупштине локалне самоуправе, како би ученицима обезбедила боље услове превоза до школе, а самим тим и успешније школовање. Постигнути договор, између општине и родитеља ученика из Александрова, а којим је предвиђено да ће све ученике који похађају средњу школу у Зрењанину, по нижој цени превозити Јавно комунално предузеће „8. август“ који обавља и аутопревозничку делатност, а чији је оснивач општина, сматрамо примером добре праксе сарадње грађана и управе у корист грађана. Иако поменути договор између општине и родитеља није реализован, јер су се родитељи одлучили за нову понуду аутопревозничког предузећа „Нет бус“ д.о.о. из Зрењанина, Покрајински омбудсман је предложио да Општина Нова Црња у складу са својим надлежностима и Одлуком о регресирању превоза ученика и студената у међумесном путничком саобраћају Скупштине општине Нова Црња, прати реализацију постигнутог договора између предузећа „Нет бус“ д.о.о. из Зрењанина и родитеља ученика из Александрова, а све у циљу да се предупреду могући проблеми у превозу ученика и да се на њих благовремено реагује.

- У трећој представци В.К. из Крушедола се износи притужба да Општина Ириг одбија да сноси трошкове превоза за децу из Крушедола која путују до основне школе у Марадику и до средње школе у Инђији. Покрајински омбудсман је током истраге утврдио да Општина Ириг обезбеђује финансијска средства за трошкове превоза ученика основних школа на територији општине и да се ова средства надокнађују превознику са којим је закључен уговор и који је одабран путем јавног конкурса. Осим тога, Општина Ириг финансира трошкове путовања у висини 50% од цене месечне ђачке карте за ученике средњих школа на територији општине. С обзиром на то да се место Марадик налази на територији друге општине, за релацију од Крушедола до Марадика користи се међуградски превоз који није предмет уговореног превоза. По завршетку истраге Покрајински омбудсман је утврдио да није било неправилности у поступању Општине Ириг у вези са обезбеђивањем финансијских средстава за превоз ученика са територије општине, али имајући у виду наводе подносиоце представке према којима је ранијих година Општина Ириг финансирала превоз за ученике који из Крушедола путују у школу у Марадику, Покрајински омбудсман разуме да постоје разлози за негодовање родитеља у вези са овом ситуацијом, јер немају могућност да се под истим условима одреде за школу која је на мањој удаљености од места становања деце. С обзиром на то да су родитељи овим поводом писали петицију општини, Покрајински омбудсман је **препоручио** да надлежни у Општини Ириг одрже састанак са родитељима на којем ће бити предочени разлози и могућности које општина пружа у виду финансијске подршке за превоз ученика са њене територије, како би се пронашло решење и родитељи сагласили са одлуком општине.

Деца са сметњама у развоју

Мајка детета са сметњама у развоју обратила се Покрајинском омбудсману у два наврата. У првом случају због организационих проблема боравка њеног детета и друге деце у Центру за дневни боравак лица са сметњама у развоју (за децу и одрасле) у К. Наиме, она се суочила са проблемом боравка њеног детета у време када се за запослене организује семинар, а будући да ради код приватника

није могла да узме слободан дан. Проблем је решен медијацијом са директорком школе, која је организовала прерасподелу запослених (стручне замене). Другим обраћањем нам је указано на проблем деце испод 18 година, корисника истог центра за дневни боравак лица са сметњама у развоју, којима је ускраћена услуга организованог превоза, зато што возило користе само они старији од 18 година. Мајка је указала на дискриминаторски однос локалне самоуправе, будући да је од директора школе добила одговор да је о забрани одлучила општина. Покрајински омбудсман је локалној самоуправи препоручио да нађе решење и да деци омогући превоз било овим возилом, било куповином другог возила, јер би то био саставни део нове услуге социјалне заштите коју финансира општина. Локална самоуправа К. је поступила по препоруци, а Скупштина општине је у буџету за 2011. годину определила део средстава за овај центар, како би сви корисници објекта могли да користе превоз комби возилом у власништву општине, од места становања до објекта и обрнуто. Такође, основна школа је као пружалац услуга, задужена да организује превоз и за време ове активности пропише мере, начин и поступак заштите и безбедности деце до 18 година и одраслих.

СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА И ЗАШТИТА ДЕЦЕ БЕЗ РОДИТЕЉСКОГ СТАРАЊА

Област социјалне заштите, правне заштите породице и старатељства, као и друштвене бриге о деци обавља Покрајински секретаријат за здравство, социјалну политику и демографију у складу са Законом о утврђивању надлежности АП Војводине,²² односно у смислу Породичног закона, као орган старатељства на територији АП Војводине, 41 центар за социјални рад.

Управо у овој области има највише обраћања Покрајинском омбудсману, а иста лица се често истовремено обраћају и Покрајинском секретаријату за здравство, социјалну политику и демографију који је током 2011. поступајући по притужбама на рад органа старатељства, у 95 случајева спровео и надзор над стручним радом у сваком појединачном случају, наложио мере и пратио реализацију наложених мера. Надзор над радом и стручним радом органа старатељства, спроведен је у 28 предмета по иницијативама Покрајинског омбудсмана. Током спровођења надзора остварена је адекватна сарадња са органима старатељства, а директори ових установа као одговорна лица која на нивоу установе обезбеђују законитост рада, унутрашњу и спољну координацију и поштовање стандарда стручног рада, као и одговорна лица за контролу рада запослених, су поступали у складу са својим овлашћењима, у оквиру датих налога, како би се у даљем раду обезбедила доследна примена закона и прописа донетих на основу закона и како се притужбе-представке не би понављале. Притужбе су се углавном односиле на заштиту права деце, насиље у породици, давање налаза и стручног мишљења суду органа старатељства ради доношења одлуке о заштити права детета или о вршењу односно лишењу родитељског права.

У другостепеном управном поступку по жалбама на решења центара за социјални рад у предметима усвојења, хранитељства, надзора над вршењем родитељског права, предузимања неодложних мера заштите, привременог старатељства, издавања уверења о чињеницама о којима се не води службена евиденција, промене презимена детета, у 2011. је донето само 38

²² „Службени гласник РС“ број 99/09, чланови 53-61.

решења, што би могло да укаже да центри добро раде, односно да се грађани не жале.

Смештај у другу породицу (хранитељство) је услуга центра за социјални рад која се финансира из буџета Републике Србије. Праћење породичног смештаја деце се врши кроз годишње извештавање центара, а у секретаријату периодично прикупљају податке о броју деце и хранитеља. Стандарди заштите детета у хранитељској породици прописани су Правилником о хранитељству, а праћење и увид у остваривање сврхе хранитељства и подршку детету и хранитељској породици током одвијања хранитељства је задатак Центра за породични смештај²³. Пошто они још нису основани, то и даље раде центри за социјални рад. Надлежни секретаријат је у прошлој години поступајући по притужбама само у два случаја захтевао да центри за социјални рад изврше поновни преглед у оквиру редовног праћења тока породичног смештаја и старатељства.

Покрајински секретаријат за здравство, социјалну политику и демографију је утврдио да су центри за социјални рад поступали у складу са Породичним законом и другим прописима, а у случајевима надзора благовремено поступали по мерама које су им наложене и отклањали пропусте. Међутим, из случајева у којима је постојала притужба на одређени центар за социјални рад и овај секретаријат, извели смо супротан закључак у погледу ажурности, јер је Покрајински омбудсман у већини случајева првенствено морао да ургира решавање у складу са законским роковима.

Као најчешћи проблеми у примени прописа уочен је и наводи се, недостатак институционалних смештајних капацитета за збрињавање деце и омладине са мешовитим поремећајима понашања и емоција и у другостепеном управном поступку по жалбама на решења центара за социјални рад о праву на додатак за помоћ и негу другог лица и увећани додатак за помоћ и негу другог лица у којима се веома дуго чека на налаз, мишљење и оцену другостепеног органа вештачења, те примена члана 270 Породичног закона, када суд у поступцима заштите права детета, вршењу или лишењу родитељског права захтева од органа старатељства стручно мишљење. Пошто оно, обично, не садржи предлог у формално процесном смислу, него само процену овог органа о најбољем интересу детета и начину на који ће он бити заштићен, то доводи до одуговлачења и незадовољства страна у поступку, што је најчешће на штету детета. У случајевима лишења родитељског права и одлуке о старатељству, уочено је неблаговремено и неадекватно реаговање органа старатељства у превенцији и санкционисању неодговарајућег понашања родитеља према деци и обезбеђивање старатељске заштите.

Запажена је и улога секретаријата у подстицању развоја мреже саветовалишта за младе, којих је 21 на територији покрајине. Подршка се огледа у обуци тимова за рад у саветовалиштима. Главна активност је праћење и унапређење репродуктивног здравља младих, а кроз семинаре и радионице и области превенције болести зависности, здраве исхране, превенције насиља и

²³ Према члану 131. Закона о социјалној заштити, центар за породични смештај и усвојење врши припрему, процену и обуку будућих хранитеља и усвојитеља, пружа подршку хранитељима и извештава центар за социјални рад о раду хранитеља и функционисању породица које пружају услугу породичног смештаја и предлаже мере ради отклањања евентуалних пропуста. До њиховог оснивања и обезбеђења услова за почетак рада у складу са Уредбом о мрежи установа социјалне заштите, послове из надлежности центара за породични смештај и усвојење вршиће центри за социјални рад, у складу са чланом 228. став 2. Закона о социјалној заштити.

менталног здравља деце узраста од 10 до 19 година (ученика основних и средњих школа). Обухваћеност великог броја адолесцената (преко 50.000) услугама које нуде саветовалишта, указује на неопходност постојања здравствених служби прилагођених потребама младих. Стручњаци који раде са младима су додатно обучени за пружање свих врста услуга и васпитно-образовних садржаја младима. У саветовалиштима у АП Војводини су, поред стручњака предвиђених Правилником о ближим условима за обављање здравствене делатности у здравственим установама²⁴, заступљени и други стручњаци. У градовима Нови Сад, Зрењанин, Суботица и Сомбор, лекари и други чланови стручних тимова раде са пуним радним временом, док у осталим истовремено у оквиру редовног посла у лекарској пракси и у саветовалишту, што често онемогућава већи ангажман у раду са младима, посебно на селу и младима из маргинализованих група.

У складу са Одлуком о мрежи установа социјалне заштите за смештај корисника, настављено је усклађивање делатности установа и њихових капацитета. У шест установа социјалне заштите за смештај корисника на територији Војводине, четири институције су за децу без родитељског старања и две за смештај деце са сметњама у развоју.²⁵ Током 2011. године смањен је број деце без родитељског старања на смештају у односу на претходну годину (на 239 у односу на 268) у Панчеву са 30 на 27-оро, у Сремској Каменици са 137 на 120, у Белој Цркви са 61 на 54 и у Сомбору са 40 на 38 деце. У Ветернику је сада њих 115 (прошле године 123) до 18 година, а у суботичком Дому за децу ометену у развоју „Колевка“ са 181 на 174, углавном теже и тешко ментално недовољно развијено. Међутим, иако је дошло до смањења броја деце и готово без новог пријема у установама, променила се структура корисника, који су све чешће са развојним тешкоћама, старија су у односу на претходни период и значајан је проценат деце и младих код којих постоји или је дијагностикован поремећај понашања и емоција, као и са граничним поремећајем личности, за које није могуће наћи адекватну хранитељску породицу. Оваква измењена структура корисника захтева сталну здравствену заштиту и надзор и то је поред недостатка капацитета, за сада, највећи проблем ових установа.

Развој породичног смештаја деце без одговарајућег родитељског старања и повећање броја хранитељских породица, довео је до смањења искоришћености смештајних капацитета, али и промене карактеристика и потреба деце на смештају. Ове промене нужно захтевају прилагођавање постојећег броја и структуре запослених који раде непосредно са децом, али и њихово додатно стручно усавршавање.

Центри за социјални рад и све институције социјалне заштите су правовремено реаговале на примену Закона о социјалној заштити, али је уочена недовољна припрема за нове стандарде и нормативе за запослене, посебно што нису благовремено усвојени сви подзаконски акти. Иако је све мање средстава на располагању, а све више нових услуга на локалном нивоу у складу са децентрализацијом, војвођански центри учествују у многобројним пројектима социјалних иновација у чему су значајну подршку имали од ресорног секретаријата.

²⁴ „Службени гласник РС“, број 43/06

²⁵ Дом за децу и омладину без родитељског старања „Споменак“ Панчево, СОС Дечје село „Др Милорад Павловић“ у Сремској Каменици, Дом за децу и омладину „Вера Радивојевић“ Бела Црква, Дома за децу и омладину ометену у развоју Ветерник, Дом за децу и омладину „Колевка“ Суботица, Дом за децу и омладину „Мирослав Антић-Мика“ Сомбор.

Законом о социјалној заштити²⁶, који је ступио је на снагу 12. априла 2011. године уређено је пружање социјалне заштите и утврђене новине у постојећем систему социјалне заштите. Право на социјалну заштиту обухвата пружање услуга социјалне заштите и материјалну подршку. Услуге социјалне заштите груписане су као: услуге процене и планирања, дневне услуге у заједници, подршка за самосталан живот, саветодавно-терапијске и социјално-едукативне услуге, смештаја у сродничку, хранитељску и другу породицу, домски смештај, смештај у прихватилиште и друге врсте смештаја.

Материјалну подршку у складу са законом корисници остварују у виду новчане социјалне помоћи, додатка за помоћ и негу другог лица, увећаног додатка за помоћ и негу другог лица, помоћи за оспособљавање за рад, једнократне новчане помоћи, помоћи у природи и других врста материјалне подршке. Новчана социјална помоћ је истоветна са материјалним давањем које се у ранијем закону звало материјално обезбеђење²⁷. Ново законско решење новчане социјалне помоћи омогућава повећање броја корисника права, већи обухват сиромашних и већа новчана давања за постојеће кориснике.

Закон уводи посебну новчану накнаду за једног од родитеља који није у радном односу, а који најмање 15 година непосредно негује дете које је остварило право на увећани додаток за помоћ и негу другог лица. Он/она има право на посебну новчану накнаду у виду доживотног месечног новчаног примања у висини најниже пензије у осигурању запослених кад наврши општи старосни услов за остваривање пензије према прописима о пензијском и инвалидском осигурању, ако није остварио право на пензију. Уколико родитељ оствари право на пензију након стицања права на ову посебну новчану накнаду, има право избора између пензије и посебне новчане накнаде. Новчана накнада веома је значајна као подршка родитељству деце са ометеношћу. С обзиром на то да деца са сметњама у развоју захтевају посебну бригу веома често један од родитеља (најчешће мајка), будући да се целодневно ангажује у подизању детета, не може да се запосли и да зарађује. Поводом ове законске одредбе имали смо обраћања заинтересованих родитеља за тумачење, јер су Законом о социјалној заштити Републике Србије утврђени рокови за доношење подзаконских аката²⁸, а до сада су донети: Правилник о обрасцу и садржају службене легитимације стручних радника центра за социјални рад, Правилник о обрасцу и садржини службене легитимације инспектора социјалне заштите, Правилник о стручним пословима у социјалној заштити²⁹, Правилник о минимуму процеса рада за време штрајка у установама социјалне заштите чији је оснивач Република Србија³⁰. Покрајински секретаријат за здравство, социјалну политику и демографију учествује у изради правилника који се односе на област инспекције и лиценцирања установа социјалне заштите.

²⁶ "Службени гласник РС", број 24/11

²⁷ У складу са чланом 220. Закона о социјалној заштити, сви центри за социјални рад на територији Аутономне Покрајине Војводине покренули су по службеној дужности поступак за усклађивање права на материјално обезбеђење са одредбама овог Закона о праву на новчану социјалну помоћ

²⁸ Шест месеци о финансирању услуга, стандарде услуга, регулаторне механизме, радне односе и одговорност запослених, годину дана за доношење подзаконских аката који се односе на мере социјалне укључености и изглед и садржину индивидуалног плана активације.

²⁹ ("Службени гласник РС", број 1/12)

³⁰ ("Службени гласник РС", број 2/12)

Примери представки

1. Покрајински омбудсман је протекле године примио неколико представки родитеља чија су деца корисници **права на помоћ и негу другог лица**. На њихов захтев, или по службеној дужности центра за социјални рад, покренути су поступци за признавање права на увећан додатак за помоћ и негу другог лица. Ови захтеви су најчешће одбијани, јер није постојало утврђено телесно оштећење од 100% по једном основу, што је утврђено Законом о пензијском и инвалидском осигурању Републике Србије.

У једном предмету родитељи нису изјавили жалбу, јер су живели у убеђењу да право припада детету са аутизмом, према информацији удружења родитеља. Посебно забрињавају два друга случаја у којима је утврђен престанак права на увећани додатак за помоћ и негу другог лица, али је утврђено да не постоји више ни потреба за остваривањем права на (основни) додатак за помоћ и негу другог лица, јер је према образложењу комисије за преглед деце дошло до здравственог побољшања. Став (лекарске) комисије забрињава, јер се ради о деци са вишеструком ометеношћу, па све наводи на закључак да се ради о стеченим правима ове деце, а поготово што су друга деца (у истом удружењу) остварила право при сличном или истом чињеничном здравственом стању. Све подносиоце представки смо упутили да, уколико сматрају да су се промениле околности, односно да постоји основ да се њиховом детету обезбеди право на увећан додатак за помоћ и негу другог лица, могу поново поднети захтев надлежном центру за социјални рад у месту пребивалишта.

Покрајинском омбудсману су се у два случаја обратиле мајке деце, које су као законске заступнице **Управном суду** у Београду поднеле тужбу против решења Покрајинског секретаријата за здравство, социјалну политику и демографију, у вези са остваривањем права на увећани додатак за негу и помоћ другог лица. Будући да су решења овог органа неколико пута већ била укидана, да је у међувремену установљен нови суд, имајући у виду најбољи интерес детета и право детета на суђење у разумном року, Покрајински омбудсман је упутио молбу председнику Управног суда да у складу са својим овлашћењима донесе одлуку о преференцијалном решавању ових предмета, што је у оба случаја и услишено.

2. Представком су се Покрајинском омбудсману обратила и два корисника смештаја у **установама социјалне заштите**, штићеници Дома за децу и омладину ометену у развоју „Ветерник“. У првом случају, штићеник дома у Ветернику, иако пунолетан, није оспособљен за самосталан живот ван установе и показује отпор да је напусти. Уз наше посредовање успостављена је сарадња дома и центра за социјални рад на решавању овог проблема, те је постигнут договор да штићеник остане у дому, али је стављен под старатељство Центра за социјални рад града Новог Сада.

Другом штићенику је онемогућено да од стипендије, коју прима од Министарства рада и социјалне политике, купи лаптоп, што је он сматрао неоправданом одлуком упутног центра за социјални рад. Према изјашњењу овог центра, он је под њиховим старатељством од 2009. године, похађа Школу за основно и средње образовање „Милан Петровић“ и има још две године до завршетка школовања. Одлука о наменском трошењу новца од стипендије донета је уз сагласност и учешће С.Н. Орган старатељства сматра да је целисходније и неопходније да се овај новац равномерно распореди за покривање трошкова школовања, што би било у његовом интересу и приоритет у односу на куповину

лаптопа. Подносиатељ представке у овом дому има стално доступан компјутер, а одлучено је и да му се лаптоп набави од стране донатора.

3. Притужба мајке односи се на немогућност обнове права на **дечји додатак**. Како наводи у представци, самохрана је мајка двоје деце, незапослена дуже време, не добија алиментацију од бившег мужа која је судском пресудом досуђена (брак са оцем детета који је страни држављанин разведен је пре 14 година и од тада не одржава контакт са њим), а од стране надлежних органа сугерисано јој је као могућност обнове овог права, доказивање да отац не плаћа издржавање, тако што ће га тужити, што је било немогуће јер не зна његову адресу.

Због овог проблема обратили смо се Општинској управи Ж., Служби за општу управу и друштвене делатности. У циљу обнове наведеног права, предложено јој је да писменом изјавом на записник потврди да деца не остварују право на алиментацију, са чим се сагласила општина, која ће на основу ове изјаве дати сагласност за обнову права на дечји додатак.

4.а Покрајински омбудсман је протекле године примио већи број притужби сродника, најчешће баба (и тетака), због нерегулисаног виђања са унуцима. Упућивали смо их да у судском поступку траже да деца остваре право на одржавање личних односа са њима као сродницима, у смислу члана 61. Породичног закона, уколико у поступку докажу блискост са дететом и уколико им то право није ограничено судском одлуком. Међутим, странке се ретко одлучују да се обрате суду, већ имају нереална очекивања да то у њихово име ураде центар и други државни органи, по службеној дужности.

4.б Представком **бабе** наводи се да је Центар за социјални рад С. поверио њеног унука самохраној мајци која, према њеном мишљењу, нема услова за нормално школовање, васпитање и ваншколске активности, а истим га је поступком и одвојио од ње. Покрајински омбудсман је утврдио да околности случаја не доводе до уверења да постоји неправилност у поступању овог центра за социјални рад, јер је Породичним законом предвиђено да један или оба родитеља, могу бити делимично или потпуно лишени родитељског права, уколико га злоупотребљавају или грубо занемарују, односно несавесно врше своје родитељске дужности, а лоше економске прилике мајке детета, нису законски разлог за лишење родитељског права.

4.в Представка **бабе** Н.Р. садржи притужбе на стручни рад запослених у Центру за социјални рад града Н.С, психолога и супервизора. На наш захтев, изјаснили су се о мерама које су до сада предузимали у вези са пријавом сумње на насиље у породици и у вези са захтевом за посредовање у породичним односима и регулисању виђења притужитељице са унуцима. Стручни тим је обавио разговор са дечацама и родитељима деце у просторијама центра, посетио је домаћинство притужитељице, прибавио мишљење предшколске установе коју деца похађају, те изјаву лекара који лечи децу у дому здравља. Утврђене чињенице које су прикупљене у складу са правилима струке, указивале су на неоснованост навода о насиљу над децом од стране родитеља, али истовремено и на несумњиву потврду постојања поремећених породичних односа између мајке и ћерке, те зета. Њихове изјаве о природи односа, указивале су на одсуство намере да приступе медијацији, која је добровољна (неопходан је њихов пристанак) и до ње није дошло.

4.г Притужбу на (не)поступање Центра за социјални рад Општине К, упутила нам је **баба** по чијим пријавама насиља у породици према њеној унуци и неадекватном вршењу родитељског права од стране оца, није поступано на њој прихватљив начин.

Из одговора центра за социјални рад произлази да им се она у више наврата обраћала, сматрајући да се отац њеног унука неадекватно брине о њему и да га физички кажњава, али да стручни радници центра на основу излазака на терен и разговора са члановима породице, нису нашли потврду оваквих навода. У одговору се наводи и да је у току поступак пред надлежним судом за уређење виђања између притужитељице и њеног унука, у којем је центар за социјални рад доставио налаз и мишљење суду. У циљу давања мишљења и налаза, центар је анализирао постојећу документацију у досијеу, обавио разговор са баком, оцем детета, његовом другом супругом и њеним дететом из претходне заједнице, учитељицом детета и психологом запосленог у болници. Обављен је и теренски обилазак породице када је и разговарано са дететом. Стручни радници центра су се, приликом израде налаза и мишљења за потребе судског поступка, консултовали и са инспекторима полицијске управе. На основу података прикупљених из више различитих извора закључило се да нема доказа који би потврдили наводе да се отац неадекватно стара о детету, а да су инспектори ПУ поступајући по пријавама оценили да нема елемената за подношење кривичне пријаве за насиље и злостављање.

4.д Поступајући по представци **баке и деде** у поступку хранитељства и притужби на рад водитеља случаја запослених у Центру за социјални рад Нови Сад, Покрајински омбудсман је препоручио Покрајинском секретаријату за здравство, социјалну политику и демографију да изврши стручни надзор над радом овог центра, у вези са околностима из представке. У изјашњењу секретаријата се наводи да су млт. деца и даље у домаћинству деде и бабе, да се породици месечно исплаћује новчана помоћ, а приликом кућних посета деци је уручена гардероба и обућа.

Личност водитеља случаја је промењена, те је према наводима из одговора, тиме поново успостављен однос сарадње између деде, бабе и центра за социјални рад, а све у циљу заштите најбољег интереса деце. Центар за социјални рад је интензивирао сарадњу и са школом коју похађају две девојчице, а за најмлађу је предложено укључивање у предшколску установу. Деца имају изабране лекаре у Дому здравља Нови Сад, оверене су им здравствене књижице и редовно су вакцинисана.

Пошто је утврђено да поступци процене подобности бабе и деде за хранитеље, односно лишења родитељског права нису окончани, Центру за социјални рад Нови Сад су наложене мере за хитно поступање.

4.е Баба је у име своје унуке поднела притужбу на рад стручних радника Центра за социјални рад Б.П. указујући на њихово неадекватно и пристрасно понашање, након њене пријаве насиља у породици, коју је поднела овом центру против мајке детета. На захтев Покрајинског омбудсмана, о раду водитеља случаја овог центра, изјаснио се Покрајински секретаријат за здравство, социјалну политику и демографију, као орган надлежан за надзор над радом центара за социјални рад. На основу прибављеног списка (породични досије) и извештаја о раду водитеља случаја у вези са организовањем заштите детета, секретаријат је

наложио директору Центра за социјални рад Б.П. да се за девојчицу и њену породицу, сачини предлог плана пружања услуга, али и подсетио на обавезу редовног извештавања надлежног суда. Центар извештајем констатује да су односи између мајке и девојчице (која не живи са њом, иако јој је правноснажном пресудом поверена на самостално вршење родитељског права) изузетно поремећени. Због тога је улога центра за социјални рад, као органа старатељства, била да помогне у овом случају мајци, како би родитељско право вршила у најбољем интересу детета.

Будући да ће се професионална активност центра наставити кроз саветодавни рад са породицом и на реуспостављању контаката девојчице са мајком и сестром, а да ће установа о предузетом извештавати суд и надлежни секретаријат, указали смо подносиоцима представке да је неопходна и њена сарадња са центром за социјални рад, а у погледу стицања правилног увида у развојне и психолошке потребе малолетне и значаја односа са мајком за њен даљи психички развој.

5. Надзор над радом у вези са вршењем родитељског права

Истрага Покрајинског омбудсмана је била усмерена према Центру за социјални рад у Новом Саду (Служби за децу и младе) и Покрајинском секретаријату за здравство, социјалну политику и демографију. Према наводима притужитељице, она је у ванбрачној заједници била изложена породичном насиљу због којег је боравила и у сигурној кући, а у дужем периоду не виђа дете које је остало да живи са оцем, који је према судској одлуци као насилни ванбрачни партнер требало да се исели из заједничког стана. Иако је у поступку утврђено да је орган старатељства у заштити права и интереса њихове млдб. ћерке поступао у складу са законом, овом центру је предложено да размотри увођење мере корективног надзора над вршењем родитељског права оба родитеља. Ово посебно због тога што је конфликт између родитеља веома изражен, да је пренет и на сферу родитељства, због којег дете трпи неадекватне родитељске поступке, а они сами не сагледавају дететове развојне и емоционалне потребе. Због тога је указано на потребу да се ради на реуспостављању односа дете-мајка, као предуслова даљег нормалног емоционалног развоја детета.

Мајка малолетне седамнаестогодишње девојчице, која је трудна у ванбрачној вези, изражава своје притужбе и незадовољство радом Центра за социјални рад Б.П. Малолетна Љ.Ф. је својевољно, уз неодобравање мајке, прешла да живи у домаћинство породице свог ванбрачног партнера, а који се због више прекршајних и кривичних дела налази у Васпитно поправном дому Крушевац. Мајка је веома незадовољна ћеркиним избором партнера, покушава да је одведе гинекологу, организује насилни прекид трудноће, те да је врати својој кући. У вези са новонасталом ситуацијом се обраћала Центру за социјални рад Б.П. који нису сагласни са њеним ставовима, јер сматрају да је на првом месту интерес млт. Љ.Ф. која, с обзиром на године старости и на планирану медицинску интервенцију од стране мајке, има право да одлучује о животни важним питањима као што је и питање материнства и планирање породице. Са Љ.Ф. је обављен разговор, како би је припремили за нове обавезе и одговорности које проистичу из одлуке да роди дете и оформи породицу. Поучена је и о правима и успостављен је договор о извештавању центра о испуњавању договорених задатака. Поступајући по договору, Љ. је израдила здравствену књижицу и редовно контролише трудноћу. Остварила је и контакт са члановима породице порекла који су прихватили њену одлуку (тетка и сестре) и који јој пружају материјалну и

психолошку подршку. Психофизичка безбедност и сигурност млт. Љ. Ф. није угрожена, омогућено јој задовољење основних егзистенцијалних потреба, а она поседује личне способности који јој у довољној мери омогућавају заштиту сопствених интереса и права, као и расуђивање и одлучивање о животни важним питањима. Извештајем је констатовано и да ће се Љ. пружати даља психосоцијална подршка, имајући у виду тренутни статус и околности: трудноће, одсуство ванбрачног партнера, поремећени породични односи, као и помоћ у регулисања правног статуса: пријаве пребивалишта, регулисања радне књижице и пријаве Националној служби за запошљавање, али и у остваривању других права.

ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА ДЕЦЕ

У складу са преузетим надлежностима АП Војводине у области здравствене заштите, Влада АП Војводине је оснивач 35 здравствених установа које на подручју АП Војводине обављају болничку, специјалистичку и високо специјалистичку здравствену заштиту. Примарна здравствена заштита деце се остварује у 44 домова здравља у Војводини, на секундарном нивоу у 9 општинских болница у оквиру којих су организоване педијатријске службе, а високо специјалистичка здравствена заштита у Институту за здравствену заштиту деце и омладине Војводине. На овај начин створени су услови за приступачност и уједначеност коришћења здравствене заштите деце у складу са начелом прокламованом у члану 19. Закона о здравственој заштити.

Током 2011. године, у циљу унапређења здравствене заштите деце, финансиран је Програм превенције за превремено рођену децу „Скрининг конгенитални хипо-тиреодизам и фенилкетонурија на територији Војводине“, „Скрининг на муковицидозу“, набавка респиратора и других апарата, а донирана су средства и невладиним организацијама „Мобимед“- Фонд за промоцију здравља Нови Сад као помоћ за трошкове суфинансирања пилот пројекта „Интегрисани систем промоције здравља мајке и детета Војводине – „Беба долази“ и Удружењу за помоћ и подршку особама са цистичном фиброзом у Војводини „Осмех“ за финансирање „Пројекта физиотерапије цистичне фиброзе“.

Покрајински секретаријат надлежан за послове здравства је у току 2011. године обезбедио средства и за набавку возила за превоз деце и њихових родитеља, за потребе „Родитељске куће“ коју користи Институт за здравствену заштиту деце и омладине Војводине, за лечење деце оболеле од малигних болести, ван болничких услова.

Обавезна имунизација деце спроведена је у складу са Правилником о имунизацији и начину заштите лековима³¹ и то према подацима Института за јавно здравље Војводине, обухватом преко 90% свим вакцинама и ревакцинама за децу одређеног узраста.³²

Према подацима Института за јавно здравље Војводине, у војвођанским окружним у целини, има довољно педијатара у примарној здравственој заштити (1 лекар на 850 деце старости до 6 година)³³ али не и у свим домовима здравља (у четири округа Севернобачком, Средњебанатском, Јужнобанатском и

³¹ „Службени гласник Републике Србије“ број 11/2006

³² ДТП (дифтерија, тетанус и велики кашаљ), ДТ и ДТ (дифтерије и тетануса), полио вакцина (дечје парализе), ММР (малих богиња, заушак и рубеоле), ХБ (хепатитиса Б), БЦГ (туберкулозе) и ХиБ (обољења изазваних бактеријом хемофилус инфлуенце тип Б).

³³ Правилник о ближним условима за обављање здравствене делатности („Службени гласник Републике Србије“ број 43/2006)

Западнобачком постоји мањак лекара, а у најнеповољнијем положају је Западнобачки округ где на једног лекара у здравственој заштити деце старости од 7-18 година долази 2666 деце).

У овим службама домова здравља укупно је запослено 342 лекара од тога 237 су лекари специјалисти педијатри, а 105 су лекари опште медицине. Ако се посматра у односу на норматив потребан број лекара је 330. Правилником је дозвољено да за децу преко седам година услуге обезбеђује и лекар опште медицине, тако да Војводини недостаје 93 педијатра и толики број лекара опште медицине из ове службе требало би упутити на специјализацију. Превентивним прегледом је обухваћено 87,9% одојчади, 91,6% мале и предшколске деце, али систематским прегледом само 79% ученика основне и 76,1% ученика средње школе.

Родитељи (у партнерским сукобима) Покрајинском омбудсману и даље учестало указују на немарност једног од родитеља у остваривању правилне заштите, али и на недостатак дечјих психијатара у пружања услуга деци и родитељима у постконфликтним разводима, али је уочено одсуство стручне педагошко-психолошке подршке деци која су била жртве породичног насиља.

Примери представки

1. Мајка детета са вишеструком ометеношћу, којем је судском одлуком продужено вршење родитељског права, обратила нам се поводом остваривања права на здравствену књижицу и здравствено осигурање њеног сина. Будући да је пунолетан, а да није лишен пословне способности, мајка је сматрала да би требало да има трајну књижицу, а не привремену како каже и са оверавањима на шест месеци, те да је требало утврдити степен инвалидитета из којег ће остваривати сва друга права. Предочено јој је да се књижица свим осигураницима, периодично оверава и тиме потврђује (проверава) постојање својства осигураника.

Са друге стране, на основу приложене судске одлуке којом је продужено вршење родитељског права, ње као родитеља над дететом, али и мишљења Фонда пензијског и инвалидског осигурања на основу којег је њеном сину признато право на увећан додатак за негу и помоћ, остварио је права за које није потребно додатно утврдити инвалидност. Само решење о утврђивању инвалидности њеног сина, било би нужно једино у поступку остваривања права на инвалидску пензију. Сагласно поднетом захтеву и приложеној документацији, Републички завод за здравствену заштиту нас је известио да је утврдио право на здравствено осигурање које гласи на њеног сина као особе са инвалидитетом, који је добио здравствену књижицу по том основу, применом члана 22. Закона о здравственом осигурању.

2. Покрајински омбудсман је по службеној дужности покренуо истрагу о поступању Дома здравља Бечеј, којем је по завршетку истраге препоручено да се убудуће пруже здравствене услуге детету без обзира на административна ограничења због здравствене књижица оверене у другој општини.

Поступајући по сопственој иницијативи, Покрајински омбудсман је, након прилога на РТВ «Повређена девојчица није прегледана због књижице из друге општине», затражио изјашњење Заштитника пацијената при Дому здравља. Према њиховом одговору, који садржи чињенични опис догађаја у Здравственој станици у Бачком Градишту, закључили су да девојчици није ускраћено право на здравствену заштиту, односно да смо стекли погрешну слику о томе да „тешко

повређено дете није примљено на преглед и да му није указана помоћ из административних разлога“, а предмет у вези повређене Р.А. достављен је и Комисији за унапређење квалитета стручног рада Дома здравља „Бечеј“.

Будући да су закључили и то, да је према мишљењу директора дома здравља, у конкретном случају, реч о неспоразуму у вези писања једног рецепта и то сатима после саме повреде и комплетне медицинске обраде у Дечјој болници у Новом Саду, наш став је био да се он могао избећи правовременом информацијом, али и здравственим збрињавањем детета без обзира на административна ограничења. Стога, смо *предложили* да убудуће, Дом здравља Бечеј, поступа и предузме мере, како би деца остварила доступну здравствену заштиту на највишем могућем стандарду (члан 25 и 26 Закона о здравственој заштити).³⁴

3. Представком мајки деце која болују од ретких болести указује се на проблем остваривања права на одсуство са рада ради неге болесног детета у смислу Закона о здравственом осигурању и Закона о раду. Поводом њихових представки, а на захтев Покрајинског омбудсмана, изјаснио се и Покрајински секретаријат за здравство, социјалну политику и демографију. Секретаријат је у свом одговору указао на могућност да, након што су као родитељи исцрпели право да одсуствују са рада ради посебне неге детета у смислу члана 96. и 98. Закона о раду, користе право на накнаду зараде за време привремене спречености за рад због неге члана уже породице у складу са условима и поступком предвиђеним чланом 79. Закона о здравственом осигурању³⁵. Како је ово право у смислу наведене одредбе орочено на најдуже 4 месеца, Секретаријат је сматрао да је неопходно покренути иницијативу за измену и допуну Закона о здравственом осигурању, како би им се као родитељима омогућило да буду уз децу дуже од четири месеца.

Поступак за измену Закона је дуготрајан и са неизвесним исходом, а у конкретном случају ова материја захтевала би измену више Закона: о здравственој заштити, Закона о раду и предложеног о здравственом осигурању. Због тога су мајкама предочена очекивања да ће се Законом о социјалној заштити, на који је Заштитник грађана РС иницирао подношење амандмана који уведе институт родитеља неговатеља, њихов статус решити на начин који ће, пре свега бити у најбољем интересу деце. Нажалост, нови Закон није установио институт родитеља-неговатеља.

4. Покрајински омбудсман је примио представку И.В. у којој наводи да је Републички завод за здравствено осигурање одбио да га осигура као незапослено лице, а његовог сина редовног ученика старог 17 година самостално, из разлога што испуњава услове за здравствено осигурање као пољопривредник. Подносиатеља смо упутили на одредбе Закона о здравственом осигурању³⁶, по којима су обавезно осигурани пољопривредници старији од 18 година живота, који обављају пољопривредну делатност као једино, или основно занимање у складу са законом. Уколико остварују катастарски приход у одређеном износу филијала одбија захтев за стицање својства осигураника као незапосленог лица и утврђује својство осигураника пољопривредника. У том случају чланови домаћинства се као чланови породице осигуравају преко њиховог осигурања, што

³⁴ (Службени гласник РС бр. 107/2005, 72/2009, 88/2010 и 99/2010)

³⁵ (Службени гласник РС 107/05 и 109/05)

³⁶ („Службени гласник РС“, бр. 107/2005 и 109/2005)

је био случај и са подносиоцем, чиме је ускраћено право на осигурање не само њему, него и његовом малолетном сину средњошколцу.

Како се Покрајинском омбудсману обратило више осигураника са сличним проблемом, упућено је **мишљење** Републичком заводу за здравствено осигурање са позивом да поново размотри своју одлуку о одбијању својства осигураника незапосленом лицу, са нижим годишњим катастарским приходом. Мишљење се заснива на члану 22. став 1 тачка 9. Закона о здравственом осигурању, којим је прописано да се осигураницима сматрају и лица која су у категорији социјално угроженог становништва, ако не испуњавају услове за стицање својства осигураника из члана 17 Закона (незапослена лица и друге категорије социјално угрожених лица чији су месечни приходи испод прихода утврђених у складу са Законом, и Правилником о месечном износу прихода као цензусу за стицање својстава осигураног лица³⁷). О достављеном мишљењу обавестили смо Филијалу за Јужнобачки округ у Новом Саду и Дирекцију Републичког завода за здравствено осигурање.

ИЗВЕШТАЈ О РЕЗУЛТАТИМА ИСТРАЖИВАЊА

Истраживање „Инклузија између жеље и могућности”

Покрајински омбудсман је школске 2010./2011. године спровео истраживање у 117 основних школа на територији АП Војводине, са циљем да стекне сазнања о томе колико је инклузивно образовање заживело у војвођанским основним школама.

Резултати истраживања добијени на основу одговора 711 испитаника из 117 војвођанских основних школа указују на то да су припреме Министарства просвете РС за спровођење инклузивне образовне праксе касно започете, што је довело до тога да наставници нису имали времена да се у довољној мери припреме за реализацију овог процеса. Поред тога, неки од подзаконских аката који регулишу практичне аспекте инклузије у настави, донесени су непосредно пред почетак текуће школске године, или чак и касније. Иако је Министарство просвете организовало преко 220 обука о инклузији на којима је учествовало око 7.500 образовних радника из целе Србије велики број испитаника сматра да је обука кроз коју су прошли недовољна, а значајан је број и оних који верују да недовољно познају кључне аспекте правилне примене у пракси.

Као највећи проблеми у спровођењу инклузије у образовању издвојени су велики број ученика у разредима, недовољна обученост и нестручност наставника због неблаговремено спроведене, већином теоријске обуке, немотивисаност и предрасуде самих наставника, недостатак подршке стручњака који би помогли у реализацији инклузивне наставе, непостојање педагошког асистента, неусклађеност правних аката са реалним потребама ученика и наставника у процесу инклузивног образовања, недостатак наставних средстава и преоптерећеност наставника административним пословима. Осим тога, родитељи нерадо сарађују у случајевима када је за дете потребно изградити индивидуални образовни план – који већина испитаника и даље сматра јединим предусловом и суштином инклузивног приступа образовању. Наставно особље обухваћено истраживањем сматра да нема адекватну стручну подршку и капацитете за спровођење инклузије у својим локалним срединама.

³⁷ („Службени. Гласник РС“ бр. 112/2006 и 5/2009)

Циљеви истраживања „Инклузија између жеље и могућности” били су да се утврде најважнији проблеми у вези са спровођењем инклузије у војвођанским основним школама, те колико наставни кадар у школама познаје основне теоријске и практичне аспекте инклузивне образовне праксе. Уз примере финског и словеначког модела инклузивног приступа образовању и позивајући се на Устав Републике Србије и још 13 међународних и домаћих докумената и правних аката који регулишу право на образовање без разлике, истраживање нуди и препоруке и смернице за ефикаснију и одрживу реализацију инклузивне образовне праксе у основним школама у Србији.

Цео текст истраживања и његове препоруке доступни су на сајту институције.

Истраживање „Дечје просјачење у Војводини“

Предмет истраживања „Дечје просјачење у Војводини” је појава просјачења међу децом на територији АП Војводине. Истраживање се посебно бави и питањем како институције и установе које према важећим прописима имају највише надлежности и овлашћења да се баве овом појавом, као и невладине организације које се баве децом, доживљавају феномен дечјег просјачења у АП Војводини и како се према њему односе.

Подаци из центара за социјални рад, полиције, невладиних организација, домова и прихватилишта за децу прикупљани су путем упитника, док су са запосленима у институцијама и невладиним организацијама које се баве децом подложном просјачењу, као и са децом из свратишта у Новом Саду, вођени групни интервјуи. Иако су деца која просјаче нарочито видљива у градовима, надлежне институције дечје просјачење још увек не препознају као посебну категорију ризичног понашања, нити децу која се њиме баве евидентирају као жртве једног вида експлоатације деце.

Евиденција полицијских управа у Војводини о деци која просјаче је практично непостојећа, док преко 70 одсто војвођанских центара за социјални рад ову децу не евидентира посебно. Томе доприноси и чињеница да ниједан пропис у Републици Србији ни на једном нивоу не садржи правну дефиницију просјачења, нити га на било који други начин ближе описује. Прописи који у себи имају реч „просјачење” односе се на трговину људима, јавни ред и мир и област социјалне заштите, али се и у њима подразумева да сви знају шта ова реч значи, односно ко се бави просјачењем, како, где и зашто то ради.

Стереотипна слика детета које просјачи је да оно седи на улици или покушава да свира неки инструмент изазивајући тиме самилост и сажаљење пролазника како би му дали новац. Испитаници из полиције и центара за социјални рад сматрају да се просјачењем најчешће баве ромска деца и деца приморана на то од стране организованих група. Деца са просјачењем почињу још у најранијем узрасту, а у Војводини се њиме највише баве дечасти узраста од 6 до 10 година. Сами или у друштву одраслих, они најчешће од пролазника траже новац, а неретко иду и од врата до врата. Међутим, просјачењем се не сматра певање на јавном месту и прање аутомобилских стакала на раскрсницама очекујући новац заузврат, нити продаја цвећа и других предмета.

На питање да ли знају како након окончања поступка завршавају ова деца евидентирана у МУП-у, око половина испитаника из полиције није одговорила, док скоро трећина тврди да се она враћају на улицу. Одговори из центара за социјални рад су слични: око једна трећина њих тврди да се ова деца враћају на

улицу, исто толико тврди да бивају збринута, док скоро једна трећина на ово питање није одговорила. О томе да ли су постојеће законске мере ефикасне, те да ли би их требало доследније примењивати или евентуално изменити, преко 80 одсто испитаника из полиције и њих 90 одсто из центара за социјални рад није се изјаснило. Они који јесу, тврде да би постојеће законске мере требало доследније примењивати, па чак и поштрити, нарочито у односу на родитеље и друге одрасле који децу експлоатишу наводећи их на просјачење.

Скоро свако од интервјуисане деце из свратишта у Новом Саду доживело је повређивање на семафорима и паркинзима. Нека од деце су била и физички нападнута од стране одраслих. Поједина тврде и да су изгледи да буду физички нападнута већи уколико потенцијални нападачи помисле да су деца која просјаче Роми. Чињеница да већина њих нема ни основна лична документа, нити здравствену књижицу значи да су им у највећем броју случајева недоступне услуге социјалне и здравствене заштите, а просјачење као начин живота децу одвлачи и од школе.

Закључци и препоруке овог истраживања су, између осталог, да треба допунити постојеће прописе како би се дефинисао сам појам просјачења и све радње које се за њега везују. Потребно је осмислити ефикасан јединствени систем евидентирања и праћења деце која просјаче и након што се окончају поступци у вези са њима у полицији и центрима за социјални рад. Неопходно је и наћи начин да им се издају лична документа и отвори здравствени картон, а надлежне институције би требало пре свега да успоставе ефикасну међусобну сарадњу. Ванинституционални облици заштите, попут свратишта која воде невладине организације, требало би такође да буду укључени у пружање подршке деци изложеној просјачењу. Овој деци потребно је понудити и друге моделе живота и понашања, а њихово укључивање у образовни систем и комуникација са децом из неког другог миљеа требало би да буде први корак.

Цео текст истраживања и његове препоруке доступни су на сајту институције.

Истраживање „Спречавање и заштита од насиља, злостављања и занемаривања у школама”

Повод истраживања „Спречавање и заштита од насиља, злостављања и занемаривања у школама” је пораст броја представки упућених Покрајинском омбудсману у вези са овим проблемом у војвођанским школама током 2011. године. Истраживањем су обухваћене све основне школе на територији Аутономне Покрајине Војводине, а упитник су попуњавали руководиоци школског тима за заштиту од насиља, злостављања и занемаривања, односно педагози или психолози школа у којима овакав тим није формиран.

Истраживање је спроведено како би се стекао увид у то колико су војвођанске основне школе учиниле у примени Правилника о протоколу поступања у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање („Службени гласник РС“, број 30/2010). Циљ прикупљања и анализе података о раду школских тимова формираних у складу са овим протоколом је препознавање и превенција насиља, злостављања и занемаривања у школама, као и подизање нивоа свести, односно повећање осетљивости на ове појаве свих оних који су укључени у живот и рад школе.

Прелиминарни резултати спроведеног истраживања указују на то да је тим за заштиту од насиља, злостављања и занемаривања, у периоду од 2007. до 2011.

године, формиран у готово свим основним школама у Војводини, те да су чланови тима углавном упознати и са протоколом поступања у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање. У већини школа су активни и вршњачки тимови, као и ученички парламент.

Школе су, најчешће преко огласних табли, на родитељским састанцима, састанцима савета родитеља, састанцима наставничког и одељенског већа, информисале запослене, ученике и родитеље о њиховим правима, обавезама и одговорностима које произилазе из правилника о протоколу поступања у овим случајевима. У неким школама су организоване едукације у циљу превенције насиља, злостављања и занемаривања, али по мишљењу запослених, и даље постоји потреба за даљим едуковањем и усавршавањем ради унапређивања компетенција за превентивни рад, благовремено уочавање, препознавање и реаговање на насиље, злостављање и занемаривање.

Иако број пријављених случајева насиља варира од школе до школе, уочено је да случајеви физичког насиља доминирају над психичким и социјалним, док неки истичу и присуство електронског и сексуалног насиља. Евидентирани случајеви насиља се у највећем броју односе на први ниво вршњачког насиља, што подразумева нпр. ударање чврга, штипање, гурање, гребане, оговарање, етикетирање, ругање, искључивање из групе, подсмевање, и слично. Појачан васпитни рад са ученицима, рад са родитељима и одељенском заједницом примењују се као интервентне мере у спречавању и даљем ширењу насиља, злостављања и занемаривања, а чија ефикасност варира од случаја до случаја. Покренуто је само неколико дисциплинских поступака, те је запосленима у основним школама у Војводини изречено толико и дисциплинских мера.

Школе које су суочене са проблемом насиља, злостављања и занемаривања, понекад траже подршку, или асистенцију других установа, и то најчешће полиције, центра за социјални рад, здравствене установе, а ређе се за помоћ обраћају школској управи, родитељима или неким другим установама и организацијама. Сарадњу са полицијом школе оцењују највишом оценом, због брзог и правовременог реаговања. Са друге стране, сарадња са центрима за социјални рад се у великом броју случајева веома лоше котира, комуникација је најчешће једносмерна и школе остају без икаквих повратних информација. Када је реч о сарадњи са родитељима, увек се истиче да постоје родитељи који остварују добру сарадњу са школом, али је такође карактеристично и да се родитељи понашају пристрасно, необјективно и заштитнички су настројени уколико је њихово дете одговорно за вршење неког од облика насиља.

Према добијеним резултатима, извештај о остваривању програма заштите тим за заштиту од насиља, злостављања и занемаривања подноси једном или два пута годишње директору школе, који је најчешће и сам члан овог тима, па је константно и упознат са његовим радом.

Школе су суочене са различитим организационим проблемима који често отежавају или чак онемогућавају рад тимова. Рад чланова тима у различитим сменама, веома мали односно велики број чланова, одвојени школски објекти, различит ниво мотивације за рад неки су од наведених проблема, па се тако рад тима своди на решавање "хитних" случајева, док надлежност за остале ситуације преузимају одељенски старешина, педагог или психолог школе.

Сумирајући и сагледавајући свој рад, школе су оцениле рад тима за заштиту од насиља, злостављања и занемаривања задовољавајућим, али истичу да увек постоји потреба и простор за напредовањем и усавршавањем, бољом међуинституционалном сарадњом и конструктивном комуникацијом, како би се

радило на превенцији и спречавању појаве насиља, злостављања и занемаривања у школама.

Након коначне обраде података цео текст истраживања и његове препоруке биће доступни на сајту институције.

РАВНОПРАВНОСТ ПОЛОВА

ДАНИЦА ТОДОРОВ

УВОД

У Србији су ове године учињени додатни кораци у отклањању неравноправности жена и мушкараца на местима одлучивања тако што су унапређене раније уведене посебне мера у изборном законодавству, тачније квоте за мање заступљени пол, што у пракси представља начин за отклањање дискриминације жена. Измењени су Закон о избору народних посланика, Закон о локалним изборима и Покрајинска скупштинска одлука о избору посланика у Скупштину АП Војводине, што обезбеђује да на листи, али и у скупштинама буде трећина мање заступљеног пола.³⁸

Настављено је успостављање институционалног оквира за постизање равноправности полова и једнаких могућности за жене и мушкарце, као и стварање претпоставки за примену Закона о равноправности полова.³⁹ Нажалост, до очекиваног замаха у стварању институционалних механизма за постизање равноправности полова на нивоу локалних самоуправа није дошло. На територији Аутономне покрајине Војводине много је локалних самоуправа које нису испуниле законске обавезе у погледу успостављања сталног радног тела и лица задуженог за родну равноправност.⁴⁰ Помаци у увођењу принципа родне равноправности у све стратегије, програме, пројекте и друге активности, као и прикупљање и разврставање података о корисницима/корисницама програма по полу су спори. У већини покрајинских органа не постоји разумевање ове обавезе. Покрајинска скупштинска одлука о равноправности полова се ни после више од седам година од доношења, не спроводи с подједнаком пажњом у свим покрајинским органима. То показује да нормативни оквири и стратегије за унапређење родне равноправности не дају очекиване резултате, уколико се не обезбеде капацитети, пре свега кадровски, али и финансијски, за примену прописа и неопходних мера.

Неповољнији положај жена у односу на мушкарце се очитује у готово свим областима од значаја за свакодневни живот. Распрострањена је, најчешће, прикривена дискриминација која спречава једнако учешће жена у свим областима живота и развоја друштва. Према подацима прикупљеним у публикацији „Жене и мушкарци у Републици Србији“⁴¹ уочавају се неке забрињавајуће тенденције, пре свега демографске. Економска криза је настављена, а њено дејство различито погађа жене и мушкарце. Иако су и жене и мушкарци све сиромашнији, криза несразмерно више утиче на погоршање положаја жена на тржишту рада, што се испољава у повећању броја незапослених, већем отпуштању и прикривеном

³⁸ Закон о изменама и допунама Закона о избору народних посланика („Службени гласник РС, број 36/2011), Закон о изменама и допунама Закона о локалним изборима („Службени гласник РС, број 54/2011) и Покрајинска скупштинска одлука о избору посланика у Скупштину АПВ („Службени лист АПВ број 3/2012-пречишћена текст)

³⁹ „Службени гласник РС“ бр. 104/09

⁴⁰ Закон о равноправности полова, чланови 39 и 40

⁴¹ У 2011. години објављена је трећа по реду публикација, прва је објављена 2005, а друга 2008. године

угрожавању права трудница и породиља. Неповољна финансијска ситуација у друштву утиче и на квалитет здравствене заштите жена, пре свега њиховог репродуктивног здравља.

ОПШТИ ПОКАЗАТЕЉИ (СТРУКТУРА ПРЕДСТАВКИ)

Настављена је вишегодишња пракса да се жене више него мушкарци жале због проблема у вези са радним односима, социјалном заштитом, економским проблемима и угрожавањем права трудница, односно породиља. Иако се неколико година уназад примећује повећање броја представки у којима се указује на кршење женских људских права, у стварности се још недовољно препознаје кршење права на основу пола (и родне припадности), брачног и породичног статуса и дискриминацију по тим основама у поступању органа управе.⁴² Када је реч о поступању институције Покрајинског омбудсмана, често се приоритет даје једној појави изнетој у притужби, на пример, кршење права из радног односа, а у другом плану су наводи притужитељица о лошем економском положају, породичним или здравственим проблемима, односно вишеструки проблеми са којима се суочавају жене које нам се обраћају.

Од укупно 1237 представке и обраћања Покрајинском омбудсману, жене су поднеле 495 представки (40,02%), а у сектору равноправности полова поступано је у 210 случајева. Представке су се односиле на проблеме у образовању, пензијско и инвалидско осигурање, поступање центара за социјални рад, права по основу рада и незапослености.

Број и структура притужби које су означене као повреда права у области родне равноправности још је релативно мали и чини 4,04% укупног броја представки, што представља умањење за 0,12% у односу на 2010. годину, али је у апсолутном броју повећан број притужби у овој области за 14. Највише представки је у вези са дискриминацијом, радним правима, односно дискриминацијом у области рада и запошљавања, узнемиравања и злостављања на раду, због насиља у породици (жалбе на центар за социјални рад, полицију, дом здравља), и у области социјалних права (социјална помоћ, додатак за негу и помоћ, једнократна помоћ). Ове године било је пуно представки у вези са породилским одсуством и посебно, правом очева на одсуство са рада ради неге детета, као и правима на накнаду зараде за време породилског и одсуства са рада због неге детета. Од 50 представки у вези са родном равноправношћу, мушкарци су поднели шест представки. У следећој табели дат је преглед по областима и подносиоцима представки.

⁴² Повреде права на равноправност полова односе се на различите области, али је дискриминација и кршење начела равноправности полова најчешће у подручју запошљавања и радних односа. Насиље у породици је широко распрострањено, а тако и кршење права на живот, душевно здравље, слободу кретања и достојанство личности. У породичним односима, неравноправност полова огледа се и у неправном уделу родитеља у бризи и васпитању деце што утиче и на одлуке о поверавању деце.

Област	Мушкарци		Жене		Удружења		Анонимно		Укупно	
Дискриминација	5	23,81%	12	63,16%	2	8,70%	0	0,00%	19	29,23%
Мобинг	0	0,00%	7	36,84%	0	0,00%	0	0,00%	7	10,77%
Насиље у породици	0	0,00%	6	31,58%	0	0,00%	0	0,00%	6	9,23%
Социјална питања	1	4,76%	3	15,79%	1	4,35%	0	0,00%	5	7,69%
Разно	0	0,00%	11	57,89%	2	8,70%	0	0,00%	13	20,00%
УКУПНО	6	9,23%	39	60,00%	5	7,69%	0	0,00%	50	76,92%

Упућено је 12 мишљења и препорука локалним и покрајинским органима управе које су се односиле на поступање центра за социјални рад, права из здравственог осигурања и по основу родитељства, реализацију програма запошљавања и самозапошљавања и друго.

Током 2011. године заменица за равноправност полова јавно је иступала и упозоравала на кршење права и дискриминацију на основу пола, тако што је обишла десетак локалних самоуправа, учествовала на 36 скупова, а имала је 73 изјаве, интервјуа и гостовања у дневним новинама, телевизијским и радио емисијама. Поред тога, заменица је активно учествовала у спровођењу пројекта „Омбудсман ближи грађанкама и грађанима“ који подржава Агенција Уједињених нација за родну равноправност и оснаживање жена.

НАСИЉЕ НАД ЖЕНАМА И У ПОРОДИЦИ

Према резултатима истраживања спроведеног 2009. године више од половине (56,2%) испитаних жена је након пунолетства преживело неки облик насиља у породици.⁴³ Свака трећа жена (33,9%) преживела је физичко насиље од стране члана породице, а насилник је често или најчешће (79% случајева) био садашњи или бивши муж, односно партнер.⁴⁴ Истраживање је показало да је тек четвртина жена последњи случај насиља пријавила полицији, као и да материјални положај утиче, осим на могућности жена да изађу из насилног односа и на њихову изложеност насиљу. Ови подаци потврђују друштвену условљеност и родну заснованост насиља у породици, али и чиниоце на које је потребно утицати да би се смањило насиље над женама.

Истраживање је такође показало да иако половина испитаних жена зна да постоје организације и институције којима могу да се обрате за помоћ, насиље се не пријављује, углавном због срамоте, страха од ширења насиља или зато што сматрају да насиље није било довољно „озбиљно“. Нажалост, огромна већина жена не зна шта мере позитивног законодавства подразумевају, што указује на неопходност појачаног информисања жена, како о породичном насиљу уопште, тако и о могућностима заштите. Треба очекивати да ће ове податке помно размотрити Покрајински секретаријат за рад, запошљавање и равноправност полова, као носилац и одговорно тело за спровођење *Стратегије за заштиту од насиља у породици и других облика родно заснованог насиља у АП Војводини за*

⁴³ Истраживања Виктимолошког друштва Србије, у оквиру пројекта *Ка свеобухватном систему сузбијања насиља над женама у Војводини*, спроведено је у 40 села и 7 градова (167 сеоских и 349 градских насеља), на узорку од 516 жена.

⁴⁴ У Србији је током 2011. повећан број убијених жена у односу на претходну годину. Према подацима Мреже „Жене против насиља“ за 10 месеци убијено је 35 жена од стране мушкараца које су оне познавале, а њих 27 у оквиру породичног/партнерског насиља.

*период 2008. до 2012. године*⁴⁵. Овај Секретаријат је са циљем успостављања „нулте толеранције“ према насиљу у породици радио, између осталог, на повећању доступности информација о службама, установама и органима којима се може пријавити насиље, а реализовани су и програми обуке у оквиру стручног усавршавања професионалаца, деце и младих.

Подаци о насиљу⁴⁶

Покрајински омбудсман већ шест година у надлежним институцијама прикупља податке на годишњем нивоу, који могу да помогну расветљавању појаве насиља над женама и у породици, укажу на поступање институција и, наравно, помогну да се усвоје и примењују одговарајуће мере. Нередовност достављања тражених информација и несистематично вођење података у институцијама отежава праћење породичног насиља и потпуно разумевање свих аспеката ове појаве. Уочљиво је, међутим, да се резултати истраживања свих претходних година у великој мери подударају, односно да су присутне сталне тенденције, као што је чињеница да су у 80 до 90 одсто случајева жртве породичног насиља жене у својству супруге или ванбрачне партнерке у односу на починиоце, док су у више од 90 одсто случајева починиоци породичног насиља мушкарци. Такође, из године у годину расте број пријављених случајева насиља у породици, првенствено полицији и центрима за социјални рад, док није сасвим јасно да ли институције у већој мери и на квалитетнији начин реагују у овим ситуацијама. Уочена је, такође, тенденција да све институције примењују махом блаже мере и казне што може код починилаца насиља у породици да створи утисак о томе да насиље могу да понављају, а код особа које су га претрпеле, да насиље остаје некажњено. На основу одговора институција нејасно је ко је одговоран за праћење мера заштите – судови или центри за социјални рад. Институције извештавају да је њихова међусобна сарадња из године у годину све боља, а као врло добру оцењују обуку о насиљу у породици коју је организовао Покрајински секретаријат за рад, запошљавање и равноправност полова, што је допринело и њиховом бољем међусобном повезивању.

Полицијске управе МУП-а

Према подацима шест полицијских управа са подручја АП Воводине⁴⁷ број захтева за полицијском интервенцијом износио је 7327, чак 3012 захтева више него 2010. године када су податке доставиле све полицијске управе. Полиција је интервенисала увек када је пријављено насиље у породици, осим у 213 случајева у Новом Саду (било је 4221 захтев за интервенцијом). Полиција је поднела више прекршајних (1848, од којих је 1378 поднела полиција у Новом Саду) и мање кривичних пријава (746) него у 2010. години. Упозорење је као и претходних година највише коришћено полицијско овлашћење – 3030.⁴⁸ У појединим случајевима тражена је подршка центра за социјални рад, а полицијске управе наводе да нема значајних промена у сарадњи са другим институцијама у решавању проблема породичног насиља.

⁴⁵ Службени лист АПВ бр. 20/2008

⁴⁶ Извештај „Подаци о породичном насиљу за 2011. годину» видети на сајту Покрајинског омбудсмана: www.ombudsmanapv.org

⁴⁷ Полицијска управа Сомбор није доставила податке.

⁴⁸ У Новом Саду је забележено 1620 упозорења и 1055 привођења.

Судови за прекршаје

Забележено је 762 захтева за покретањем прекршајног поступка, а као и претходних година, највише прекршајних пријава поднела је полиција – 734.⁴⁹ Судови су изrekli 596 пресуда, од којих 536 осуђујућих, а чак 486 чине новчане казне. Према расположивим подацима, ретко се изричу мере безбедности (обавезног лечења алкохоличара, забрана приступа оштећеном/ој, објектима или месту извршења прекршаја и мера одузимања предмета), а ниједан суд није изрицао казне због прекршене мере забране приступа, јер их нису ни изрицали. Занимљиво је да су сви судови за прекршаје навели да полицији достављају пресуде, док полицијске управе то негирају.

Тужилаштва

Тужилаштвима је поднета 1041 кривична пријава (115 пријава више него 2010. године).⁵⁰ Као и претходних година, највише кривичних пријава поднела је полиција (855), затим, жртве насиља (127) а у знатно мањој мери центри за социјални рад (29) и друга лица (30)⁵¹.

Иако је 2011. године забележен већи број кривичних пријава у вези са насиљем у породици, тужилаштва су покренула знатно мање кривичних поступака – 690 (913 у 2010. години), а мање је и изречених пресуда – 345 (432 пресуде у 2010. години) и мањи проценат осуђујућих пресуда – 85% од укупног броја изречених пресуда. Као и ранијих година, најчешће су изрицане условне осуде (74% од укупног броја казни).

Основни судови – кривично-правни поступак

У кривичном поступку забележено је 518 поднетих оптужница/оптужних предлога, па иако је мање судова него претходне године доставило податке, евидентирано је више оптужница у вези са насиљем у породици него претходне године.⁵² Осуђујуће пресуде чине око 90 одсто укупног броја пресуда. Условна казна чини 75 одсто од укупног броја изречених казни, а у односу на претходну годину евидентирано је нешто мање новчаних казни и нешто више изречених казни затвора – 66⁵³. Изречено је и 13 пресуда за случајеве кршења мера заштите од насиља у породици, а од тог броја 12 чине осуђујуће пресуде. Од укупно евидентираних 84 изречене мере безбедности, 62 одсто чини мера обавезног лечења алкохоличара.

Основни судови – грађанско-правни поступак

У грађанско-правном поступку судови су евидентирали 366 тужби за насиље у породици (105 тужби више него 2010. године), од којих 82 одсто чине тужбе које су поднеле особе које су преживеле насиље. Изречено је 330 мера заштите (109 више него 2010. године), а као и претходне године највише је мера забране даљег узнемиравања члана породице – 133, затим забрана приближавања

⁴⁹ Од 12 прекршајних судова, податке је доставило 9 судова и 4 одељења ових судова у АПВ.

⁵⁰ Податке су доставила сва основна тужилаштва у Војводини, осим тужилаштва у Кикинди.

⁵¹ У односу на 2010. годину забележен је пораст броја пријава од стране свих наведених лица, осим самих жртава насиља које су у мањем броју него претходне године подносиле кривичне пријаве у вези са насиљем у породици (303 пријаве жртава у 2010. години).

⁵² Податке су доставили сви основни судови у Војводини, осим суд у Сомбору.

⁵³ У 2010. години изречено је двоструко мање новчаних казни (11) у односу на 2008. годину и три пута мање у односу на 2007. годину. Насупрот томе, забележено је скоро два пута више изречених казни затвора (55) него 2007. (37) и 2008. године (30).

члану породице на одређеној удаљености – 84, те забрана приступа у простор око места становања или места рада члана породице - 79. Већина судова наводи да нико не контролише спровођење изречених мера заштите, а сви пресуде у вези са насиљем у породици достављају центрима за социјални рад.

Центри за социјални рад

Евидентирано је 972 обраћања због насиља у породици, од којих је полицији пријављено 635. Насиље су најчешће пријављивале саме жртве и полиција.⁵⁴ Жртве су као и претходних година најчешће жене између 30 и 39 година, као и старије од 40 година, супруге или ванбрачне партнерке починилаца насиља. Међу евидентираним жртвама породичног насиља преовлађују незапослене жене (235) и домаћице (116) и најчешће су тражиле правну помоћ и психолошку подршку. Локални тим институција који ради на решавању проблема насиља у породици не постоји на подручју рада 12 центара.

Мада су и основни и судови за прекршаје наводили да центрима за социјални рад достављају повратне информације, односно пресуде, већина центара извештава да им судови ове информације достављају повремено. Када је реч о надгледању извршења мера заштите од насиља у породици, 15 центара је одговорило да обављају ову врсту надзора, а 12 центара да не надгледају извршавање ових мера.

Већина центара за социјални рад навела је да увођење стандарда вођења случајева и друге измене Правилника о организацији, нормативима и стандардима рада центара за социјални рад није унело значајне промене у организацији рада центара на решавању случајева насиља у породици. Као позитивне промене истичу се боља евиденција, упућивање на веће повезивање институција, боље праћење корисника/ца и њихових потреба, а као негативне немогућност примене тимског рада због недостатка стручног особља.

Међисобна сарадња и обука институција

У обуци о насиљу у породици у оквиру пројекта Покрајинског секретаријата за рад, запошљавање и равноправност полова учествовало је 75 полицијских службеника и 18 судија за прекршаје, углавном у мањим местима. Из тужилаштва у Новом Саду, Сомбору, Сремској Митровици и Вршцу 31 запослени прошао је обуку која је добила нешто ниже оцене у односу на оцене полиције и судова за прекршаје који је сматрају корисном, свеобухватном и примењивом у пракси. У обуци је учествовало и 56 запослених у основним судовима у Сремској Митровици, Новом Саду, Вршцу и Зрењанину који су указали на потребу разматрања проблема из праксе судова. Центри су обуку (учествовало око 27 запослених) оценили као одличну, стручно осмишљену и практично примењиву, мада поједини сматрају да се стечена знања не могу применити код нас.

Здравствене установе и насиље над женама

Још 2009. године усвојен је Протокол о поступању здравствених радника у случајевима насиља над женама. Представка коју је упутила жена која је претрпела насиље брачног партнера и жалила се на поступање дома здравља и болнице, указала је на то да се овај Протокол не примењује или не уважава у

⁵⁴ Било је за 164 обраћања мање него 2010. године када је 31 центар доставио податке, док је то ове године учинило 36 центара за социјални рад.

довољној мери, због чега је спроведено истраживање у свим домовима здравља на територији Војводине.

Примена Посебног протокола Министарства здравља Републике Србије за заштиту и поступање са женама које су изложене насиљу⁵⁵

Упитник је попунило 26 директора и 109 запослених, од којих половину чине лекари опште праксе, 16 гинеколога, 14 лекара службе хитне помоћи, а остатак су психолози, дефектолози, педијатри, лекари школског диспанзера.

Две трећине испитаника (63%) је навело да су упознати са Протоколом, а трећина да су прошли неке обуке у вези са насиљем у породици. Више од половине испитаника (56%) не попуњава образац за евидентирање и документовање насиља, док је 15% навело да то чине, а остали такве податке уносе у здравствене картоне пацијената и интерне протоколе – дневне евиденције о посетама. Сваки пут када посумњају да је реч о насиљу, 63 лекара (58% испитаника) документују повреду, њих 15 (14%) само уколико пацијенткиња то захтева, 8 (7%) да се не баве документовањем таквих повреда, док други нису имали таква искуства. Трећина испитаника наводи да поступају исто као пре доношења Протокола а трећина да примењује смернице из Протокола које нису примењивали раније, а измене у раду са пацијентима/пацијенткињама односе се на боље разумевање ситуације насиља и комуникацију са пацијенткињама.

Теже случајеве насиља полицији пријављује 63 лекара (58% испитаника), а према наводима 40 лекара, годишње пријаве око 125 оваквих случајева (1 до 2 случаја по лекару годишње)⁵⁶. Лекари најчешће упућују пацијенткиње центрима за социјални рад (83% лекара) и полицији (70%). У зависности од места у ком раде и личног искуства, поједини истичу да је полиција ефикасна, правична, брзо реагује, да центри пружају адекватну помоћ, те да од невладиних организација добијају доста корисних савета и информација у вези са тим како да поступају са жртвама насиља, а други наводе да полиција има двоструке стандарде према починиоцима (у мањим срединама где се сви познају), да администрација чини преспорим рад центара за социјални рад, чији запослени нису довољно обучени да реагују у ситуацијама насиља, да институције нису повезане и упознате са протоколом, те лекари безуспешно окрећу бројеве телефона где нико ништа не зна.

Испитаници сматрају да је насиље над женама значајан здравствени проблем и са становишта јавног здравља, а највећа тешкоћа у раду са пацијенткињама које су преживеле насиље је та што жртве поричу да се насиље догодило и срамота их је да се то сазна.

Од 26 директора који су попунили упитник, 20 је упознато са Протоколом, а као и запослени, ни директори нису наводили да су запослени обучени за примену Протокола. Само шест директора је навело да се у њиховој установи попуњавају обрасци за евидентирање и документовање насиља, као и да се подаци обрађују статистички⁵⁷. Готово истоветан број директора каже да се Протокол не примењује (9) и да се примењује (8), а чак 17 директора је навело да нису упознати са бројем случајева насиља које њихове установе пријаве полицији.

⁵⁵ Извештај о истраживању се може видети на сајту Покрајинског омбудсмана: www.ombudsmanapv.org/ravnopravnost

⁵⁶ Највише случајева је навео да пријављује један лекар у Тителу – 20 годишње.

⁵⁷ Само Дом здравља у Вршцу је навео да се обрађени подаци достављају Министарству здравља и Институту за јавно здравље Србије.

Медији о насиљу у породици

Покрајински омбудсман је, имајући у виду информативну и образовну функцију медија, као и њихов огроман утицај на формирање ставова јавности, у више наврата указао да још није постигнут жељени ниво сарадње са медијима када је реч о насиљу у породици. Медији са великом пажњом прате све активности чији је циљ повећање ефикасности институција у заштити од насиља у породици, што свакако доприноси повећању свести најшире јавности, али и повећању ефикасности у заштити жена од насиља. Уочава се, међутим, тренд родно неосетљивог и дискриминаторног писања о насиљу према женама, што потврђују и анализе новинских чланака.⁵⁸ Због утицаја који медијско извештавање може да има на промене у друштву, било би од изузетне важности да медији појачају истраживачко и друштвено одговорно извештавање о насиљу у породици и партнерским везама, у чему институције, па и Покрајински омбудсман могу да помогну тако што ће учинити доступним податке и континуирано их обавештавати о својим активностима и помагати медијима да препознају родно засновано насиље.

Насиље у породици – пример представки

Покрајинском омбудсману су се обраћале жене које трпе или су трпеле насиље у породици и у свим случајевима насилник је бивши или садашњи супруг. Већином се обраћају када покрену неки од поступака пред надлежним институцијама и када наиђу на неразумевање службеника/службеница, као и стручних радника/радница. У свим предметима је затражено изјашњење и извештај о предузетим мерама од центра за социјални рад и од полиције, док је у неким случајевима остварена сарадња и са надлежним судом или тужилаштвом. Поступања центара за социјални рад се разликује и зависи од сензибилисаности запослених за положај, потребе и могућности жртве – жене која је преживела насиље, од разумевања прилика и односа у породици у којој постоји насиље и од познавања прописа и овлашћења за предузимање одређених радњи.

У поступању Центра за социјални рад Града Новог Сада су уочене одређене неправилности у раду и упућена је препорука у којој се подсећа на улогу центра на заштити и подршци жртви, како у виду психолошког рада, тако и у делу правне помоћи. Такође, наглашено је да Центар за социјални рад не треба да спроводи поступак посредовања између жртве и насилника, нити жртву на било који други начин изложи опасности или додатној виктимизацији, као и да при сваком сазнању о насиљу у породици покрене поступак за остваривање права евентуалне жртве насиља у породици и омогући јој пуно коришћење услуга социјалне заштите, без дискриминације и уз пуно уважавање права и достојанства. Центар је показао спремност за превазилажење пропуста на које смо указали у препоруци.

Представка на рад Дома здравља и Опште болнице у Сенти односи се на опхођење лекара према жртви насиља, мајци подносиоце представке која је имала хематоме по лицу и нози, од удараца које јој је нанео муж – отац

⁵⁸ Мрежа „Жене против насиља“ оценила је да се уопштеним извештавањем подржавају предрасуде о насиљу изједначава одговорност жена и мушкараца за насиље према женама, износе лични подаци о члановима породице жене која је претрпела насиље, уместо да се насилник јавно осуди због оног што је урадио. (www.zeneprotivnasilja.com)

подносиоце представке. Лекари нису извршили преглед оног дана када се јавила, него је преглед заказан за следећи дан. У одговору Покрајинском омбудсману директор болнице је навео да, упркос томе што су жртви насиља нанете лаке телесне повреде и у тренутку јављања није била животно угрожена, нити је било неопходно пружати јој хитну медицинску помоћ, дежурни лекар није имао разлога да преглед не изврши. Дежурни лекар је упозорен да убудуће води рачуна о поступању у случајевима када постоји сумња да се ради о насиљу, а посебно да се уздржава од изношења личних ставова и мишљења о исходу евентуалног судског спора. Директорка Дома здравља је у изјашњењу навела да ће установа у циљу адекватног реаговања у случајевима насиља и индентификовања жртава, њихове заштите и подршке, посветити посебну пажњу обуци запослених и израдити унутрашња акта – процедуре у установи. Поступак је обустављен јер је оцењено да су руководиоци здравствених установа препознали сложеност проблема и потребу посебног поступања са жртвама насиља у породици.

ПОРОДИЦА И ПОРОДИЧНИ ОДНОСИ

Жене веома често подносе жалбе у вези са породичним односима, што је донекле разумљиво с обзиром на то да сnose велики део терета породичних и родитељских обавеза и да обављају и више сати неплаћеног кућног рада⁵⁹ због чега су и њихови изгледи да се запосле умањени. То се нарочито односи на самохране мајке, односно оне у једнородитељским породицама (чине три четвртине њих),⁶⁰ које немају довољну подршку друштва иако живе испод просека породица са оба родитеља и имају већи ризик сиромаштва. Иначе, мајке чине више од три четвртине једнородитељских породица.⁶¹

У протеклих неколико година уведено је пуно подстицајних мера за побољшање материјалног положаја породица са децом, пре свега на основу Закона о финансијској подршци породици са децом⁶² затим мере које је увела АП Војводина, као и општине и градови. Према подацима јединица локалне самоуправе на територији Војводине⁶³, поред мера које су предвиђене Законом о финансијској подршци породици са децом, локалне самоуправе су увеле и додатне мере у области социјалне заштите и подршке породицама са децом. У 64% локалних самоуправа се исплаћује додатак за прво дете из буџета локалних самоуправа. Четвртина општина учествује у плаћању трошкова превоза за ученике, док само седам одсто општина које су доставиле одговоре наводе да се ученицима и студентима исплаћују стипендије за постигнут успех током школовања. Неколико општина се издвојило по специфичним мерама, као што је Фонд за треће дете у Темерину из кога се исплаћује новчана помоћ за треће и свако наредно дете, Фонд за популациону политику у Ковачици и Оцацима, исплата новчане помоћи за прворођено дете из средстава самодоприноса у

⁵⁹ *Положај жене на тржишту рада у Србији*, Савет за равноправност полова и УНДП, 2007. стр.15

⁶⁰ У случајевима развода супружника који имају издржавану децу, она се у 80,9% случајева додељују жени. Покрајински секретаријат за рад, запошљавање и равноправност полова, Жене и мушкарци у Војводини, 2007.г. стр. 9

⁶¹ Жене чине 77% свих лица која живе ван брака са најмлађим дететом млађим од 17 година. Укупно 7% жена и 2% мушкараца спадају у ову категорију. Жене и мушкарци у Србији, 2010.

⁶² Службени гласник РС, бр. 16/2002, 115/2005, 107/2009

⁶³ Покрајинском омбудсману је од 45 локалних самоуправа одговоре послало 28 општина.

Апатину, накнада за незапослене породиље до годину дана живота детета у Пландишту и Ковину, родитељски додатак за самохране мајке у Србобрану.

Међутим, ове мере, као и популациона политика, нису у потпуности испуниле свој циљ (повећање стопе наталитета и ублажавање економске и психолошке цене родитељства) те је потребно покренути додатне иницијативе и увести нове мере финансијске подршке породицама са децом.

Локалне самоуправе су доставиле и податке о броју корисница/корисника новчане накнаде за време породиљског одсуства и одсуства са рада ради неге детета. Тако је у 28 локалних самоуправа у 2011. години 3.708 жена користило ово право, док је само 17 мушкараца искористило право и могућност на одсуство са рада ради неге детета.

Труднице и породиље

У последњих неколико година усвојено је више прописа и мера у области радних права и здравствене заштите који се односе на труднице и породиље које су запослене или су биле запослене. То се, пре свега, односи на остваривање права на накнаду зараде за време породиљског и одсуства ради неге детета, као и посебне неге детета. Упркос томе труднице и породиље су једна од најугроженијих група на тржишту рада. Приликом запошљавања, послодавци младим женама постављају питања у вези са трудноћом и планирањем породице. Жене у репродуктивном добу углавном раде на одређено време, па приликом истека уговора о раду, у случају да су затруднеле, губе посао и остају без надокнаде плате. Очеви веома ретко користе одсуство ради неге детета, а разлози за то леже највише у традиционалној подели улога у породици. Према прописима отац може да преузме коришћење права на накнаду зараде за време одсуства са рада ради неге детета и тада је потребно да поднесе захтев са потребном документацијом, као и међусобни договор родитеља у писменој форми о томе. Значајно је да се постигнути договор може мењати у току коришћења права, али је због оскудног коришћења ове могућности непозната пракса и поступање органа са оваквим захтевима.

Надокнада зараде за време коришћења боловања због болести и компликација за време трудноће износи 65 одсто од пуне плате.⁶⁴ У прошлогодишњем извештају упозорено је да због тога многе будуће мајке не користе боловање, чак и када лекари на томе инсистирају, због смањења прихода и страха од реаговања послодавца. У 2011. години у Граду Новом Саду донета је одлука да се свим запосленим трудницама које су на тзв. одржавању трудноће надокнади разлика до пуне зараде коју би имале да раде.

У АП Војводини се спроводи Програм демографског развоја и донете су одлуке којима се утврђују права на: регресирање дела трошкова боравка трећег детета у предшколској установи, новчану помоћ породицама у којима се роде близанци, тројке или четворке, о праву на родитељски додатак за прво дете. Међутим, ове мере морају бити део политике која ће промовисати рађање и право породице на одређену подршку и указивати на посебну помоћ и подршку женама у репродуктивном периоду која ће обухватати и забрану дискриминације од стране свих нивоа органа управе, институција и послодаваца на основу брачног и породичног статуса.

⁶⁴ Закон о здравственом осигурању („Службени гласник РС“, бр. 107/2005, 109/2005-испр. и 57/2011)

У овој области у последње време је приметно веће обраћање мушкараца – очева који желе да остваре право на одсуство са рада ради неге детета. Проблеми са којима се сусрећу су неразумевање послодаваца, али и локалних самоуправа које одлучују о накнади зараде за време одсуства. У складу са Законом о раду, право на породилско одсуство има само запослена жена, осим у изузетим случајевима када отац детета може да користи право на породилско одсуство, а право на одсуство са рада ради неге детета могу користити оба родитеља. Законом о финансијској подршци породици са децом накнаду зараде за време породилског одсуства, одсуства са рада ради неге детета и одсуства са рада ради посебне неге детета остварују запослени код послодавца и лица која самостално обављају делатност. Накнаду зараде остварује и отац, један од усвојитеља, хранитељ, односно старатељ детета, када у складу са прописима о раду користи породилско одсуство, одсуство са рада ради неге детета и одсуство са рада ради посебне неге детета. По истеку породилског одсуства, право на накнаду зараде за време одсуства са рада ради неге детета, до истека 365 дана од дана отпочињања породилског одсуства, остварује један од родитеља, на основу међусобног договора. Када на основу међусобног договора родитеља, отац преузима коришћење права на накнаду зараде за време одсуства са рада ради неге детета, подноси захтев и све доказе прописане наведеним правилником, као и међусобни договор родитеља у писаној форми, на основу којих се доноси ново решење. Општинска, односно градска управа доноси решење о праву на накнаду зараде, које обавезно садржи дужину коришћења права на накнаду, њену висину и обавезе корисника права и послодавца. Накнаду зараде за породилско одсуство и одсуство са рада ради неге детета обрачунава и исплаћује послодавац истовремено са обрачуном и исплатом зарада запосленима, а општинска, односно градска управа врши пренос средстава послодавцу из средстава обезбеђених у буџету Републике. Ово значи да отац остварује право на накнаду зараде за време одсуства са рада ради неге детета и ако је мајка незапослена или у међувремену остане без посла, а договоре се да ће он то право користити. Општинска, односно градска управа доноси решење у односу на оца као корисника права, уколико су испуњени законски услови за остваривање права на накнаду зараде, као и када то право користи мајка, али према подацима и документацији која се односи на њега и која је достављена и од стране његовог послодавца.

Предлог за оцену уставности Закона о финансијској подршци породици са децом

Подношење иницијативе подстакнуто је анализом прописа који уређују област финансијске подршке породици са децом коју смо спровели после подношења представке због немогућности остваривања права на новчану помоћ породици у којој се роде близанци, због тога што мајка није имала пребивалиште на територији АП Војводине у тренутку рођења деце, а што је услов прописан покрајинском Одлуком о праву на остваривање новчане помоћи за породицу у којој се роде близанци. Такође, поступање по предметима који се односе на остваривање права на родитељски додатак који исплаћују општина/град, покрајина и република уочена је евентуалну неусаглашеност Закона о финансијској подршци породици са децом са Уставом Републике Србије. Полазећи од мишљења да је потребна промена законске одредбе којом се сва давања везују искључиво за мајку, тако што ће родитељима бити остављена могућност да се договоре о томе ко ће поднети захтев за остваривање неког од

права на финансијску подршку породици са децом, упућен је Уставном суду Предлог за оцењивање уставности Закона о финансијској подршци породици са децом.

У одредбама Закона о финансијској подршци породици са децом којима се уређује родитељски додатак прописано је да тај додатак остварује мајка за прво, друго, треће и четврто дете уколико испуњава Законом предвиђене услове. Образложење Предлога је засновано на томе да родитељски додатак представља помоћ породици са децом, популациону меру и меру подстицања рађања, а Уставом Републике Србије је гарантована равноправност родитеља у издржавању, васпитању и образовању деце. Мера би требало да буде усмерена на дете, те да буде одређена тако да припада детету преко родитеља као законских заступника. Остваривање права је тренутним законским решењем у потпуности везано за мајку која се непосредно брине о детету, а отац детета по Закону има право на родитељски додатак само изузетно и то уколико мајка детета није жива, уколико је напустила дете или је из објективних разлога спречена да непосредно брине о детету. Овим је прекршена Уставом гарантована равноправност родитеља и отац детета је доведен у дискриминаторан положај у односу на мајку, јер право може да оствари само уколико мајка из одређених разлога не брине о детету. Такође, чланом 63. Устава је предвиђена обавеза државе да подстиче родитеље да се одлуче на рађање деце и да им помаже у томе, односно ово право везано је за родитеље, а не изричито за мајку, те није оправдано ставити једног родитеља у неповољнији положај. Развој породице у правцу потпуне равноправности оба родитеља у свим областима значи и обезбеђивање равноправног приступа подстицајима и мерама. Посебно смо нагласили да ће недискриминаторно дефинисане мере и корисници/кориснице, као и претпоставка равноправног положаја мајке и оца у породици довести и до отклањања предрасуда о томе да жена једина треба да брине о потомству, чиме се развија политика једнаких могућности предвиђена чланом 15. Устава Републике Србије.

Накнада зараде на породилском и одсуству ради неге детета и посебне неге детета

Предузетнице породиље

Током 2011. године је настављено обраћање предузетница које су на породилском одсуству и одсуству са рада ради неге детета и чија радња настави са радом именованем овлашћеног пословође, а које пореска управа задужује за доприносе иако се доприноси уплаћују и по основу исплате новчане накнаде по Закону о финансијској подршци породици са децом.⁶⁵ Подсећамо да се проблем појавио 2010. године због промењене праксе Пореске управе која је достављала решења о коначном утврђивању обавеза по основу пореза и доприноса која су се разликовала од аконтационих у толико што аконтационим решењима нису биле задуживане, а коначним обрачунат пун износ пореза и доприноса, као и док раде.

Поступајући по препоруци Заштитника грађана Влада Републике Србије је донела Закључак 30. јуна 2011. године којим обавезе на име доприноса за

⁶⁵ Покрајински омбудсман је у 2010. години почео да истражује питање накнаде зараде породиљама-предузетницама на који је у непосредном обраћању указало Удружење власника рачуноводствених агенција (УВРА).

обавезно социјално осигурање предузетница које користе породилско одсуство, одсуство са рада ради неге детета и одсуство са рада ради посебне неге детета, а делатност су наставиле да обављају преко овлашћеног пословође, преузима Република Србија. Закључком је одређено да се ово односи на обавезе које су доспеле за плаћање и нису измирене до дана доношења Закључка.

У прошлом извештајном периоду спроведено је истраживање⁶⁶ о начину решавања по захтевима породиља, посебно предузетница, за признавање права на новчану накнаду за време породилског одсуства и одсуства са рада ради неге детета током са циљем да се утврди како се Закон о финансијској подршци породици са децом, подзаконски акти, али и остали прописи који утичу на остваривање овог права примењују у пракси и колико је она усаглашена. Из података и током истраге по представкама се закључује да општинске/градске управе другачије тумаче прописе и да су инструкције надлежних институција недовољно јасне, те да тиме долази до неједнаког поступања у истим или сличним ситуацијама. Решења којима се решава о праву су непотпуна, а запослени у управама не подучавају странке о њиховим правима. Покрајински омбудсман је упутио препоруке свим општинским/градским управама како би отклониле уочене пропусте.

Сарадња са Министарством рада и социјалне политике и Министарством финансија, као надлежним министарствима, се огледала у информисању о примени Закључка Владе, као и о проблемима који су уочени приликом његове реализације. Такође, председнику Владе Републике Србије је упућен допис којим је сугерисано да се ова ситуација реши системски, али и наглашено да је Закључак Владе дискриминаторан, јер се односи на обавезе породиља предузетница које су доспеле за плаћање и нису измирене до дана доношења Закључка, док се занемарују и стављају у неравноправан положај оне које су обавезе измириле или над чијим обавезама је покренут поступак принудне наплате.

Ове активности, као и активности Удружења послодаваца и Удружења власника рачуноводствених агенција је довело до измена и допуна Закона о доприносима за обавезно социјално осигурање. Уведени су чланови 65б и 65в којима се за предузетнице – породиље које делатност настављају да обављају преко овлашћеног пословође не утврђује обавеза плаћања доприноса на опорезиву добит, односно паушално утврђен приход на који се плаћа порез по закону који уређује порез на доходак грађана, за време остваривања права на накнаду зараде, док се доприноси обрачунавају и плаћају на износ накнаде зараде коју, према прописима који уређују финансијску подршку породици са децом, односно коју утврђује локална самоуправа.

Сматрамо да је Влада Републике Србије препознала и уважила ставове и мишљење Покрајинског омбудсмана и осталих релевантних институција и организација о важности подршке породици и подстицају рађања, као и подршке женском предузетништву.

Породични односи и ЛГБТ популација

Права особа друге сексуалне оријентације су гарантована бројним међународним документима, од оних који уводе општу забрану дискриминације и по основу сексуалне оријентације до оних које изричито гарантују или позивају владе да обезбеде поштовање права ЛГБТ особа. Законом о забрани

⁶⁶ Резултати истраживања Види сајт www.ombudsmanapv.org

дискриминације Републике Србије је уведена општа забрана дискриминације и по основу пола, родног идентитета и сексуалне оријентације.

Пример представке

Покрајинском омбудсману се обратио Д.Б. из Ш. и истакао да се сусрео са проблемом издавања уверења о слободном брачном стању, односно није био у могућности да добије уверење од матичара, јер му је оно било потребно због тога што жели да заснује истополну заједницу у иностранству. Током истраге је установљено да ова и друге општинске/градске матичне службе не примењују Закон о матичним књигама⁶⁷ нити Упутство о вођењу матичних књига и обрасцима матичних књига⁶⁸. Свим локалним самоуправама је упућено мишљење да издавање уверења која садрже поједине податке уписане у матичне књиге или чињенице о личном стању грађана/грађанки које произилазе из тих података, матична служба не може условљавати захтевом за подношење документације која не утиче на податке у матичним књигама, као и да се за издавање уверења о слободном брачном стању не може захтевати да су испуњени услови за пуноважност брака који су предвиђени Породичним законом. Неопходно је разликовати уверење о слободном брачном стању и уверење о способности за ступање у брак (Nulla Osta) које представља потврду да нема сметњи за закључење брака и које инострани орган може, а не мора тражити. Из одговора 11 локалних самоуправа на препоруку закључено је да општинске/градске управе другачије тумаче прописе и да су потребне јасније и детаљније инструкције надлежних институција, пре свега Министарства за људска и мањинска права, државну управу и локалну самоуправу.

Покрајински омбудсман је Градској управи за инспекцијске послове Града Новог Сада, област комуналне инспекције, упутио препоруку да уклони постојеће графите и натписе са порукама мржње са свих објеката институција, установа и објеката у власништву Града. Препорука је резултат сарадње Покрајинског омбудсмана и Покрајинског завода за равноправност полова у оквиру које је у Новом Саду мапирано и фотографисано 224 графита мржње, при чему се више од половине (56%) односе на говор мржње према ЛГБТ популацији, што одражава висок ниво хомофобије и трансфобије у друштву. Преосталих 44% се односе на графите мржње према грађанима на основу националне, етничке и религијске припадности, док се 5% односи на друга лична својства као што су пол и инвалидитет. Примећено је да се графити мржње не уклањају са јавних површина, махом на прометним локацијама, што додатно отежава рад на смањењу забрињавајућег нивоа хомофобије и национализма и доприноси, не само ширењу атмосфере страха од насиља, него и насиљу у свакодневном животу, посебно према осетљивим друштвеним групама. Градска управа је поступила по препоруци, извршила инспекцијске прегледе и предузела мере у складу са Одлуком о уређењу Града.

⁶⁷ („Службени гласник РС“, број 20/09)

⁶⁸ („Службени гласник РС“, број 109/09, 4/10, 10/10, 25/11)

ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА

Показатељи о стању репродуктивног здравља жена, упућују на закључак да здравствена заштита жена не одговара савременим стандардима и потребама жена. Забрињавајући подаци о броју намерних прекида трудноће, некоришћењу контрацептивних средстава и о броју оболелих жена од рака грлића материце свакако су последица запосатвљања превентивне заштите у прошлости, недовољне доступности гинеколошке, иначе, примарне здравствене заштите, као и чињенице да су лекари преоптерећени и немају довољно времена да се посвете пацијенткињама. Службе за здравствену заштиту жена постоје у свим окрузима у АП Војводини, али је недовољан број лекара. Просечно, **у Војводини један лекар обезбеђује здравствену заштиту за 7.200 жена** (препоручује се однос од 6.500 жена на једног лекара). Посебно су погођене жене које живе у мањим местима и на селу, јер морају да путују до лекара, а лабораторијске налазе шаљу у веће градове на обраду, што у великој мери отежава коришћење доступних услуга. Иако се последњих година уочава повећавање број превентивних прегледа жена, потребни су додатни механизми и непрекидно спровођење мера за унапређење доступности здравствене заштите, пре свега, кроз повећање броја гинеколога како би дошло до побољшања стања репродуктивног здравља жена.

Право на здравствену заштиту жена

Покрајински омбудсман је у два наврата спровео истраживање у службама за здравствену заштиту жена (диспанзерима за жене) при домовима здравља у АП Војводини. У прошлогодишњем извештају скренули смо пажњу на то да у 34 дома здравља у Војводини прегледе у службама за здравствену заштиту жена обавља укупно 99 лекара (специјалиста гинекологије) а домови здравља у просеку имају три запослена гинеколога и углавном истичу да им **недостају или гинеколози, или други специјалисти.**⁶⁹ **Мамографија** је женама и даље слабо доступна. Превентивни програми и систематски прегледи организују се у свим домовима здравља обухваћеним истраживањем, а гинеколошки прегледи женама са телесним инвалидитетом нису свуда доступни. Најчешће навођен проблем у раду диспанзера за жене је недостатак финансијских средстава (18 домова здравља је навело овај проблем). Остали проблеми у раду домова здравља су недостатак опреме (27%) и њена застарелост (33%) као и недостатак кадра (34%). Међу осталим проблемима наводе се слаба сарадња са локалном самоуправом и недовољна подршка Покрајинског секретаријата за здравство (првенствено се мисли на едукације и повећање кадра) слаба сарадња са пословним организацијама, недостатак простора и „затрпаност“ административним пословима и „папирологијом“.

⁶⁹ Истраживање Види сајт www.ombudsmanapv.org

ЗАПОШЉАВАЊЕ ЖЕНА И ДИСКРИМИНАЦИЈА НА ТРЖИШТУ РАДА

Најчешћи појавни облици дискриминације на подручју рада и запошљавања су узнемиравање на радном месту и дискриминација приликом запошљавања. Ипак, још се ретко пријављује из страха за радно место, због могућег погоршања услова на послу, али и непознавања могућности заштите. Покрајински омбудсман се у случају притужби о кршењу одредби Закона о раду, обраћа инспекцији рада са предлогом да спроведе надзор, а у случајевима притужби на злостављање на раду, подносиатељке/подносиатељи бивају упућени на покретање законом прописаног поступка.

Као и у претходном извештајном раздобљу и у овом је било притужби које су се односиле на повреду права на заштиту материнства. Уочава се да послодавци најчешће крше права запослених жена тако што им не нуде нове уговоре о раду на одређено време кад сазнају за њихову трудноћу, незаконито отказују уговоре о раду на неодређено време и уопште, дискриминаторски поступају према запосленим женама које се после родитељског одсуства враћају на посао, тако што их премештају на друго радно место.

Дискриминација на основу пола почиње већ приликом запошљавања, односно оглашавања слободних радних места, тако што се пол наводи као један од услова за добијање посла или се у огласима не наводи да се за радно место могу јавити особе оба пола, а оглас упућује да ће предност имати један пол.⁷⁰ Нажалост, чак и Национална служба за запошљавање објављује огласе у којима се само поједина радна места оглашавају у женском роду (васпитачице, чистачице...) упркос томе што је институција Покрајинског омбудсмана у сарадњи са Повереницом за заштиту равноправности прошле године упутио препоруку у којој је истакнута обавеза доследног поштовања законских одредби о равноправности полова и оглашавања слободних радних места тако што ће се изричито наводити да су сви послови доступни и мушкарцима и женама .

Положај жена на тржишту рада је од кључног значаја за равноправност полова. Жене теже долазе до посла упркос бољој образовној структури незапослених жена у односу на мушкарце. Већ неколико година стање на тржишту рада је непромењено, па се проценат незапослених жена креће око 52%, међу којима преовлађују (готово 60%) дугорочно незапослене.⁷¹ Међу незапосленим женама преовлађују оне са завршеном средњом школом. Према Анкети о радној снази, приближно 90% запослених ради више од 40 сати недељно, а значајних разлика између жена и мушкараца нема. Стопа активности жена са вишим или високим образовањем виша је од стопе активности мушкараца истог нивоа образовања (75% према 65%). Живот са децом до 16 година старости повећава разлике између стопа запослености мушкараца и жена: док је у старосној категорији од 25 до 49 година разлика између стопе запослености жена и мушкараца само 6 процентних поена уколико су они без деце, за лица са више од једног детета та разлика се увећава на око 25 процентних поена. Самозапослених међу мушкарцима има двоструко више него међу женама, тако да оне чине мање од трећине свих самозапослених.⁷² Нажалост, јаз у платама између жена и

⁷⁰ Резултати истраживања оглашавања слободних радних места у Годишњем извештају Покрајинског омбудсмана за 2008. г. Видети: www.ombudsmanapv.org

⁷¹ *Положај жена на тржишту рада у Србији*, 2006. година

⁷² Жене и мушкарци у Србији, РЗЗС, 2011.

мушкараца опстаје⁷³, а ниже зараде условљавају и ниже пензије, тако да жене у просеку имају за 18% нижу старосну, а 14% нижу инвалидску пензију од мушкараца.⁷⁴ Подаци за 2010. годину које је прикупио Републички завод за статистику показују да 13 одсто свих жена и 24 жена старости од 55 до 64 године (према 4% односно 2% мушкараца) има статус помажућег, односно неплаћеног члана домаћинства који ради у породичној радњи или на пољопривредном имању.

Жене са инвалидитетом

Особе са инвалидитетом чине у просеку око 2% запослених у покрајинским и органима локалних самоуправа, те установама и предузећима чији је оснивач АП Војводина.⁷⁵ Само 12 органа/установа/предузећа засновало је радни однос са особом са инвалидитетом у периоду од када је усвојен Закон о професионалној рехабилитацији и запошљавању особа са инвалидитетом (2009. година). Разлози за овакво стање су у предрасудама послодаваца према особама са инвалидитетом, неприступачном окружењу, неприлагођеним радним местима и условима рада, недовољној активности и мотивисаности особа са инвалидитетом да траже посао и буду радно ангажоване, па све до образовног статуса ових особа. Према подацима Покрајинске службе за запошљавање неквалификовани радници/раднице чине половину броја новозапослених особа са инвалидитетом, док је удео високообразованих тек око 2%, због чега би требало унапредити њихово образовање, а тако и шансе за њихово запошљавање.

Жене са инвалидитетом су у још тежој ситуацији него мушкарци са инвалидитетом будући да представљају мање од трећине укупног броја новозапослених особа са инвалидитетом.⁷⁶ Њихов удео међу високообразованим новозапосленим особама са инвалидитетом већи је него код нижеобразованих, због чега политика запошљавања особа са инвалидитетом, сви прописи и стратешки документи у овој области морају укључивати родну анализу и бити прилагођени приликама у складу са родним разликама код особа са инвалидитетом, али и у односу на општу популацију.

Примери представки

Усмене и писмене притужбе на понашање послодаваца и кршење одредби Закона о спречавању злостављања на раду су све учесталије. Ситуације из радног

⁷³ **Платни јаз** (*gender pay gap*) представља разлику између просечне бруто зараде коју примају жене и просечне бруто зараде коју примају мушкарци изражену као проценат просечне бруто зараде мушкараца. Према званичним подацима Србије у Одговорима на Упитник Европске комисије, мушкарци у Србији имају у просеку 3,5 одсто вишу плату него жене. Међутим, када се упореде подаци о платама у зависности од стручне спреме, разлике су веће. Бруто-плата високообразованих жена је у просеку 17 одсто нижа од плате мушкараца. Разлика у просечној месечној бруто-плати мушкараца и жена је седам одсто - према подацима из септембра 2010. године. <http://www.politika.rs/rubrike/Drustvo/Zene-u-Srbiji-i-EU-zaradjuju-manje-od-muskaraca.lt.html>

⁷⁴ Жена има нешто више од половине свих корисника старосних пензија, а мушкараца готово две трећине од свих корисника инвалидских пензија.

⁷⁵ Истраживање Покрајинског омбудсмана „Примена Закона о професионалној регабилитацији и запошљавању особа са инвалидитетом у органима управе АП Војводине, органима управе јединица локалне самоуправе на територији АП Војводине, спроведено је у 75 покрајинских и локалних органа управе. Видети: www.ombudsmanapv.org

⁷⁶ Од јануара до јуна 2010. године од укупно 368 запослених особа са инвалидитетом, жена је 107, а од јануара до јуна 2011. године од 700 запослених особа са инвалидитетом жена је 194

окружења које се могу окарактерисати као злостављање на раду – мобинг запослени све више препознају, а према притужбама упућеним Покрајинском омбудсману, као злостављач се увек појављује претпостављени, односно вертикали мобинг је најизраженији и најчесталији. Притужбе на послодавце, јавни и приватни сектор, подносе жене у већем броју случајева и више препознају, односно осећају се дискриминисано или сматрају да трпе мобинг. У свим случајевима Покрајински омбудсман подучи странку о њеним правима, али и о обавезама послодавца.

В.К. је била запослена на Народном универзитету „Божидар Аџија“ у Новом Саду и жалила се на злостављање, дискриминацију и ускраћивање основних радних права од стране послодавца и непосредно претпостављених. Током истраге је установљено да је НУ „Божидар Аџија“ одређеним поступцима и пасивним односом, поступао супротно Закону о раду, Закону о спречавању злостављања на раду и Закону о здравственом осигурању и прекршио права и обавезе запослене. Упућена је препорука која се односила на указивање на обавезу послодавца да обезбеди редовну исплату накнаде зараде за време привремене спречености, да посебно води рачуна о посебној заштити породиља и мајки са децом приликом решавања о правима и обавезама запослених, а приликом премештаја на друго радно место. НУ „Божидар Аџија“ није поступио по препоруци, те је обавештен непосредно виши орган, односно Општина Врачар.

Љ.П. је запослена у основној школи на неодређено време. Према последњем решењу директора је имала норму 100%. У периоду од јуна 2010. до јуна 2011. године је била на породилском одсуству и одсуству са рада ради неге детета. У августу је почело бодовање запослених због тога што је дошло до смањења ученика и разреда које је обављено у складу са Посебним колективним уговором за запослене у основним и средњим школама и домовима ученика, Правилником о начину утврђивања запослених за чијим је радом престала потреба, запослених са пуним или непуним радним временом који је школа донела. Међутим, критеријуми за утврђивање запослених за чијим је радом престала потреба, запослених са пуним или непуним радним временом се односе на образовање, рад, педагошки допринос у раду, такмичења, али и на здравствено и имовно стање и број деце запосленог који се бодује. Покрајински омбудсман је мишљења да ни један критеријум не може бити дискриминативан и стављати у неповољнији положај групу запослених. Како су критеријуми прописани Посебним колективним уговором, школе су дужне да их примењују, те је у том смислу школа поступила у складу са прописима.

ОБРАЗОВАЊЕ

Положај жене у образовању се побољшава, а неједнакост између жена и мушкараца испољава се само у маргинализованим друштвеним групама. Највећа стопа неписмености (1% за мушкарце и 3,9% за жене) је међу популацијом старијом од 60 година, у којој жене чине апсолутну већину (84,4%). Највећа стопа неписмености је међу припадницима ромске популације и износи 30,8%.

У погледу основног образовања, не постоје значајније разлике између броја дечака и девојчица уписаних у први разред. На нивоу средњег образовања девојчице чине незнатну већину, а родна неједнакост у образовању више се огледа у сегрегацији према образовним профилима, која указује на одржавање патријархалних образаца о женским и мушким занимањима. Међу ученицима и

ученицама који су завршили средњу школу 2010. године, најзаступљенији образовни профили код девојчица су гимназија, економија, право и администрација, као и здравство и социјална заштита, а код дечака машинство и обрада метала, електротехника и гимназија.⁷⁷

Према најновијим подацима, не само што је на високе школе и факултете уписано више жена (55%), него је и више жена (61%) међу свим дипломираним студентима. Међу дипломираним студентима, мушкарци чине више од половине у подручјима природних наука, математике и информатике (61%), као и технике, производње и грађевинарства (56%), а жене чине већину свих дипломираних у подручјима образовања (чак 91%), здравства и социјалне заштите (77%), уметности и хуманистичких наука (65%), као и друштвених наука, пословања и права (62%). Мање-више изједначен је број студената и студенткиња који дипломирају у подручјима услуга, пољопривреде и ветерине.⁷⁸ У 2009. години први пут се изједначио број жена и мушкараца који су докторирали, а жене чине 44% свих доктора наука, магистара и специјалиста међу наставницима и сарадницима на високим школама и факултетима. Нажалост, статистика показује да мушкарци у већем броју користе рачунаре и интернет него што то чине жене, чак и међу младима, што је забрињавајући податак који треба имати на уму приликом припреме и спровођења стратегије образовања.

Приметан је тренд повећаног броја обраћања студената и студенткиња Омбудсману са притужбама на рад факултета и однос професора и руководства установе према њиховим захтевима. Иако притужбе подносе и студенти и студенткиње и да ни у једној није било изричито наглашено да је основ обраћања дискриминација по основу пола, ипак је нешто већи број притужби студенткиња. Поред честих притужби на услове и начин уписа мастер студија на неким факултетима (као што је Економски факултет Суботица), студенткиње које нам се обраћају најчешће похађају високошколске установе које по правилу у већем броју похађају девојке (као што је Педагошки факултет Сомбор и Филозофски факултет Нови Сад). Проблеми на које наилазе се односе на остваривање права на студирање из средстава буџета, добијање одређених уверења и докумената, оцењивање и друго. Имајући у виду аутономију универзитета и високошколских установа, као и надлежности Покрајинског омбудсмана, уколико се током истраге уочи неправилност у раду установе упућује се мишљење и сугерише исправљање неправилног поступања.

ЖЕНЕ НА СЕЛУ

Сеоска подручја су изложена смањивању броја становника, појачаним миграцијама, одливу образоване радне снаге, појачаном ризику од сиромаштва, а сеоске жене појачаном ризику од осиромашења, нерегулисаном статусу „помажућих чланова домаћинства“⁷⁹, немогућности усклађивања радне и породичне улоге услед одсуства одговарајућих институција, немогућности

⁷⁷ Жене и мушкарци у Србији, РЗЗС, 2011.

⁷⁸ Исто

⁷⁹ Према подацима у публикацији „Жене и мушкарци у Србији“, 13% свих жена и 24% жена старости од 55 до 64 године (према 4% односно 2% мушкараца) има статус помажућег односно неплаћеног члана домаћинства који ради у породичној радњи или на пољопривредном имању. На жене је регистровано 28% свих пољопривредних газдинстава; међутим, оне чине само 23% свих индивидуалних пољопривредника и 71% помажућих чланова у пољопривреди.

стицања нових знања и вештина, табуима о насиљу над женама, итд. Истраживање Покрајинског завода за равноправност полова⁸⁰ показало је да стереотипи условљавају да се жене које живе на селу виде као пољопривреднице, а да се оне изразито залажу за запошљавање изван пољопривреде, те да је највише „напуштају“ млађе и образоване жене које живе на селу.

Мање од половине сеоских жена су формално запослене. Пословима у неформалној економији бави се скоро петина сеоских жена, најчешће оних старости 40-49 година. Ангажовање у пољопривреди још се најчешће види као „нужно зло“, односно као прелазна фаза на путу до запослења. Овоме треба додати да сеоске жене не поседују власништво нити сувласништво над кућом у 61% случајева. Чак 4/5 испитаница не поседује власништво над имањем, а 78,5% жена не поседује аутомобил.

Истраживање је такође показало да се кућни послови обављају у складу са традиционалном поделом рада у домаћинству и преовлађујуће су женске активности. Више од половине испитаница сматра да у њиховом селу има мало насиља над женама, а четвртина испитаних жена је одговорило да жене крију насиље. Оно што забрињава јесте и податак да сеоске жене ретко иду у посету лекару. Скоро половина иде код лекара само када су болесне. Међутим, постоје и веома реална ограничења: недовољно раширена и у великој мери урушена мрежа здравствених институција које пружају низак ниво услуга, недовољни обухват здравственим осигурањем, сиромаштво (проблеми плаћања превоза и партиципације), као и реално ниска информисаност и знање о здравственој превентиви.

УЧЕШЋЕ ЖЕНА У ОДЛУЧИВАЊУ

Покрајински омбудсман у свим досадашњим извештајима пратио је промене у вези са учешћем жена у одлучивању⁸¹, нарочито након парламентарних, покрајинских и локалних избора и упозоравао на то да није учињено довољно да жене буду равномерно заступљене, односно да их на местима одлучивања буде најмање 30 одсто. У 2011. години учењени су додатни кораци у отклањању неравноправности жена и мушкараца на местима одлучивања тако што су унапређене раније уведене посебне мере у изборном законодавству, тачније квоте за мање заступљени пол, што у пракси представља начин за отклањање дискриминације жена. Измењени су Закон о избору народних посланика, Закон о локалним изборима и Покрајинска скупштинска одлука о избору посланика у Скупштину АП Војводине. Одредбе сва три прописа обавезују да на изборној листи мора међу свака три кандидата по редоследу на листи (прва три места, друга три места и тако до краја листе) бити најмање по један кандидат мање заступљеног пола⁸² чиме се обезбеђује да након предстојећих избора у скупштинама буде трећина посланица и одборница, с изузетком Скупштине АП Војводине где овај принцип може бити нарушен због

⁸⁰ Жене на селу у Војводини, свакодневни живот и рурални развој (резултати анкетног истраживања) Благојевић.М. Покрајински завод за равноправност полова, Нови Сад, 2010.

⁸¹ Учешће жена у одлучивању је од изузетног значаја, не само за њих, него и целокупно друштво и показује степен његове демократичности, односно степен свести о потребама свих грађана и грађанки да одлучују равноправно о питањима од животне важности за све и добробити које друштво може имати од тога.

⁸² Закон о избору народних посланика, чл. 40, Закон о локалним изборима, чл.20 ст.3 и Покрајинска скупштинска одлука о избору посланика у Скупштину АПВ

комбинованог система избора – већинског и пропорционалног и непостојања ове обавезе за предлагање кандидата на већинској листи, што се већ догодило на последњим изборима 2008. године.⁸³ Према већинском систему од 60 посланика изабране су две посланице, а кандидовало се само пет жена, највероватније као последица недовољне мотивисаности за политичким ангажманом и учешћем у власти који су под утицајем патријархалног окружења и наметања улога које су оптерећене предрасудама да су жене мање способне и мање вољне да се баве политиком, као и да њима тамо није место. Пошто кандидате/кандидаткиње за посленика могу предлагати политичке странке, коалиције више политичких странака, група грађана, коалиције политичких странака и групе грађана, политичке странке сnose одговорност да буде кандидовано и промовисано довољно жена како би их међу покрајинским посланицима било најмање трећина.

ПОКРАЈИНСКА ОДЛУКА О РАВНОПРАВНОСТИ ПОЛОВА

Примена принципа равноправности полова у покрајинским органима

Покрајински омбудсман прати примену Покрајинске скупштинске одлуке о равноправности полова⁸⁴ и сваке године прикупља информације од одређених секретаријата о начину њеног спровођења. Овог пута од покрајинских органа тражен је одговор на питање о томе да ли се спроводи закључак Владе АП Војводине о увођењу принципа родне равноправности у све стратегије, програме, пројекте и активности, као и разврставању по полу, података о корисницима/корисницама програма.⁸⁵ Прикупљени подаци показује да се принципи родне равноправности споро уводе у све стратегије, програме, пројекте и друге активности, и да је прикупљање и разврставање података о корисницима/корисницама програма по полу несистематично и недоследно, што показује да постоји неразумеваче ових обавеза, што је последица недовољног знања запослених у управи, те да је потребно да сви покрајински органи предузму активности на примени овог закључка.

Нажалост, Покрајинска скупштинска одлука о равноправности полова се ни после више од седам година од доношења, не спроводи с подједнаком пажњом у свим покрајинским органима. То показује да нормативни оквири и стратегије за унапређење родне равноправности не дају очекиване резултате и да недостају капацитети, пре свега кадровски, али и финансијски, за примену прописа и неопходних мера у области родне равноправности. Покрајински омбудсман сматра да сви покрајински органи управе имају обавезу да примени Закључак Владе из 2009. године и предузме активности на увођењу принципа родне равноправности у све стратегије, програме, пројекте и друге активности које

⁸³ Половина од 120 посланика/ца за покрајинску скупштину се бира према пропорционалном, а половина према већинском систему. Већински систем почива на начелу већине, а победу остварује онај кандидат који освоји апсолутну већину гласова у својој изборној јединици у којој се кандидовао, односно организује се други круг уколико ниједан кандидат у првом кругу не освоји захтевани број гласова, с тим што је у другом кругу довољна релативна већина за победу.

⁸⁴ „Службени лист АПВ” бр.14/04, 18/09

⁸⁵ Одговор нису доставили следећи секретаријати: Покрајински секретаријат за рад, запошљавање и равноправност полова, Покрајински секретаријат за здравство, социјалну политику и демографију, за архитектуру, урбанизам и градитељство, за привреду и за финансије.

спроводе, као и да све податке о корисницима/цама својих програма разврстава према полу.

Извештаји покрајинских секретаријата

Покрајински секретаријат за науку и технолошки развој води Базу података научних радника у АП Војводини према којој жена истраживача има 1691 (48,54%). Покрајински секретаријат суфинансира 662 пројекта од значаја за науку и технолошки развој АП Војводине, а од тог броја 320 (48,34%) су пројекти који воде истраживачице. Највећи проценат жена ангажованих у пројектима је у области друштвено-хуманистичких наука (63,33%), а најмањи у техничко-технолошким наукама (35,56%).⁸⁶ Кад је реч о учешћу истраживачица у програмима суфинансирања краткорочних примењених пројеката од стратешког значаја за развој АП Војводине, њих је 61%, а у том проценту (60%) жене учествују у програмима суфинансирања учешћа на научним скуповима и усавршавањима у иностранству. У свим пројектима и програмима већ неколико година се примећује повећање броја жена, како међу истраживачима, тако и у свим пројектима који су суфинансирани, и на научним скуповима које суфинансира Секретаријат. Подаци показују да се одржава тенденција већег опредељивања жена за друштвено хуманистичке науке, као последица сегрегације у образовању. Али, важније од тога је то што су жене заинтересоване за стручно усавршавање, као и учешће у пројектима, највероватније због могућности да се на тај начин афирмишу у заједници.

Покрајински секретаријат за образовање, прописе, управу и националне заједнице редовно прати структуру покрајинских службеника у органима покрајинске управе, организацијама и јавним службама и упутио је препоруку свим руководиоцима да приликом предлагања лица које Влада АП Војводине поставља на руководећа радна места, нарочито воде рачуна о равномерној заступљености покрајинских службеница, због тога што је у протеклих неколико година уочена несразмерна заступљеност жена и мушкараца. Секретаријат је применио Препоруку Покрајинског омбудсмана о увођењу родно осетљивог језика у службену употребу, тако да Покрајинска скупштинска одлука о покрајинској управи омогућује да се именице које означавају службене позиције и функције користе у облику који изражава пол лица које је њихов носилац, али је пракса органа још неуједначена.

Одредбе Покрајинске скупштинске одлуке о равноправности полова које се односе на област образовања нису до сада биле предмет пажње. Тачније, не прикупљају се и не обрађују подаци у вези са обавезом образовних и научних установа чији је оснивач Покрајина, да у својим одлукама, актима и поступцима искључе дискриминацију засновану на полу, а нарочито у вези са условима и одбијањем пријема у установу, искључивањем из процеса образовања, научног рада или стручног усавршавања, начином пружања услуга и погодности, пружањем информација, оценом знања и вредновања постигнутих резултата, условима за избор или стицање звања, професионалног усмеравања, стручног усавршавања или стицања диплома, условима за брже напредовање. Ни одредбе

⁸⁶ У пројектима које суфинансира Покрајински секретаријат за науку и технолошки развој, највећи проценат жена је у области друштвено-хуманистичких наука – 63,33%, затим у области заштите животне средине – 59,09%, природно-математичких – 57,26%, пау области медицинских наука – 46,96%, области биотехничких наука – 41,58%, правно-економских – 38,46 и у области техничко-технолошких наука је 35,56% жена.

члан 6. према којима је у поступку давања мишљења о наставним плановима и програмима за основно и средње образовање, покрајински орган надлежан за образовање дужан да консултује покрајински орган управе надлежан за остваривање равноправности полова, нису до сада примењиване, упркос указивања Покрајинског омбудсмана на ову обавезу. али је у плану успостављање процедуре давања мишљења.

Покрајински секретаријат за културу и јавно информисање оцењује да у потпуности спроводи Одлуку, укључујући и одредбе чланова 7. и 8. које се односе на равноправну заступљеност оба пола у установама културе чији је оснивач АП Војводина, а такође и у актима о систематизацији радних места, избору органа и начина управљања, одређивању круга и приоритета корисника средстава и начина коришћења средстава.

У *Покрајинском секретаријату за спорт и омладину* сматрају да у овом органу нема дискриминације по било ком основу, па ни на основу родне припадности и тврде да се у потпуности придржавају начела и одредаба Одлуке. Секретаријат се посебно залаже за афирмацију женског спорта и већ годинама из општег финансирања спорта издвајају и додатно финансирају женске клубове, спортске стручњакиње и њихово стручно усавршавање. Донет је Акциони план политике за младе који се бави проблемима заштите од насиља у породици и других облика родно заснованог насиља, као и проблемом родне равноправности приликом запошљавања.

Покрајински секретаријат за међурегионалну сарадњу и локалну самоуправу је током 2011. године на службена путовања у иностранство упутио девет запослених, од којих су четири жене и пет мушкараца, при чему су жене путовале седам, а мушкарци двоструко више – 14 пута.⁸⁷ Подаци о поштовању принципа родне равноправности нису прикупљани од других покрајинских секретаријата, јединица локалне самоуправе и организација и институција. У извештају Секретаријата је констатовано да се у покрајинским и органима локалних самоуправа, организација и институција не воде званичне евиденције о заступљености жена и мушкараца у делегацијама које службено путују у иностранство, нити о њиховом учешћу у пројектима и програмима. Очекује се да ће након усвајања стратегије за увођење принципа родне равноправности овај приступ постати редовна пракса у свим органима управе.

Покрајински секретаријат за пољопривреду, водопривреду и шумарство предлаже, а Влада АП Војводине усваја неколико програма⁸⁸ у које није уведен принцип родне равноправности. У овом Секретаријату оцењују да то није могуће урадити с обзиром на врсту и садржај програма, јер су корисници правна лица, удружења грађана, месне заједнице, општине и градови, а не физичка лица, па се не може пратити родна равноправност, због чега се ни подаци не евидентирају и обрађују по полу.

⁸⁷ На стручно усавршавање у иностранство упућена су двојица запослених, а Секретаријат је учествовао у реализацији пројекта „Пренос искуства у области регионалног развоја и изградњи апсорпционих капацитета за ефикасно коришћење финансијских средстава из фондова ЕУ“ у којем су две запослене биле чланице пројектног тима.

⁸⁸ Програм унапређења сточарства, Програм руралног развоја, Годишњи програми коришћења средстава из буџетског фонда за шуме и за воде, Програм мера за унапређење пољопривреде путем саветодавног рада пољопривредних стручних служби и Програм заштите уређења и коришћења пољопривредног земљишта на територији АП Војводине.

АКТИВНОСТИ НА ПОДСТИЦАЊУ РАВНОПРАВНОСТИ ПОЛОВА

Чланом 16. Покрајинске скупштинске одлуке о Покрајинском омбудсману прописано је да заменик/заменица омбудсмана за равноправност полова прати примену међународних стандарда о равноправности полова и закона о забрани дискриминације/закон о равноправности полова, прикупља информације о примени закона и других прописа, надгледа праксу и континуирано прати остваривање принципа равноправности полова у различитим областима друштвеног живота. Између осталог, саветује надлежне органе у вези са доношењем, изменама и допунама прописа који се односе на равноправност полова и у вези са њиховом применом, саставља годишњи извештај, обавештава надлежне органе и ширу јавност о кршењу равноправности полова, прима и испитује представке које се односе на непосредну и посредну дискриминацију с обзиром на пол, посредује у мирном решавању спорова у вези са дискриминацијом и др. Велик део надлежности односи се на организовање и учествовање у различитим видовима образовања, обукама и кампањама о остваривању и поштовању равноправности полова. У складу са тим и ове године је реализовано више пројеката и семинара, а заменица за равноправност полова учествовала је у раду више десетина скупова о темама родне равноправности, дискриминације жена и улози институције Покрајинског омбудсмана у области родне равноправности и насиља у породици у својству предавачице (18 скупова) или учеснице (18 скупова).

Пројекат „Покрајински омбудсман ближи грађанкама и грађанима“

Пројекат који се реализује уз подршку Агенције Уједињених нација за родну равноправност и оснаживање жена (UN Women) треба да допринесе оснаживању институције Покрајинског омбудсмана у области родне равноправности, повећању нивоа знања запослених за поступање са представкама грађана/грађанки, као и повећањем препознатљивости институције у јавности. Успостављена је сарадња са већим бројем локалних самоуправа, јавних предузећа и актива жена на селу. Од 15 одабраних општина, током новембра реализоване су посете општинама Пећинци, Кула, Ковин и Шид и одржани састанци којима су присуствовали представници општина (градоначелници или њихови заменици, председници скупштина) начелници појединих управа, представници комисија или савета за родну равноправност, директори установа и представници цивилног сектора. Учествовало је 130 особа (89 жена и 41 мушкарац), а разговарано је о улози и надлежностима Покрајинског омбудсмана у области равноправности полова, о механизмима за постизање родне равноправности и о проблемима са којима се суочавају жене у овим заједницама. Указано је на проблем насиља у породици, које се не пријављује из страха и стида жртава, али и односа полиције која ретко излази на позиве и не препознаје проблем, а често оптужује жртву за насиље које трпи. Указано је на сиромаштво, незапосленост, однос послодаваца према трудницама и породицама, као и на пресудан значај образовања и улогу просветних радника када је реч о равноправности полова. У све четири општине оформљена су тела за постизање родне равноправности, али су углавном неактивна, што је највероватније последица недовољног разумевања њихове улоге с обзиром на то да се ни обавезе локалне самоуправе које произилазе из Закона о равноправности полова не схватају као обавезујуће и неопходне. У разговорима

су учествовале и представнице актива жена, њих 65.⁸⁹ Главне активности жена у овим организацијама су хуманитарног карактера и очувања традиције. Активности саме финансирају, уз спорадичну подршку месне заједнице и општине (неколико њих је добијало мала средства од Покрајинског секретаријата за рад, запошљавање и равноправност полова за припрему за одлазак на манифестацију поводом Дана сеоских жена). Сматрају да њихов рад није довољно препознат и вреднован. Поред недостатка новца, главни проблем је недостатак просторија за рад и то што се не укључују млађе жене. Међутим, жене које нису чланице обраћају се када им је потребна помоћ. Увиђају проблеме са којима се сеоске жене суочавају, али не знају како да им помогну и не препознају у потпуности свој утицај на заједницу и посебно на жене и решавање њихових проблема, као ни могућности за сопствени развој и економско оснаживање својих породица и села у којима живе.

Кампања „16 дана активизма против насиља у породици“

Покрајински омбудсман подстиче рад мреже „Живот без насиља“⁹⁰, тако да је размена искуства и заједничка едукација постала уобичајена, као и прикупљање података о насиљу од свих институција - полиције, судова, тужилаштва и центара за социјални рад. У све активности укључују се надлежни покрајински органи, комисије за равноправност полова и организације цивилног друштва. Успостављено је партнерство институција, међусобно поверење и значајан степен обједињеног деловања и тимског рада на локалном нивоу, као и различити облици заједничких активности и кампања, а нарочито током спровођења Стратегије против насиља у породици и свих облика родно заснованог насиља. Као координатор ове мреже организује састанке чланица мреже, а редовно поводом светске кампање „16 дана активизма против насиља над женама“⁹¹. Овогодишња конференција је као главну тему имала *Насиље у породици и безбедност*.

Сарадња са Заводом за равноправност полова

Покрајински омбудсман и Покрајински завод за равноправност полова спровели су на самом крају 2010. године активности усмерене на укључивање студентске популације у ширењу идеје о негативним последицама насиља у породици. Након једнодневних радионица и дискусија студенти новинарства на Филозофском факултету и ликовне уметности на Академији уметности су позвани да учествују у наградном конкурс Покрајинског завода за равноправност полова, за радијску емисију, односно, плакат посвећен борби против насиља над женама, који су приказани на изложбама у Панчеву, Руми, Зрењанину, Кикинди, Бечеју и Новом Саду, а новинарски радови су емитовани на 21 радио станици у Војводини.

⁸⁹ Учествовале су жене из Пећинаца, Деча, Шимановаца и Шашинаца (Општина Пећинци), Руског Крстура и Куле (Општина Кула), Баваништа, Малог Баваништа, Гаја, Шумарка и Ковина (Општина Ковин), Бикић Дола, Сота, Јамене, Моровића, Ердевика, Бачинаца, Моловина и Беркасова (Општина Шид).

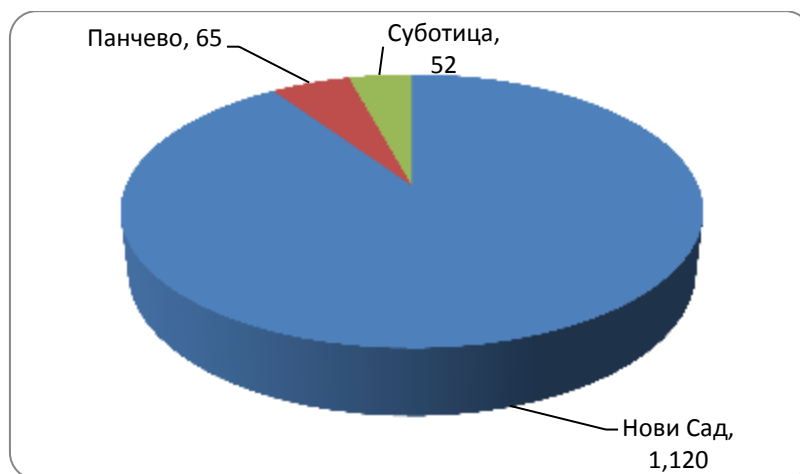
⁹⁰ Мрежа „Живот без насиља“ окупља институције које се баве насиљем у породици, а настала је на иницијативу Покрајинског омбудсмана који усклађује и настоји да одржава комуникацију и подстиче унапређивање рада институција и општинских тимова (има их 27) кроз организовање састанака за размену искуства и едукацију.

⁹¹ Кампања је глобална и обележава је 1700 организација у више од 100 држава света. Кампања почиње 25. новембра на Међународни дан борбе против насиља над женама и завршава се 10. децембра, Даном људских права

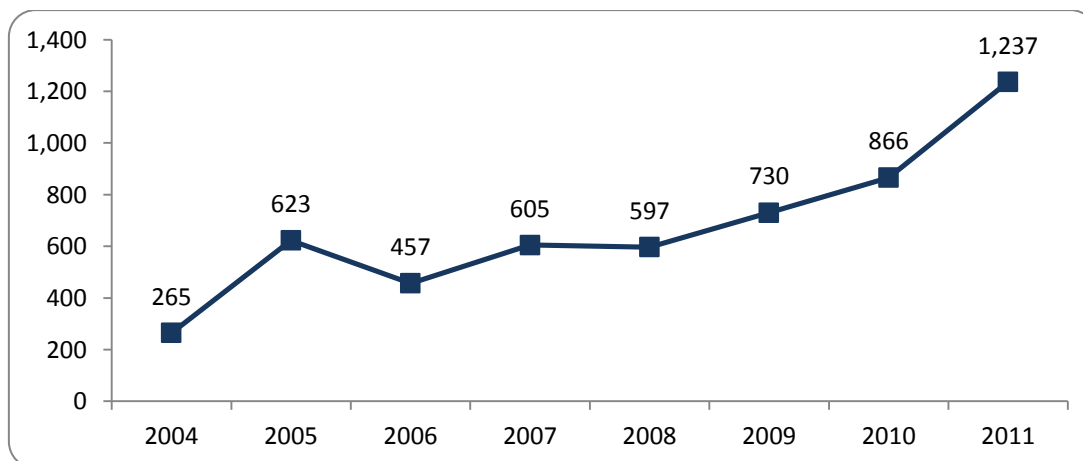
ПРЕГЛЕД ПРЕДСТАВКИ - СТАТИСТИКА

Покрајинска скупштинска одлука о Покрајинском омбудсману (“Сл. лист АП Војводине“ број 23/2002, 5/2004,16/05, 18/2009-1225) у члану 13. став 1, алинеја 4, предвиђа да Омбудсман прима и испитује представке које се односе на повреду људских права. Поступак по представкама уређен је члановима 19. до 36. Покрајинске скупштинске Одлуке, и Пословником о раду Покрајинског омбудсмана. Грађани и грађанке се Омбудсману обраћају писмено, лично, доласком у службене просторије, телефоном и путем интернета. За сваку представку која се прими у писменој форми, било попуњавањем обрасца, било неформално написаном представком, изјављеном на записник или пак попуњеним електронским формуларом, отвара се предмет.

Покрајински омбудсман је у периоду јануар – децембар 2011. године отворио 1.237 предмета на основу поднетих представки. Од тога 1.120 (90,54%) је поднето канцеларији у Новом Саду, 65 (5,25%) канцеларији у Панчеву и 52 (4,20%) канцеларији у Суботици.

У односу на претходну, ове године је број предмета повећан за 371. Број представки се повећао, пре свега у Новом Саду, где је ове године примљено и обрађено 347 предмета (44,90%) више у односу на претходну годину.

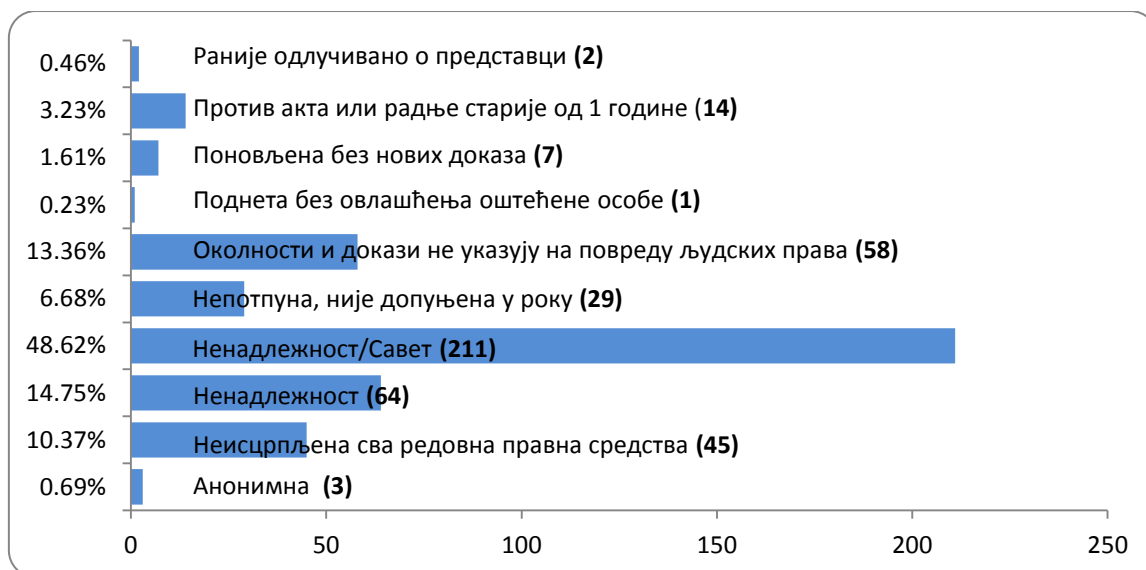
Статус представки у 2011. години	
Укупан број представки	1.237
Број одбачених представки	434
Број решених представки	645
Број представки у раду	158

Од 1.231 поднете представке од стране грађана, организација, институција и других правних лица у 2011. години 434 представке су одбачене после првог увида у предмет

У односу на прошлу годину, када је проценат одбачених представки био 37,99%, у овој години је одбачено нешто мање представки, 35,08% од укупног броја притужби.

Покрајински омбудсман је од укупног броја одбачених представки у 275 (63,37%) случајева одбацио представку због ненадлежности, од тог броја у 211 случајева странкама је дат савет о могућностима остваривања њихових права.

Од 275 представки које су одбачене због ненадлежности највећи број њих је одбачен због тога што подносиоци нису могли да одреде орган на који се жале (најчешће је то била држава или сви државни органи,) – 50 случајева (18,18%). Део представки је одбачен због ненадлежности јер су се грађани жалили на правосудне органе – 64 представке (23,27%) и на недржавне субјекте (приватна предузећа, организације и удружења) – 39 представки (14,18%).

СТРУКТУРА ОРГАНА НА КОЈЕ СЕ ГРАЂАНИ ЖАЛЕ

Орган	Мушкарци		Жене		Удружења		Анонимно		Укупно	
Локална самоуправа	99	15,99%	83	16,77%	33	30,28%	3	21,43%	218	17,62%
Републичка управа	88	14,22%	70	14,14%	17	15,60%	0	0,00%	175	14,15%
Јавне службе и јавна предузећа - локални ниво	66	10,66%	46	9,29%	14	12,84%	3	21,43%	129	10,43%
Јавне службе и јавна предузећа - покрајински ниво	47	7,59%	54	10,91%	6	5,50%	1	7,14%	108	8,73%
Правосуђе	45	7,27%	26	5,25%	5	4,59%	1	7,14%	77	6,22%
Фонд за пензијско и инвалидско осигурање	37	5,98%	39	7,88%	0	0,00%	0	0,00%	76	6,14%
Недржавни субјекти	40	6,46%	24	4,85%	9	8,26%	1	7,14%	74	5,98%
Центри за социјални рад	24	3,88%	39	7,88%	1	0,92%	0	0,00%	64	5,17%
Затвори	59	9,53%	4	0,81%	1	0,92%	0	0,00%	64	5,17%
Покрајинска управа	22	3,55%	25	5,05%	5	4,59%	1	7,14%	53	4,28%
Јавне службе и јавна предузећа - републички ниво	17	2,75%	15	3,03%	3	2,75%	0	0,00%	35	2,83%
Завод за здравствено осигурање	4	0,65%	8	1,62%	1	0,92%	0	0,00%	13	1,05%
Национална служба за запошљавање	3	0,48%	5	1,01%	1	0,92%	1	7,14%	10	0,81%
Универзитет	6	0,97%	6	1,21%	0	0,00%	0	0,00%	12	0,97%
Институције затвореног типа	3	0,48%	2	0,40%	0	0,00%	1	7,14%	6	0,49%
Органи других држава	1	0,16%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	1	0,08%
Разно	58	9,37%	49	9,90%	13	11,93%	2	14,29%	122	9,86%
УКУПНО	619	50,04%	495	40,02%	109	8,81%	14	1,13%	1.237	100,00%

Табела: Структура органа у представкама примљеним 2011. године

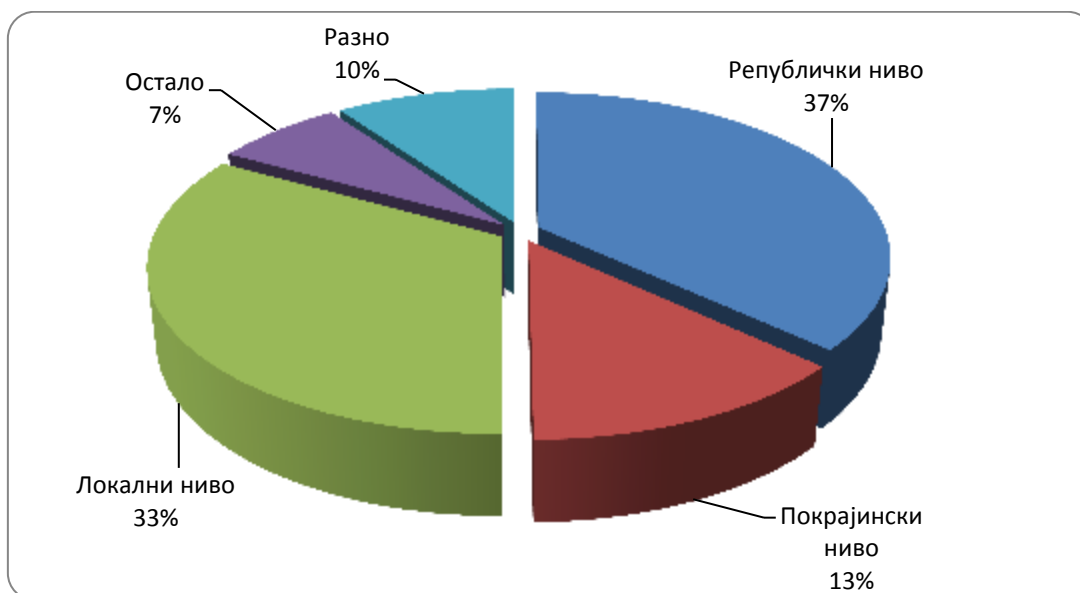
Оваква подела органа условљена је начином рада и овлашћењима Покрајинског омбудсмана. Највећи број представки односи се на рад локалне самоуправе, јавних предузећа, републичке и покрајинске управе.

Ако посматрамо органе на које се грађани жале видимо да су они на различитим нивоима власти. Органи на републичком нивоу су правосудни органи, органи здравственог осигурања, Пореска управа, Фонд ПИО, Национална служба за запошљавање, Републички геодетски завод, образовне установе, министарства, затвори итд. Ту су и установе у области здравствене заштите на свим нивоима. На покрајинском нивоу су покрајинска управа и јавне службе, организације и установе чији је оснивач Покрајина. На локалном нивоу је општинска, односно градска управа, јавне службе и јавна предузећа које оснива општина, центри за социјални рад (иако формално контролу њиховог рада обавља покрајинска управа, велик утицај на њихов рад има и општинска власт као оснивач, првенствено због тога што делом финансира њихов рад).

Следећи графикон приказује на који ниво власти се односе представке⁹²:

Ниво власти	Број представки	Процент
Републички ниво	456	36,86%
Локални ниво	411	33,23%
Покрајински ниво	161	13,02%
Остало	87	7,03%
Разно	122	9,86%
УКУПНО	1.237	100,00%

Табела: Ниво власти на који се односе поднете представке

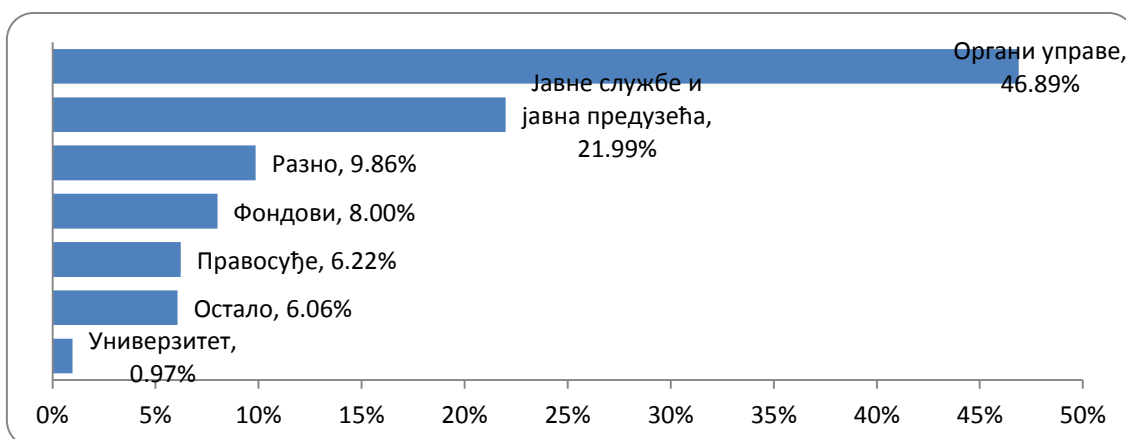

⁹² Недржавни субјекти, органи других држава и сл. спадају у остало, док разно представљају представке у којима се грађани жале на државу и све државне институције или на опште стање у држави без дефинисања одређеног органа.

Ако поделимо органе на органе управе (општинска, односно градска управа, покрајинска управа, републичка управа, затвори, центри за социјални рад и институције затвореног типа), правосуђе, универзитет, фондове (фонд ПИО, завод за здравствено осигурање и национална служба за запошљавање) јавне службе и јавна предузећа (на локалном, покрајинском и републичком нивоу) добићемо табелу и графикон који показује број представки у односу на ту поделу⁹³:

Органи	Број представки	Процент
Органи управе	580	46,89%
Јавне службе и јавна предузећа	272	21,99%
Фондови	99	8,00%
Правосуђе	77	6,22%
Остало	75	6,06%
Универзитет	12	0,97%
Разно	122	9,86%
УКУПНО	1.237	100,00%

Табела: Органи и институција на који се односе поднете представке

ТЕРИТОРИЈАЛНА СТРУКТУРА

Следеће две табеле приказују преглед представки по општинама/градовима, са освртом на то колико подносилаца представки долази из одређених општина, као и колико представки се односи на рад органа који су у надлежности општинских власти (то су органи који су претходној подели уврштени у локални ниво власти).

⁹³ Недржавни субјекти, органи других држава и сл. спадају у остало, док разно представљају представке у којима се грађани жале на државу и све државне институције или на опште стање у држави без дефинисања одређеног органа.

Пребивалиште подносиоца	Број представки	Седиште органа	Број представки
Нови Сад	406	Нови Сад	478
Сремска Митровица	83	Сремска Митровица	84
Панчево	76	Није Војводина	81
Суботица	70	Непозната	71
Сомбор	53	Панчево	71
Шид	35	Суботица	55
Кикинда	30	Сомбор	44
Кула	22	Кикинда	32
Ада	19	Бечеј	25
Инђија	19	Шид	24
Није Војводина	19	Стара Пазова	22
Рума	19	Зрењанин	21
Сента	19	Кула	18
Темерин	19	Рума	18
Беоцин	18	Сента	16
Стара Пазова	17	Бачка Паланка	13
Зрењанин	17	Ада	12
Ођжаци	16	Кањижа	12
Вршац	16	Вршац	12
Бачка Топола	14	Беоцин	11
Кањижа	14	Врбас	11
Врбас	14	Ођжаци	10
Нови Бечеј	12	Темерин	9
Жабалъ	12	Ковин	8
Бачка Паланка	11	Жабалъ	8
Ковин	11	Инђија	7
Тител	11	Нова Црња	7
Бечеј	10	Нови Бечеј	7
Мали Иђош	9	Бачка Топола	5
Сремски Карловци	9	Мали Иђош	5
Бач	8	Бач	4
Бачки Петровац	6	Бачки Петровац	4
Ириг	6	Бела Црква	4
Петроварадин	6	Тител	4
Бела Црква	5	Ковачица	3
Нова Црња	5	Апатин	2
Чока	5	Ириг	2
Апатин	4	Опово	2
Опово	4	Петроварадин	2
Пећинци	4	Пландиште	2
Ковачица	3	Сечањ	2
Нови Кнежевац	3	Србобран	2
Сечањ	3	Житиште	2
Србобран	3	Алибунар	1
Житиште	3	Нови Кнежевац	1
Алибунар	2	Пећинци	1
Пландиште	2	Сремски Карловци	1
Непозната	65	Чока	1
УКУПНО	1.237	УКУПНО	1.237

Табела: Територијална структура подносилаца и територијална структура органа на које су се грађани жалили

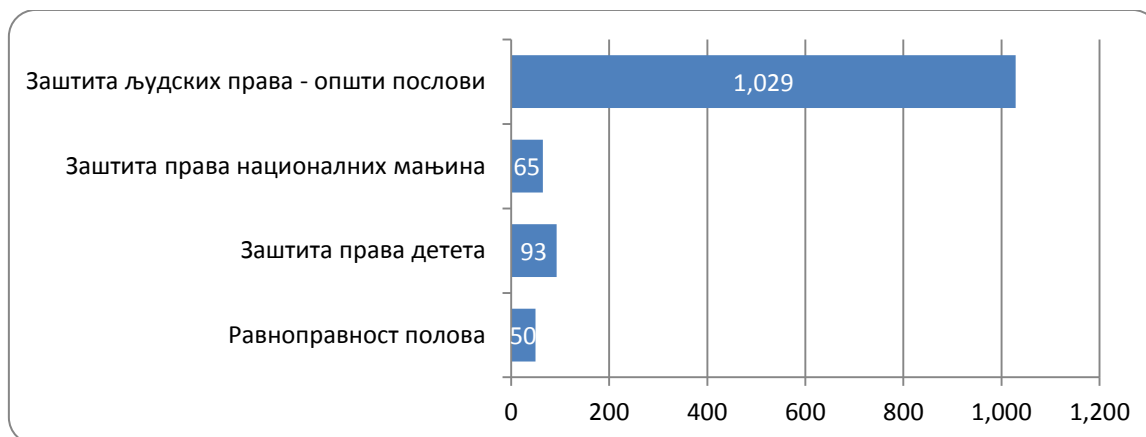
ОБЛАСТИ

На основу члана 6. Покрајинске скупштинске одлуке о Покрајинском омбудсману, покрајинским омбудсман има пет заменика које, на предлог покрајинског омбудсмана, бира Скупштина Аутономне Покрајине Војводине, већином гласова од укупног броја посланика. Од пет заменика покрајинског омбудсмана, најмање по један заменик бира се за област права националних мањина, права детета и равноправност полова, а најмање по један из реда мање заступљеног пола и припадника националних мањина.

На основу овога представке грађана се могу поделити у четири области, и то: општа заштита људских права, заштита права националних мањина, заштита права детета и равноправност полова. Заменици који су задужени за поједине области такође поступају и по представкама везаним за област опште надлежности.

Област	Број представки	Процент
Заштита људских права – општа надлежност	1.029	79,78%
Заштита права националних мањина	65	6,32%
Заштита права детета	93	9,04%
Равноправност полова	50	4,86%
УКУПНО	1.237	100,00%

Од 1.237 представки које је Покрајински омбудсман примио 65 или 6,32% се односило на област заштите права националних мањина, 93 или 9,04% на област заштите права детета, 50 или 4,86% се односило на област равноправности полова, а 1.029 или 79,78% представки се односило на област општих послова.

Општи послови

Област	Мушкарци		Жене		Удружења		Анонимна		Укупно	
Незадовољство радом органа	125	21,82%	89	23,42%	7	10,77%	3	27,27%	224	21,77%
Радни односи	41	7,16%	50	13,16%	6	9,23%	2	18,18%	99	9,62%
Третман у инст. затвореног типа	65	11,34%	6	1,58%	1	1,54%	0	0,00%	72	7,00%
Комунални послови	43	7,50%	18	4,74%	8	12,31%	1	9,09%	70	6,80%

Пензијско и инвалидско осигурање	38	6,63%	30	7,89%	2	3,08%	0	0,00%	70	6,80%
Имовинско правни односи	31	5,41%	23	6,05%	5	7,69%	0	0,00%	59	5,73%
Урбанизам и стамбени послови	22	3,84%	19	5,00%	1	1,54%	0	0,00%	42	4,08%
Социјална заштита	20	3,49%	18	4,74%	0	0,00%	0	0,00%	38	3,69%
Дискриминација и људска права	11	1,92%	13	3,16%	12	16,92%	1	9,09%	37	3,59%
Административна питања	18	3,14%	14	3,68%	3	4,62%	0	0,00%	35	3,40%
Здравство	15	2,62%	10	2,63%	4	6,15%	1	9,09%	30	2,92%
Заштита животне средине	4	0,70%	3	0,79%	0	0,00%	0	0,00%	7	0,68%
Статусна питања	1	0,17%	5	1,32%	0	0,00%	0	0,00%	6	0,58%
Мобинг	1	0,17%	2	0,53%	0	0,00%	0	0,00%	3	0,29%
Дискриминација особа са инвалидитетом	1	0,17%	1	0,26%	0	0,00%	0	0,00%	2	0,19%
Поверавање детета	0	0,00%	1	0,26%	0	0,00%	0	0,00%	1	0,10%
Разно	137	23,91%	78	20,53%	16	24,62%	3	27,27%	234	22,74%
УКУПНО	573	55,69%	380	36,93%	65	6,32%	11	1,07%	1.029	100,00%

Табела: Области на које су се односиле представке током 2010. године из опште надлежности

Наведена подела по областима проистиче из надлежности Покрајинског омбудсмана да штити људска права и слободе од повреда учињених од стране покрајинске и општинске управе, те су области из надлежности ових органа посебно издвојене. Осим тога, велики број представки грађана и грађанки односи се на области које нису у надлежности Покрајинског омбудсмана, али су због бројности посебно издвојене. Ту спадају радни односи имовинско правни односи који не проистичу из управних овлашћења, као и административна питања која се односе на рад органа над којима Покрајински омбудсман нема никакве ингеренције.

Укупан број представки током 2011. године из тзв. опште надлежности износи 1.029 што представља 83,19% укупног броја представки. Од тога мушкарци су поднели 573 или 55,69% представки, жене 380 или 36,93% представки, удружења 65 или 6,32% представки, а 11 или 1,07% представки је било анонимно.

Заштита права националних мањина

Област	Мушкарци		Жене		Удружења		Анонимно		Укупно	
	Број	Процент	Број	Процент	Број	Процент	Број	Процент	Број	Процент
Службена употреба језика	6	28,57%	5	26,32%	3	13,04%	0	0,00%	14	21,54%
Дискриминација на националној основи	6	28,57%	6	31,58%	1	4,35%	1	50,00%	14	21,54%
Делотворно учешће нац. мањина у јавном животу	3	14,29%	2	10,53%	7	30,43%	0	0,00%	12	18,46%
Говор мржње	2	9,52%	1	5,26%	5	21,74%	1	50,00%	9	13,85%
Образовање на језицима нац. мањина	0	0,00%	4	21,05%	5	21,74%	0	0,00%	9	13,85%
Медији на језицима националних мањина	0	0,00%	1	5,26%	2	8,70%	0	0,00%	3	4,62%
Незадовољство радом органа	2	9,52%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	2	3,08%
Разно	2	9,52%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	2	3,08%
УКУПНО	21	32,31%	19	29,23%	23	35,38%	2	3,08%	65	100,00%

Табела: Области на које су се односиле представке током 2011. године у области заштите права националних мањина

Укупан број представки током 2011. године у области заштите права националних мањина износи 65, што представља 5,25% укупног броја представки. Од тога мушкарци су поднели 21 или 32,31% представки, жене 19 или 29,23% представки, удружења 23 или 35,38% представки, а поднето је две или 3,08% анонимних представки.

Заштита права детета

Област	Мушкарци		Жене		Удружења		Анонимно		Укупно	
	Број	Процент	Број	Процент	Број	Процент	Број	Процент	Број	Процент
Материјална подршка	5	23,81%	7	12,73%	0	0,00%	0	0,00%	12	12,90%
Установе и домови за смештај	4	19,05%	0	0,00%	5	31,25%	0	0,00%	9	9,68%
Регулисање виђања детета	2	9,52%	4	7,27%	0	0,00%	0	0,00%	6	6,45%
Злостављање	0	0,00%	3	5,45%	2	12,50%	0	0,00%	5	5,38%
Институционално насиље	0	0,00%	5	9,09%	0	0,00%	0	0,00%	5	5,38%
Административна питања	1	4,76%	3	5,45%	0	0,00%	0	0,00%	4	4,30%
Поверавање детета	2	9,52%	2	3,64%	0	0,00%	0	0,00%	4	4,30%
Стручни кадар	0	0,00%	2	3,64%	1	6,25%	0	0,00%	3	3,23%
Инспекција	1	4,76%	0	0,00%	2	12,50%	0	0,00%	3	3,23%
Хранитељство	1	4,76%	1	1,82%	0	0,00%	0	0,00%	2	2,15%
Изддржавање детета	0	0,00%	2	3,64%	0	0,00%	0	0,00%	2	2,15%
Вршњачко насиље	0	0,00%	0	0,00%	1	6,25%	0	0,00%	1	1,08%
Пропусти у лечењу	0	0,00%	0	0,00%	1	6,25%	0	0,00%	1	1,08%
Секретаријати локалне самоуправе	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	1	100,00%	1	1,08%
Усвојење	0	0,00%	1	1,82%	0	0,00%	0	0,00%	1	1,08%
Разно	5	23,81%	25	45,45%	4	25,00%	0	0,00%	34	36,56%
УКУПНО	21	22,58%	55	59,14%	16	17,20%	1	1,08%	93	100,00%

Табела: Области на које су се односиле представке у 2010. години у области заштите права детета

Укупан број представки у области заштите права детета износи 93, што представља 7,52% укупног броја представки. Од тога мушкарци су поднели 21

или 22,58% представки, жене 55 или 59,14% представки, удружења 16 или 17,20% представки, а поднето је 1 или 1,08% представки од стране анонимних подносилаца.

Равноправност полова

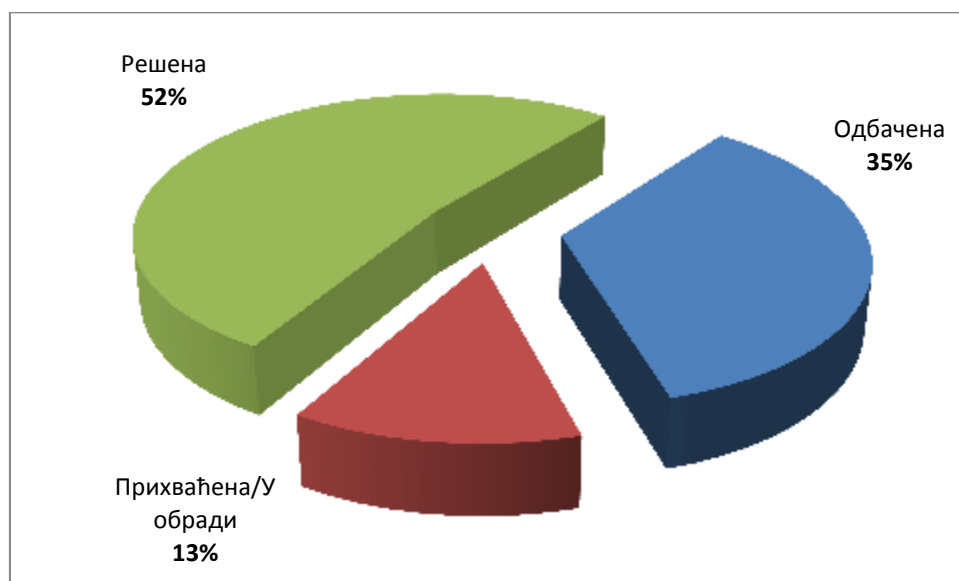
Област	Мушкарци		Жене		Удружења		Анонимно		Укупно	
Дискриминација	5	23,81%	12	63,16%	2	8,70%	0	0,00%	19	29,23%
Мобинг	0	0,00%	7	36,84%	0	0,00%	0	0,00%	7	10,77%
Насиље у породици	0	0,00%	6	31,58%	0	0,00%	0	0,00%	6	9,23%
Социјална питања	1	4,76%	3	15,79%	1	4,35%	0	0,00%	5	7,69%
Разно	0	0,00%	11	57,89%	2	8,70%	0	0,00%	13	20,00%
УКУПНО	6	9,23%	39	60,00%	5	7,69%	0	0,00%	50	76,92%

Табела: Области на које су се односиле представке током 2010. године у области равноправности полова

Укупан број представки у области равноправности полова износи 50, што представља 4,04% укупног броја представки. Од тога мушкарци су поднели 6 или 9,23% представки, а жене 39 или 60% представки. Удружења су поднела 5 или 7,69% представки од укупног броја представки из области равноправности полова.

ОКОНЧАЊЕ ПРЕДМЕТА

Статус представки	Број представки	Процент
Решена	645	52,14%
Одбачена	434	35,08%
Прихваћена/У обради	158	12,77%
УКУПНО	1.237	100,00%

Одбачено је 434 (35,08%) представки, 158 (12,77%) је још у раду, а 645 (52,14%) представки је решено. Решене представке су окончане на следећи начин:

- Подносилац је повукао представку у 15 (2,33% у односу на број решених представки)) случајева.
- Уступљено је 26 (4,03%) представки на решавање органима са којима омбудсман има утврђен начин сарадње или потписаним протоколима о сарадњи (Народна канцеларије Председника Републике, Заштитник грађана Републике Србије, локални омбудсмани).
- У истрази Покрајинског омбудсмана је утврђено за 237 (36,74%) случајева да није дошло до повреде људских права, или неправилног рада органа управе.
- Упућивањем препоруке, мишљења, предлога и осталим видовима комуникације са надлежним органима како би предузели мере за отклањање повреде људских права или неправилности у раду окончано је 362 предмета или 56,12% случајева.
- у 230 (35,66%) случајева надлежни орган је поступио по препоруци, мишљењу, предлогу или јенакон активности Покрајинског омбудсмана странка успела да оствари свој захтев.
- у 47 (7,29%) случаја надлежни орган није поступио, или није одговорио на препоруку, мишљење или предлог.
- На други начин је окончано 39 (12,91%) случајева. Истрагом није установљена повреда људских права, али је након активности Покрајинског омбудсмана странка успела да оствари свој захтев.
- Повреда је отклоњена у току истраге у 46 (15,23%) случајева.
- Медијацијом је решено 5 (0,95%) предмета.

ПРЕПОРУКЕ, ПРЕДЛОЗИ И МИШЉЕЊА

У 2011. години упућено је 75 препорука, предлога и мишљења различитим органима, институцијама и јавним службама. Препорука је упућена у 46 случајева, мишљење и предлог је упућено у два случаја, препорука и предлог у једном случају, упућено је 19 мишљења, а мишљење са препоруком је упућено у седам случајева. Преглед послатих препорука, мишљења и предлога по областима и по заменицима покрајинског омбудсмана је дат у табелама.

2011	Националне мањине	Равноправност полова	Заштита детета	Општи послови	УКУПНО
Препорука	6	4	3	33	46
Мишљење	3	0	0	16	19
Мишљење и препорука	0	2	2	3	7
Мишљење и предлог	0	0	0	2	2
Препорука и предлог	0	0	0	1	1
Предлог	0	0	0	0	0
УКУПНО	9	6	5	55	75

2011	Заменица за националне мањине	Заменица за равноправност полова	Заменик за опште надлежности	Заменица за права детета	Заменик за опште надлежности	Покрајинска омбудсманка	УКУПНО
Препорука	13	6	11	2	10	4	46
Мишљење	6	2	2	0	7	2	19
Мишљење и препорука	1	4	0	2	0	0	7
Мишљење и предлог	0	0	1	0	0	1	2
Препорука и предлог	0	0	0	0	1	0	1
Предлог	0	0	0	0	0	0	0
УКУПНО	20	12	14	4	18	7	75

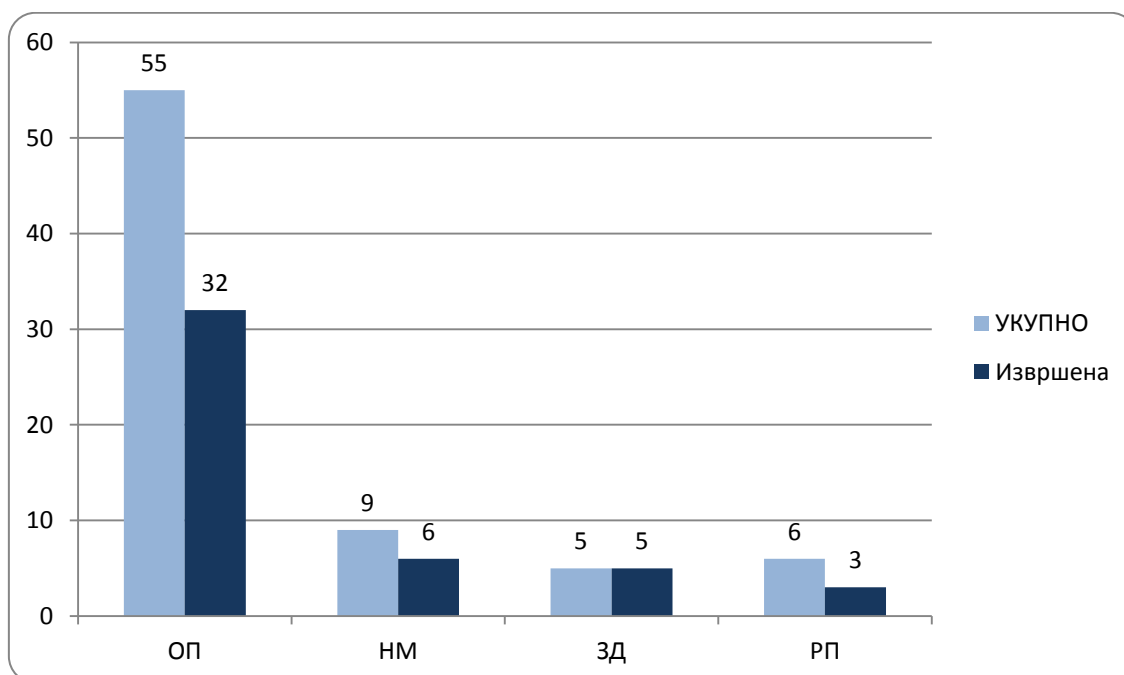
Покрајински омбудсман има сазнања о томе да је од 75 препорука, предлога и мишљења извршено 46 (61,33% од издатих), делимично је усвојено или извршено пет (6,67%), није извршено 20 (26,67%) препорука, мишљења и предлога, а о 4 (5,33%) Покрајински омбудсман нема повратну информацију.

Препорука, мишљење или предлог	Број	Процент
Извршена	46	61,33%
Није извршена	20	26,67%
Делимично извршена	5	6,67%
Нема повратне информације	4	5,33%
УКУПНО	75	100,00%

Извршење препорука по областима рада Покрајинског омбудсмана

Област	Извршена	Није извршена	Делимично извршена	Нема повратне информације	УКУПНО	Процент извршености
Општи послови	32	17	4	2	55	58,18%
Националне мањине	6	1	0	2	9	66,67%
Заштита детета	5	0	0	0	5	100,00%
Равноправност полова	3	2	1	0	6	50,00%
УКУПНО	46	20	5	4	75	61,33%

ПОКРАЈИНСКИ ОМБУДСМАН И ОДНОСИ СА ЈАВНОШЋУ

Најчешћи начин иступања у јавности Покрајинског омбудсмана (ПО) су **објаве за медије** (најаве догађаја, позиви, вести, саопштења и информација за медије, којих је у **2011.** години било **укупно 135**), конференције за новинаре, трибине, интервјуи и гостовања поводом **тематских** активности и пројеката у оквиру четири области деловања канцеларије (општа питања, заштита права националних мањина, заштита права детета, и равноправност полова). У 2011. години ПО је **организовао**⁹⁴ **44** оваква догађаја, односно једнократних или виšekратних тематских активности/пројеката који су за свој примарни или секундарни **циљ** имали **промовисање рада институције**. Покрајински омбудсман је у оквиру својих редовних активности иницирао, односно **учествовао на** укупно **72 догађаја** (превасходно састанака на територији АП Војводине са представницима локалних самоуправа, органа управе на покрајинском нивоу, покрајинских и државних институција и јавних предузећа, те трибина, округлих столова и предавања), а који су такође били медијски пропраћени.

ОГЛАШАВАЊЕ У ЈАВНОСТИ ПОВОДОМ ПРЕДСТАВКИ ГРАЂАНА/КИ⁹⁵

Покрајински омбудсман се у 12 наврата огласио поводом 10 притужби и/или представкама грађана/ки:

- 2. фебруара: Поводом наплате доприноса за социјално осигурање породиљама предузетницама,
- 14. фебруара: Поводом неправилности у поступку утврђивања својства осигураника – пољопривредника,
- 18. фебруара: Поводом притужби грађана на рад кол-центра у новосадским домовима здравља,
- 14. марта: Поводом представки грађана у вези са враћањем земљишта,
- 21. марта: Поводом притужби грађана у вези са накнадом за одводњавање земљишта,
- 1. априла: Поводом упућивања Препоруке Покрајинског омбудсмана јединицама локалних самоуправа у АП војводини у вези са поступком утврђивања и исплате накнаде зараде породиљама,
- 28. јуна: Поводом дистрибуције рачуна за струју на језицима и писмима националних мањина у службеној употреби у АП Војводини,

⁹⁴ Ово су догађаји у којима је Покрајински омбудсман учествовао као главни организатор или суорганизатор. Догађаји на којима је институција учествовала у некој другој функцији дати су у тематским деловима извештаја, као и у одељку о посетама, састанцима, путовањима и сл.

⁹⁵ За овлашћења Покрајинског омбудсмана по овом питању видети Одлуку, *оп. цит.*, чланове 8, 21, став 1 и 2, те чланове 32, 33 и 34.

- 27. јула: Поводом подношења предлога Влади РС и Министарству финансија у вези са накнадама за породиље предузетнице,
- 24. августа: Поводом упућивања Препоруке Покрајинског омбудсмана Институту за онкологију Војводине и Покрајинском секретаријату за здравство, социјалну политику и демографију у циљу обезбеђивања приступачности здравствене заштите и смањења времена чекања на здравствене услуге у Заводу за нуклеарну медицину и Заводу за радиолошку терапију,
- 8. новембра: Поводом обраћања родитеља малолетника претучених од стране полицајаца у Новом Саду,
- 17. новембра: Поводом разговора у Министарству финансија РС у вези са накнадама за породиље предузетнице,
- 23. децембра: Поводом притужби грађана на начин уручења решења о утврђивању пореза на имовину грађана.

ОГЛАШАВАЊЕ У ЈАВНОСТИ ПО СЛУЖБЕНОЈ ДУЖНОСТИ О ДНЕВНО АКТУЕЛНИМ ДОГАЂАЈИМА/ТЕМАМА⁹⁶

Покрајински омбудсман се у 17 наврата огласио укупно о 15 оваквих догађаја/тема:

- 19. јануара: Поводом инцидента са елементима говора мржње у АП Војводини (у Сомбору и Суботици),
- 1. фебруара: Поводом иницијативе Покрајинског омбудсмана и Покрајинског секретаријата за образовање, управу и националне заједнице за регулисањем уписа личног имена припадника националних мањина на језику и писму националне мањине и издавања двојезичних образаца из матичне евиденције на језицима и писмима у службеној употреби на територији Републике Србије,
- 18. фебруара: Поводом изгреда у центру Новог Сада у којима су учествовали и средњошколци, односно малолетници,
- 9. марта: Поводом редова и дугог чекања на издавање личних исправа и докумената у полицији у Новом Саду,
- 22. марта: Поводом исписивања графита на згради Омладинског центра ЦК 13 у Новом Саду,
- 18. априла: Поводом измена и допуна Упутства о вођењу матичних књига и обрасцима матичних књига које уређује начин уписа личног имена припадника националних мањина на језику и писму националне мањине, као и двојезично штампање образаца извода из матичних књига на језицима који су у службеној употреби у јединицама локалних самоуправа у Републици Србији,

⁹⁶ Одлука, *оп. цит.* члан 13, став 4.

- 26. маја: Поводом потребе за увођењем хрватског језика у службену употребу у Месној заједници Сот, Општина Шид,
- 27. јуна: Поводом физичког малтретирања приведенe особе у полицијској станици у Вршцу,
- 4. јула: Поводом стања људских права у психијатријским установама на територији АП Војводине,
- 26-27. јула: Поводом непоступања по препоруци Покрајинског омбудсмана у вези са истицањем вишејезичне табле са називом насељеног места у Новом Саду,
- 24. августа: Поводом достављања мишљења Покрајинског омбудсмана Влади РС и Министарству финансија на текст Нацрта закона о враћању одузете имовине и обештећењу,
- 14. септембра: Поводом неизвршавања Препоруке Покрајинског омбудсмана од стране јединице локалне самоуправе у Кикинди,
- 20. септембра: Поводом пописа становништва у Републици Србији – Позив на слободно исказивање националне припадности,
- 26. септембра: Поводом оштећења новопостављених вишејезичних табли са називом насељеног места у Новом Саду,
- 26. септембра: Поводом вандалског испада у просторијама Мађарског културног центра „Петефи Шандор” у Новом Саду,⁹⁷
- 17. октобра: Поводом дискриминишућег иступа професорке Средње машинске школе у Новом Саду.

Настојећи да грађанима скрене пажњу на разноликост области људских права и последичне сложености њихове заштите и унапређења, те у циљу образовања јавности о људским правима, институција Покрајинског омбудсмана је медијима посебно доставила још 17 објава, односно кратких текстова у вези са обележавањем међународно значајних датума који се односе на поједине области остваривања, заштите и унапређења људских права (нпр. Међународни дан жена, Светски дан Рома, Међународни дан права детета, итд).

ГОДИШЊИ И ПОСЕБНИ ИЗВЕШТАЈИ

Извештај о раду Покрајинског омбудсмана за 2010. годину поднет је председнику Скупштине АПВ у прописаном року (до краја марта 2011. године).

Покрајински омбудсман током 2011. године Скупштини АПВ није упутио ниједан посебан извештај о стању људских права у АП Војводини.

⁹⁷ Поводом септембарских инцидената у Општини Темерин у којима су учествовали малолетници, а које је надлежно тужилаштво оквалификовало као насилничко понашање, Покрајински омбудсман је на свом сајту објавио вест(и) о састанцима на којима је тим поводом учествовао заједно са другим локалним и покрајинским институцијама. Будући да је приликом посета по службеној дужности Општини Темерин овим поводом покрајински омбудсман јавно осудио ове догађаје, о њима није објављено посебно саопштење по службеној дужности. Сличним поводима у вези са Темерином Покрајински омбудсман се већ оглашавао и претходних година, а само у 2010. години три пута (28. јануара, 4. и 12. фебруара 2010. године).

ПРЕС КЛИПИНГ (ПРАЋЕЊЕ НАПИСА И ИЗВЕШТАЈА У МЕДИЈИМА)

Примарни извор упоредне анализе 2010. и 2011. године чинила је архива вести сајта институције Покрајинског омбудсмана (<http://www.ombudsmanapv.org>) као и евиденција медијске присутности која се води у институцији Покрајинског омбудсмана.

Извештај о прес клипингу састоји се из три дела:

1. ДЕО

Садржи податке о укупним објавама активности Покрајинског омбудсмана за период извештавања, а класификован је по следећим критеријумима:

а. број издатих саопштења по областима рада (критеријум класификације чини садржина саопштења према областима рада),

б. учешће покрајинског омбудсмана и надлежних заменика/заменица на радним састанцима (критеријум класификације чини садржина вести – *радни састанак*),

в. учешће покрајинског омбудсмана и надлежних заменика на конференцијама, конференцијама за штампу (одвојене категорије због класификације *конференције* као скупа стручњака и актера из одређене области и „класичне“ *конференције за медије*) и округлим столовима (критеријум одређивања садржина вести – *округли сто*),

г. рад покрајинског омбудсмана и надлежних заменика/заменица на терену (у виду пријема странака нпр.) као и посета одређеним институцијама, и

д. учешће покрајинског омбудсмана и надлежних заменика/заменица на трибинама, семинарима, обукама и предавањима.

2. ДЕО

Приказ података о датим изјавама, интервјуима, гостовањима и сл.⁹⁸

3. ДЕО

Приказ (листа) медија који извештавају о активностима Покрајинског омбудсмана са бројем медијских извода, као и број објављених, евидентираних и архивираних чланака о активностима Покрајинском омбудсману.⁹⁹

НАПОМЕНА:

Користе се следеће скраћенице у овом делу извештаја:

⁹⁸ Евиденција се води на основу података о организовању оваквих активности од стране задужених сарадника за наведену активност, као и обавештавањем од стране надлежних заменика када не постоји претходно договорен и организован овакав вид активности. Из тог разлога постоји реална могућност да одређене активности из ове области нису евидентиране.

⁹⁹ Примарни извор ових информација чини прес клипинг база агенције „Нинамедиа“, као и архивирани чланци из електронских извора и претраживача, односно дневног листа на мађарском језику „Мађар Со“.

Област	Скраћеница	Име и презиме
Покрајински омбудсман ¹⁰⁰	ПО	Анико Мушкиња Хајнрих
Општа надлежност	ОП	Стеван Арамбашић Драгомир Секулић
Заштита права националних мањина	НМ	Ева Вукашиновић
Заштита права детета	ЗД	Марија Кордић
Равноправност полова	РП	Даница Тодоров

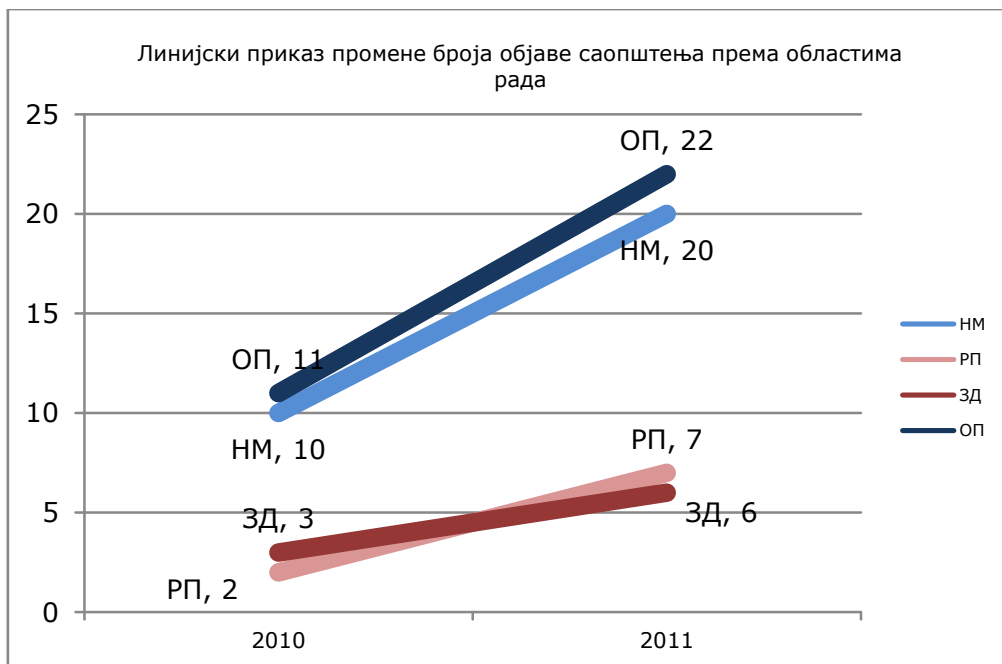
1.део – резултати анализе

а. Број објављених саопштења по областима рада

На основу евидентираних саопштења и њихове садржине подаци показују да је у 2011. највише саопштења објављено из области **опште надлежности (ОП) 22**, затим из области **заштите права националних мањина (НМ) 20**, из области **равноправности полова (РП) 7** и области **заштите права детета (ЗД) 6**.

¹⁰⁰ Упоредна анализа за активности покрајинског омбудсмана Анико Мушкиња Хајнрих није урађена због чињенице да је покрајинска омбудсманка на дужност ступила 11. октобра 2010. године.

Уколико се резултати упореде са истим периодом 2010. приметан је раст издатих саопштења у свакој области и то:

- ОП +11
- НМ +10
- РП +5
- ЗД +3

б. Учешће покрајинског омбудсмана и заменика/заменица омбудсмана на радним састанцима

У овој области подаци показују да је највећи број медијски пропраћених радних састанака у 2011. г. Имала **Анико М. Х. (12)**, **Ева Вукашиновић (НМ) 10**, затим **Даница Тодоров (РП) 2**, **Марија Кордић (ЗД) 2** и **Стеван Арамбашић (ОП) 1**.

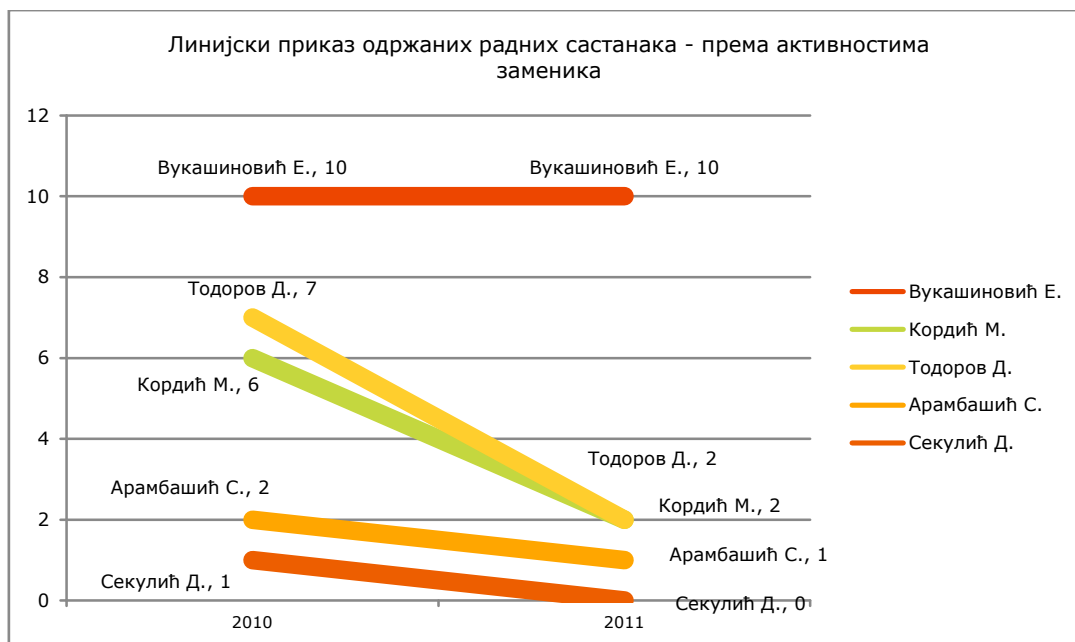

Драгомир Секулић (ОП) 0 - у 2011. г. није имао медијски евидентираних радних састанака.

Према анализи у поређењу са истим периодом 2010. дошло је до следећих промена:

Тенденција пада:

- Даница Тодоров -5
- Марија Кордић -4
- Стеван Арамбашић -1
- Драгомир Секулић -1

Једнак број у односу на 2010. г. забележила је **Ева Вукашиновић (10)**.

в. Објаве о конференцијама, конференцијама за штампу и округлим столовима

Према прикупљеним подацима највећи број учешћа на конференцијама, конференцијама за штампу и округлим столовима имала је **Анико М. Х. (10)**, **Даница Тодоров (7)**, затим **Марија Кордић (5)**, **Ева Вукашиновић (4)**, **Стеван Арамбашић (3)** и **Драгомир Секулић (1)**.

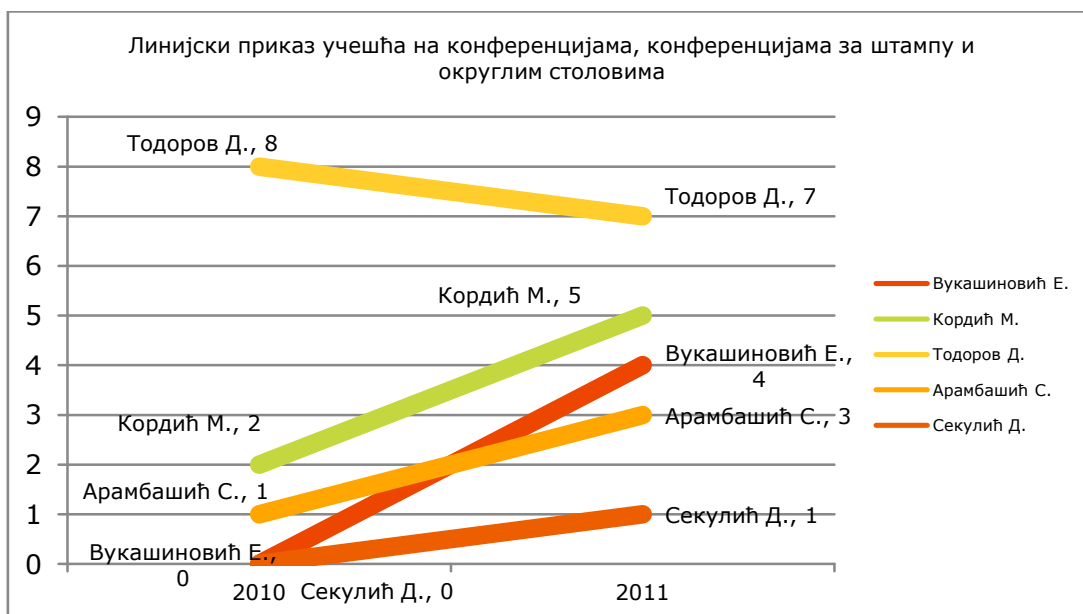

Упоредни подаци показују да је **највећи раст** у односу на 2010. годину у овој активности имала/о:

- Ева Вукашиновић +4
- Марија Кордић +3
- Стеван Арамбашић +2
- Драгомир Секулић +1

Тенденцију пада забележила је:

- Даница Тодоров -1

г. Рад на терену и посете

У области рада на терену и посета институцијама највећи број ових активности имала/о је:

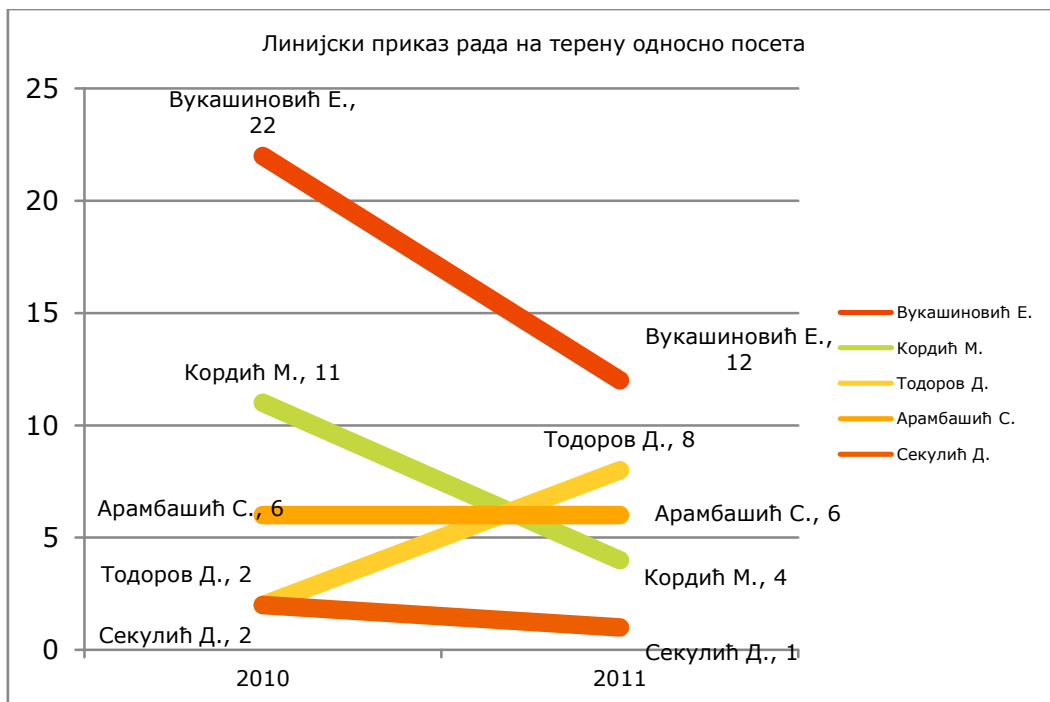
- Ева Вукашиновић (13)
- Даница Тодоров (8)
- Анико Мушкиња Хајнрих (6)
- Стеван Арамбашић (6)
- Марија Кордић (4)
- Драгомир Секулић (1)

Упоредни подаци за 2010. г. показују да је у области активности рада на терену, односно посета одређеним институцијама забележена **тенденција раста** код следећих заменика/ца:

- Даница Тодоров +6
- Стеван Арамбашић +1

Тенденција пада забележена је код:

- Ева Вукашиновић -9
- Марија Кордић -7
- Драгомир Секулић -1

д. Учесће на семинарима, трибинама, обукама и предавањима

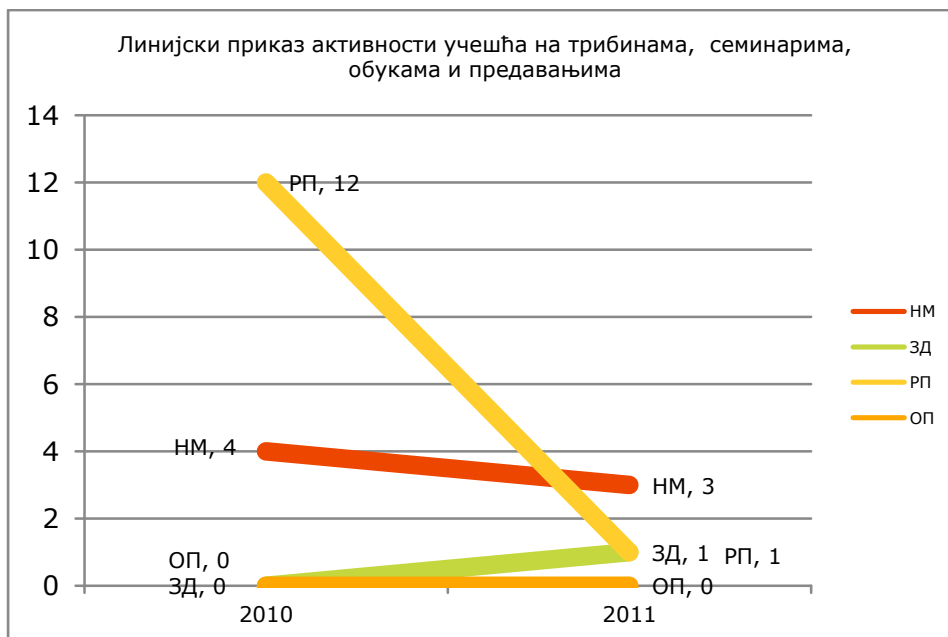

У овој области забележено је веома мало активности у поређењу са истим периодом претходне године. Без медијски праћене активности овог типа била је **ОП** област.

Области у којима су забележене овакве активности су:

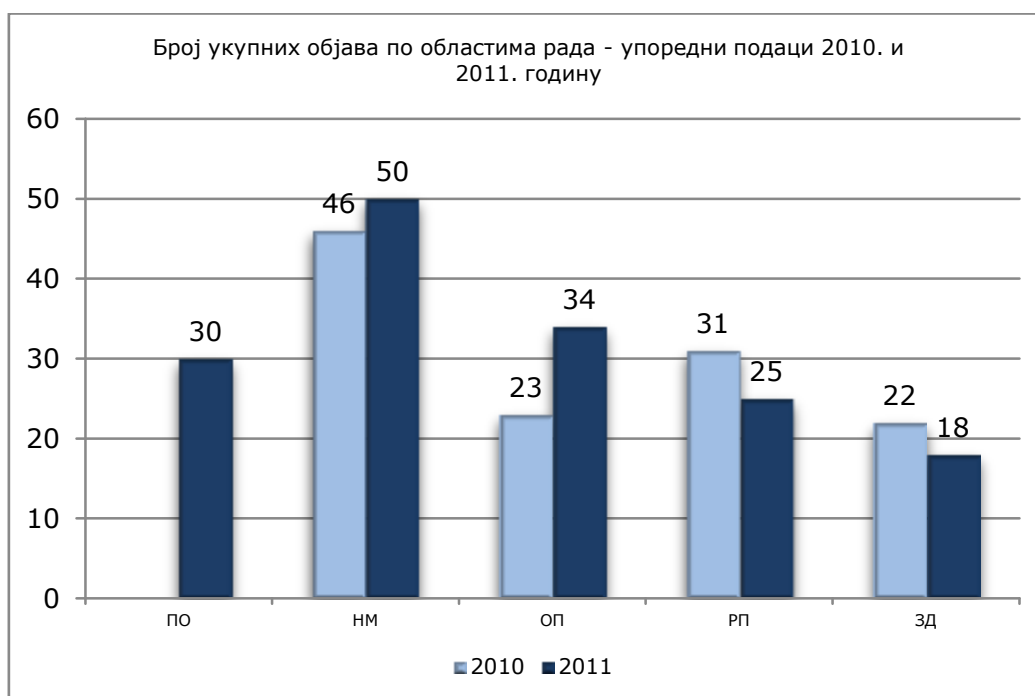
- (НМ) Ева Вукашиновић 3
- (ПО) Анико Х. Мушкиња 2

- (ЗД) Марија Кордић 1
- (РП) Даница Тодоров 1

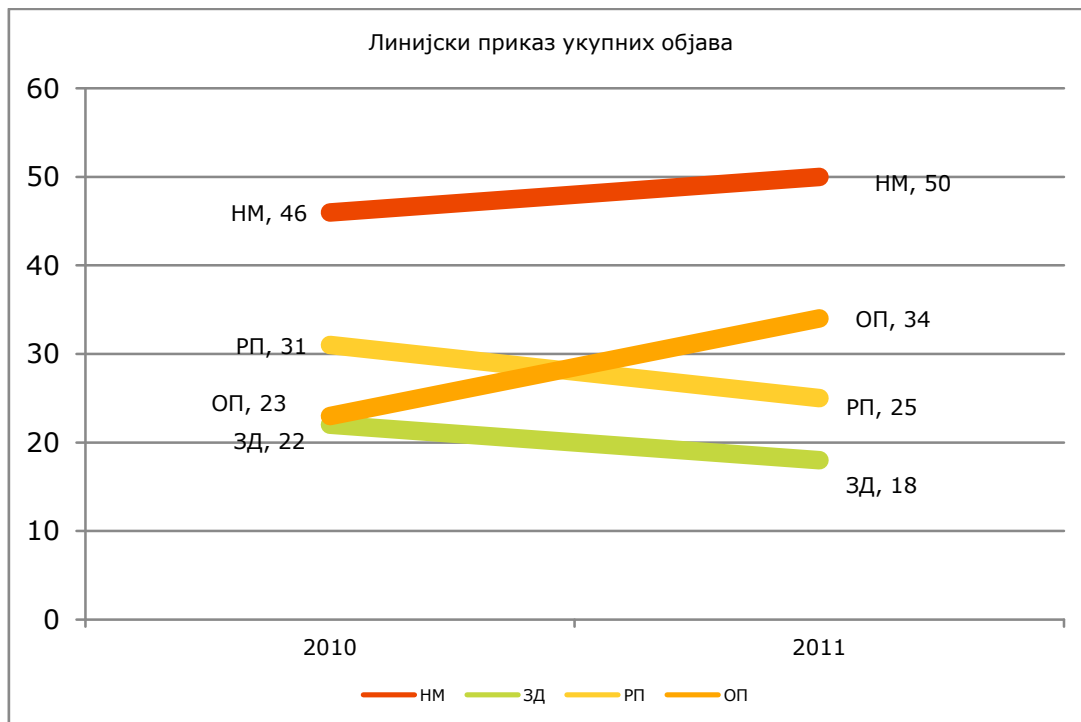

У области **РП (-11)** и **НМ (-1)** дошло је до пада, у областима **ЗД** забележен је раст (+1), док у области **ОП** није било промене у односу на 2010. г.

УКУПНЕ АКТИВНОСТИ ИНСТИТУЦИЈЕ ПОКРАЈИНСКОГ ОМБУДСМАНА

Посматрајући укупне активности, резултати показују да је највећа активност у 2011. г. забележена у области **заштите права националних мањина (50 медијски евидентираних активности)**, затим у области **опште надлежности (34)**, док је у области **родне равноправности (25)** и области **заштите права детета (18)** дошло до пада медијски евидентираних активности у односу на 2010. г.

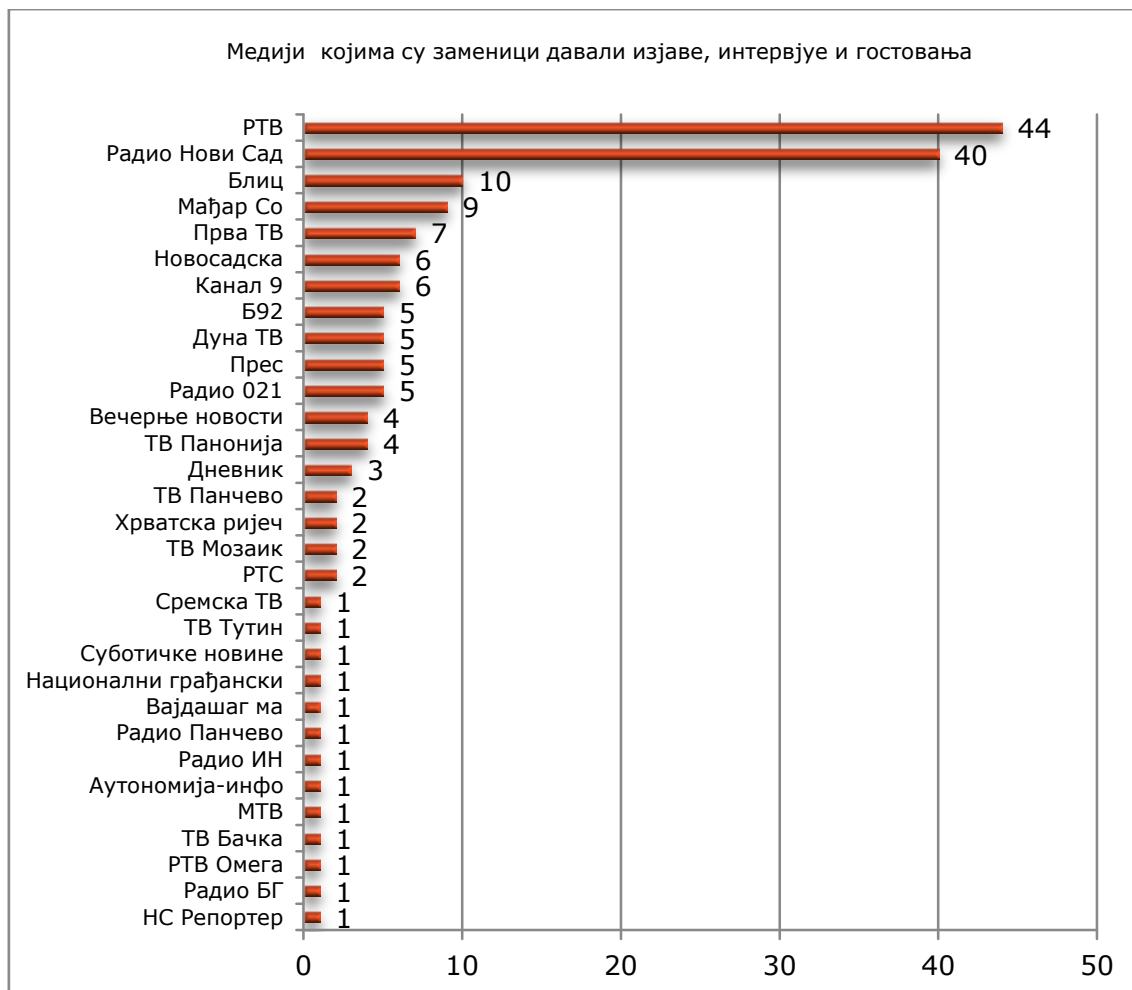

Упоредни линијски приказ активности 2010. и 2011. г. показује да је **највећи раст** забележен у области **опште надлежности +11**, затим у области **заштите права националних мањина +4**, док су области **равноправности полова -6** и област **заштите права детета -4** забележиле пад.

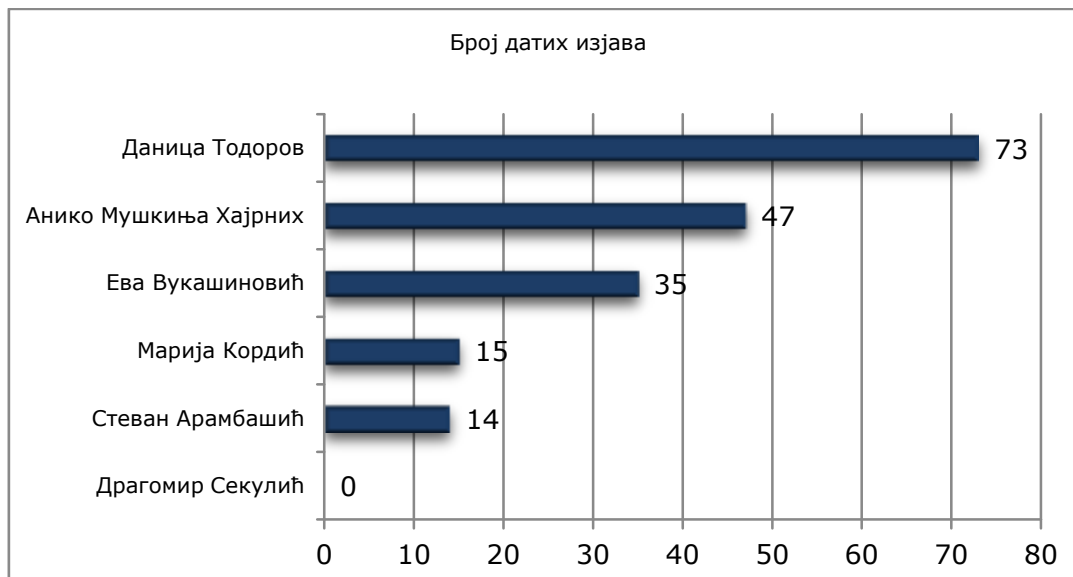
Приказ на горњем графикону сачињен је због чињенице да облашћу **опште надлежности** руководе два заменика **Стеван Арамбашић** (на графикону означен као *заменик 1*) и **Драгомир Секулић** (на графикону означен као *заменик 2*). Посебан приказ *област* и *заменик* сачињен је због разлике у *објави саопштења* у односу на остале активности као што су: *учешће на радним састанцима; конференцијама, конференцијама за штампу и округлим столовима; рад на терену, посете, учешће на трибинама, семинарима, обукама и предавањима.*

2. део - евиденција датих изјава, интервјуа и гостовања

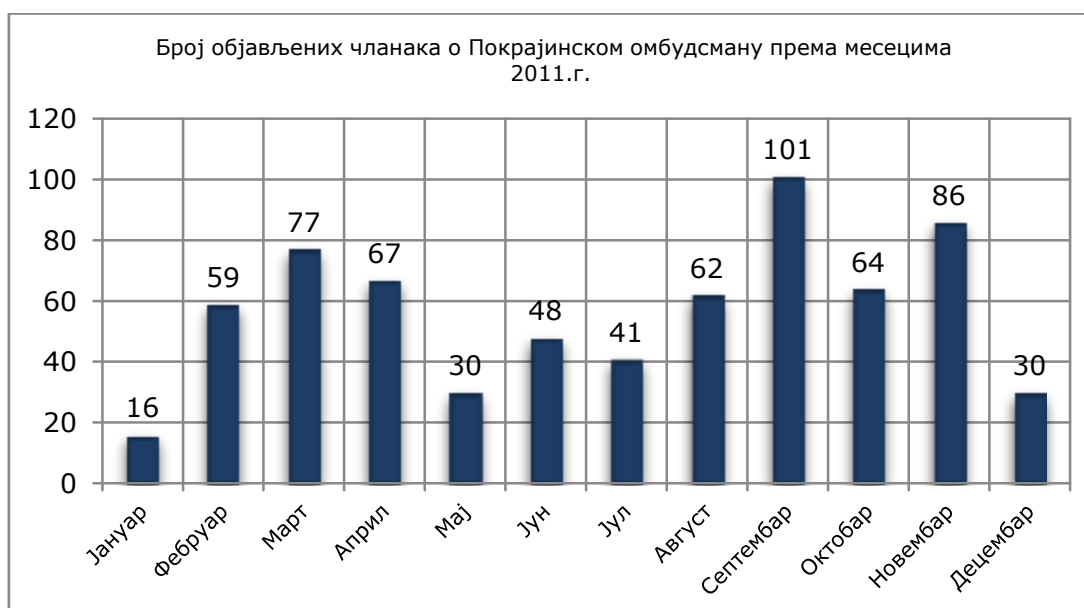
а. Према евиденцији медија којима су заменици покрајинског омбудсмана имали прилике да дају изјаве, интервјуе или гостују највећу активност овог типа имала је РТВ Војводине. Готово у једнаком броју су заменици покрајинског омбудсмана били присутни на телевизијском (Нови Сад, 44 активности), односно радијском систему (40). На трећем месту налази се дневни лист **Блиц** (Београд, 10), затим једини дневни лист на мађарском језику **Мађар Со** (Нови Сад, 9). Након њих следе **ТВ Прва** (Београд/Нови Сад, 7), **Новосадска ТВ** и **Канал 9** (Нови Сад, 6), **Б92** (Београд, 5) и **Дуна ТВ, Прес** и **Радио 021** (4). *Детаљније видети графикон 14.*

б. Према евиденцији о датим изјавама, интервјуима, гостовањима и сл. у 2011. г. највећи број ових активности имала је **Даница Тодоров (73)**, а затим следе **Анико Мушкиња Хајрних (47)** **Ева Вукашиновић (35)**, **Марија Кордић (15)**, **Стеван Арамбашић (14)** и **Драгомир Секулић** који према евиденцији **нема оваквих активности** у 2011. г.

3. део - прес клипинг (изводи из медија)

У овом делу извештаја анализиран је број објављених медијских извода о Покрајинском омбудсману, теме које су најзаступљеније у медијима као и области рада Покрајинског омбудсмана које су на основу тема најприсутније у медијима.¹⁰¹

¹⁰¹ Део о прес клипингу не садржи упоредне податке за исти период 2010. године због чињенице да се електронски клипинг води од августа 2010. године.

Као што се у наредним графиконима може уочити, и у овој области је најзаступљенија РТВ Војводина [87 објаве], након тога следе Дневник [79], Блиц [53] и Мађар Со [43]. Одмах иза ових медија следе медији са националном покривеношћу - Прес [35] и Данас [32]. У првих 15 налазе се и Канал 9, Новосадска ТВ и Правда са једнаким бројем објава [22], Политика и Курир [18], Национални грађански [15] и Панонија [14].

Анализа броја објављених извода о Покрајинском омбудсману указује на растући тренд од јануара до марта, након чега је у априлу дошло до благог пада медијских објава. У мају тај број је достигао најнижу годишњу вредност, да би у септембру (101) и новембру (86) број објава достигао годишњи максимум.

а. Листа медија који су извештавали о раду покрајинског омбудсмана са бројем медијских извода

Назив медија	Број објава о Покрајинском омбудсману	Назив медија	Број објава о Покрајинском омбудсману
1. РТВ Војводина	87	39. Сомборске новине	2
2. Дневник	79	40. С медиа	2
3. Блиц	53	41. Коперникус	2
4. Мађар Со	43	42. Бета прес	2
5. Прес	35	43. Ало	2
6. Данас	32	44. Руске слово	2
7. Радио 021	29	45. Хрватска ријеч	2
8. Вечерње Новости	24	46. Бизнис новине	1
9. Канал 9	22	47. Војвођански магазин	1
10. Новосадска ТВ	22	48. УНС	1
11. Правда	22	49. ТВ Сантос	1
12. Политика	18	50. Тотал Кар	1
13. Курир	18	51. Персонал магазин	1
14. Национални грађански	15	52. Панон РТВ	1
15. Панонија	14	53. Нови глас комуне	1
16. Ју Еко ТВ	13	54. НДНВ Војводине	1
17. Радио Нови Сад	13	55. Младост	1
18. Вајдашаг Ма	12	56. Е-новине	1
19. Б92	10	57. Аутоблог	1
20. РТС	10	58. Апатинске новине	1
21. 24 сата	8	59. Време	1
22. Прва ТВ	6	60. Сомбор.рс	1
23. Мондо	6	61. Пинк	1
24. Бета	5	62. Послови	1
25. ТВ Сити	4	63. Пешчаник	1
26. Радио БГ	4	64. НС Репортер	1
27. Глас Јавности	4	65. Нови магазин	1
28. Привредни преглед	4	66. Наше новине	1
29. Радио ИН	4	67. МПС	1
30. Ем-портал	3	68. Мост	1
31. Економи	3	69. М-новине	1
32. Франкфуртске вести	3	70. Лист Зрењанин	1
33. Народне новине	3	71. Китекинто	1

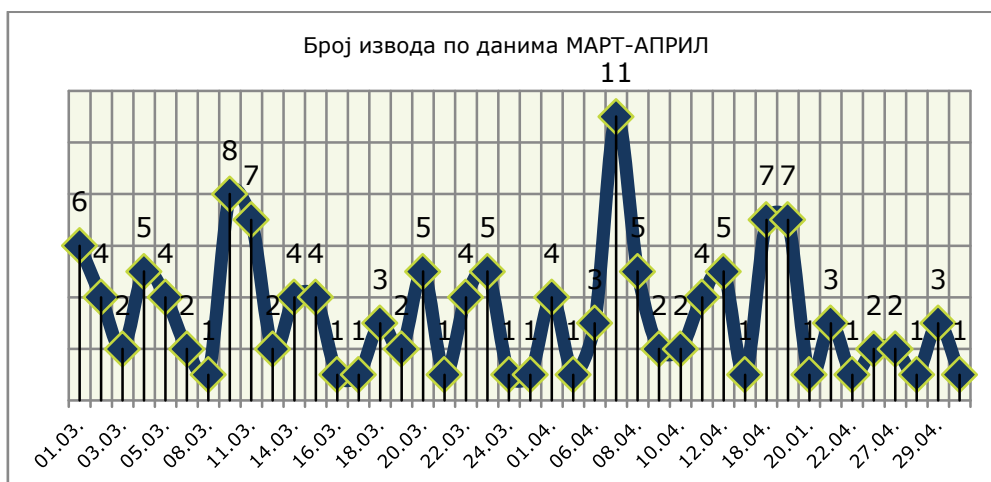
34. РТВ Делта	3	72. Кикиндске новине	1
35. Панчевац	3	73. Хлас луду	1
36. РТВ Панчево	2	74. Е-капија	1
37. ТАНЈУГ	2	75. Аутономија-инфо	1
38. Вести-онлине	2		

Анализа медијских извода о Покрајинском омбудсману за месец **јануар и фебруар** показује да је највећи број извода достигнут **2. фебруара** када су медији извештавали о стању у затворима у Војводини, а на основу издатог саопштења „Пренасељеност и лоши услови чекају решење“ [ОП], а затим и о издавању двојезичних образаца из матичне евиденције на језицима и писму националних мањина у службеној употреби на основу издатог саопштења „Прилагодити законе и обрасце, уједначити праксу“ [НМ].

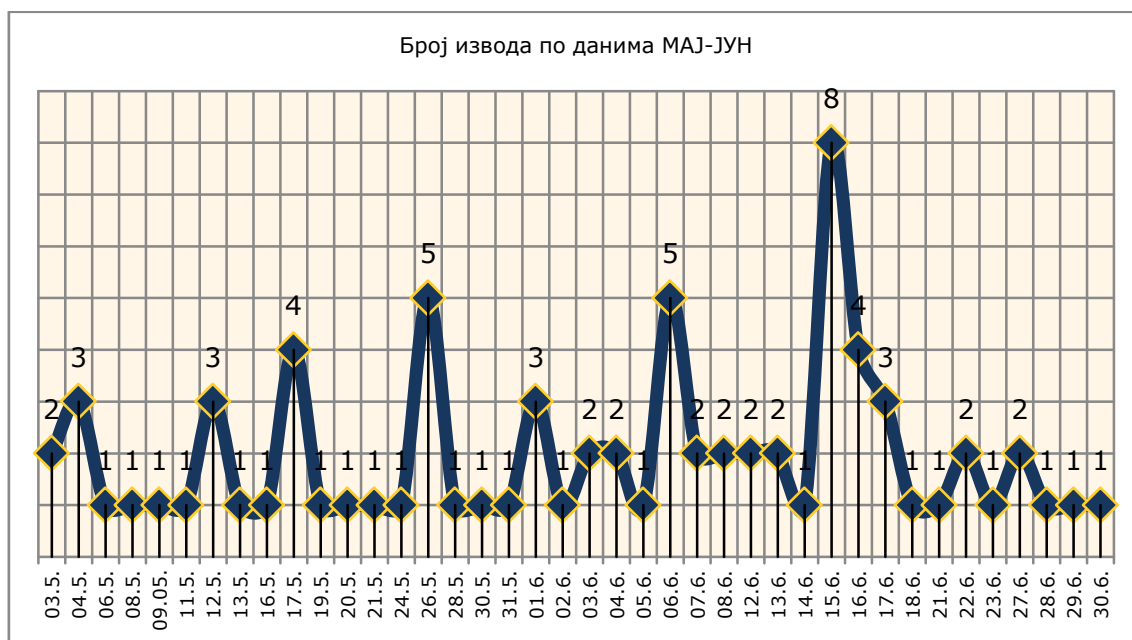
Након тога највећи број извода је достигнут следећи дан, **3. фебруара** када су објављени медијски изводи о стању у затворима у Војводини, а на основу издатог саопштења под насловом „Пренасељеност и лоши услови чекају решење“ [ОП].

Већи број извода забележен је још **18. фебруара 2011. г** када су медији извештавали о осуди изгреда у центру Новог сада на основу издатог саопштења „Права између слободе и кршења прописа“ [НМ].

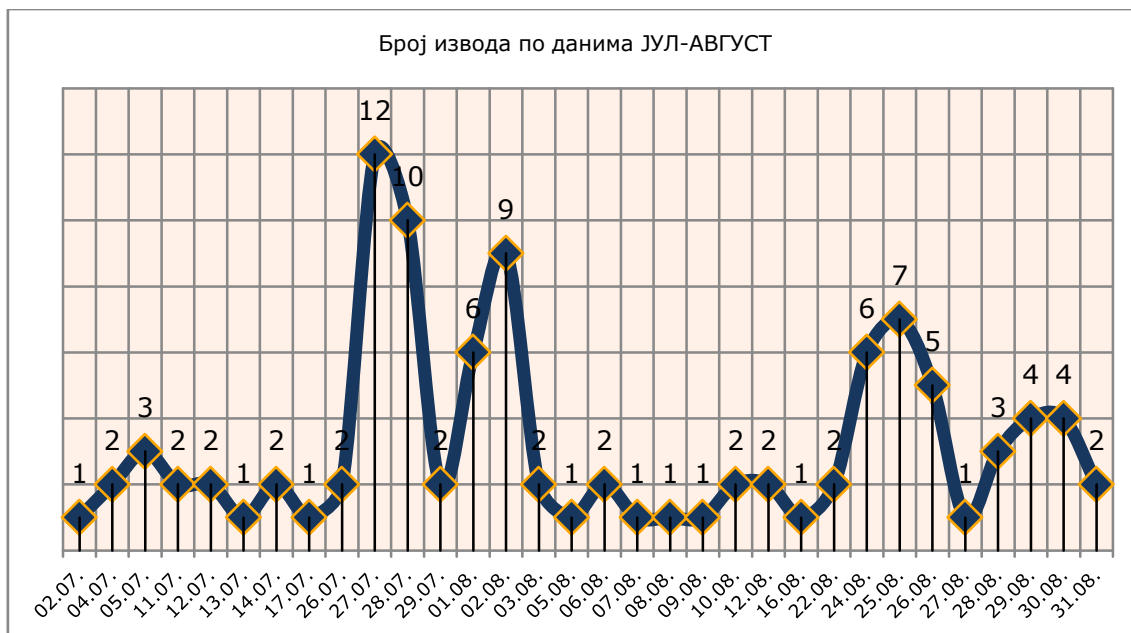
Анализа медијских извода за месец **март** показује да је највише извода забележено **10. и 11. марта** када су медији извештавали поводом дугих чекања у полицији на основу саопштења „*Занемаривање предлога омбудсмана поново на рачун грађана*“ [ОП], као и о унапређењу службене употребе језика и писама националних мањина у службеној у потреби на основу саопштења „*Потребна савремена обука и речници*“ [НМ].

У **априлу** је највећи број медијских извода забележен **07. априла** када је највише извештавано о Међународном дану здравља, односно о тешкоћама у заказивању прегледа преко тзв. кол-центра на основу саопштења „*Рестриktivно тумачење прописа на рачун људских права*“ [ОП] и о Међународном дану Рома на основу објављеног истраживања Покрајинског омбудсмана и издатог саопштења „*Подаци о ромским насељима у Војводини на једном месту*“ [НМ]. У априлу је већи број извода забележен још **18. и 19. априла** када су медији извештавали о двојезичним изводима на основу саопштења „*Изводи поново двојезични*“ [НМ] као и о истраживању Покрајинског омбудсмана у области заштите права детета „*Инклузија између жеље и могућности*“ [ЗД].

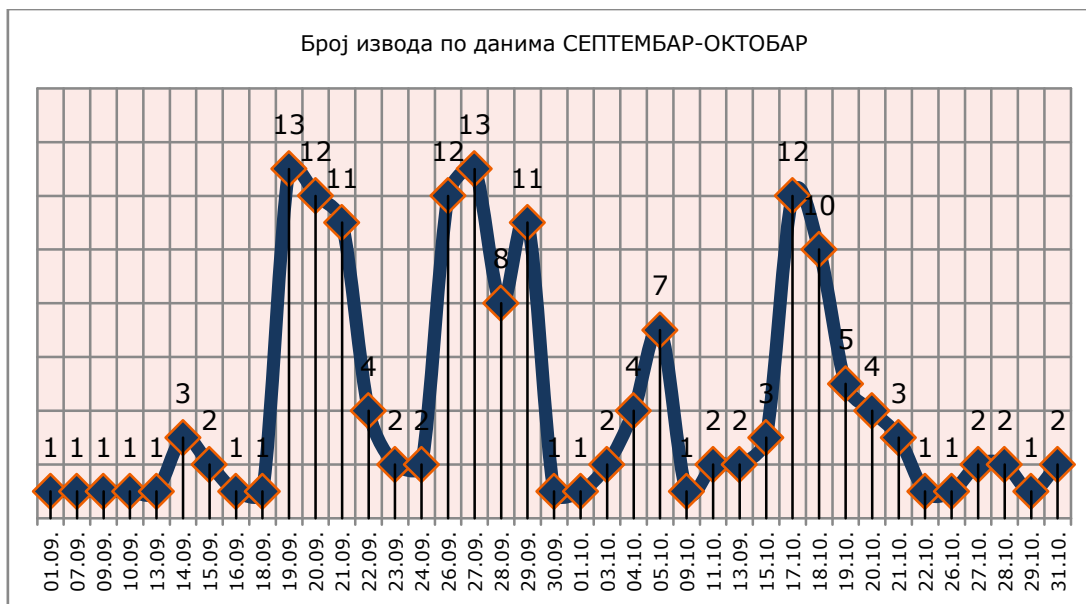
У **мају** већи број извода о Покрајинском омбудсману забележен је **17. маја** када су медији извештавали о Међународном дану борбе против хомофобије и трансфобије а на основу саопштења са конференције „*Мапирање графита мржње у Новом Саду*“ [РП]. Истог месеца највећи број извода забележен је **26. маја** када су медији извештавали о најављеном истраживању о заштитнику пацијентових права на основу саопштења „*Детаљније о остваривању права на здравствену заштиту у Војводини*“ [ОП].

У **јуну** већи број извода забележен је **6. јуна** када су медији извештавали о седници Скупштине Аутономне Покрајине Војводине на чијем дневном реду је био извештај Покрајинског омбудсмана за 2010. г. Највећи број извода забележен је **15. и 16. јуна** када су медији извештавали о Међународном дану борбе против насиља над старијима, а на основу саопштења „*Поштовати права старијих*“ [ОП].

У јулу је већи број медијских извода забележен **27. и 28. јула** када су медији највише извештавали о објављеним саопштењима Покрајинског омбудсмана „Нови Сад без вишејезичних табли“ [НМ], „Поступити по препоруци у складу са прописима“ [НМ], „Нови Сад добија вишејезичне табле са називом града“ [НМ].

У августу је забележен највећи број медијских извода након објављеног саопштења **1. и 2. августа** на основу истраживања Покрајинског омбудсмана „Регистри инвеститора непотпуни – идеја у зачетку“ [ОП]. У два дана, **24. и 25. августа** забележен је већи број медијских извода поводом упућене препоруке Институту за онкологију у Сремској Каменици и Покрајинском секретаријату за здравство, социјалну политику и демографију [ОП]. Након објаве резултата истраживања „Дечје просјачење у Војводини“ [ЗД] **24. августа** забележен је већи број медијских извода. Објављивање „Мишљења и предлога на нацрт Закона о враћању имовине и обештећењу“ [НМ] резултирало је већим бројем медијских извода од **25. до 30. августа**.

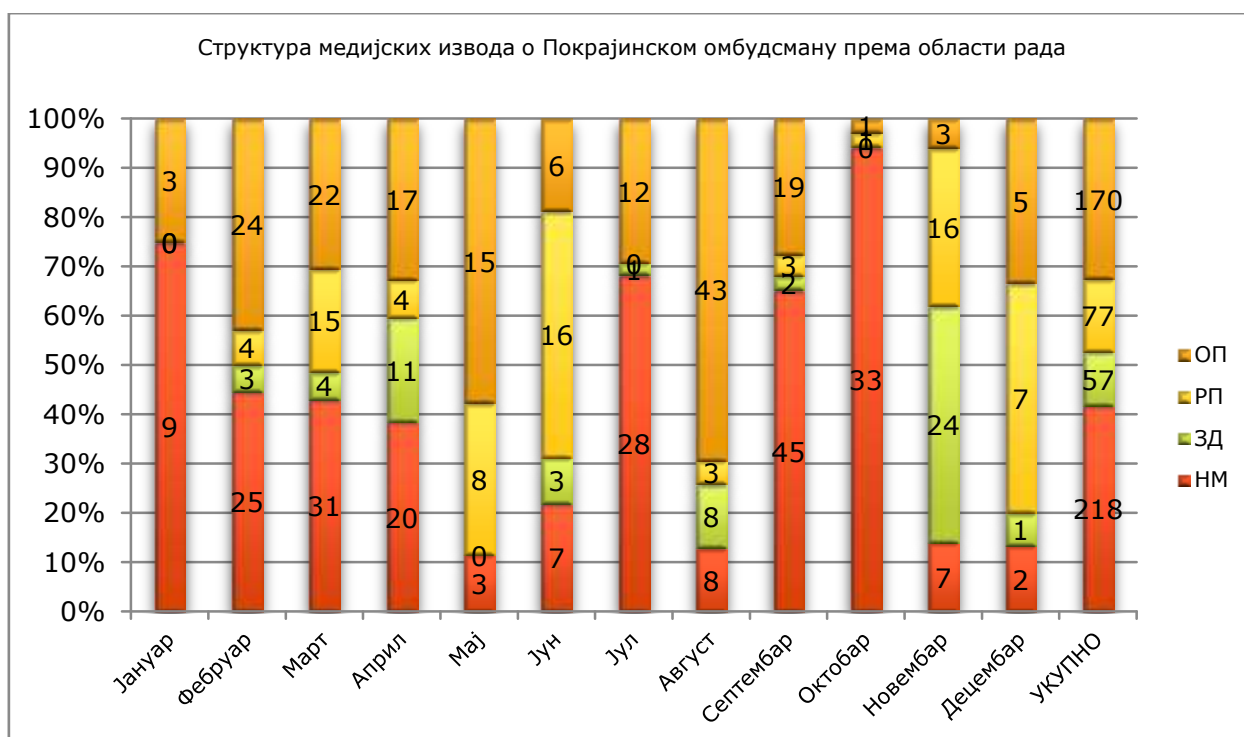
Већи број медијских извода у **септембру** забележен је **19. и 20. септембра** након објављивања вести о *рушењу интернет сајта Покрајинског омбудсмана од стране албанских хакера*. Након тога, **21. септембра** забележен је већи број медијских извода поводом позива Покрајинског омбудсмана на слободно исказивање националне припадности током пописа 2011. „Слободно исказати националну припадност“ [НМ]. Већи број медијских извода забележен је након објављивања извештаја „*Рад заштитника нерегулисан, пацијенти испаштају*“ (20. септембра) [ОП], о којем су медији извештавали готово до краја месеца. У два дана, **26. и 27. септембра** забележен је већи број извода поводом саопштења „*Осуда напада на уставна права*“ [НМ], док је **28. и 29. септембра** већу пажњу медија привукло саопштење Покрајинског омбудсмана поводом инцидента у Темерину и „*Састанак поводом инцидента у Темерину*“.

У **октобру** већи број медијских извода забележен је **17. и 18.** након објављеног саопштења „*Утврдити одговорност и испитати подобност за рад са ученицима*“ [НМ].

У **новембру** већи број медијских извода забележен од **2. до 4. децембра** када су медији извештавали о трибини Покрајинског омбудсмана у Кули *“Препознати допринос жена квалитету живота у малим местима”* [РП], **9. новембра** након објављивања саопштења *„Информисати јавност у циљу побољшања ефикасности и сарадње са грађанима“* [ОП], затим **15. новембра** поводом саопштења у вези са Међународним даном борбе против фашизма и антисемитизма *„Правовремено реаговати у одбрани темељних људских права“*. Од **16. до 19.** Забележен је већи број медијских извода поводом конференције за новинаре на тему *„Дечје просјачење у Војводини“* [ЗД]. Крајем месеца највећи број забележен је поводом саопштења за *Међународни дан борбе против насиља над женама* [РП] (25.12.) и поводом обарања сајта Покрајинског омбудсмана (30.12.).

У **децембру** већи број медијских извода забележен је **1. децембра**, такође због обарања сајта Покрајинског омбудсмана.

Структура медијских извода према садржини одговара резултатима анализе медијске присутности области рада институције Покрајинског омбудсмана, те се највећи број извода односио на област **заштите права националних мањина [218 извода]**, нешто мањи број се односио на област **опште надлежности [170]**, треће место заузимају изводи који садржински припадају области **родне равноправности [77]** и на последњем месту изводи који садржински припадају **заштити права детета [57]**.

У **јануару, мају и октобру** није евидентиран **нити један извод** који би садржински припадао области **заштите права детета**, док у **јануару и јулу** није евидентиран **нити један извод** који би садржински припадао области **родне равноправности**.

СТАТИСТИКА МЕДИЈСКИХ АКТИВНОСТИ ПОКРАЈИНСКОГ ОМБУДСМАНА У 2011. ГОДИНИ

Током 2011. Покрајински омбудсман је медијима послао укупно 135 званичне објаве (саопштење за јавност, најаву догађаја, вест или информацију за медије) од којих су се неке односиле на серије догађаја у одређеном периоду (нпр. у случају најаве посетâ Покрајинског омбудсмана терену). На месечном нивоу је у просеку било више од 11 повода за оглашавање у медијима.

Заступљеност Покрајинског омбудсмана у медијима током 2011. Године

Врста медија	Број написа / прилога
Штампа	418
ТВ/Радио	263
Интернет	149
Укупно:	830

Током 2011. године евидентиран је 830 напис/прилог о раду Покрајинског омбудсмана у штампаним и електронским медијима, што је преко 20% више у односу на 2010. годину. Ефикаснијем праћењу и повећању броја евидентираних написа/прилога о Покрајинском омбудсману допринео је електронски прес клипинг, иако неки од њих још остају незабележени.¹⁰²

У Покрајинском омбудсману се прати 307 штампаних и 42 електронска медија¹⁰³, док се објаве на интернету посебно прате. Према одговарајућим кључним речима у 2011. години архивирано је укупно 10.688 чланака и прилога из 307 штампаних и 42 електронска медија. **О раду** институције **Покрајинског омбудсмана** у овим медијима је **током 2011.** године објављен укупно 681 чланак, односно прилог, а у медијима на интернету још 149 чланака, што укупно чини **830 медијских прилога**.

Области остваривања, заштите и кршења људских права о којима су медији најчешће писали током 2011. године су следеће:

1. Најзаступљеније теме у 2011. по областима рада Покрајинског омбудсмана

Најзаступљеније теме	Општа питања	Права националних мањина	Заштита права детета	Родна равноправност
1. тема	Синдикати	Права Рома	Дечја права	Насиље у породице
2. тема	Особе са инвалидитетом	Националне заједнице/права	Школство	Родна равноправност

¹⁰² Посебно тешки за праћење су прилози на радију који се понављају у вестима или репризираним емисијама, а дешава се да прилог буде снимљен, али не буде емитован. Телевизијски прилози су забележени према броју емисија/првих емитовања, али не и по броју њихових реприза (нпр. у вестима или уколико је, нпр. у Радио Новом Саду, материјал превођен и емитован и у редакцијама на другим језицима у службеној употреби). Слободна процена је да је са овим понављањима реални број радијских и ТВ прилога о раду Покрајинског омбудсмана за 5-10% виши. Будући да је на интернету практично немогуће пратити све случајеве када су медији једни од других преузимали објаве о Покрајинском омбудсману, овакви случајеви такође нису укључени у обраду података о медијској заступљености институције.

¹⁰³ Радио и ТВ, ређе веб сајтови.

		националних мањина		
3. тема	Људска права	Верска питања	Трговина децом	Мобинг

Редовна тематска гостовања у електронским медијима

Од пролећа 2005. године Покрајински омбудсман, заменици/це омбудсмана и сарадници/це редовно једном месечно, прве среде учествују у једночасовној емисији Радио Новог Сада/Радио Војводине, програма на српском језику, током које се повремено јављају и слушаоци/тељке са коментарима или постављају питања. Представници/це Покрајинског омбудсмана у овом програму промовишу људска права, саму институцију Покрајинског омбудсмана и њене надлежности, а говори се о редовним активностима и пројектима Покрајинског омбудсмана, као и о самим типовима представки грађана/ки и поступању Покрајинског омбудсмана. Током 2011. године редовно гостовање премештено је са сваке прве среде на први четвртак у месецу.

Запослени задужени за односе са јавношћу

Од фебруара 2004. године Покрајински омбудсман има стално запослену особу на месту извршиоца за односе са јавношћу (назив радног места по систематизацији: саветник за односе са јавношћу и програме сарадње). У марту 2010. институција је на радно место сарадника за односе са јавношћу распоредила још једног извршиоца.

Поред горе поменутих активности, које обухватају и учешће у тематским пројектима и истраживањима Покрајинског омбудсмана, као и делимично послове протокола и планирања, ове особе имају задатак да организују наступе институције у јавности, одржавају контакте са представницима медија, да им обезбеђују потребне информације о раду институције, као и да са њима договарају сусрете са представницима Покрајинског омбудсмана различитим поводима који нису непосредно повезани са неким догађајем у организацији саме институције (нпр. утврђивање датума, тема, динамике и дужине посебних интервјуа о одређеним темама, уговарање гостовања на радију или ТВ-у, снимања у самој канцеларији, итд). Извршиоци за односе са јавношћу се такође баве општим питањима промовисања рада Покрајинског омбудсмана у јавности, а према потреби и на основу овлашћења Покрајинског омбудсмана могу обављати и улогу портпарола институције.

Штампани материјал и публикације

У 2011. години одштампано је и подељено око 3.000 примерака различитог промотивног материјала. Одштампано је 300 примерака истраживања „Инклузија између жеље и могућности“, 40 примерака публикације „Ромска насеља у Војводини“, 1000 примерака брошуре „Препознајте и заштитите своја права“ (у области равноправности полова) у оквиру пројекта „Покрајински омбудсман ближи грађанкама и грађанима“, а у оквиру пројекта „Превенција експлоатације деце у Југоисточној Европи – Просјачење деце“ одштампано је 250 примерака истраживања „Дечје просјачење у Војводини“ и 300 примерака плаката. За

потребе промовисања рада институције одштампано је и 1000 примерака различитог промотивног материјала (лифлета, флајера, постера, итд.).

Истраживања

Покрајински омбудсман је у оквиру својих редовних активности у 2011. години *спровео* 12 истраживања и објавио их у форми извештаја, а на основу анализе стања људских права у специфичним областима њихове заштите и унапређења на територији АП Војводине:

- „Ромска насеља у Војводини”,
- Две године примене Закона о националним саветима националних мањина – 1. део (посебно усмерено на области образовања и културе),
- „Правда по мери детета”,
- „Инклузија између жеља и могућности”,
- „Дечје просјачење у Војводини”,
- „Насиље над женама у породици” годишњи извештај на основу података из 2010. године),
- Пилот истраживање о људским правима лица лишених слободе,
- Истраживање о службама бесплатне правне помоћи у АПВ,
- Вођење регистра инвеститора у јединицама локалне самоуправе у АПВ,
- Заштитници пацијентових права у здравственим установама на територији АПВ,
- Примена закона о професионалној рехабилитацији и запошљавању особа са инвалидитетом,
- Пореско задуживање предузетница на порођајном и одсуству ради неге детета у АП Војводини.

Појединости о садржају сваког објављеног истраживања, односно извештаја налазе се у поглављима овог Извештаја који се односе на појединачне области рада Покрајинског омбудсмана, као и на веб сајту институције.

У оквиру редовних активности институције Покрајинског омбудсмана осмишљено је и *започео* 5 истраживања, односно извештаја са циљем да се анализира стање људских права у специфичним областима њихове заштите и унапређења на територији АП Војводине, а њихов завршетак предвиђен је на пролеће 2012. године:

- „Војвођански ученици о дискриминацији”,
- „Спречавање и заштита од насиља, злостављања и занемаривања у школама”,
- „Насиље над женама у породици” (годишњи извештај на основу података из 2011. године),
- Поступање здравствених установа са жртвама породичног насиља,
- Две године примене Закона о националним саветима националних мањина

ВЕБ-САЈТ ПОКРАЈИНСКОГ ОМБУДСМАНА

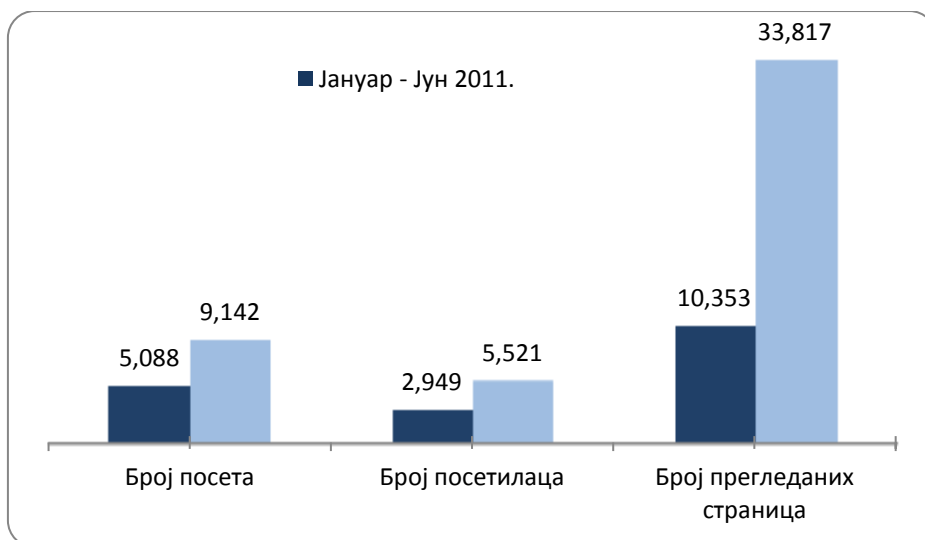
Покрајински омбудсман је у јуну 2011. поставио нови интернет сајт због потребе за увођењем нових садржаја и веће доступности посетиоцима. Нова верзија сајта нуди преглед статичког садржаја на свим језицима који су у службеној употреби у АПВ, а омогућава и једноставно подношење представке онлајн. Од осталих садржаја новина је могућност прегледа донетих мишљења и препорука, истраживања и других важних докумената за рад институције, као и преглед базе видео прилога о раду покрајинског омбудсмана. Покрајински омбудсман је упоредо са постављањем новог интернет сајта грађанима постао доступан и путем социјалних мрежа – Фејсбука и Твитера.

У току 2011. године интернет презентација Покрајинског омбудсмана на адреси www.ombudsmanapv.org посећена је 14.230 пута и укупно је погледано 44.170 страница презентације. Ових 14.230 посета је остварило 8.470 различитих посетилаца који су се у просеку задржавали 3 минута и 5 секунди на интернет презентацији.

Интернет презентацији се најчешће приступало са претраживача Гугл (*Google*) – 9.365 посета, или 65,80 одсто, непосредним укуцавањем адресе сајта у интернет претраживачу (2.743 посете или 19,28%) и путем линкова са других сајтова (1.933 посете или 13,58%).

Половином године сајт Покрајинског омбудсмана је редизајниран на начин да посетиоци сајта могу на бржи и једноставнији начин приступити за њих битним информацијама: подношење представке, примери представки у одређеним областима, мишљења и препоруке Покрајинског омбудсмана и увид у истраживања које је спровео Покрајински омбудсман. Нова презентација и структура сајта је резултирала скоро дупло већом посетом корисника интернет презентацији Покрајинског омбудсмана, као и повећаним бројем жалби грађана које су стизале путем електронске поште или директним попуњавањем обрасца за представку на сајту.

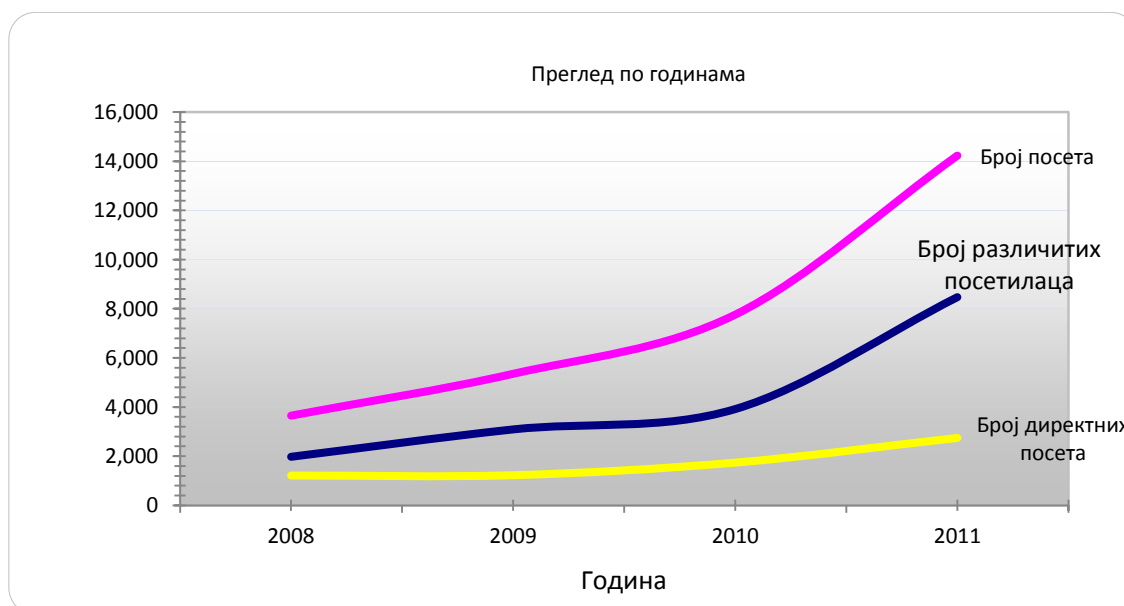
2011	Јануар-Јун	Јул-Децембар	Процент повећања
Број посета	5.088	9.142	79,68%
Број посетилаца	2.949	5.521	87,22%
Број прегледаних страница	10.353	33.817	226,64%
Број прегледаних страница по посети	2,03	3,7	82,27%
Просечно проведено време на сајту	0:02:14	0:03:57	76,87%

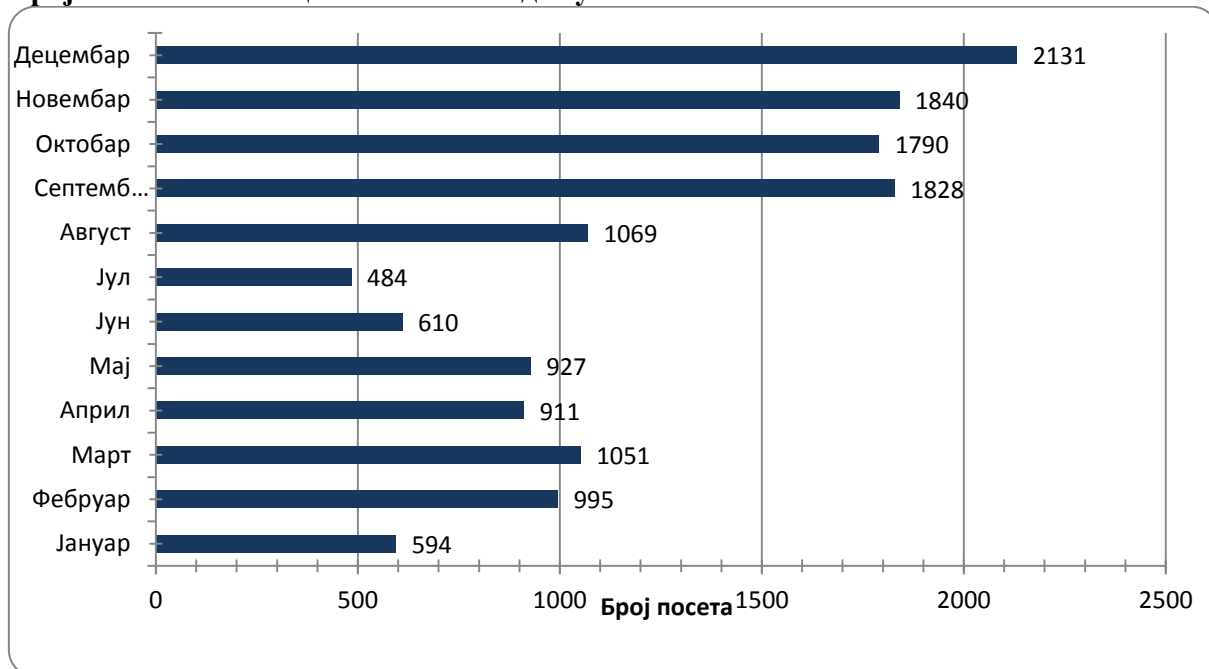
Детаљнији приказ података у вези са интернет презентацијом дат је у приложеним табелама и графиконима.

Кратки преглед по годинама

	2008	2009	2010	2011
Број различитих посетилаца	1.976	3.089	3.917	8.470
Број посета	3.650	5.352	7.759	14.230
Број прегледаних страница	7.038	10.559	17.644	44.170
Број прегледаних страница по посети	1,93	1,97	2,27	3,70
Просечно проведено време на сајту	0:02:16	0:02:14	0:02:15	0:03:57
Број директних посета	1.212	1.226	1.738	2.743

Број посета по месецима за 2011. годину

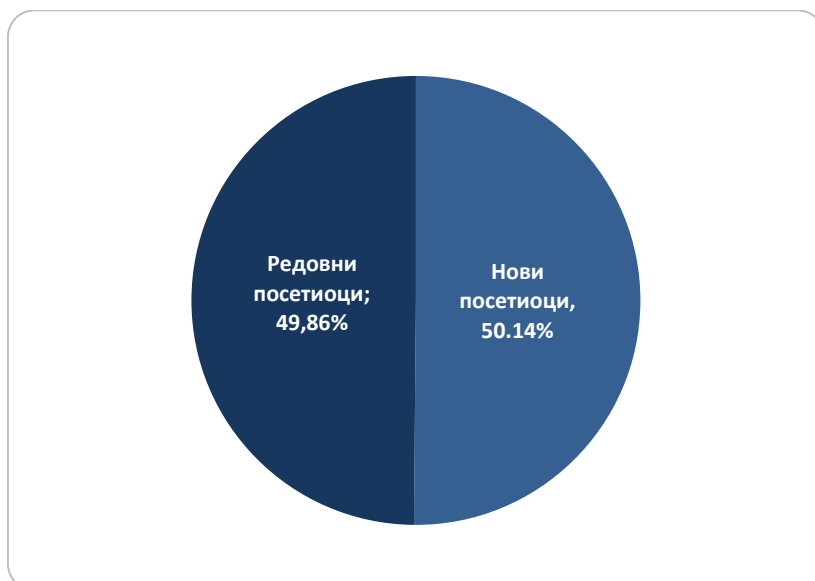

Број посета сајту по државама

Највећи број посетилаца сајта долазио је из Републике Србије, док су посетиоци из осталих земаља посећивали сајт у мањем броју и то највероватније у случајевима претраге у неком од интернет претраживача.

Нови и редовни посетиоци

Под новим посетиоцима подразумевамо посетиоце који први пут посећују интернет презентацију Покрајинског омбудсмана, док редовним посетиоцима сматрамо посетиоце који су се два или више пута враћали на сајт.

Начин на који посетиоци долазе до сајта

Најчешћи извор преко којег посетиоци долазе до адресе или линка ка нашем сајту је Гугл (Google) страница (66,40%) или непосредним приступом, укуцавањем адресе сајта у адресну линију претраживача (22,40%). Сајту је приступило 102 корисника интернета путем линка који се налази на интернет презентацији Заштитника грађана Републике Србије, а 198 корисника је до презентације дошло путем Фејсбук друштвене мреже.

Извор	Број посета	Процент
Гугл (Google)	9.365	65,81%
Директни приступ	2.743	19,28%
Фејсбук	588	4,13%
Мондо	179	1,26%
Б92	154	1,08%

Кључне речи и изрази

Посетиоци који су на сајт долазили путем претраживача, попут Гугла, најчешће су то остваривали укуцавањем следећих речи у претраживач:

Кључна реч	Број	Процент
покрајински омбудсман	4.037	28,37%
омбудсман нови сад	653	4,59%
покрајински омбудсман нови сад	281	1,97%
омбудсман војводине	196	1,38%
омбудсман	175	1,23%
омбудсман војводина	167	1,17%
обуцман нови сад	67	0,47%
омбудсман панчева	65	0,46%
омбудсман.апв	55	0,39%
предузетнице породиље	51	0,36%
www.ombudsmanapv.org	50	0,35%
Омбудсман апв	47	0,33%

ЗАПОСЛЕНИ И СТРУЧНО УСАВРШАВАЊЕ У ИНСТИТУЦИЈИ ПОКРАЈИНСКОГ ОМБУДСМАНА

Правилником о унутрашњој организацији и систематизацији радних места у стручној служби Покрајинског омбудсмана број: III-OM-P-07/2010 од 05.02.2010. год. са изменама и допунама број: III-OM-P-27/2011 од 10.08.2011. год. и III-OM-P-65/2011 од 24.11.2011. год. у Стручној служби систематизовано је укупно 28 радних места, 23 радна места са високом стручном спремом, једно радно место са вишом стручном спремом, три радна места са средњом стручном спремом и једно радно место намештеника - возач моторног возила. У извештајном периоду, у Стручној служби била су запослена 22 извршиоца послова на неодређено време, и један извршилац на одређено време.

Од укупног запослених по националној структури, 13 запослених су српске националности, двоје запослених су хрватске националности, троје запослених мађарске и један запослени словачке националности. Двоје запослених се изјашњавају да су војвођанске националности, а двоје запослених су неопредељене националности. На основу родне припадности, 16 запослених је женског пола, а седам мушког.

У извештајном периоду, осим основних предмета формираних на основу представки са притужбама на рад органа управе због кршења људских права у раду органа управе, посебно у областима права националних мањина, права детета, равноправности полова, за примљено је и формирано у раду Стручне службе Покрајинског омбудсмана, 111 предмета у области радних односа, финансија 277 предмета, протокола о сарадњи два предмета, у области обраде и пописивања регистратурског материјала и архивирања, обрађено је 2117 предмета, у области упућивања дописа према трећим лицима или која трећа лица достављају Покрајинском омбудсману, за примљено је и обрађено 103 предмета, што укупно чини 2148 предмета.

Покрајински омбудсман је посебну пажњу посветио стручном усавршавању изабраних и запослених лица, организовањем семинара и присуствовањем семинарима и другим стручним и научним скуповима у земљи, који су се бавили заштитом и унапређењем људских права. Истовремено, организовано је похађање курсева за оспособљавање за рад на рачунару, стручно усавршавања у знању страног језика или језика који су у службеној употреби у органима Аутономне Покрајине Војводине.

ФИНАНСИРАЊЕ РАДА ПОКРАЈИНСКОГ ОМБУДСМАНА

Средства из буџета

На основу Покрајинске скупштинске одлуке о буџету АП Војводине за 2011. годину ("Службени лист АПВ" број 23/10, 08/11 - ребаланс) обезбеђена су финансијска средства за рад Покрајинског омбудсмана.

Разд.	Гл.	Функ.	Екон. клас.	ОПИС	Средства из буџета 2011.	Извршење 2011.	% Извршења 2011.
26		113	462	Дотације међ.организацијама	73.500,00	71.772,12	97,65%
26		330	411	Плате, додаци и накнаде запослених	32.900.270,00	31.884.591,00	96,91%
			412	Социјални доприн. на терет послодавца	5.889.152,00	5.707.333,00	96,91%
			413	Накнаде у натури	225.000,00	217.381,76	96,61%
			414	Социјална давања запосленима	760.000,00	157.156,00	20,68%
			415	Накнаде трошкова за запослене	760.000,00	571.289,00	75,17%
			416	Награде запосленима	1.000,00	0,00	0,00%
			421	Стални трошкови	614.000,00	463.439,69	75,48%
			422	Трошкови путовања	370.000,00	241.537,69	65,28%
			423	Услуге по уговору	1.343.000,00	577.787,00	43,02%
			426	Материјал	375.000,00	297.625,07	79,37%
			465	Остале дотације и трансфери	350.000,00	306.985,00	87,71%
			482	Порези, обавезне таксе и казне	42.000,00	9.451,05	22,50%
				УКУПНО:	43.702.922,00	40.506.348,38	92,69%

Додатна средства

Према годишњем плану по Покрајинској скупштинској одлуци о ребалансу буџета АПВ за 2011. годину планирани су приходи на основу Текућих донација од међународних организација у износу од **1.423.500,00** динара, док су остварени у укупном износу од **1.144.252,40** динара.

Покрајински омбудсман је у сарадњи са организацијом "Save the Children Norway" и Удружењем грађана "Центар за интеграцију младих" из Београда, склопио Уговор број Р-1145 и Р-1152 ради реализације пројекта „Превенција

експлоатације деце у југоисточној Европи – Просјачење деце у Војводини“ којим је планирано да се дозначе средства у укупном износу од 753.500,00 динара. Од планираних средстава дозначен је износ од **474.252,40** динара, те износ од **2.000,00** евра, који због остварених уштеда није био конвертован у динаре. Од наведеног износа, извршено је укупно **474.252,00** динара, односно **99,99%** дозначених средстава у динарима. Од тога је извршено за *Услуге информисања* **76.679,18** динара, за *Стручне услуге* **338.604,82** динара, и за *Административну опрему* **58.968,00** динара. Преостали износ од **2.000,00** евра је, након верификације пројекта од стране донатора, враћен.

Покрајински омбудсман је такође приступио реализацији пројекта „Покрајински омбудсман ближи грађанима и грађанкама“ у сарадњи са Агенцијом Уједињених нација за родну равноправност и оснаживање жена UN WOMEN, на основу Стандардног споразума бр. LOA/SVK/2011/09. На основу овог пројекта планирано је да се дозначе средства у укупном износу од **670.000,00** динара. Донатор је дозначио укупан планирани износ средстава у висини од **670.000,00** динара. Од наведеног износа, извршено је укупно **446.818,45** динара, односно **66,69%** дозначених средстава. Од тога је извршено за *Трошкове платног промета и банкарских услуга* **2.245,50** динара, за *Услуге информисања* **99.594,36** динара, за *Стручне услуге* **145.000,00** динара, за *Репрезентацију* **195.880,00** динара и за *Административну материјал* **4.098,59** динара. Пројекат ће се наставити у 2012. години.

Подаци о просторијама и средствима за рад

Пословни простор је опремљен пратећим канцеларијским намештајем, телекомуникационом и биротехничком опремом, као и рачунарском опремом, што је све обезбеђено и убудуће ће бити обезбеђивано посредством Управе за опште и заједничке послове покрајинских органа.

Покрајински омбудсман има и канцеларије у Панчеву и Суботици. Пословне просторије у Суботици које је обезбедио Град Суботица немају одговарајуће услове за рад. Пословне просторије у Панчеву обезбедио је Град Панчево, с тим да Управа за опште и заједничке послове покрајинских органа плаћа режијске трошкове за рад обеју подручних канцеларија.